

T. C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**GÖÇ BAĞLAMINDA EBEVEYN KÜLTÜRLEŞMESİ,
ERGENİN ARKADAŞLIK İLİŞKİLERİ VE
PSİKOSOSYAL YETKİNLİĞİ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

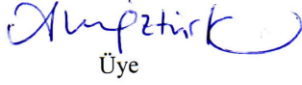
Sevim YILDIZ ASLAN

Danışman:
Yrd. Doç. Dr. Ahu ÖZTÜRK

BURSA – 2017

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Psikoloji Anabilim Dalı, Psikoloji Bilim Dalı'nda öğrenim gören 701445008 numaralı Sevim YILDIZ ASLAN' ın hazırladığı "Göç Bağlamında Ebeveyn Kültürleşmesi, Ergenin Arkadaşlık İlişkileri ve Psikososyal Yetkinliği" konulu Yüksek Lisans Tezi ile ilgili savunma sınavı 24/08/2017 günü 14.00-15.30 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin (başarılı/~~başarısız~~) olduğuna (oybirliği/~~oy çokluğu~~) ile karar verilmiştir.

Üye

Yrd. Doç. Dr. Ahu ÖZTÜRK (Danışman)
Uludağ Üniversitesi

Üye .

Prof. Dr. M. Ersin KUŞDİL
Uludağ Üniversitesi

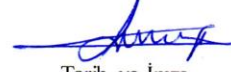
Üye

Yrd. Doç. Dr. Burak DOĞRUYOL
Bahçeşehir Üniversitesi

24/08/2017

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Göç Bağlamında Ebeveyn Kültürleşmesi, Ergenin Arkadaşlık İlişkileri ve Psikososyal Yetkinliği” başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntılarının kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Tarih ve İmza

15/08/2017

Adı Soyadı: Sevim YILDIZ ASLAN

Öğrenci No: 701445008

Anabilim Dalı: Psikoloji

Program: Tezli

Status ü: Yüksek Lisans

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 14/08/2017

Tez Başlığı / Konusu:

Göç Bağlamında Ebeveyn Kültürleşmesi, Ergenin Arkadaşlık İlişkileri ve Psikososyal Yetkinliği

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 160 sayfalık kısmına ilişkin, 14/09/2017 tarihinde şahsım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 2 'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar dâhil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza
14/08/2017

Adı Soyadı: Sevim YILDIZ ASLAN
Öğrenci No: 701445008
Anabilim Dalı: Psikoloji
Programı:
Statüsü: Y.Lisans Doktora

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Ahu ÖZTÜRK
(Adı, Soyad, Tarih)
14/08/2017

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı : Sevim YILDIZ ASLAN
Üniversite : Uludağ Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı : Psikoloji
Bilim Dalı : Psikoloji
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : XIII+ 207
Mezuniyet Tarihi : 24.08.2017
Tez Danışman(lar)ı : Yrd. Doç. Dr. Ahu ÖZTÜRK

GÖÇ BAĞLAMINDA EBEVEYN KÜLTÜRLEŞMESİ, ERGENİN ARKADAŞLIK İLİŞKİLERİ VE PSİKOSOSYAL YETKİNLİĞİ

Bu çalışmanın amacı, göçmen ailelerin ergen çocuklarının psiko-sosyal yeterliği ve arkadaşlık ilişkilerini etkileyen göçe ilişkin, kültürel ve ailevi faktörlerin doğrudan ve dolaylı etkilerini incelemektir. Aynı zamanda, ebeveynin göç ve kültürleşme deneyimleri ile ebeveyn inanç ve uygulamaları arasındaki bağlantıların incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında göçmen ergenin uyumu ile ebeveyn biliş ve davranışlarına kültürel ve ailevi sistemin etkileri de; Gülerce'nin (2007) Dönüşümsel Aile Modeli ve Berry'nin (1997) Kültürleşme Modeli çerçeve alınarak incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini, Bursa iline son 10 yıl içinde Türkiye'nin küçük yerleşim yerlerinden iç göç yoluyla gelen yaşları 11-14 arasında değişen 206 ergen ve anneleri oluşturmuştur. Anneden elde edilen veriler; kültürleşme süreci, aile işlevleri ve göç algısına dair sorulara verdikleri cevaplara ve yanı sıra ebeveynlik biliş ve davranışlarına ilişkin bir grup ölçüme dayanmaktadır. Ergenin uyum göstergeleri olarak ele alınan psiko-sosyal yetkinliği ve arkadaşlık ilişkilerine ilişkin veriler ise öz bildirimlerinden elde edilmiştir. Ergen psiko-sosyal uyumu ile göç ve kültürleşmenin bağlantılarına dair bulgular; annenin ayrımcılık deneyimlerinin, kültürleşme stratejilerinin ve yanı sıra ebeveynlik inanç ve uygulamalarının, ergenin akran ilişkilerini ve yalnızlığını yordadığını göstermiştir. Ayrıca, ailedeki psikolojik işlevselliğin de ergenin bir takım uyum göstergelerini açıkladığı da görülmektedir. Annenin ergenin akran ilişkilerini yönetirken en çok göç sürecine ilişkin ayrımcılık deneyimlerinden etkilendiği de dikkat çekici bir diğer bulgudur. Yanı sıra, annenin akran yönetiminin ergenin psiko-sosyal uyumu ile göç sürecine ilişkin değişkenler ve ailenin psikolojik işlevselliği arasında aracı rolü olduğu saptanmıştır. Son olarak çalışmadan elde edilen bulgular, göç bağlamındaki genç bireylerin uyumuna aile üyelerinin maruz kaldığı kültürel ve sosyal değişimin etki edebildiği şeklinde yorumlanarak kültürleşme, dönüşümsel aile modeli ve ergen uyumuyla ilgili literatür çerçevesinde tartışılmış, çalışmanın katkısı ve sınırlılıkları değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Göç, ebeveynlik, kültürleşme, arkadaşlık ilişkileri, ergen yetkinliği

ABSTRACT

Yazar Adı ve Soyadı : Sevim YILDIZ ASLAN
Üniversite : Uludag University
Enstitü : Institute of Social Sciences
Anabilim Dalı : Psychology
Bilim Dalı : Psychology
Tezin Niteliği : Master of art
Sayfa Sayısı : XIII+ 207
Mezuniyet Tarihi : 24.08.2017
Tez Danışman(lar)ı : Assist. Prof. Dr. Ahu ÖZTÜRK

PARENTAL ACCULTURATION, ADOLESCENT'S FRIENDSHIPS AND PSYCHOSOCIAL COMPETENCE IN THE MIGRATION CONTEXT

The aim of this study is to examine the direct and indirect effects of migration, cultural and familial factors on the psychosocial competency and friendship relations of the adolescent children of immigrant families. It is also aimed to examine the connections between parental experiences of migration, cultivation and parental beliefs and practices. Within the scope of the study, in order to explain the effects of the cultural and family systems on both the adaptation of migrant adolescents and their mothers' cognitions and behavior; Gülerce's (2007) Transformational Family Model and Berry's (1997) Model of Acculturation are used. The sample of the study was comprised of 206 mothers and their adolescent children with ages ranging from 11-14 who come through internal migration from a small settlement of Turkey to the province of Bursa within the last 10 years. The data obtained from the mother is based on a group of measures related to parenting cognition and behavior, as well as responses to questions about the process of family cohesion, family functioning, and migration. The data about adolescent's psycho-social competence and friendship relations, which are considered as adaptation indicators, are derived from self-reports. Findings related to links between adolescent psycho-social adjustment and migration and culture showed that; mother's discrimination experiences, acculturation strategies, as well as her parenting beliefs and practices predicted adolescent peer relations and loneliness. It has also been depicted that the psychological functioning in the family also reveals a number of adolescent adaptation indicators. Another remarkable finding is that the mother is influenced mainly by the discrimination experiences through migration process when managing adolescent's relations with peers. Besides, it has been detected that, mother's peer management has a mediary role between the psychological functioning of family, immigration process and the adolescent psychosocial adjustment. Finally, findings from the study were discussed in the context of the literature on adaptation, transformational family model and adolescent adaptation by interpreting the cultural and social change that family members are exposed to do effect the adaptation of young people to immigration contexts, and assess the contribution and limitations of the study.

Key Words: Migration, parenting, acculturation, friendship relations, adolescent competency

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tez sürecimin her aşamasında yanımda olan ve desteklerini esirgemeyen insanlara teşekkürü bir borç bilirim. İlk olarak çalışmanın her aşamasında desteğini hissettiğim ve birlikte çalışmaktan onur duyduğum, görüş ve önerileriyle yolumu bulduğum, sorularıma sabırla ve anlayışla cevap veren değerli danışmanım Yrd. Doç. Dr. Ahu ÖZTÜRK' e sonsuz teşekkürler.

Akademik yolcuğumun en başından beri bilgi ve tecrübesinden ilham aldığım, akademik gelişimime katkı sağlayan hocam Prof. Dr. M. Ersin KUŞDİL'e teşekkür ederim. Tez jürimde yer almayı kabul ederek değerli yorumları ve önerileriyle çalışmaya katkıda bulunan sayın Yrd. Doç. Dr. Burak Doğruyol'a teşekkürlerimi sunarım.

Birlikte başladığımız bu uzun ve zorlu süreçte her türlü konuda yanımda olan ve cesaretlendiren sevgili meslektaşlarım ve çalışma arkadaşlarım Araş. Gör. Hümeysra DERVİŞOĞLU AKPINAR ve Araş. Gör. Kenan Alparslan' a teşekkür ederim. Yaşamımda her türlü zorlukta destekçim olan ve bu yolda da beni yalnız bırakmayan canım arkadaşlarım Araş. Gör. Tuğba Üney, Araş. Gör. Durdane GÜMÜŞTEN ve Psk. Filiz GÜRDİL' e sonsuz teşekkürler. İyi ki varsınız.

Uygulamanın yapıldığı tüm okul yönetimi ve öğretmenlerine, araştırmaya katılım göstererek emek ve zaman harcayan tüm öğrencilere ve ailelerine teşekkür ederim. Sizler olmasaydınız bu çalışma asla var olamazdı.

Yaşadığımız her engeli birlikte aştığımız, varlıklarıyla kendimi güçlü ve şanslı hissettiğim ve bu günlere gelmemde büyük pay sahibi sevgili anneme, kardeşlerim Ali ve Ejder' e ve canım teyzeme çok teşekkür ederim.

Son olarak lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca en büyük destekçim, can yoldaşım, her türlü zorluğu kolaylaştırdığı, imkânsızları mümkün kıldığı için, sabrı, anlayışı ve daha sayamadığım birçok katkısı için canım eşim Gökhan ASLAN' a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Sevim YILDIZ ASLAN

11.09.2017

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY FORMU	ii
YEMİN METNİ	iii
İNTİHAL YAZILIM RAPORU	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar	xii
ŞEKİLLER	xii
KISALTMALAR	xiii
1.GİRİŞ	1
2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR İNCELEMESİ	7
2.1. KÜLTÜREL BAĞLAMDA EBEVEYNLİK.....	7
2.1.1. Bağlam Olarak Kültür	7
2.1.2. Göç ve Ebeveynlik	10
2.1.3. Ebeveyn Bilişleri.....	11
2.1.4. Ebeveyn Uygulamaları	13
2.1.4.1. Akran Yönetim Davranışları	16
2.1.4.2. Kültürel Sosyalleştirme	19
2.2. KÜLTÜRLEŞME VE GÖÇ.....	24
2.2.1. Kültürleşme.....	24
2.2.2. Kültürleşme Stratejileri	25
2.2.3. Ebeveyn Kültürleşmesi	30
2.2.4. Göçmen Ebeveynin Algıladığı Ayrımcılık.....	32
2.3. SİSTEM OLARAK AİLE	35
2.3.1. Dönüşümsel Aile Modeli	36
2.4- GÖÇMEN ERGENİN PSİKOSOSYAL YETKİNLİĞİ VE ARKADAŞLIK İLİŞKİLERİ	42
2.4.1. Akran İlişkileri	46

2.4.1.1. Arkadaşa Bağlılık	47
2.4.1.2. Arkadaşlık İlişkilerinin Niteliği	49
2.4.2. Ergende Psiko-Sosyal Yeterliğin Belirteçleri	51
2.4.2.1. Olumlu Sosyal ve Saldırgan Davranışlar	52
2.4.2.2. Yalnızlık ve Sosyal Doyumsuzluk	55
2.5. ARAŞTIRMANIN AMACI, ÖNEMİ VE DENENCELERİ	60
2.5.1. Algılanan Ayrımcılığa Yönelik Denenceler	62
2.5.2. Ebeveynin Kültürleşmesine İlişkin Denenceler	64
2.5.3. Ergenin Uyumuna Yönelik Denenceler	66
2.5.4. Göç Deneyimi ile Ebeveynin Kültürel Sosyalleştirme Mesajları Arasındaki İlişkilerde Kültürleşmenin Aracı Rolüne Yönelik Denenceler	70
2.5.5. Göç Deneyimi ile Ergenin Psiko-Sosyal Uyum Göstergeleri Arasındaki İlişkilerde Ebeveynin Akran Yönetiminin Aracı Rolüne Yönelik Denenceler	71
2.5.6. Kültürleşme Stratejileri ile Ergenin Psiko-Sosyal Uyum Göstergeleri Arasındaki İlişkilerde Ebeveynin Akran Yönetiminin Aracı Rolüne Yönelik Denenceler	72
2.5.7. Ailenin Psikolojik Uyumunu ile Ergenin Psiko-Sosyal Uyum Göstergeleri Arasındaki İlişkilerde Ebeveynin Akran Yönetiminin Aracı Rolüne Yönelik Denenceler	73
3- YÖNTEM	75
3.1. ÖRNEKLEM	75
3.2. İŞLEM	78
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	79
3.3.1. Ebeveyn Bildirimlerine Dayalı Veri Toplama Araçları	79
3.3.1.1. Ebeveyn Bilgi Formu	80
3.3.1.2. Algılanan Ayrımcılık Ölçeği	80
3.3.1.3. Kültürleşme Stratejileri Ölçeği	81
3.3.1.4. Aile Yapısını Değerlendirme Aracı	82
3.3.1.5. Ebeveynin Akran Yönetiminde Yeterlik Algısı Ölçeği	83
3.3.1.6. Ebeveynin Ergenin Arkadaşlıklarına İlişkin Endişeleri Ölçeği	83
3.3.1.7. Ebeveynin Akran Yönetim Davranışları Ölçeği	84
3.3.1.8. Kültürel Sosyalleştirme Ölçeği	85
3.3.2. Ergen Bildirimlerine Dayanan Veri Toplama Araçları	87
3.3.2.1. Ergen Bilgi Formu	87
3.3.2.2. Çocuk ve Ergenler İçin Okula Bağlılık Ölçeği	88
3.3.2.3. Olumlu Sosyal Arkadaşlar Ölçeği	88
3.3.2.4. Sapkın (Olumsuz Davranışlar Gösteren) Arkadaşlar Ölçeği	88
3.3.2.5. Yalnızlık ve Sosyal Doyumsuzluk Ölçeği	89

3.3.2.6. Olumlu Sosyal ve Saldırgan Davranışlar Ölçeği	89
4. BULGULAR	91
4.1. HAZIRLAYICI ANALİZLER.....	91
4.2. BETİMLEYİCİ ANALİZLER	91
4.3. DEĞİŞKENLER ARASI KORELASYON ANALİZLERİ	93
4.3.1. Göç ve Kültürleşme ile Ebeveynlik Göstergeleri Arasındaki Korelasyonlar	93
4.3.2. Ergenin Psiko-Sosyal Uyumunu ile Göç ve Kültürleşme Arasındaki Korelasyonlar	102
4.3.3. Ergenin Psiko-Sosyal Uyumunu ve Ebeveynlik Göstergeleri Arasındaki Korelasyonlar	106
4.4. REGRESYON ANALİZLERİ.....	109
4.4.1. Ebeveynlik Göstergelerini Yordayan Göç ve Kültürleşme Değişkenleri	109
4.4.2. Ergenin Psiko-Sosyal Uyumunu Yordayan Göç ve Kültürleşme Değişkenleri	116
4.4.3. Ergen Uyumunu Yordayan Ebeveyn Davranışları	121
4.5. DEĞİŞKENLER ARASI ARACI İLİŞKİLER	127
4.5.1. Göç Deneyimi ile Ebeveynin Kültürel Sosyalleştirme Mesajları Arasındaki İlişkilerde Kültürleşmenin Aracı Rolüne Yönelik Bulgular	127
4.5.2. Göç Deneyimi ile Ergenin Psiko-Sosyal Uyum Göstergeleri Arasındaki İlişkilerde Ebeveynin Akran Yönetiminin Aracı Rolüne Yönelik Bulgular	129
4.5.3. Kültürleşme Stratejileri ile Ergenin Psiko-Sosyal Uyum Göstergeleri Arasındaki İlişkilerde Ebeveynin Akran Yönetiminin Aracı Rolüne Yönelik Bulgular	132
4.5.4. Ailenin Psikolojik Uyumunu ile Ergenin Psiko-Sosyal Uyum Göstergeleri Arasındaki İlişkilerde Akran Yönetim İnançlarının Aracı Rolarına Yönelik Bulgular	136
5. TARTIŞMA.....	143
5.1. GÖÇ VE KÜLTÜRLEŞME DEĞİŞKENLERİ İLE EBEVEYNLİK GÖSTERGELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN TARTIŞILMASI	144
5.2. GÖÇ VE KÜLTÜRLEŞME DEĞİŞKENLERİ İLE ERGEN PSİKO-SOSYAL UYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN TARTIŞILMASI.....	151
5.3. EBEVEYNLİK GÖSTERGELERİ İLE ERGEN PSİKO-SOSYAL UYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN TARTIŞILMASI	155
5.4. ARAŞTIRMADA ARACI ANALİZLER İLE İLGİLİ TARTIŞMA	157
5.5. SONUÇ VE ÖNERİLER	160
KAYNAKÇA	163

TABLolar

Tablo 1. Araştırmanın örneklemini oluşturan katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımları	77
Tablo 2. Katılımcıların göç sürecine ilişkin betimleyici bilgileri	78
Tablo 3. Kültürel Sosyalleştirme Ölçeği Maddelerinin Faktör Yükleri	86
Tablo 4. Kültürel sosyalleştirme ölçeğine ait tanımlayıcı istatistikler ve alt boyutları arasındaki ilişkiler	87
Tablo 5. Araştırmada kullanılan ölçme araçlarına ait tanımlayıcı istatistikler	92
Tablo 6. Göç ve kültürleşme ile ebeveynlik arasındaki korelasyonlar	101
Tablo 7. Ergenin psiko-sosyal uyumu ile göç ve kültürleşme arasındaki ilişkiler	105
Tablo 8. Ergenin psiko-sosyal uyumu ile ebeveynlik göstergeleri arasındaki ilişkiler	108
Tablo 9. Akran Yönetimini Yordayan Kültürleşme ve Göç Değişkenleri	112
Tablo 9. Akran Yönetimini Yordayan Kültürleşme ve Göç Değişkenleri (devamı)	113
Tablo 10. Kültürel Sosyalleştirme Davranışlarını Yordayan Göç ve Kültürleşme Değişkenleri	114
Tablo 11. Akran İlişkilerini Yordayan Göç ve Kültürleşme Değişkenleri	118
Tablo 12. Ergenin Psikososyal Yeterliğini Yordayan Göç ve Kültürleşme Değişkenleri	120
Tablo 13. Ergenin Arkadaşlık İlişkilerini Yordayan Ebeveynlik Göstergeleri	123
Tablo 14. Ergenin Psiko-Sosyal Yeterliğini Yordayan Ebeveynlik Göstergeleri	126
Tablo 15. Göç deneyimi ile ebeveynin kültürel sosyalleştirme mesajları arasındaki ilişkide kültürleşmenin aracı rolü	129
Tablo 16 Göç deneyimi ile ergenin arkadaşlık ilişkileri arasında akran yönetimine yönelik inançların aracı etkisi	131
Tablo 17. Göç deneyimi ile ergenin psikososyal uyumu arasında akran yönetimine yönelik uygulamaların aracı etkisi	135
Tablo 18. Aile uyumu ile ergen psiko-sosyal uyumu arasında ebeveyn inançlarının aracı rolü	140

ŞEKİLLER

Şekil 1. Kültürel aktarımın ve kültürleşmenin dikey, yatay ve eğik biçimleri (Berry, Poortinga, Breugelmans, Chasiotis ve Sam, 2010: 42)	8
Şekil 2. Kültürleşme stratejileri (Berry ve ark., 2010)	26
Şekil 3. Gülerce (2007) Dönüşümsel Aile Modeli-Uyarlanan Versiyonu (I: İletişim, II: Birlik, III: Yönetim, IV: Yetkinlik, V: Duygusal bağlam, VI: Dönüşüm göstergeleri)	38
Şekil 4. Araştırmanın değişkenlerini içeren kavramsal harita	59
Şekil 5. Kültürel sosyalleştirme mesajlarının yordanmasında marjinalleşme stratejisinin aracı rolüne ilişkin yol haritası	129
Şekil 6. Ergenin arkadaşlık ilişkilerinin yordanmasında annenin inançlarının aracı rolüne ilişkin yol haritası	132
Şekil 7. Ergenin psiko-sosyal uyumunun yordanmasında annenin akran yönetim davranışlarının aracı rolüne ilişkin yol haritası	136
Şekil 8. Ergenin psiko-sosyal uyumunun yordanmasında annenin akran yönetim inançlarının aracı rolüne ilişkin yol haritası	142

KISALTMALAR

Anne eğitimi	AE
Arkadaşları	ark.
Bakınız	bkz.
Bilgi Toplama	BT
Destekleyici iletişim	Dİ
Çeviren	çev.
Çocuğun cinsiyeti	ÇC
Olumlu sosyal davranışlar	OSD
Onaylamamaya yönelik iletişim	Oİ
Ortalama	Ort.
Örneğin	örn.
Standart sapma	Ss.
Tercihlerle ilgili iletişim	Tİ

1. GİRİŞ

Psikososyal gelişimde önemli değişimin gözleendiği ergenlik; fiziksel, fizyolojik, bilişsel, duygusal, davranışsal, sosyal ve kurumsal bir takım öncül ve sistemler içinde belirlenmektedir. Psikososyal değişimler ergenin dayanıklılığını arttırıp, kendini bağlamsal ve bireysel açılardan düzenlemesini ve olumlu gelişim göstermesini sağladığı bilinmektedir (Steinberg, 2007: 23). Bununla beraber tüm ergenlerde değişim görülmesine rağmen, gençler olumlu ve olumsuz gelişimsel sonuçlar açısından farklılaşabilir. Gözlenen bu farklılıkların hem bağlamsal hem de bireysel bir takım etkenlerden kaynaklandığı ileri sürülmektedir.

Ergenin gelişimi için en önemli bağlamlardan bir tanesi ailedir. Ebeveynler sıcaklık ve katılımcı ilişkiler sürdürerek ergenin sağlıklı sosyal-duygusal gelişimine ve uyumuna katkıda bulunmaktadır (Fosco, Stormshak, Dishion ve Winter, 2012: 210). Ebeveynler davranışları ile doğrudan ya da ebeveyn çocuk ilişkisine dair bilişleri aracılığıyla ergenin sosyal deneyimlerini şekillendirmekte ve etkilemektedir (Bornstein ve Cote, 2006: 173). Örneğin sıcak ve destekleyici ailelerin çocukları sosyal olarak daha yetkin ve pozitif uyumunda artışla ve çocuğun dışsallaştırılmış problem davranışlarında ise azalmayla ilişkili olduğu bildirilmektedir (Vazyonyi, Hibbert ve Snider, 2003: 149). Ergenlik döneminde akranlarla ilişkiler ve yetkinliğin önemli psiko-sosyal kaynaklar olması nedeniyle, ebeveynliğin olumlu veya olumsuz etkilerini ele almak önemlidir.

Eşsiz sosyalleştirme bağları sunan akran ve arkadaşlar ergen gelişiminin belirleyicilerinden bir diğeridir (Hartup, 1996: 10). Ergenliğe geçiş ile birlikte ergen zamanının büyük bir kısmını arkadaşları ile geçirmekte ve ebeveynle geçirdiği süre azalmaktadır. Bu süreçte ebeveyn ergen için birincil derecede önemini korurken akranlar ve arkadaşlar da önemli sosyalleştirme araçları olmaya başlamaktadırlar. Ergeni hem pozitif hem de negatif yönde etkileyen akran/arkadaşlar ergenin pek çok ihtiyacını karşılamaktadır (Cauce, 1986: 608). Nasıl ki ebeveyn ergen için sevgi, yakınlık ve korumaya hizmet ediyorsa akran da destek, güven ve bağlılık ihtiyacına hizmet etmektedir. Dolayısıyla ergen için duygusal destek, bilgi, yönlendirme ve rehberlik kaynağı olarak işlev gören akranlar ergenin sosyal yeterliliğinin önemli unsurlarından biridir. Ergen yeterliği için gerekli olan ebeveyn ve akran sistemleri birbirini etkileyen ve

iç içe geçmiş alanlar olarak değerlendirilmektedir (Ladd ve Petit, 2002: 270). Ergen psiko-sosyal uyumu ve yetkinliğini aile, akran, okul ve yaşanılan muhit gibi çoklu bir sistemin içinde geliştirmektedir. Böylece ergen çok yönlü ve dönüşümsel bir sistemler bütününden etkilenir ve onu etkiler. Ergen, ebeveyn ve akranlarından etkilenirken diğer bir taraftan da ebeveyni ve akran/arkadaşlarını etkilemektedir (Bornstein, Jager ve Steinberg, 2012: 419). Daha açık bir deyişle, ergenin sosyal ilişkilerine çok yönlü ve farklı bağlamları göz önüne alacak şekilde odaklanma, ergenin psikososyal gelişimi ve uyumunun anlaşılmasını sağlayacaktır. Bu anlayış aynı zamanda kültür gibi daha geniş katmanları içeren bir sisteme de dikkat çekmektedir (Bronfenbrenner, 1979: 26). Kültürel bağlam anne baba ve çocuk dinamiğini etkilemekte ve oluşturmaktadır. Anne babalık ile ilgili işlevsel uygulama ve davranışların evrensel olduğu düşünülse de bazı uygulamaların kültüre ve duruma uygun işlevsellik gösterdiği bilinmektedir. Örneğin kırsalda işlevsel olabilen anne babanın sıkı denetimi kente göçüldüğünde sert bir disiplin yöntemi olarak değerlendirilmektedir (Steinberg, Lamborn ve Dornbusch, 1991: 129; Kağıtçıbaşı, 2012: 66). Bu nedenle evrensel olanların yanı sıra kültüre ve duruma özgü biçimde işlevsel olan ebeveynlik uygulama ve davranışlarının ortaya çıkarılması gereklidir. Buna göre sadece karşılaştırmalı çalışmalar değil de duruma ve kültüre özgü olanın incelenmesi alan yazını ileriye götürecektir.

Ergen çocuğu olan ailelerle düzenlenen araştırmalarda içinde yaşadıkları ve değişen toplumsal bağlamı gözden kaçırmamak önemlidir. Göçmen aileler ev sahibi bir kültüre girdiklerinde bu türden bir önemli toplumsal bağlam değişimini yaşarlar. Göç, aile ve bireyin hayatında pek çok unsurun değişimini sağlayan süreçlerden biridir. Bireyin yaşamında önemli bir olgu olarak beliren göç dünya nüfusunun önemli bir kısmını etkilemektedir. İnsanın doğduğu ülkeden farklı bir ülkede bir yıldan daha uzun süre yaşaması olarak tanımlanan dış göç literatürde sıkça çalışılmaktadır. Oysaki, aynı ülke içinde özellikle kırdan kentlere doğru yaşanan hareketlilik olarak tanımlanan iç göç göz ardı edilmektedir (Kağıtçıbaşı, 2012: 320). İsteyerek, zorunlu, ailevi, mülteci olarak ve/veya ekonomik gibi farklı motivasyonları barındıran göçün incelenebilmesi için farklı teoriler kullanılıp kullanılmayacağı konusu ise karmaşıktır. Sosyal bilimlerde göçü yönlendiren süreçleri anlamayı amaçlayan ve farklı odak noktaları, temaları ve varsayımları bulunan birçok teori geliştirilmiş ve iç göç ile dış göç arasında kavramsal ayırım çizilmiştir. Fakat her iki göç çeşidi de benzer sosyal, ekonomik ve politik süreçlerle

başlatıldığından iç göç/dış göçü ayrı teorilerle çalışmanın yararlı olamayacağı belirtilir (Castles, Stephen, De Haaas ve Miller, 2013: 26). Benzer şekilde Brettell ve Hollifield (2014: 25)' de teorik perspektiflerini hem iç göç hem de dış göçle ele almayı uygun bulmuşlardır. İç ve dış göç birbirleriyle bağlantılı ve benzer dönüşümsel süreçler ile sürdürülmekte ve bireyin yaşam biçiminde değişim meydana getirmektedir. Göçmen aile üyelerinin yaşam biçimi temelde sosyokültürel bağlamın değişimiyle değişmektedir. Okul, çevre ve sosyoekonomik değişiklikler ailelerin ve özellikle ergenlerin psiko-sosyal yetkinliği ve akran ilişkilerinde belli değişimlere neden olmaktadır. Göçmen aile bu yeni yaşam biçimi için ev sahibi kültür ile denge içinde olmaya ihtiyaç duymaktadır. Ailede meydana gelen bu dönüşümsel süreçler her ne kadar uluslararası göç için düşünülse de iç göç için de uyum düzeyleri ve yaşanan problem açısından benzer süreçlere işaret etmektedir (Kağıtçıbaşı, 2010: 151). Göç gibi hızlı bir değişim sürecindeki ergeni ailesi ve akranlarını içeren geniş bir ilişki ağı içinde tanımlamak gelişimi belirlemek adına önemlidir. Alan yazında sınırlı sayıdaki araştırma farklı sosyokültürel bağlamdaki göçmen ebeveynlerin inanç sistemlerindeki değişim ile hem kendi ebeveynliklerinin hem de ergenin arkadaşlık ilişkilerinin ilişkili olabileceğine işaret etmektedir (bkz. Hamm, 2001: 65-70; Svensson, 2014: 154).

Göçmen ergen içinde bulunduğu topluma uyumunu sağlayan ve gelişimsel görevler olarak adlandırılan bağımsızlık kazanma, akran ağlarını genişletme ve kimlik gelişiminin yanı sıra ev sahibi gruba uyumda da belli zorluklar yaşamaktadır (Motti-Stefanidi, Berry, Chrysochoou, Sam ve Phinney, 2012: 118). İlkokuldan ortaokula geçiş ile birlikte bilişsel, fiziksel değişimin yaşandığı ve sosyal rollerin yeniden tanımlandığı bir gelişimsel dönem olarak beliren erken ergenlik dönemindeki göçmen ergenler bu sürece daha duyarlı olmaktadır (Phinney, 1989: 35; Schachner, Van de Vijver ve Noack, 2016: 3). Söz konusu gelişimsel dönem için ergenin yaşadığı kültürel ve gelişimsel zorlukları nasıl ve ne kadar iyi yönettiği konuları merak uyandırmaktadır. Göçmen gencin uyum örüntülerini göç bağlamında incelerken hem olumlu gelişimsel sonuçları arttıran muhtemel etmenleri hem de olumsuz sonuçları azaltan koruyucu etmenleri incelemenin alan yazın için önemli olduğu belirtilmektedir (Motti-Stefanidi, 2014: 180-181). Bireyin gelişimini ve uyumunu tehdit eden unsurlara rağmen olumlu sonuçlar elde edilmesi fenomeni olarak ifade edilen dayanıklılığı alan yazında iç göç bağlamında inceleyen çok az araştırma bulunmaktadır (bkz. Gökşen ve Cemalcılar, 2010;

Gün ve Bayraktar, 2008). Nitekim ergenin göç bağlamında uyumunu ele alan çalışmalar da uyumun sadece bir yönüne vurgu yapmaktadır. Örneğin okul sorunları (Aker, 2010), riskli sağlık davranışları (Kalkım ve Toraman, 2014), akran ve aile ilişkileri (Gökşen ve Cemalcılar, 2010) gibi sosyal kaynakların tek tek incelenmesi söz konusudur. Psikososyal uyumun çok boyutlu bir süreç olduğu ve olumlu/olumsuz bileşenlerinin birlikte ele alınması ihmal edilmiştir. İç göç yaşamış ergenin psiko-sosyal yetkinliğini aile ve akran ilişkileri gibi önemli iki sosyokültürel bağlamda bir arada ve çok boyutlu bir şekilde incelemek ergen psiko-sosyal uyumunda etkili olan risk ve koruyucu faktörlerin belirlenmesi açısından önemlidir.

Ailenin göç ile birlikte yaşadığı değişimi inceleyen çalışmalar temelde ebeveynlerin kültürleşmelerine odaklanmıştır. Kültürleşme süreci göçmenlerin yeni kültürel değerler ile iletişim halinde oldukları süreçtir (Berry, 1997: 6). Göçü anlayabilmenin anahtarı göçmen grup ile ev sahibi grup arasındaki ilişkiyi anlamakta yatmaktadır. Ebeveynin kültürleşme stratejilerinin çocuğun uyumu ile ilişkisini ele alan, ABD’de Hint kökenli Kanadalı göçmen gençler ve ebeveynleri ile yürütülen bir çalışmada göç eden ebeveynin kendi kültürel değerlerine bağlılığını sürdürüp ev sahibi kültür ile ilişki kurmaması olarak belirtilen ayrılma stratejisini benimsemesinin çocukların davranış problemleri göstermeleri ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca her iki kültüre katılımı ifade eden bütünleşme stratejisi ise ergenin düşük düzeydeki disiplin sorunları ile ilişkilidir (Aycan ve Kanungo, 1998: 460-463). Benzer bir çalışmada göçmen annenin kültürleşme sürecinin ebeveynlik davranışlarında değişimi mümkün kılabileceği belirtilmiştir. Buna göre; kültürel bütünleşmeyi tercih edenler daha fazla ev sahibi kültürle ilişkileri arttırmaya yönelik ve kabul gören yeni uygulamalar benimsemektedir (Yağmurlu ve Sanson, 2009: 373). Kültürleşme süreçlerinin ebeveyn davranışlarındaki etkisinin incelenmesi her iki sürecin ergen uyumundaki belirleyici rollerini anlamamıza katkı sağlayacaktır.

Kültürleşme sürecinde grup düzeyindeki ayrımcılık algısının göçmenlerin yaşamında önemli birer belirleyici olduğu belirtilir. Göçmen ebeveynin zorlu yaşam koşulları yaşamakla kalmadıkları aynı zamanda toplumdan da ayrımcılık algıladığına dair çalışmalar bulunmaktadır (bkz. Lorenzo-Blanco ve ark., 2016: 67; Hou, Kim, Hazen ve Benner, 2017: 324). Nitekim göç edenin yeni topluluğa uyumunda algılanan ayrımcılığın belirleyici olabildiği rapor edilmiştir (Berry ve ark., 2006: 322). Araştırmacılar bakım

verenin ayrımcılık deneyimlerinin gençlerin uyumu üzerinde birden çok mekanizma aracılığıyla etkili olduğunu öne sürmüşlerdir. Göçmen ebeveynin ayrımcılık algısının çocuğun uyumuna etkisini incelemeyi amaçlayan ve 444 Çinli ergen ve ebeveyn ile yürütülen bir çalışmada; ebeveynin algıladığı ayrımcılığın aile ilişkileri ve annenin depresyonu aracılığıyla ergenin düşmanca davranışları ile depresyon düzeyi üzerinde etkili olduğu bulunmuştur (Hou, Kim, Hazen ve Benner, 2017: 324). Bu bulgulardan hareketle ebeveynin göçe yönelik algılarını incelemek, iç göç yaşayan ergenin psiko-sosyal uyumuyla ilişkili anlayışımızı geliştirecek ve bunun yanında ev sahibi kültüre ilişkin göçmenin görüş ve algılarının ebeveyn uygulamalarına yansımalarına yönelik fikir edinmemizi sağlayacaktır.

Göçün ergen ve ebeveyn üzerinde etkilerini aile sistemi içinde ele almak ve ailenin psikolojik fonksiyonlarını incelemek göçle birlikte aile ve bireylerin yaşadığı değişim ve dönüşümü anlamak için gereklidir (Florsheim, 1997: 150). Gülerce (2007: 33)'e göre aile yaşadığı göç gibi kriz dönemleri ile bir dönüşüme girmekte ve kendine has bir çözümlenmeye gitmektedir. Crane, Ngai, Larson ve Hafen (2005: 408) yaşları 12-19 arasında olan ergenlerle yaptıkları araştırmalarında ailede iletişim, problem çözme ve rollerin ergen psiko-sosyal uyumu ile ilişkisini incelemiştir. Bulgular aile işlevlerinin ergenin sonuç göstergelerini yordadığını göstermiştir. 1366 Çinli göçmen üzerinde yürütülen bir başka çalışmada aile içindeki duygusal yakınlığın çocuğun yalnızlığı ve somatik belirtilerini negatif yönde açıkladığı bulunmuştur (Juang ve Alvarez, 2010: 2405). Ailenin, yetkinlik, duygusal bağlam ve iletişim gibi psikolojik örüntülerinin göç bağlamında incelemenin aile üyelerinin kültürel ve sosyal çevresinde sergilediği davranış ve becerileriyle olan bağlantısını incelemenin önemli olduğu açıktır.

Bu tez çalışması ergenin psiko-sosyal yetkinliği ve arkadaşlık ilişkilerinde etkili olan kültürel ve ailevi faktörlerin direk ve dolaylı rollerini iç göç deneyimi çerçevesinde incelemeyi amaçlamaktadır. Daha açık bir ifadeyle, göç ve kültürleşme aile ve özelde anne üzerinden ele alınacak ve yanı sıra annenin kültürleşmesine dair uygulamaları ile ergenin psiko-sosyal uyumu arasındaki doğrudan ilişkiler ve bu ilişkilerde anne uygulamalarının (akran yönetim davranışları ve kültürel sosyalleştirme) olası aracı rolü incelenecektir. Ayrıca iki farklı kaynaktan (anne-ergen) elde edilen verilerin bir arada değerlendirilecek olması kültürel, ailevi ve ebeveynlik örüntülerinin ergen uyumu ile bağlantısını anlama açısından önemli olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada öncelikle ergenin yetkin bir sosyal birey olmasında ebeveynlerin rolüne ve göç ile kültürel bağlamın değişimi ile ebeveynlikte meydana gelebilen değişime yönelik literatür bilgisi yer almaktadır. İkinci olarak kültürleşme fenomenine temelde ebeveynlik bağlamına odaklanılarak yer verilmektedir. Sonraki bölümde aile sisteminin işlevi dönüşümsel aile modeli çerçevesinde ele alınarak tanıtılmıştır. Göçmen ergenin psiko-sosyal yeterliğin ve arkadaşlıkların nasıl şekillendiğine dair açıklamalara yer verilen dördüncü bölüm hem olumlu hem olumsuz çıktıları kapsayacak biçimde düzenlenmiştir. Beşinci bölümde ergenin akran ilişkileri ve psiko-sosyal yetkinliğinin göç, aile ve ebeveynlik uygulamaları bağlamında nasıl ele alınabileceği açıklanarak, çalışmanın hipotezleri aktarılmıştır. Sonraki bölümde ise araştırmanın yöntemine ve ölçüm araçlarına ilişkin ayrıntılı bilgilere yer verilmiş ve son bölümde ise ilgili literatür çerçevesinde elde edilen bulgular, oluşturulan kavramsal çerçeve doğrultusunda açıklanarak değerlendirilmiş ve üzerinde tartışılmıştır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR İNCELEMESİ

Bu bölümde kültürel ve aile sistemleri temelinde annenin ebeveynlik örüntüleri ve ergen psiko-sosyal uyumuna ilişkin kuramsal bakış açılarının yanında literatür bilgisine yer verilmiştir. Araştırmanın temellendiği kültürleşme modeli ve dönüşümsel aile modeli tanıtılmıştır. Sonrasında her bir değişken göç bağlamında tek tek tanıtılmış ve incelenmiştir. Son olarak; araştırmanın amacı, önemi ve öngörülen denencelere yer verilmiştir.

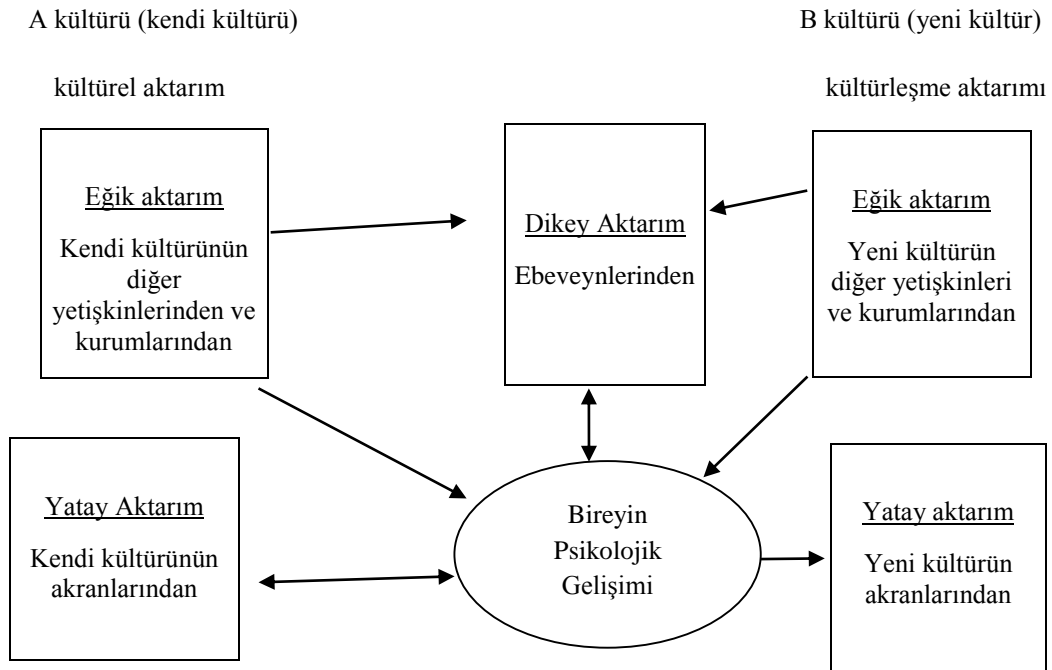
2.1. KÜLTÜREL BAĞLAMDA EBEVEYNLİK

Her kültür üyelerini nasıl düşünmesi gerektiği ve nasıl hareket etmesi gerektiği konusunda donatarak diğer kültürlerden ayırır. Ortaya çıkan bu farklar ebeveynlik örüntülerinin farklılık göstermesi gerektiği beklentisi oluşturmaktadır. Ebeveynlik kültürün eşsiz özelliklerini aktarmasına hizmet ederken aynı zamanda kültürde ebeveynliği şekillendirmektedir (Bornstein, 2012: 219). Dolayısıyla ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkiler kültürel ortamında gelişmekte ve çeşitlilik kazanmaktadır.

2.1.1. Bağlam Olarak Kültür

Kültür gelişimi pek çok açıdan belirleyen en temel bağlamdır. Belli bir kültür içinde kültür temelli inanç sistemleri ve uygulamalarıyla yetişen çocuk sosyal ve fiziksel bağlamlar çerçevesinde şekillenir (Bornstein, 2009: 141). Böylece çocuk gelişiminin şekillenme potansiyeli kültüre borçludur da denebilir. Çocuk için en önemli sosyalleştirme araçları olarak görülen anne-babanın yanı sıra akran ve diğer yetişkinler temelde kültürel aktarım yoluyla sosyalleşme ve toplumsallaşma süreçlerine katkıda bulunmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2012: 67). Cavalli-Sforza ve Feldman'ın (1981) bir topluluğun belli özelliklerinin genetik mekanizmalar yoluyla aktarıldığını ifade eden biyolojik aktarım kavramından yola çıkan Berry, Poortinga, Breugelmans, Chasiotis ve Sam (2010: 42), kültürel aktarım kavramını tanımlar ve kültürel bir grubun kendi kültürlerine ait özellikleri çeşitli öğretim yöntemlerini kullanarak sonraki kuşaklara

aktardığını ve bunu aktarımın çeşitli aktarım formlarını kullanarak yaptıklarını belirtir. Buna göre kültürel aktarımın dikey, yatay ve eğik olmak üzere üç farklı formu mevcuttur. *Dikey* aktarım; ebeveynin çocuğa kendi kültürel değer, beceri ve inançlarını aktarması olarak bilinmektedir. Çocuğun akranlarından edindiği aktarım *yatay* aktarıma ve toplumdan ve yetişkinlerden edindikleri özellikler ise *eğik* aktarıma örnektir. Kültürel bağlam içinde ebeveyn çocuk arasındaki ilişkiler dikey olarak değerlendirilirken akran ile ilişkiler güç ve özerklik boyutlarında daha simetrik ve eşitlikçi olduğundan yatay olarak ele alınır (Ladd ve Pettit, 2002: 269). Yanı sıra aktarımın bu farklı formları birbirini tamamlayabilmekte ve karşılıklı olarak birbirini etkilemektedir. Ebeveyn - çocuk arasındaki çift yönlü/karşılıklı mevcut ilişki yolu çocuk ve akranları arasında da görülmektedir. Başka bir deyişle çocuk akranlarından etkilenebilirken aynı zamanda akranlarını da etkileyebilmektedir. Bu aktarım yolları Şekil 1’de belirtilmiştir.

Şekil 1. Kültürel aktarımın ve kültürleşmenin dikey, yatay ve eğik biçimleri (Berry, Poortinga, Breugelmans, Chasiotis ve Sam, 2010: 42)

Berry ve arkadaşları (2010: 41)'na göre kültürel aktarım kültürlenme ve sosyalleştirme olmak üzere iki farklı süreci içermektedir. Kültürlenme; kültürel bağlam

içinde meydana gelmekte ve çocuğun kendi davranış repertuarını oluşturmaktadır. Kültürel aktarımın diğer süreci olan sosyalleştirme ise daha planlı ve belli yönerge ve eğitimle oluşmaktadır. Böylece çocuğun kültüre uygun davranışı edinmesi sağlanmış olur. Yatay aktarım yoluyla aileden sonra okullar da sosyalleştirme ve kültürlenmede işlev görmektedir. Eğitim kurumlarının içinde bulunan kültürün değerlerini çocuğa aktarması ve sosyalleştirmesinin yanı sıra okulun çocuğa sağladığı sosyal ortam ve akran ilişkileri kültürel aktarım için ayrıca önemlidir (Thapa, Cohen, Guffey ve Higgins - D'Alessandro, 2013: 362- 365).

Kültürel aktarımla bireyin içinde bulunduğu bağlamda hayatını sürdürebilmesi için gerekli olan davranış örüntülerini edinmesini sağlar. Bu aktarım yolları bireyin kendi kültürü içinde oluşabileceği gibi farklı bağlamlarda ve kültürel ortamlarda da oluşabilmektedir (Berry ve ark., 2010: 43). Kültürleşme olarak adlandırılan bu sürece ilerleyen aşamalarda daha detaylı bir şekilde değinilecektir.

Kültürel bağlam ile anne babalığın ilişkisini ele alan Harkness ve Super (1992: 389) gelişimsel niş (Gelişimsel Yuva) kavramı ile çocuğun kültürel olarak yapılandırılmış bağlamının üç temel bileşenden oluştuğunu belirtmektedir. Bu bileşenler, çocuğun yaşadığı fiziksel ve sosyal ortam, kültüre özgü çocuk yetiştirme davranışları ve bakım verenlerin psikolojisinden (inançlar, değerler ve uygulamalar; etnoteoriler) oluşmaktadır. Kültürel bağlamın bu üç bileşeni birlikte işlev görerek kültürü çocuğa yansıtmaktadır. Diğer bir deyişle bu temel bileşenler birlikte çalışarak çocuğun gelişimini desteklemekte veya sınırlamaktadır. Kültürel bağlamın gerekliliğini vurgulayan Cole ve Dennis (1998: 278) de ebeveyn davranışlarını anlama ve çocuğun yeterliği ile ilişkilerini incelemede kültürel bağlamın anlaşılmasının önemini belirtir. Araştırmacılar en uygun ve etkili sosyalleştirme uygulamalarını ve sosyal yeterliği neyin oluşturduğuna ilişkin yargıların tamamen kültüre bağlı olduğunu ifade etmektedir.

Özetle çocuğun gelişimi ve ebeveynliğin doğasındaki benzerlik ve farklılıkları içinde yerleşik kültürel bağlamı hesaba katarak ele almak kaçınılmazdır. Farklı kültürel ortamlarda ve çok kültürlü toplumlarda çocuk gelişimi ve ebeveynlik üzerine yapılacak çalışmalar evrenselliği ve kültürel farklılıkları anlayabilmek açısından değerlidir. Türkiye'nin çok kültürlü bir toplum olma özelliğine sahip olması ve kırsal kentsel nüfusunun hareketli olması açısından çocuk gelişimi ve ebeveynliği anlayabilmek için

zengin bir ortam sağlamaktadır (Kağıtçıbaşı, 2012: 71). Özellikle iç göç yaşamış ailelerin çocuk yetiştirme ortamlarının çocuğun psikolojik ve sosyal çıktıları üzerine etkilerinin araştırılması dikkate değer bir konudur.

2.1.2. Göç ve Ebeveynlik

Göç ile birlikte yeni kültürel çevreye uyum sürecinde bireyler sıkıntı yaşamakta kültürel değerlerinde bazı değişimler meydana gelmektedir. Kültürel değişime en açık ve eğilimli grubun çocuklar olduğu bildirilmektedir (Georgas, Berry, Shaw, Christakopoulou ve Mylonas, 1996: 335). Ebeveynler temelde çocuklarına kendi kültürel değerlerini iletmek ve tanıtmak isterler. Aynı zamanda, göç eden ebeveynler kendi kültürel özellikleri ile ev sahibi grubun kültürel değerleri arasında bazı seçimler yapmak durumunda kalırlar. Araştırmacılar, anne babalar çocukların ev sahibi gruba uyum sağlamalarını ve aynı zamanda kültürel özelliklerini de koruyarak sosyalleşmesini istediklerini ortaya koyar (Knafo ve Schwartz, 2001: 204). Kültürel topluluklar bireylerin toplumda yetkin bir şekilde işlev görmesi için belli bazı sosyalleştirme deneyimleri ile kültürlenmeyi uygularken göçmen çocuklar daha geniş bir davranış dağarcığı ile kültürlenmeyi deneyimler (Farver, Yiyuan, Bakhtahar, Sonia ve Eli, 2007: 186). Böylece ebeveynler her iki kültürel grupta da işlevsel olan çocuk davranış ve tutumların oluşumunda aracılık etme sorumluluğunu üstlenir.

Göçmen ebeveynlerin kendi kültürel değerleri ile göç ettikleri kültürün değerleri arasındaki farkın, zaman içinde, anne babalık düşüncelerinde de bazı farklılıklar oluşturduğu gözlenmektedir. Göçmen ebeveynlerin çocuk yetiştirme düşünce ve davranışlarında baskın grubun değerlerine yönelik bir değişim meydana gelmektedir. Anne babalar göç ettikleri kültürle özdeşleştikçe o kültürde baskın olan ebeveynlik biliş ve davranışlarını da sergilemektedir (Durgel ve Bilici, 2010: 133). Sosyokültürel bağlamın kültürel aktarım üzerindeki etkisini ele aldığı derleme çalışmasında Kwak (2003: 126), göçmen ailelerin göçmen olmayan ailelerden daha fazla sıkıntı yaşadığı hipotezini incelemiştir. Buna göre kendi kültürel değerleri ile ev sahibi kültürün değerleri arasındaki mesafe göçmen ailelerin uyumunu tehdit edebilmekte ancak ailenin kendi sosyokültürel ağlarınca desteklenmesi nesiller arası ilişkinin sağlıklı yürütülmesini sağlamaktadır. Bununla beraber bu alandaki çalışmalara bakıldığında göçün aile ve

ergen uyumu üzerindeki etkisine yönelik bulgularda bazı tutarsızlıklar da mevcuttur. Göç sürecinin ebeveyn ve aile ilişkilerini değiştirip değiştirmediği konusu net değildir. Bir grup ampirik araştırma ailenin göçe bağlı gelişim süreçlerinin, etnik, kültürel ve ulusal gruplar arasında farklılıklardan çok benzerlikler gösterdiğini ortaya koymuştur (Bkz. Rosenthal ve Feldman, 1991; Vazsonyi, 2004). Dolayısıyla farklı bağlamlarda göçün bazı benzer sonuçlarını da ortaya çıkaracağını söylemek mümkündür.

2.1.3. Ebeveyn Bilişleri

Ebeveyn bilişleri; ebeveynin davranışlarına yönelik tutumlarını ebeveynliğe yönelik inanç, düşünce ve stilleri, hedef ve değerleri kapsamaktadır. Ebeveynlik bilişleri ebeveynin öz kültürüne, sosyokültürel bağlamına, çevresel ve bireysel unsurlara dayanmaktadır (Bornstein ve Cote, 2006: 174). Ebeveynlikle ilgili bu türden inanç ve bilgiler ebeveyn etnokuramları ya da ebeveyn inanç sistemleri olarak bilinmektedir (Harkness ve Super, 1995: 274). Kültür tarafından tanımlanmış bu inançlar ebeveynlerin rollerini şekillendirir, ebeveynlik görevlerine uyumu sağlar ve aynı zamanda çocukla ilgili karar ve davranışlar için temel oluşturur (Bornstein ve Güngör, 2012: 117).

Ebeveyn bilişleri çocukları doğrudan ve dolaylı yollarla etkilemektedir. Bu ilişki biçimlerinden doğrudan olanı ebeveynin çocuğun sosyal yeterlik örüntülerini etkileyebilecek sosyalleştirme ve yönetme çabalarını içerirken; dolaylı ilişkiler ise çocuğun uyumunu ailenin içsel dinamikleri ve ilişkileri ile sürdürülmesidir (Ladd ve Pettit, 2002: 270). Çocuklar aile içinde etkileşim ile kültürel mesajları doğrudan deneyimlemektedir (Dunn ve Brown, 1991:1353). Diğer taraftan ebeveyn çocuğun uyumunu belli bazı sosyalleştirme davranışları aracılığıyla etkileyebilmektedir.

Bilişlerin çocuğa yansıtılması evrenseldir fakat içerdiği bilgi tabanı kültürden kültüre değişmektedir (Tamis-lemonda, Way ve Hughes, 2007: 183-184). Farklı kültürlerden insanların farklı inanç, uygulama ve farklı çocuk bakım/yetiştirme davranışlarına sahip olması beklenmektedir. Kültürel devamlılığı sağlayan bu inanç sistemlerinin değişime karşı dirençli olduğu da belirtilmektedir (Bornstein ve Cote, 2006: 174; Costigan ve Su, 2008: 439).

Literatür gözden geçirildiğinde Türkiyeli göçmenlerde ebeveynlik örüntülerinin daha çok Almanya'ya göç eden aileler üzerinden ele alındığı (bkz. Yağmurlu, Çıtlak, Dost ve Leyendecker, 2009; Durgel ve Yağmurlu, 2014) ve az da olsa farklı sosyokültürel bağlamlarda yapılan çalışmaların olduğu (bkz. Nacak, Yağmurlu, Durgel ve van de Vijver, 2011) belirlenmektedir. Anne babaların ebeveynliğe yönelik inançlarını iç göç bağlamında incelemek amacıyla bu bilişleri belirleyen kültürel faktörleri anlamının, literatüre katkısının olacağı rahatlıkla öne sürülebilir.

Göçmen olmayan ebeveynler ile karşılaştırıldığında göçmen ebeveynlerin kültürel fikirlerini göç ettikleri kültürün fikirleri ile dengeleme çabalarının belirgin olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Aynı şekilde her iki grubun ebeveynliğe yönelik bilgilerini etkileyen faktörler de çeşitlidir. Örneğin göçmen ailelerin ebeveynlik bilişlerini inceleyen bir çalışmada, kendi kültürel değerlerine yönelik bağlılığı ile kültür temelli ebeveynlik bilişlerinin güçlü bir ilişki gösterdiği ve ayrıca göçmen ailenin ülkede geçirilen süre ile ebeveynin eğitim düzeyinin kültür temelli bilişlerinin belirleyicisi olduğu bulunmuştur (Costigan ve Su, 2008: 473). Temel kültürel bir değişimin, çocuk yetiştirme ile ilgili fikirleri de şekillendirebileceğini ileri sürmek tüm bu bulgulara göre oldukça mümkündür.

Ebeveynlerin çocukların gelişimi ile ilgili temel düşüncelerin oldukça önemli bir bölümünü topluma uyumu ile ilgili olanlar oluşturmaktadır. Mize, Pettit ve Brown (1995: 312-314) düzenledikleri çalışmada annenin çocuğun yetkinliğine yönelik inançları ve algıları ile çocuğun akran ilişkilerinde annenin katılımcı davranışları arasında bağlantılara ulaşmıştır. Araştırmanın bir diğer sonucu, annenin düşük nitelikli denetim davranışlarının da çocukta sosyal yeterliği olumsuz yönde etkilediğini göstermiştir. Bu ve benzeri bulgular, ebeveynin çocuğun topluma ve özelde arkadaş ilişkilerine yönelik inançlarının çocuğun sosyal performansını açıklamada yeterli olabileceğine işaret etmektedir.

Ebeveynin kendi ebeveynliğine yönelik değerlendirmelerinin de çocuk bakım düşüncelerinde ve davranışlarında etkili olduğu görülmüştür. Çalışmalar ebeveynin kendini yetkin hissetmesinin belli ebeveynlik uygulamaları (ebeveyn katılım, izleme, akran yönetim davranışları) ile ilişkili olduğunu göstermektedir (Tilton Weaver ve Galambos, 2003: 285; Williams, Williams, Lopez ve Tayko, 2000: 297). Bu türden bir inanç-davranış ilişkisinin incelendiği bir çalışmada ev sahibi kültüre yönelim gösteren

Çinli annelerin ebeveynlik rollerine yönelik yetkinlik inançlarının; annelerin psikolojik uyumunun ve sıcaklık, denetim ve izleme gibi etkili ebeveynlik davranışlarının da belirleyicileri olduğu bulunmuştur (Costigan ve Koryzma, 2011: 191). Diğer bir deyişle ebeveynin kendini yetkin hissetmemesi ve çocuğuna uyguladığı davranışın işe yaramayacağını düşünmesi bilişin olumlu ebeveynlik davranışına yansıma olasılığını azaltmaktadır. Ardelt ve Eccless (2001: 946-947) genel olarak bakım verenin kendi ebeveynliğine ve çocuğun uyumuna yönelik inanç şemalarının çocuk bakım davranışlarını etkileyebileceği görüşünü öne sürdükleri kavramsal modellerinde, ileri sürdükleri etki örüntüsünün çocuğun psiko-sosyal uyumunu da şekillendirebileceğini belirtmektedir. Ekolojik, bağlamsal ve dönüşümsel çerçevede ele alınan ebeveyn inanç sistemlerinin çocuk uyumunu etkileyip etkilemediğini inceleyen bu çalışmada 376 anne çocuk (11-14) çiftinden elde edilen sonuçlara göre, annenin ebeveynliğine ilişkin yetkinlik inançlarının çocukların sosyal yetkinliğini ve akademik başarısını güçlü bir şekilde yordadığı bulunmuştur (bkz. 960). Jones ve Prinz (2005: 847) de ekolojik ve bağlamsal koşullardan etkilenen ebeveyn inançlarının paradoksal olarak özellikle zorlayıcı durumlarda farklılık gösterebileceğini belirtmektedir. Bu görüşe göre düşük kontrol ve yönetim hissi bulunan ebeveynlerin güç ve tehdit algıladığı koşullarda daha müdahaleci ve aşırı kontrollü uygulamaları kullanması daha muhtemeldir. Ebeveynin algıladığı bu türlü tehditler, ebeveynliğine yönelik stres ve endişesini tetikleyecek ve yanı sıra birlikte yeterlik inançlarının da azalmasına neden olacaktır.

2.1.4. Ebeveyn Uygulamaları

18. yy'dan itibaren ebeveynin değer, inanç ve hedeflerinin bir kuşaktan diğerine nasıl aktarıldığı önemli bir inceleme konusudur. Bu araştırmalarla kültürün sosyal etkileşimler içinde oluşturduğu sosyalleştirme sürecini en iyi şekilde anlayabilmek hedeflenmiştir. Sosyalleştirme literatüründe ergenin ev ve okul gibi çoklu sosyalleştirme ajanları ile iletişime girdiği ortamlar ve yaşamında bağımlı ve kontrol edildiği bir dönemden daha özerk bir döneme geçen ergen için bu çoklu etkileşimlerin sahip olduğu kritik önem vurgulanmıştır (Steinberg ve Silk, 2002: 103). Darling ve Steinberg'e göre ebeveynler değer ve hedeflerinin birer sonucu olan stilleri ve ana-babalık uygulamaları aracılığıyla çocukları üzerinde etkili olmaktadır. Ebeveyn stilleri ebeveyn-

çocuk arasındaki duygusal iklimi yansıtır ve çocuk yetiştirme tutumları olarak tanımlanır. Ebeveyn uygulamaları ise belli çocuk davranışları ve özellikleri üzerinde doğrudan etki etmesi beklenen özgün hedef ve amaçları yansıtan örgütlü davranışlardır (1993: 493).

Steinberg ve Silk (2002:114-116) ergen-ebeveyn ilişkisini *özerklik*, *uyum* ve *çatışma* olmak üzere üç alt boyutta ele almaktadır. Bu üç alanın çocuk gelişimindeki etkisi yaşa göre değişim göstermektedir. Buna göre *özerklik*, ebeveyn kontrolü altında çocuğun bağımsızlık ve büyüme arasında denge oluşturması olarak tanımlanırken; *uyum*, ebeveyn ve çocuk arasında olumlu ve etkili etkileşim şeklinde tanımlanmaktadır. *Çatışma* ise çocuk ve ebeveyn arasındaki gerilim olarak ifade edilmektedir. Ergenlik döneminde çatışmanın kaçınılmaz olduğu ve etkilerinin bağlama göre değişebildiği belirtilmektedir. Örneğin, çatışma uyumlu bir aile ortamında fonksiyonel olabilecekken, yoğun gerilimin yaşandığı ortamda yaşanan çatışma olumsuz ergen sonuçları ile ilişkilidir. Vazyonyi, Hibbert ve Snider (2003: 134) ilk iki boyutu ayrıntılandırır ve uyum boyutu altında *yakınlık* ve *iletişimi*, özerklik boyutu altında *destekleme*, *izleme* ve *akran kabulünü* ele alır. Araştırmacılara göre bu yeni alt boyutlar farklı etnik kökenden, anne ve babalarda geçerli ve güvenilirdir ve ergenin içselleştirme ve dışsallaştırma davranışlarının göstergeleri olmaya iyi birer aday olarak belirir.

Literatürde en sık ele alınan ebeveyn uygulamalarının; çocuğun sosyal davranışlarına yönelik izleme, denetim sağlama, katılım gösterme, rehberlik sağlama, kısıtlama ve çocuğun akranları ile ilişkilerini yönetmeye yönelik ebeveyn davranışları olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca bu uygulamaların çocuğun sosyal ve akademik yeterliği üzerinde etkili olduğunu rapor eden pek çok sayıda çalışma mevcuttur (bkz. Steinberg, Lamborn, Dornbusch ve Darling 1992: 1276; Zhang, Eisenberg, Liang ve Deng, 2016: 2; Loukas, Prelow, Suizzo ve Allua, 2008: 81-83). Örneklemini Asyalı, Hispanik, Afrikalı ve Avrupalı Amerikalı ergenlerin oluşturduğu geniş çaplı boylamsal bir çalışmada ebeveyn uygulamaları ile akademik başarı arasındaki ilişkiler Amerika'da yaşayan dört farklı etnik grupta incelenmiştir. İlk takip çalışmasının onuncu sınıfta, ikinci takip çalışmasının ise lise son sınıfta düzenlendiği çalışmada; ergenin okul başarısı ebeveynin eğitime katılımı, akran kabulü ve denetim ile ilişkili bulunurken; katı ebeveynlik uygulamaları ile ilişkili bulunmamıştır. Sosyoekonomik düzey kontrol edildiğinde bile bu ebeveyn uygulamalarının ergenin okul başarısını yordamayı sürdürdüğü bulunmuştur (Park ve Bauer, 2002: 391). Ebeveyn uygulamalarının ergen

yeterliği ile ilişkisini Meksika kökenli ebeveynlerle inceleyen benzer bir çalışmada ebeveynin izleme, destek ve sıcaklık davranışlarının 5. 6. ve 7. sınıftaki gençlerin sosyal yetkinliği ile pozitif ilişkili olduğu bildirilmiştir. Ayrıca pozitif ebeveynlik uygulamalarının algılanan sosyal destek ve ocuk yeterliği arasında aracı rol oynadığı da ortaya konmuştur (Taylor, Conger, Robins ve Widaman, 2015: 199). Loukas ve arkadaşları (2008: 81)'nın 10-14 yaşlarında 526 ergenle yürüttüğü çalışmada ise annenin psikolojik stresi, finansal sıkıntıları ve yaşanılan muhitin sıkıntıları gibi kümülatif risklerin kontrol edilmesi durumunda bile annelerin izleme, iletişim ve akademik katılım gibi olumlu ebeveynlik davranışlarının ergenin sapkın arkadaşlıkları ile negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur.

Birinci ve ikinci nesil göçmenler ve göçmen olmayan İsviçreli ergenlerin aile süreçleri ile içselleştirme/dışsallaştırma davranışları arasındaki ilişkileri karşılaştıran bir çalışmada; birinci ve ikinci nesil göçmen gençlerin yerli İsviçreli gençlere göre daha fazla içselleştirici belirtiler (depresyon ve kaygı) raporladıkları saptanmıştır (Vazsonyi, Trejos-Castillo, Li Huang, 2006: 808). Bu alışma aynı zamanda bireysel aile süreçlerinin ergenin davranışları içselleştirmesi ve dışa aktarması ile nasıl ilişkili olduğuna kanıt sağlamaktadır. Yanı sıra g sürecinin, ergende içselleştirme ve bazı dışsallaştırma davranışları açısından için risk oluşturabileceği de olasılık dhilindedir.

Göçmen ebeveynlerin göç deneyimi ile birlikte karşılaştığı birden çok stres kaynağının ve ocuk bakımı ile ilgili yeni kültürel normlar ve gn olumsuz koşullarının ocuk ve ebeveyn açısından olumsuz sonuçlar doğurduğu belirtilmektedir. Yaşanılan ekonomik ve sosyal koşulların olumlu ebeveynlik uygulamalarına zarar verdiği ve dolayısıyla çocuklar için olumsuz sonuçlara yol açtığı temel fikri araştırmacılarca ifade edilmektedir (Mcloyd, 1990: 322). Okul başarısı ve yaşam doyumunu açısından göçmen ve göçmen olmayan ergenlerin incelendiği bir çalışmada göçmen ergenin aleyhine ve istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar elde edilmiştir. Ebeveynlik uygulamaları açısından ele alındığında ise göçmen annelerin daha az olumsuz ergen sonuçlarına eşlik eden izleme davranışı ve demokratik ebeveynlik stili bildirmeleri dikkat çekicidir (Zhang ve ark, 2016: 6). Bu durum göç eden ebeveynlerin g öncesi durumları hakkında net bir bilgi vermemekle beraber, ebeveyn niteliklerinin ergeni olumsuz etkilendiğine işaret etmektedir.

Bu çalışma kapsamında ise göçmen ebeveynlerin ergenin akran ilişkilerini yönetme davranışları, kültürel sosyalleştirme davranışları gibi ergenin özellikle sosyo-kültürel yönünü sosyalleştirmeyi hedefleyen ebeveyn uygulamaları ele alınacaktır.

2.1.4.1. Akran Yönetim Davranışları

Akran ilişkilerini yönetme davranışlarıyla ebeveynler çocuğun sosyal yeterliği üzerinde etkili olmayı hedefler. Çocukluk döneminde ebeveyn akranlarla ilişkilere doğrudan (örn. doğum günü kutlaması düzenleyerek) veya dolaylı (örn. çocuğun ailesiyle tanışarak) yollardan müdahale ederek bu alanda etkili olurken; ergenlikle birlikte bu yönetimsel ilişkisi farklılaşmakta ve ergenin artan özerklik ihtiyacı ile birlikte dolaylı yollardan etkili olmaktadır (Tilton-Weaver ve Galambos, 2003: 270). Akran ilişkileri ile doğrudan ya da ebeveynin dolaylı müdahalesinin arasında çift yönlü döngüsel bir ilişkidir söz edilmektedir (Brown ve Mounts, 2007: 8). Akran ilişkileri literatüründe akranları yönetme stratejilerinin de arasında olduğu bir dizi ebeveyn uygulamalarının, ergenin arkadaşlarına olan yakınlığın ve arkadaşlıklarının niteliğini belirlediğini ortaya koyan çalışmalar (örn. Peker-Uludağlı ve Sayıl, 2009: 19) ergenin akran ilişkilerinin ve psiko-sosyal uyum göstergelerinin ebeveynlik üzerinde etkisini inceleyen bazı çalışmalar da eklendikçe bu çift yönlü (Öztürk ve Sayıl, 2012: 9) etkilere dair daha net bir resim sunabilmektedir.

Ebeveynin akran ilişkilerini yönetme davranışları belli stratejiler olarak ele alınmaktadır: *Akran tercihleri ile ilgili iletişimde* ebeveyn ergenin arkadaşlarında sahip olmasını istediği özellikler ile ilgili konuşmakta ve bunları sosyalleştirmeyi amaçlamaktadır. *Akranları destekleyici iletişimde* ise ergenin arkadaşları ile aktivitelerini düzenleyen ebeveyn, ergenin arkadaşları ile ilişkisinde belli bir takım sosyal işlevsel davranışlar edinmesini sağlayarak yeni arkadaşlar edinmesini desteklemektedir. *Akranları onaylamama ile ilgili iletişimde*, ebeveyn ergenin onaylamadığı arkadaşları ve olumsuz davranışlar gösteren arkadaşları hakkında ergen ile konuşmaktadır. Son strateji olan *bilgi sağlama* ise ebeveyn ergenin akran ilişkisi ve etkileşimi hakkında bilgi sağlamayı amaçlamaktadır (Tilton- Weaver ve Galambos, 2003: 273). Akran ilişkilerinde destekleyici iletişim ve tercihler ile ilgili iletişimde ebeveyn ile ergen örtüşürken; yasaklama ve bilgi sağlama davranışlarında ise ebeveyn ile ergenin akran ilişkileri

konusunda farklılık gösterdiğini ve ebeveynin akran ilişkilerine müdahale etmek istediğini, kontrol altına almak istediğini gösterir. Ebeveynin akran yönetim davranışlarının, çocuğun arkadaşlık niteliği, arkadaşları ile çatışması ve sapkın davranışları ile bağlantıları farklı etnik gruplar için incelenmiştir. Bu amaçla, 7. ve 8. sınıfa devam eden 322 gencin algılarına dayanan çalışmada; ebeveynin rehberlik (consulting) ve izleme davranışlarının ergenin olumlu arkadaşlıklarının niteliğini pozitif; akran çatışması, sapkın davranışlar ve madde kullanımını ise negatif yönde yordadığı saptanmıştır (Mounts, 2004: 454). Araştırmanın sonuçları algılanan akran yönetim davranışlarının farklı etnik gruplara göre farklılaştığına işaret etmiştir. Buna göre; Afrikalı ve Latin gençler Beyazlardan daha düşük düzey rehberlik algıladıklarını bildirmişlerdir. Ergenlerin algılarına dayanılarak yapılan benzer bir çalışmada ebeveynin akranlarına yönelik rehberlik uygulamaları ile ergenin olumlu sosyal davranışları arasında pozitif yönde; ilişkisel ve fiziksel saldırganlığı arasında ise negatif yönde ilişkiler belirtilmiştir (Gerardy, Mounts, Luckner ve Valentier, 2015: 308). Araştırmacılar, sonuçları, çocuğun olumlu psiko-sosyal gelişimi açısından ebeveynin akranları ile ilişkilerini düzenleyici uygulamaların sağladığı fayda üzerinden yorumlamışlardır. Dolayısıyla, olumlu akran ilişkilerinin ebeveynin nitelikli stratejileri yoluyla desteklendiği ileri sürülmektedir.

Ebeveynin akran yönetim davranışlarının ebeveyne ve çocuğa bağlı bir dizi belirleyicisi bulunmaktadır. Çocuğun cinsiyeti akran yönetim davranışları üzerinde etkili olan bireysel bir özellik olarak ele alınmaktadır. Mounts (2001: 103; 2004: 455) ebeveynin akran ilişkilerinde erkek çocuklara kız çocuklardan daha fazla aracılık ettiğini bulgulamıştır. Akran yönetim davranışları üzerinde etkili olabilecek bir diğer çocuğa ilişkin unsur da çocuğun uyumu ve arkadaşlık ilişkilerinin etkili olup olmadığı konusudur. Ergenin çevreye uyumu düşük olduğunda ve olumsuz arkadaşlıklar geliştirdiğinde ebeveyn daha yüksek düzeyde yasaklama ve bilgi toplama davranışı sergileyecek; ayrıca, yüksek uyum ve olumlu arkadaşlıklarda ise akranlarını daha fazla destekleme davranışı gösterecek ve akran tercihleri ile ilgili iletişime girecektir. Bununla beraber, çocuklar ile yapılan çalışmalar ergen-ebeveyn arasında dönüşümsel ve iki yönlü bir ilişkinin varlığını vurgulamaktadır. Buna göre ebeveynin akran yönetim davranışları ergenin arkadaşları ile olan ilişkisinin niteliğine dayandırılmakta ve ergen-çocuk arasındaki olumlu ilişkinin de

ergenin uyumuna katkıda bulunduğu söylenmektedir (Tilton-Weaver ve Galambos, 2003: 275).

Ebeveyn uygulamaları temelde ebeveyn bilişlerini yansıtır. Alan yazında annenin çocuğun yetkinliğine yönelik inancının akran yönetimini etkilediği belirtilmektedir (Ladd ve Pettit, 2002: 281; Profilet ve Ladd, 1994: 216). Öztürk ve Sayıl'ın (2012) düzenledikleri çalışma sonucunda, annenin ergenin akranlarına yönelik endişelerinin ve ebeveynliklerine dair yeterlik algılarının akran yönetim davranışları üzerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Çocuğun akran ilişkilerinde endişe duyan anneler ergen çocuklarıyla arkadaşlığı yasaklamaya yönelik iletişime girmiş ve çocuğun akranları hakkında daha fazla bilgi toplamaya çalışmışlar; akran ilişkileri konusunda yetkin hisseden anneler ise daha fazla destekleyici iletişim ve akranları ile ilgili iletişime girmişlerdir. Ebeveynlik inanç sistemlerinin ergenin uyumu ile ebeveyn davranışları arasındaki ilişkide aracı rolünü ele alan araştırmalarda ise; çocuğun daha fazla olumsuz davranışlara sahip olmasının ebeveyni akranı yasaklama davranışına ve bilgi toplamaya daha fazla yönelttiği ve ayrıca ebeveynin stresinin bu ilişkiye aracılık ettiği bildirilmiştir (Tilton-Weaver ve Galambos, 2003: 291; Öztürk ve Sayıl, 2012: 10).

Ebeveyn ve ergen arasındaki ilişkiler tabii ki bir fanusta gerçekleşmemektedir. Ebeveynin akranlara yönelik uygulamaları sosyokültürel bağlama göre değişmektedir. Eko-gelişimsel kurama göre ebeveyn-ergen ilişkisi sosyokültürel bağlamda zamana ve mekâna göre değişir ve toplumsal ve çevresel etkenlerden etkilenir (Bronfenbrenner ve Morris, 2006: 814; Parke, Killian, Dennis, Flyr, McDowell, Simpkins, Kim ve Wild, 2003: 248-250). Ebeveynin uygulamalarında ve ergen ile ilişkisinde kültürel bağlamın önemi sıkça belirtilmektedir (Kağıtçıbaşı, 2010; Coll, Lamberty, Jenkins, Pipes McAdoo, Crnic, Wasik ve García, 1996: 1894). Buna göre toplulukçu kültürden aileler bireyci kültürdeki ailelere göre daha fazla hiyerarşik yapının sürmesi ve itaat beklentisine sahiptir. Bu kültürel yönelimler de çocuğun akran ilişkilerini etkilemektedir. Ebeveyn otoritesinin sorgulanmadığı kültürlerde ebeveynler çocukların akran ilişkilerine daha fazla müdahalede bulunmakta ve kısıtlayıcı yöntemler kullanmaktadırlar (Chao, 1994: 1112). Akran yönetim davranışlarının kültürel bağlama göre değişip değişmediğini inceleyen bir araştırmada toplulukçu kültürden bireyci kültüre göç eden ebeveynlerin daha yasaklayıcı, sınırlayıcı stratejiler kullandıkları bulunmuştur (Svensson, 2014: 162). Araştırmacılar bildirilen bu değişimin nedeni olarak ebeveynin çocuklarının kendi

kültürlerine yakın olmalarını sağlamak için kendi kültürel gruplarından akranlar ile temas kurmalarını istemeleri ya da çocukların içine göç edilen kültürel bağlamda ayrımcılığa maruz kalmalarından endişe duymalarından dolayı bu stratejilere başvurmuş olabileceklerini ileri sürmüşlerdir. Mounts ve Kim (2007: 19), etnik grupların kültüre yönelik endişe ve kültürel sosyalleştirme mesajları açısından farklılaşabileceğini belirterek göçmen ebeveynin kültüre yönelik mesajlarının göçmen olmayan ebeveynlerden daha belirgin olabileceğini ifade etmiştir. Dolayısıyla göçmen ebeveynlerin ergenin akranları yönetme stratejileri kendi kültürlerine yönelik mesajları çerçevesinde belirebilir. Göç ile birlikte göç edilen yerin kültürü ile kendi öz kültürü arasında algılanan farklılıklar, ebeveynlerin sergiledikleri uygulamaların niteliğini etkilemektedir.

Göç olgusu ile değişen kültürel ve sosyal bağlam ve aile üyelerinin kültürleşme fenomeni ile değişime uğraması ergeni ve aile üyelerini belli sıkıntılar içine sokabilir. Göçe bağlı olumsuz yaşam koşulları, göçmen ergen için riskli sosyal çevreyle (örn., sapkın davranışları olan arkadaşlar) teması ortaya çıkarabilir. Risk oluşturabilecek akranlar ile teması ergenlerin ebeveynlerin endişelerini arttırabilmektedir (Mounts, 2008: 175). Endişelenen ebeveynin ise ergenin nerede ve ne zaman akranları ile vakit geçireceği konusunda kurallar koyma, tüm akran faaliyetlerini önceden onaylamayı talep etme ve akran ilişkilerine yönelik bilgi arayışına eğilimli olması muhtemeldir. Ebeveynin inançları ve akrana ilişkin yönetim uygulamaları arasındaki ilişkide, yaşanan muhitin ve çevrenin özellikleri de etkili olmaktadır.

2.1.4.2. Kültürel Sosyalleştirme

Etnik ırksal sosyalleştirme davranışları, ebeveynin çocukların ırk ve etnik köken ile ilgili inanç ve tutumlarında belirleyici olabilecek bir iletişim içine girmesidir. Ebeveynlerin ırk ve etnisite ile ilgili dünya görüşleri kasıtlı veya kasıtsız mekanizmalar yoluyla çocuklara aktarılmakta ve alan yazında ırk ve etnisite ile ilgili bilgilendirme süreci olarak tanımlanmaktadır (Hughes, 2003: 15; Hughes ve Johnson, 2001: 983; Hughes ve ark., 2006: 748). Etnik ırksal sosyalleştirme davranışları literatürde birden çok tema altında ele alınmasına rağmen ağırlıklı olarak kültür sosyalleştirme/çoğulculuk,

önyargıya hazırlama ve güvensizlik teşviki boyutlarında incelenmiştir (Hughes, Rodriguez, Smith, Johnson, Stevenson, Spicer, 2006: 748).

Kültür sosyalleştirme/çoğulculuk; ebeveynin kendi kültürel ve tarihsel geçmişini örtük ve açık bir şekilde çocuğa iletme süreci olarak tanımlanırken aynı zamanda farklı kültürel grupların kültürlerini de tanıtan sosyalleştirme davranışlarını içermektedir. Önyargıya karşı hazırlama ise ebeveynlerin çocuklarını önyargı ve ayrımcılık ile baş etme becerisi geliştirme ve çocukların bu süreci anlamalarını sağlama olarak tanımlanmaktadır (Hughes ve ark., 2006: 749; Umaña-Taylor ve Fine, 2004: 40). Son olarak güvensizlik teşviki ise; etnik gruplar arası etkileşimlerde güvensizliği ve güvensizlik gerekliliğini vurgulamakta, ebeveynlerin diğer etnik ve kültürel gruplar ile ilgili uyarılarını ve diğer gruplardan uzak durması gerektiğine ilişkin uyarılarını içermektedir (Hughes ve ark., 2006: 757). Hughes ve Johnson (2001: 993) güvensizlik teşviki mesajlarının ayrımcılıkla baş etmede herhangi bir öneri içermemesi nedeniyle kavramsal ve ampirik olarak önyargıya hazırlama mesajlarından ayrıldığını ifade etmektedirler.

Etnik ırksal sosyalleştirme davranışlarının tüm ailelerde uygulanmakla beraber daha çok sosyal tabakalaşma ve olumsuz kalıp yargılara maruz kalan ve hedefledikleri çocuk bakım davranışlarını uygulama konusunda sıkıntı yaşayan azınlık ve göçmen aileler ile ilişkili olduğu belirtilmektedir (Hughes, 2003: 15). Bu türden sosyalleştirme uygulamaları ailelerin kendi etnik mirasları ile ilgili çocuklarıyla kurdukları iletişim yoluyla çocuklarında öz kültürlerine aidiyet duygusu geliştirmelerini sağlar (Hughes ve Chen, 1997: 200). Ebeveynlik uygulamalarının zorlaşmasına neden olabilecek çevresel koşullar, kültürel farklılıklar ve baskın ebeveynlik rollerinde ve kalıp yargılardaki farklılıklardan dolayı göç yoluyla yer değiştiren ailelerin bu tür kültür sosyalleştirme uygulamalarını daha sık kullanmaları ve çocuklarını önyargıya hazırlamaları beklenmektedir.

Bu konuyla ilgili araştırma sorularıyla ebeveynlerin etnik ırksal sosyalleştirme davranışları ile çocuktaki sonuçlar arasında ilişkiler belirlenmektedir (Fuligni, 1997: 360; 1998: 101-102; Marshall, 1995: 394; Umaña-Taylor ve Fine, 2004: 53). Yapılan çalışmaların büyük bir kısmında ebeveynlerin kültür sosyalleştirme örüntüleri çocukların daha olgun ve güçlü bir etnik kimliğe sahip olmaları ile ilişkili bulunmuştur (bkz. Hughes, Hagelskapm, Way ve Foust, 2009). Hughes ve arkadaşları (2009: 615) 254 anne ve ergen

ile yürüttükleri çalışmalarında ergen ve ebeveyn bildirimlerine dayanan kültür sosyalleştirme ve önyargıya hazırlama uygulamalarının ergenin etnik kimlik süreçleri ile bağlantısını incelenmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonuçları ergen bildirimlerine dayanan bu uygulamaların ergenin etnik kimliğinin bileşenlerini yordadığını göstermiştir. Başka bir deyişle etnik kökene yönelik bu mesajların ergenin kendi etnik kimliğine bağlılığını, kendi kültürel grubunu keşfetmesini ve etnik davranışla katılımını etkilemektedir.

Kendi kültürel gelenekleri ve değerleri ile ilgili bilgi sağlayan ve bu türden davranışsal örüntüleri sosyalleştiren ebeveynlerin çocukları, kendi kültürel grupları ile ilgili tanımlamalarında ebeveynlerini model alacaklardır. Marshall (1995: 393-394) 58 Afro-Amerikalı anne ergen çifti ile yapmış olduğu bir çalışmada kendi etnik grubunun tarihini ve kültürünü sosyalleştiren ebeveynlerin çocuklarının iç gruba yönelik olumlu tutum geliştirdiklerini, kültürel grupları ile ilgili daha çok bilgi sahibi olduklarını ve benlik saygısının yüksek olduğunu bulmuştur. Benzer bir çalışmada ebeveynin etnik sosyalleştirme mesajlarının ergenin psikolojik uyumu ile ilişkisini 227 Latin ergen üzerinde incelenmiştir. Buna göre ebeveynin kültürel sosyalleştirme mesajları ile benlik saygısı arasında pozitif ve anlamlı ilişki bulunurken; depresif ve fiziksel semptomlar ile arasında negatif ve anlamlı ilişkili bulunmuştur (Rivas-Drake, 2011: 612). Araştırmanın sonuçlarına göre ebeveynin önyargıya hazırlama davranışları ile ergenin uyumu arasında ise anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir. Ebeveynin sosyalleştirme davranışlarının çocuk açısından sonuçlarının ebeveynin aktardığı mesajların doğasına bağlı olduğunu söyleyebiliriz. Örneğin ebeveynin ayrımcılık ve güvensizlik teşviki davranışlarının sık uygulamasının gencin öz yeterliğini sabote edebileceği, göç ettiği grup içinde gelişimine destek olabilecek aktivitelere ulaşımını engelleyebileceği de belirtilmesi gereken bir konudur. Önyargı ve ayrımcılık vurgusunun yapıldığı sosyalleştirme davranışları hem olumlu (Stevenson, Reed, Bodison ve Bishop, 1997: 212) hem olumsuz (Davis ve Steveson, 2006: 308) sonuçlar ile ilişki olabildiği çalışmalarca desteklenmektedir. Hughes ve arkadaşları (2006: 757) etnik ırksal sosyalleştirme mesajlarını detaylı bir şekilde inceledikleri derleme çalışmalarında ebeveynin önyargı ve ayrımcılık içerikli sosyalleştirme mesajlarının ergen sonuçları açısından incelendiğinde karışık bulgular bulunduğu işaret etmiştir. Dolayısıyla ebeveynin önyargı/ayrımcılığa karşı hazırlama/uyarma mesajlarının ergen uyumu ile ilişkisinin açık olmadığı söylenebilir.

Kültürel değer ve uygulamaların çocuklar tarafından içselleştirilmesinde ve çocuğun yeni gruba uyum sağlamasında rol oynayan kültür sosyalleştirme araştırmalarında göçmen ebeveynin özellik ve tutumlarının rolüne görece az değinildiği belirtilmektedir (Tsai, Telzer, Gonzales ve Fuligni, 2015: 1243). Örneğin Hernandez, Conger, Robins, Backer ve Widaman (2014: 703) 5. ve 7. sınıfta bulunan 674 Meksika kökenli ergen ve ebeveynleri ile yapmış oldukları çalışmada etnik gurur, kültürel sosyalleştirme ve ebeveyn sıcaklığı arasındaki bağlantıları incelemek istemişlerdir. Araştırmanın sonuçları ebeveyn kültür sosyalleştirme davranışlarının ergenin etnik grubuna ilişkin gururunu olumlu yönde yordadığını göstermiştir. Ayrıca ebeveyn sıcaklığının etnik sosyalleştirme ve etnik gurur arasındaki ilişkide düzenleyici rol oynadığına işaret etmektedir. Dolayısıyla ebeveyn ve ergen arasındaki ilişkinin niteliğinin kültürel sosyalleştirme mesajlarının iletilmesini kolaylaştırdığı söylenebilir. Benzer şekilde Tsai ve arkadaşları (2015: 1246) da Meksika kökenli göçmen ebeveynlerin kültür sosyalleştirme davranışlarının ergenin aile değerlerini içselleştirmesi ile ilişkisini inceledikleri çalışmalarında aile ilişkisinin düzenleyici rolü üzerinde durmaktadır. Buna göre annenin kültürel sosyalleştirme mesajları ile çocuğun aile değerlerini içselleştirmesi arasında ebeveyn desteği ve ebeveyn çocuk arasındaki çatışma düzenleyici rol üstlenmektedir. Şu ana kadar ele alınan araştırmalar, aile değerlerinin ailede sıcak ve destekleyici ilişkinin ve düşük düzey çatışma ortamının varlığında genç üyelere daha iyi iletildiği görüşünü desteklemektedir.

Literatürde ebeveynin sosyalleştirme davranışlarının aile üyelerinin sosyo-demografik özellikleri ve ekolojik deneyimlerine göre değiştiğini işaret eden çalışmalar bulunmaktadır (bkz. Hughes ve Chen, 1997: 206-210). Etnik ırksal sosyalleştirme mesajlarının üç bileşeni olan kültür sosyalleştirme/çoğulculuk, önyargıya hazırlama ve güvensizlik teşvikinin çocuğun yaşı ve ebeveynlerin ayrımcılık deneyimleri açısından farklılık gösterip göstermediği yaşları 4-14 arasında değişen çocukların anne-babalarından oluşan bir örneklem üzerinde incelenmiştir (Hughes ve Chen, 1997: 207). Bu çalışmada, yaşları 9-14 arasında değişen çocukların ebeveynlerinin önyargıya hazırlama ve güvensizlik teşviki mesajlarını 4-8 yaşlarındaki çocukların ebeveynlerinden daha fazla raporladıkları bulunmuştur. Yanı sıra, ebeveynlerin işyerlerinde algıladığı ayrımcılığın ise çocuklarına uyguladıkları önyargıya hazırlık ve güvensizlik teşvikinin güçlü bir yordayıcısı olduğu ve çocuğun yaşının düzenleyici rolünün olduğu saptanmıştır.

Bu çalışma 9-14 yaşlarındaki çocukların ebeveynlerinin ayrımcılığa yönelik algılarının daha küçük yaşta çocukların ebeveynlerine göre, karşı gruba yönelik sosyalleştirme uygulamalarını daha iyi açıkladığını göstermektedir. Hughes (2003: 24) düzenlediği diğer bir çalışmanın örneğini Amerika'da yaşayan Afro-Amerikalı, Porto-Rikolu ve Dominikli göçmen ebeveynlerden oluşturmuş ve önyargıya hazırlama davranışları açısından farklı etnik grupların farklılaştığını ortaya koymuştur. Buna karşın, bu üç göçmen grup kültürel sosyalleştirme/çoğulculuk davranış düzeylerinde herhangi anlamlı bir fark sergilememektedir. Yanı sıra, algılanan ayrımcılığın Afro-Amerikalı ve Dominikli ebeveynlerin önyargıya hazırlama uygulamalarını Porto-Rikolu ebeveynlerden daha güçlü biçimde yordadığı bulunmuştur (Hughes, 2003: 23). Sonuçlar, annenin ayrımcılık gibi ekolojik deneyimlere karşı çocuğunu korumaya çalıştığına, bu nedenle kasıtlı sosyalleştirme davranışlarına başvurduğuna işaret etmektedir. Ebeveynlerin etnik sosyalleştirme uygulamaları üzerinde etkili olabilecek bir diğer etken ise çocuğun cinsiyetidir. Afrika kökenli 260 ebeveyn üzerinde yapılan bir çalışmada etnik gruplara ilişkin iletişimlerinin içeriğinde erkek çocukların ebeveynlerinin daha fazla uyarı ve ayrımcılık temalarına değindikleri; kız çocukların ebeveynlerinin ise daha fazla etnik kökene ilişkin gurur rapor ettikleri belirtilmiştir (Stevenson, Cameron, Herrero-Taylor ve Davis, 2002: 95). Tüm bu bulgulardan hareketle, çocukların yaşı, cinsiyeti ve ailenin etnik grup ve göç ettiği kültürel bağlam içindeki deneyimlerine olan duyarlılığının ebeveynin kültüre ve kültürel gruba yönelik sosyalleştirme davranışlarına yansıdığı görülmektedir.

Göç bağlamında etnik-kültürel sosyalleştirme süreci, etnik sosyal kimliğin önemli bir belirleyicisi olarak düşünülmektedir. Örneğin yenilerde göç eden ailelerde etnik sosyalleştirme doğal bir süreç olarak gerçekleşirken ikinci kuşak ailelerde daha kasıtlı oluşturulan bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, sosyalleştirme mesajlarının içeriği ve sıklığı göç etmenin üzerinden geçen süreye göre değişmektedir. Üç farklı göç kuşağından 45 Meksika kökenli anne-baba ve çocukların katıldığı bir çalışmada, babaların hangi göç kuşağında bulunduğu ile çocuğuna Meksika kültürünü öğretme ve ayrımcılığa hazırlama davranışları arasında negatif ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Knight, Bernal, Garza, Cota ve Ocampo 1993: 108). Yakın zamanda göç edenler daha uzun süre önce göç eden ailelerden daha çok etnik köken, anadil ve gelenekler ile ilgili sosyalleştirme davranışı uygulamışlardır. Bu bulgular, göç kuşaklarının geçen zamanla

beraber maruz kaldıkları kültürleşme sürecinin muhtemel sosyalleştirme uygulamaları üzerindeki etkisine işaret etmesi açısından önemlidir.

Çocuğun sosyalizasyonunu şekillendiren ekolojik bağlam; kişiler arası ilişkilere ve bu ilişkilerin bağlam ile ilişkisine vurgu yapmaktadır (bkz. Bronferbrenner, 1979: 28). Ebeveynin göç gibi ekolojik bağlamda edindiği kültürel deneyimler düşüncelerini, davranışlarını ve sonrasında çocuğu şekillendirir. Örneğin göç bağlamında aile üyelerinin önyargı ve ayrımcılığa maruz kalması, ebeveynin çocuklarını çevresindekilerin davranışlarını öngörmesi ve tedbir alması için hazırlamaları muhtemeldir. Yukarıda özetlenen tüm çalışmalar göçmenlerin içinde bulunduğu mikro sistemlerden ailenin ve makro sistemlerden kültürü ilişkilendirerek, sosyalleştirmeye bu sistemlerin uyuşması açısından yaklaşmamız gerektiğini belirginleştirmektedir.

Bu çalışma kapsamında farklılıkları olan bir diğer kültürel bağlama iç göçle göç eden ebeveynlerin kültüre yönelik sosyalleştirme mesajlarından çoğulculuk, önyargıya hazırlama ve ebeveynin güvensizlik teşvikinin ailenin göç ve kültürleşmeye yönelik süreçleri ile göçmen çocuktaki psiko-sosyal sonuçlar arasındaki bağlantılarda muhtemel belirleyiciliği ele alınacaktır.

2.2. KÜLTÜRLEŞME VE GÖÇ

Bu bölümde kültürleşme kavramına yer verilerek göç ile birlikte farklı kültürel grupların karşılaşması sonucu deneyimlenen kültürleşme stratejileri tanıtılacaktır. Sonrasında ise ebeveyn kültürleşmesi ile ilgili görgül çalışmalara yer verilecektir.

2.2.1. Kültürleşme

Kültürleşme, klasik tanımını yapan ünlü antropolog Herskovits (1936)'e göre, farklı kültürel grupların üyelerinin teması ile her iki grubun kültürel örüntülerinde meydana gelen değişiklikleri ifade etmektedir (akt. Berry, 1997: 7). Kültürel çeşitlilik olarak da adlandırılan kültürleşme, bireyin bir başka kültür ile temas ve etkileşimi ile yaşanan bir süreçtir. Çok kültürlü toplumlarda kültürleşme sürecinin oluşumu ve kültürel farklılıkların meydana gelmesi gönüllülük, hareketlilik ve süreklilik olarak belirlenen üç

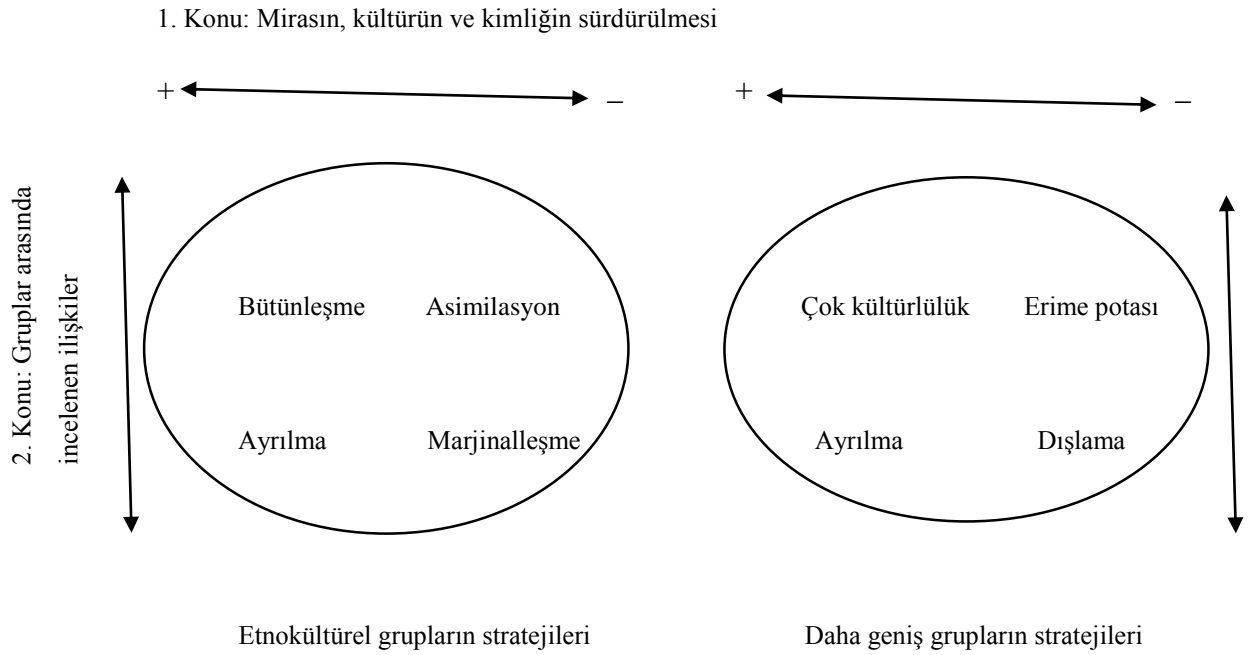
faktöre dayandırılmaktadır. Buna göre, bazı gruplar kültürleşme sürecini gönüllü olarak yaşarken (göçmenler), bir kısmı göçe zorunlu bırakılmaktadırlar (mülteciler, yerel halklar). Hareketle beraber göçmenler ve mülteciler içine göçtükleri kültürle ilk kez temasa geçerken, azınlıklar ve yerel halklar zaten temas halindedirler. Kültürel çeşitliliğe katkı sağlayan son faktör olan süreklilik değerlendirildiğinde ise; göç edenlerin bir kısmının kalıcı olarak yerleştikleri ve bir kısım göçmen için (uluslararası öğrenciler, misafir işçiler) göç sürecinin geçici olabildiği görünmektedir (Berry, 1997: 8). Gruplar ve bireylerin kültürleşme sürecinde bu üç faktöre bağlı olarak yaşadıkları değişimler ise farklı tutum ve davranışlar geliştirmelerini sağlar (Berry, 1992: 69-74; Berry, 2010: 195).

Kültürleşme iki yönlü değişikliği içerse de gruplardan birinin diğerini daha fazla etkilediği düşünülmektedir (Berry, 1997: 18). Bu etki baskın kültürden diğerine doğru gerçekleşir. Kültürlerarası temas ile ortaya çıkan kültürel değişim; grubun gelenekleri, ekonomik ve politik yaşamında meydana gelen değişimleri içerirken; psikolojik değişim ise bireylerin kültürleşme sürecine yönelik tutumları, kültürel kimlik ve bireylerin sosyal davranışlarını kapsayan değişimdir (Berry, 2003: 305). Kültürleşme hem grup düzeyinde hem de bireysel düzeyde değerlendirilmekle beraber, bireysel düzeyde yaşanan kültürleşmenin bireylerin psikolojik durumunda doğrudan değişim yarattığı ileri sürülmektedir (Sam, 1995: 270; Berry, 1992: 70; Berry, 1997: 19).

2.2.2. Kültürleşme Stratejileri

Kültürleşme sürecinde bireyler ve grupların nasıl kültürlendikleri konusu oldukça önemlidir. Kültürler arası psikoloji alanında verdiği pek çok eserle tanınan Kanadalı akademisyen psikolog John W. Berry kültürleşme sürecinde kullanılan stratejileri kuramsal bir çerçeveye yerleştirerek insanların yeni ve kendi kültürel gruplarına yaklaşımlarını anlamaya yönelik bir kavrayış geliştirmiştir (Berry, 1974: 19- 20; Berry, 1997: 9; Sam ve Berry, 2010: 476; Berry, 2005: 703). Berry'e göre gruplar ve bireyler kültürleşme sürecinde iki önemli konu ile karşı karşıya kalır. Bunlardan ilki kültürel devamlılık isteği iken, bir diğer önemli konu ise temas veya katılımdır. Buna göre, bireylerin kültürel miras ve kültürel kimliklerini devam ettirmede istekli olup olmadıkları ve ev sahibi gruba katılım düzeyleri birlikte işleyerek kültürleşme sürecinde etkili olmaktadır. Bu iki önemli konunun karşılaşması sonucu dört stratejiden oluşan kavramsal

bir çerçeve ortaya çıkmaktadır (Berry, 1997: 9; Berry, 2005: 705). Diğer bir deyişle, kültürleşme stratejileri bireyin kendi kültürünü devam ettirmesi (istek) ve ev sahibi kültür ile iletişimin (katılım) dengesine bağlıdır (Sam ve Berry, 2010: 476). Dolayısıyla stratejilerin durumsal faktörlere bağlı olarak değiştiği söylenebilir. Kültürleşme stratejilerinden *bütünleşme*; hem kendi kültürel mirasına hem de ev sahibi kültüre katılımın olduğu durumlarda gözlenen bir stratejidir. *Asimilasyon*; bireylerin kendi kültürel kimliklerini devam ettirmede istekli olmadığı ve diğer kültürle etkileşim halinde olduğu durumlarda meydana gelmektedir. Bir diğer strateji olan *ayrılma* stratejisi, bireylerin kendi kültürel kimliklerini devam ettirmek istediği ve aynı zamanda ev sahibi toplum ile etkileşimden kaçındığı durumda ortaya çıkmaktadır. Son olarak *marjinalleşme* ise; kültürel devamlılığın olmadığı ve ev sahibi topluma katılımın görülmediği durumlarda meydana gelir. Kuram çerçevesinde ele alınan bu dört strateji genellikle göçmenlerden elde edilen verilere dayandırılrsa da alandan elde edilen kanıtlar, bu yaklaşımın diğer tüm kültürel gruplara genellenebileceğini göstermektedir (Berry, 2010: 9; Sam ve Berry, 2010: 476-478).

Şekil 2. Kültürleşme stratejileri (Berry ve ark., 2010)

Göçmen grubun stratejilerini ev sahibi grubun etkisinden bağımsız biçimde seçmesi tabi ki her durumda mümkün olmamaktadır (Berry, 1997: 10). Ev sahibi grup göçmen grupları bazı seçimlerinde sınırlayabilmektedir. Örneğin ev sahibi grubun kültürel çeşitliliğe açık olduğu durumlarda göçmen grupta bütünleşme stratejisi açıkça seçilebilmektedir. Bu strateji göçmen grubun temel değerlere uyumunu gerektirirken, ev sahibi grubun da birlikte yaşamının temel ihtiyaçlarını kurumlar aracılığıyla karşılamasını gerektirmektedir. Ev sahibi grubun özellikleri göçmen grubun stratejilerini etkileyen bir faktör olarak ele alınması önemlidir (Berry, 2005: 702). Bu noktada toplumsal bağlamın normlarının da göçmenin stratejilerini pek tabi olarak etkileyebileceğini söyleyebiliriz.

Kültürleşme stratejilerinin bireyde oluşturduğu davranışsal değişim incelendiğinde; ayrılma stratejisinde en az değişimin olabileceği, asimilasyon stratejisinde ise en fazla değişim beklenileceği açıktır. Bütünleşme stratejisinin ise daha seçici olaylarda davranışsal değişime yol açabileceği; marjinalleşme stratejisinin ise kültürel miras kaybının ve bireysel-sosyal açıdan işlevsiz davranışların ortaya çıkması ile ilişkili olabileceği belirtilmektedir (Berry, 2005: 709). Bu dört strateji uyum ve yaşanan kültürleşme stresi açısından ele alındığında ise en iyi uyumun ve en az stresin bütünleşme stratejisinde beklendiği, marjinalleşme stratejisinin ise en düşük düzeyde uyum ve yoğun stres ile ilişkili olduğu belirtilir (Berry, 1997: 20; Sam ve Berry, 2010: 476-478). Buna göre bireyde yeni kültürel çevrede algılanan stres ve uyuma dair belirteçlerin çoğunlukla marjinalleşme ve bütünleşme stratejilerinin yürütülmesi ile ilgili görünmektedir.

Göçmen grubun psikolojik kültürleşmesi ve uyumu görüldüğü gibi grup düzeyinde var olan faktörlere bağlı iken; göçe bağlı bireysel bazı faktörlerin bu süreçte düzenleyici etkilerinden bahsedilebilir. Göçmenlerin nasıl kültürleştikleri konusunda etkili olan önemli bir bireysel faktör ise göçmenlerin yerleşim süreleridir. Berry ve arkadaşları göçmen kültürleşme strateji tercihlerinde yerleşim sürelerine göre farklılaşma bekleyebileceğimizi öne sürmüşlerdir (bkz. Berry, Phinney, Sam ve Vedder, 2006: 316-318). Göçmen gençlerin kültürleşme süreci ile nasıl baş ettiklerini ve gençlerin uyumunu uluslararası bir örnekleme inceleyen bir çalışma sonucunda; en fazla 6 yıl önce göç eden gençler arasında en sık görülen kültürleşme profilinin ayrılma olduğu, bütünleşme ve asimilasyon profilinin ise 12 yıldan daha uzun süre önce göç etmiş gençlerde sıklıkla görüldüğü bulunmuştur (Berry, Phinney, Sam ve Vedder, 2006: 316). Bu çalışmada

gençlerin göç etme süresinin artması ile bütünleşme ve asimilasyon stratejilerini geliştirebileceğini ve bu stratejilerin de daha iyi uyum ile ilişkili olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla göç etme süresinin artması ile göçmenlerin daha iyi uyum sağlayabileceği vurgulanmaktadır.

Berry'nin (1997: 9-11) belirttiği kültürleşme stratejilerinin benimsenmesinde bireysel düzeyde etkili belirleyicilerden diğer ikisi de göçmen bireylerin yaşı ve cinsiyetidir. Kültürleşme erken yaşlarda başladığı zaman uyum süreci daha sorunsuz ilerlemektedir. Bunun nedeni pek açık olmamakla birlikte küçük yaşlarda bilişsel esnekliğin daha üst seviyede olduğu ve uyumu sağladığı bilinmekte ve kültürel çatışmanın çocuğun uyumunu etkilemede yetişkinlerde olduğundan daha az yıkıcı olduğu düşünülmektedir. Kültürleşme sürecinde belirleyici olan faktörlerin incelendiği geniş çaplı bir çalışmada yaşları 17-65 arasında değişen göçmenlerin göç yılına ve göç ettikleri yaşa göre kültürleşme süreçleri incelenmiştir. Buna göre Amerikalı göçmenlerin göç yılına göre kültüre uyumları artmaktadır. Yanı sıra, kritik olarak 14 yaşlarından önce göç eden katılımcıların ise daha iyi kültüre uyum sağladıkları belirtilmiştir (Chudec, Cheung ve Heine, 2015: 180). Bu çalışmada araştırmacılar, genç bireylerin toplumsal bağlamı güçlendiren akran grupları ile daha güçlü ilişkiler kurabildikleri ve erken dönemlerde bireylerin bu toplumsal ağları yakalamak için eşsiz fırsatlar yakalayabildiklerine işaret etmektedir. Diğer taraftan kız çocukların erkek çocuklardan daha fazla kendisi ile ilgili olumsuz değerlendirmelerde bulunduğu ve daha fazla psikolojik ve somatik semptom raporladıkları bulunmuştur (Sam ve Berry, 1995: 16). Berry ve Ataca (2002: 21) Kanada'da yaşayan ve Türkiye'den göçmüş 100 çift ile yürüttükleri çalışmalarında düşük sosyoekonomik düzeydeki ailelerden olan kadınların göçün olumsuz koşullarına karşı erkeklerden daha incinebilir olduğunu belirlemişlerdir. Bahsi edilen bu çalışmalarda, kültürleşme stratejileri açısından erkeklerin kadınlardan anlamlı derecede daha yüksek asimilasyon ve bütünleşme stratejilerini benimsediği de gösterilmiştir. Dolayısıyla bu farklılıklar kadın ve erkeğin kültürleşme sürecinde farklı deneyimler yaşadığına ve farklı kaynaklara ihtiyaç duyduğuna işaret etmektedir.

Kültürleşme üzerine yürütülen çalışmalar her ne kadar uluslararası göç yoğunlaşsa da esasen iç göç yoluyla göç eden bireylerin de benzer uyum süreçlerini yaşadığı söylenebilir. Berry (2010: 9) de ülke içinde yaşanan göçlerin uluslararası göçün özelliklerini taşıdığını ve benzer psikolojik ve kültürel özelliklere sahip olduğunu

belirtmiştir. İç göç hareketinin kırsaldan kentlere yani az gelişmiş bölgelerden gelişmiş bölgelere doğru gerçekleştiği bilgisine dayanılarak iç göç deneyimi yaşayan bireylerin bu durumu, kültürel bir geçiş olarak değerlendirilmektedir. Kırsal alanların ve kentlerin iki farklı kültürel yapıyı oluşturduğu düşüncesi kent ve kır arasında sanayi, ulaşım, sosyal ağ iletişimi ve değerler açısından farklılıklara dayandırılmaktadır. Bu yapılardaki farklılıklardan hareketle ülke içinde yaşanan göç ile bir kültürleşme sürecinin yaşandığı ifade edilmektedir (Gui, Berry ve Zheng, 2012: 608).

Gui ve arkadaşlarının (2012: 605) kırdan kente göç eden bir örnekleme kültürleşme stratejilerini inceledikleri bir araştırmasında, bağlam değişiminin iç ve dış göçte benzer etkilere sahip olduğuna işaret etmektedir. Bütünleşme stratejisinin kente göç eden göçmenin uyumunu diğer stratejilerden daha iyi yordayan bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Ayrıca şehir hayatını olumlu bir şekilde tanımlayan ve kendini şehrin bir parçası olarak gören göçmenlerin bütünleşme ve asimilasyon stratejisini benimsediği de belirtilmiştir. Başka bir deyişle uyumun iki temel ögesi olan ait hissetme ve katılım göçmenin daha fazla bütünleşme ve daha çok kentli kültürle etkileşim tercihleri ile ilişkilidir. Araştırmacılar sonuçların iç ve dış göçün kültürleşmeye ilişkin benzerliğini desteklediğini vurgulamaktadır.

Kültürleşme fenomeni birey ya da gruplar arasında kültürel farklılıkların olduğu varsayımına dayanmaktadır. Kültürleşme çalışmalarında sıklıkla göçmen grup ve ev sahibi grup arasında kültürel açıdan farklılıkların varlığı öngörülmektedir (Sam ve Berry, 2006: 22). Türkiye’de yaşanan iç göç süreçlerinin de dış göçte bazı açılardan benzer özellikler taşıdığını destekler nitelikte bulgular sunulmuştur (Bkz. Şeker, 2006; Yağcıoğlu, 2005; Gün ve Bayraktar, 2008; Göregenli ve Karakuş, 2014; Göregenli, Karakuş ve Gökten, 2016). Bununla beraber Şeker (2006) Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden ve Bulgaristan’dan İzmir’e göç eden iki grupla oluşturduğu örnekleme yürüttüğü çalışmada Doğu ve Güneydoğu Anadolu’dan göç eden grubun kültürleşme stratejilerinden bütünleşme ve ayrılma stratejisini Bulgaristan’dan göç eden gruba göre daha sık tercih ettiğini göstermiştir. Bulgaristan’dan göç eden grubun ise asimilasyon stratejisini tercih ettiğini belirtmektedir. Yapılan bir başka çalışmada da Türkiye’nin farklı bölgelerinden İstanbul, İzmir ve Ankara’ya göç eden Türk ve Kürt göçmenlerin kültürleşme stratejileri incelenmiştir. Kültürleşme stratejileri açısından asimilasyon Türkler arasında en çok kullanılan stratejiyken, ayrılma ise tercih edilen diğer stratejilere

göre Kürtler arasında en sık kullanılan strateji olarak belirtilmiştir. Çalışmada ayrıca göç edilen sürenin ve göç türünün (isteğe bağlı, zorunlu) Kürtlerin bütünleşme stratejisinin en önemli belirleyicisi olduğu bulunmuştur (Göregenli ve ark., 2016: 435). Ayrıca çalışmada Kürt örneğinde bütünleşme stratejisinde cinsiyete bağlı farklılıklar elde edilmiştir. Buna göre; erkek göçmenler kadın göçmenlerden daha fazla bütünleşme stratejisi bildirdiği bulunmuştur. Phalet ve Hagendoorn (1996: 139) çalışmalarında Türkiye'den Belçika'ya ve Türkiye'nin kırsal alanlarından kentsel alanlarına göçen gençlerin uyumunu incelemiştir. Sonuçlar iç göç yaşayan gençlerin daha çok içsel uyum problemleri (stres); dış göç deneyimleyen gençlerin ise dışsal uyum problemleri (problem çözme) yaşadığını belirtmektedir. Bu alandaki çalışmaların çoğunda her ne kadar dış göç olgusunda kültürleşme süreçlerine odaklanılmış olsa da elde edilen bulgular, göçmenlerin ülke içinde yaşadıkları göçte uyum problemi yaşayabileceğine işaret etmektedir. İç göç yaşayan göçmen kentsel toplumda farklı bir kültürel yapı ile karşılaşabilir. Dolayısıyla farklı kültürel gruplar arasında meydana gelen kültürleşme sürecinin anlaşılmasında kültürleşme modelinin kullanılabilirliğine yönelik kanıtlar sunmaktadır.

Kültürleşme ve göç olgusunu ailenin farklı üyelerinin bakış açısıyla ele almanın sürecin nasıl işlediğini anlamada katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Yanı sıra, Kağıtçıbaşı (2014: 126) kültürleşme araştırmalarının aile içi mikro gelişimsel süreçlerin yanında makro düzeyde de göç ve etnik ilişkiler içinde ele alınmasının kültürleşme sürecini anlama açısından gerekli olduğunu belirtmektedir. Kültürleşmeyi aile düzeyinde incelemenin birden çok sebebi vardır. Aile göçmenin yaşamını düzenlemesinde, yeni yaşam koşullarında merkezi rol oynamaktadır. Sosyalleştirme ajanı olarak tüm aile üyeleri kültürleşme süreçleri ile ilişkilidir (Bornstein ve Cote, 2006: 5). Aile çocuğu sosyalleştirmek için kültürel alt yapı sağlamakta ve bireylerin kültürleşme yönelimlerini etkilemektedir. Bu durum ise tüm aile ilişkilerini düzenlemektedir.

2.2.3. Ebeveyn Kültürleşmesi

Göçmen ebeveynler çocukları ve kendileri için daha iyi bir yaşam elde etmek için göç arayışına girmiş ve değişen çevrenin taleplerini karşılama, yeni bir kültüre uyum sağlama ve kendi kültürel değerlerini koruma adına denge kurmaya çalışmaktadırlar. Göç ortamında ebeveynler kültürel ve ailevi değerleriyle çocuklara yol gösterir. Aynı zamanda

ebeveyn yeni toplumun talep ve beklentilerini karşılama konusunda çocuğu cesaretlendirir ve uyum sağlamasında gerekli olan yetkinliği destekler. Sosyalleştirme ve kültürel aktarım ile çocuğun toplumda işlevselliği tüm toplumlarda amaçlanır fakat göçmen çocuklar daha geniş davranış dağarcığı ile kültürlenmeyi yaşarlar (Farver, Bradha, Narang ve Lieber, 2007: 186). Bu perspektiften bakıldığında ebeveyn kültürleşme yönelimlerinin çocukların uyumuna etkisi dikkate değerdir (Sabatier ve Berry, 2008: 160). Çünkü kültürleşme yönelimi bir yönüyle ebeveynin ev sahibi gruba karşı tutum ve davranışlarını yansıtmakta bu da belli sosyalleştirme uygulamalarını etkilemektedir.

Göçmen anne-babanın kendi ebeveynlik deneyimleri ve ev sahibi grubun ebeveynliği hakkında ne düşündükleri kültürel farklılıkların anlaşılması ve ebeveynlikte kültürleşmenin rolü için önemlidir. Ho (2014: 150) kültürleşmenin ebeveyn uygulamaları ve inançları ile bağlantılı olabileceğini raporlamıştır. Buna göre, ebeveynlerin kültürleşme düzeyleri olumlu ebeveyn özelliklerinden olan annelik doyumunu ile ilişkilidir. Ebeveyn kültürleşme stratejilerinin ebeveyn stilleri ile ilişkisini inceleyen Farver ve arkadaşları (2007: 205) da bütünleşme ve asimilasyon stratejilerini benimseyen ebeveynlerin demokratik ebeveynlik stilini; ayrılma ve marjinalleşmeyi benimseyen ebeveynlerden daha fazla raporladıklarını belirtmiştir. Costigan ve Koryzma (2011: 191) 177 ön ergenlik dönemindeki ergen annelerinin katıldığı bir çalışmada kültürleşmenin ebeveynlik uygulamaları üzerindeki rolünü incelemiştir. Sonuçlar, ana akım kültüre yönelim gösteren Çinli ebeveynlerin içine göçtükleri kültürel gruba yönelim düzeyi; pozitif ebeveynlik uygulamalarından sıcaklık, izleme ve akıl yürütme (reasoning) ile doğrudan ve yanı sıra ebeveynin yetkinlik inançları aracılığıyla dolaylı biçimde ilişkilidir. Aycan ve Kanungo (1998: 463) ise ebeveynin kendi kültüründen ziyade ev sahibi kültüre yöneliminin daha fazla özerklik değerlerini vurgulamayla; ebeveynin bütünleşme stratejisinin ise çocuğuna rehberlik edici uygulamaları ile güçlü şekilde pozitif korelasyon gösterdiğini bildirmiştir. Benzer çalışmalardan elde edilen bulgular ev sahibi kültüre yüksek düzeyde yönelen ebeveynlerin sadece kendi ebeveynlik deneyimlerini biçimlendirmekle kalmadığı, aynı zamanda ev sahibi kültürdeki ebeveynlik uygulama ve inançlarından etkilendiğini göstermektedir. Göçmen ebeveynin kültürleşme süreçleri ebeveynlik uygulamaları ve inançlarının önemli belirleyicisidir.

Göçmen ebeveynlerin kültürleşmesini inceleyen çalışmalar ergenin ev sahibi kültüre karşı tutumlarını temelde aile içinde geliştirdiğini vurgular (Aycan ve Kanungo, 1998: 464; Chun, 2006: 64-66). Bu yüzden ebeveynlerin kültürleşme tercihlerinin çocukların kültürleşme düzeyini ve psiko-sosyal fonksiyonlarını etkilemesi beklenmektedir (Rosenthal ve Phinney, 1992). Ebeveynlerin ergenin psikolojik ve sosyokültürel uyumuna katkısı günlük kültürel uygulamalara, çocuğun tutum ve davranışları ile ilgili beklentilerine, ebeveyn ergen arasındaki ilişkiye ve ebeveynin göç ettiği toplumda benimsediği stratejilere (Sabatier ve Berry, 2008: 178), ev sahibi toplumu nasıl tanımladığına ve çocuğa nasıl tanıttığına bağlıdır (Chun, 2006: 65). Ebeveynin kültüre katılımının ve ev sahibi grubun dilini konuşup konuşmamasının kültürleşmenin belirleyicileri olarak kabul edildiği bir çalışmada annenin kültüre katılımı ve yerel dilde yetkinliğinin çocukların akademik yetkinliği ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur (Scott ve Bamaca-Gomez, 2003: 234). Aycan ve Kanungo (1998: 464) Hint kökenli Kanadalı ebeveynlerle yürüttüğü çalışmada kültürleşme stratejisinin ebeveynlik uygulamaları ile ilişkisini yanı sıra çocukların uyumu ile ilişkisini belirtmiştir. Buna göre bütünleşme stratejisini benimseyen ebeveynlerin çocuklarının düşük problem davranışları sergilediğini belirtmiştir. Buradan hareketle ebeveynin kendi kültürünü yerleştirmeye çalışırken aynı zamanda çocuğa ev sahibi toplumu da tanıtmaya çalıştığını söyleyebiliriz. Dolayısıyla ergenin içine göçülen kültürel gruba ilişkin uyumu annenin kültüre ilişkin yönelimlerinden etkilenecektir. Ebeveyn ev sahibi kültüre özgü değerleri ebeveynliği aracılığıyla aktararak ergenin yeni kültürel ortama uyumunu kolaylaştıracaktır.

2.2.4. Göçmen Ebeveynin Algıladığı Ayrımcılık

Göç sürecinin göçmen bireylerin psikolojik sağlığına doğrudan zarar vermediği görüşü günümüzde yaygın olarak kabul görmesine rağmen, yaşadığı kültürel değişim ve dönüşüm ile birlikte stres veren pek çok faktörle karşı karşıya kalabileceği bilinmektedir (Liebkind, 1996: 175; Jasinskaja-Lahti, Liebkind, Horenczyk ve Schmitz, 2003: 90-91). Bireyin yaşadığı bu kültürel ve psikolojik değişim sürecinin stres faktörü ile ilişkileri zaman içinde görgül olarak incelenmiş ve sınırlı da olsa bir takım açıklamalar üretmeye başlanmıştır. Yakın zamanda yapılan çalışmalar ana akım kültür tarafından ayrımcılığın

hedefi ve mağdur olarak algılanmanın kültürel stres faktörlerinin başında geldiğini ve marjinalite ve yabancılaşma duyguları ile ilişkili olduğunu vurgulamaktadır (Sam ve Berry, 2010: 479; Jasinskaja-Lahti, Liebkind, Horenczyk ve Schmitz, 2003: 90-91). Ayrımcılık algısı ve benliğin doğası arasında her koşulda bir bağlantı bulunmaktadır. Bireyler ayrımcılığı bireysel düzeyde algılayabildiği gibi ait oldukları kültürel gruptan dolayı ayrımcılık yaşadıklarını da sıklıkla düşünebilirler (Ruggiero, Taylor ve Lydon, 1997: 1584). Taylor, Wright ve Poeter (1993: 246)'e göre ayrımcılık algısı bir bütün olarak ele alınabildiği gibi bireysel ve kolektif düzeyde incelenebilmektedir. Bireysel ayrımcılık, bireyin kişisel olarak ne sıklıkta haksız muameleye maruz kaldığını ifade ederken; kolektif ayrımcılık ise, bireyin kendi kültürel/etnik grubuna yönelik yapılan ayrımcılık algısını ifade etmektedir. Bu yaklaşımın benimsendiği çalışmalar, tutarlı şekilde bireylerin grup düzeyinde algıladığı ayrımcılığın bireysel düzeyde algılanan ayrımcılıktan daha yüksek olduğunu belirtmektedir (Ruggiero ve Taylor, 1995: 829; Ruggiero, Taylor ve Lydon, 1997: 1584). Kişinin kendi etnik/kültürel grubu içinde benliğini tanımlama yoluna gitmesi, kişisel ve etnik benliği arasındaki farklılığı azalmaktadır. Bireysel ve grup düzeyinde ayrımcılık algısı arasında fark azalacak ve bu ayrım düşük benlik kategorizasyonu olan kişilerde ise daha düşük olacaktır. Bu görüşe göre, kendilerine yönelik ayrımcılıktan daha fazla grup ayrımcılığı algılayan bireyler; kişisel ayrımcılığı reddetme, gruba yönelik ayrımcılığın abartılması ve bilgi işleme gibi temel süreçler yoluyla benliklerini olumlayacaktır (Taylor ve ark., 1993: 245-246).

Bireyin deneyimlediği ayrımcılık algısı iç gruba yönelme ve iç grup ile daha yakın ilişkiler geliştirme yönelimleriyle ilişkilidir. Bireyin yaşadığı bireysel ve grup düzeyindeki ayrımcılığın benlik ile ilişkili olduğu vurgulanmaktadır (Verkuyten ve Nekuee, 2001: 1061). Buna göre, göçmen grup üyeleri ev sahibi grubun kendilerini kabul ettiğini düşündüklerinde ev sahibi gruba bağlılık geliştirecek ve yakınlık kuracaklardır, diğer taraftan kabul görmediklerini düşündüklerinde ise ev sahibi gruptan uzaklaşacak ve kendi kültürel gruplarına yönelme eğiliminde olacaklardır. Hollanda' da yaşayan 67 İranlı mülteci ile yapılan bu çalışmada kişisel ve kolektif ayrımcılık algısı arasındaki farkın minimum, yüksek benlik kategorizasyonu gösteren bireylerde olduğu bulunmuştur. Ayrıca iki düzeyde algılanan ayrımcılık arasında benlik kategorizasyonunun aracı rolü olduğu belirtilmiştir (Verkuyten ve Nekuee, 2001: 1068). Bireylerin ev sahibi grup içinde benliğini tanımlamaları algılanan ayrımcılık ile bağlantılıdır. Benlik kategorizasyonu

kavramı, bilişsel gruplamanın kaçınılmaz sonucu olarak görülmekte ve bu türden bir kategorizasyonun insanın algı sisteminin bir parçası olduğu düşünülmektedir.

Göçmenin algıladığı ayrımcılık; yeni toplumla karşılaşan göçmenlerin kültürleşme tercihlerinde, psikolojik ve sosyokültürel uyumunda önemli bir yordayıcı olarak belirtilmektedir (Sabatier ve Berry, 2008: 181; Berry ve ark., 2006: 318; Jasinkaja-Lahti, Liebkind, Horenczyk ve Schmitz, 2003: 90). Kanıtlar farklı etnik gruplardan oluşan ve yaşları 13-18 arasında değişen göçmen ergenlerin yüksek düzey ayrımcılık algıladıklarında daha fazla ayrılma stratejisini tercih ettiğini; düşük düzey ayrımcılık algısında ise temelde ev sahibi kültüre katılımın olduğu strateji olan asimilasyon ve bütünleşmeyi tercih ettikleri yönündedir. Benzer biçimde göçmen bireylerin psikolojik ve sosyokültürel uyumunda algılanan ayrımcılığın önemli rolünün olduğu çalışmalarca desteklenmiştir (Liebking, 1996: 171; Jasinkaja-Lahti, Liebkind, Horenczyk ve Schmitz: 90). Liebkind (1996: 171-172) göç sonrası yaşanan kültürleşme deneyimi olarak ele alınan önyargı ve ayrımcılık deneyimlerinin psikolojik iyi oluş göstergelerini negatif ve anlamlı şekilde yordadığını belirtmiştir. Bu bulgular birlikte ele alındığında, göçmenin algıladığı ayrımcılık, uyum ve kültürleşme stratejileri arasında güçlü bir üçlü ilişki olasılığı ortaya çıkmaktadır (Sam ve Berry, 2010: 479). Bu doğrultuda ebeveynin algıladığı ayrımcılık arttıkça kendi grubuna yöneliminin artması ve ev sahibi grup ile daha az yakın ilişki geliştirmesi ve aynı zamanda düşük uyum sergilemesi beklenmektedir. Göçmen bireylerin karşılaştığı günlük stres kaynaklarının ebeveynlerin iyi oluşunu etkilemekte iken kültürel stresörlerin özellikle zayıflatıcı olabileceği ve olumsuz sonuçlar ile ilişkili olduğu söylenebilir. Coll ve arkadaşları (1996: 1896) özellikle ırk, etnik köken, sosyal sınıf ve cinsiyet gibi toplumsal konum faktörlerinin ayrımcılık gibi sosyal mekanizmalar yoluyla etnik azınlık ve göçmen çocukların gelişim sonuçlarını etkilediğini öne sürmektedir. Bu sosyal mekanizmalar gençlerin sonuçlarını doğrudan ve dolaylı yollarla etkileyebilmektedir. Modellerinde, Coll ve arkadaşları bakım veren tarafından şekillendirilen ortamların, etnik azınlıktan gençlerin aile süreçlerini değiştirerek etkileme potansiyeli olduğunu vurgulamaktadır. Araştırmalar ayrımcılık algısının iyi oluş ile ilişkisini incelerken aslında pek azı göçmen ebeveynin inançlarına, ebeveynlik uygulamalarına ve bunların çocukların psiko-sosyal yetkinliği ile ilişkisine değinmiştir (bkz. Lorenzo-Blanco ve ark., 2016: 67; Brody, Chen, Kogan ve Murry, Logan ve Lu, 2008: 325). Farklı etnik gruplardan 731 ebeveynin katıldığı bir çalışmada ebeveynin

algıladığı ayrımcılık deneyimlerinin ebeveynlik davranışları ve çocuk sonuç davranışlarının direk ve dolaylı ilişkilerinin incelenmiş ve ebeveynin ayrımcılık algısının çocuğun içselleştirme davranışları ile doğrudan ilişkili olduğu bulunmuştur. Dolaylı etkiler incelendiğinde ise algılanan ayrımcılığın olumsuz ebeveynlik ve yüksek düzey depresyon aracılığıyla çocuğun yüksek düzey içselleştirme problemlerini yordadığı bulunmuştur (Anderson, Hussain, Wilson, Shaw, Dishion ve Williams, 2014: 502). Bu çalışmanın sonuçları çocukların doğrudan ve dolaylı şekilde ayrımcılık etkisi altında olabileceğini ifade etmektedir. Benzer bir çalışmada yaşları 12-15 arasında değişen 44 Çinli Amerikalı göçmen ergen ve ebeveyn ile yapılan çalışmada ebeveynin ayrımcılık puanlarının annenin stresini yordadığı; ayrıca ebeveynin stresinin ise ayrımcılık ile çocukların depresif belirtileri ve sapkın (deviant) davranışları arasında ilişkinin artmasına aracılık edebileceği görülmüştür (Hou, Kim, Hazen ve Benner, 2017: 324). Bu çalışmalardan hareketle ebeveynin algıladığı ayrımcılık algısının ebeveynliğine yönelik uygulamalarını, uyumunu zedelerken diğer taraftan ergenin sonuç göstergelerini de olumsuz etkilediği düşünölmektedir. Lorenzo-Blanco ve arkadaşları (2016: 67) göçmen annelerin göç sürecinde yaşadığı ayrımcılık deneyimlerinin çocuklarının uyum göstergeleri ile olan bağlantısını 303 ebeveyn-çocuk ile yapılan çalışmada incelemek istemiştir. Buna göre annenin ayrımcılık algılarının olumlu ve katılımcı ebeveynliği olumsuz yönde yordadığı bulunmuştur. Çocuğun madde kullanımı gibi göstergeleri aısından uyumu incelendiğinde ise annenin olumlu ebeveynlik davranışlarının ve aile uyumunun algılanan ayrımcılık ve çocuğun sigara kullanımı gibi sapkın davranışları arasında telafi edici biçimde aracılık ettiği bulunmuştur. Bu ve benzeri bulgular, göçmen aile üyeleri için risk yaratabilecek ve koruyucu olma potansiyeline sahip bu türden algılanan toplumsal (gruplar arası) süreçler ile ilgili daha ayrıntılı bilgi edinmemizin önemini net biçimde ortaya koymaktadır.

2.3. SİSTEM OLARAK AİLE

Yirmibirinci yüzyıla gelindiğinde nihayet bireylerin davranışlarının sosyoköltürel bağlamdan ayrı bir şekilde ele alınamayacağı anlaşılmış ve pek çok kuramcı ve araştırmacı tarafından ailenin önemi belirtilmeye başlanmıştır (bkz. Kağıtçıbaşı, 2010;

Gülerce, 1996; Bronferbrenner, 1979). Mademki birey bağlamdan ayrı düşünülemez o halde gelişen birey en iyi aile ortamında ele alınabilecektir.

Aileyi bir karşılıklı gelişen ilişkiler bütünü sağlayan bir bağlam olarak ele alan kuramlardan ön plana çıkan Munuchin ve Fisherman'ın (1981: 16) "Aile Sistemi Kuramı" dır. Aile sistemi kuramında, aile sürekli değişen ve gelişen bir yapı olarak açıklanır. Kuramcılar, aile işlevinin aile bireylerinin veya alt gruplarının her birinin incelenmesiyle tam olarak anlaşılmayacağını; aile üyelerinin birbirleriyle olan ilişkilerinin örüntülerinin önemli olduğunu ileri sürer. Böylece aile işlevleri; aile üyeleri arasındaki etkileşim örüntüleri ve yanı sıra aile üyelerinin ev dışındaki sosyal sistem ile etkileşimlerini ifade eder (Rueschernberg ve Buriel, 1995: 233).

Aile sisteminde yer alan alt gruplarda (anne-baba-,baba-çocuk vb.) yaşanan etkileşim örüntüleri bireyin kendi psikolojik yaşamını şekillendirirken aynı zamanda aile bağlamını da biçimlendirir (Gülerce, 2007). Gülerce aileyi bir sistem olarak önerdiği Dönüşümsel Kuram'da aileyi bir "gestalt" olarak ifade etmektedir. Bu bakış açısıyla, ailenin sahip olduğu iç ve dış bağlamları arasında iletişimi ve sürekliliği sağlayan örüntülerinin yanı sıra, bu örüntülerdeki dönüşümlere de özellikle dikkat çekmektedir. Gülerce oluşturduğu Dönüşümsel Aile Modeli ile aile sisteminde önerdiği üç grup değişkeni ele almaktadır.

2.3.1. Dönüşümsel Aile Modeli

Gülerce'nin (2007) Dönüşümsel Aile Modeli sürekli etkileşim ve dönüşüm halinde olan *bağlam*, *dönüşüm* ve *yapısal/sistemik* değişkenler olarak adlandırdığı üç grup değişkene dayanmaktadır. Dönüşümsel Aile Modeli; aile bağlamında, aslında birbiriyle sürekli etkileşen bu üç grup değişkenin eşgüdümlü biçimde çalışmasına olanak sağlar. Modelde, aile bireylerinin birbiri içine geçmiş belli bazı kategoriler içinde yerleşik olarak ele almayı sağlayan değişkenler bağlam değişkenleri olarak adlandırılır. Aile üyelerinin yaş, cinsiyet, sağlık durumu, ailedeki konumu ve inançları gibi iç bağlam değişkenlerini; sosyokültürel normlar, ekonomik ve siyasal koşullar da dış bağlam değişkenlerini oluşturmaktadır. *Dönüşüm değişkenleri* ise ailenin kendi sistemi içinde yaşadığı veya dışarıdan gelen kriz, baskı ve stres verici olaylardan, ailenin hedeflediği dönüşüm yönünden ve değişime yönelik taleplerinden oluşmaktadır. Dönüşümün yönü

ise; kriz zamanlarında beklenen değişimin hangi yönde olacağının göstergesidir. Ailenin yaşıadığı stres verici olaylar ve baskılar aile yapı ve sistemlerinin dönüşüme uğramasına neden olmaktadır. Her ailenin bu türden gelişimsel süreçler karşısında çözölme biçimi kendine özgüdür. Ailenin kriz zamanlarında yaşıadığı çatışma ve uyumdan uzaklaşması, dönüşümün birer göstergesi olarak belirtilir.

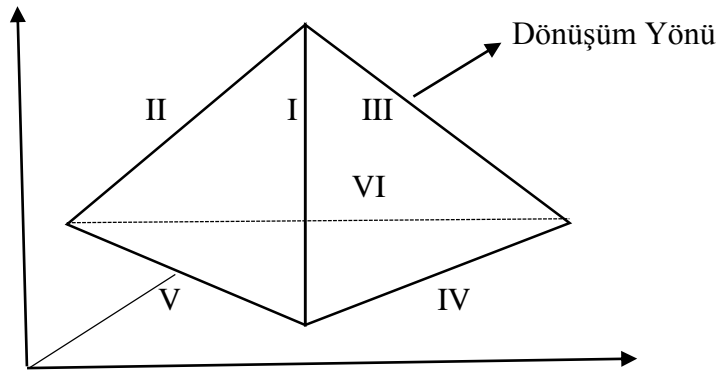
Dönüşümsel Aile Modeli' ne göre; ailenin yaşıadığı uyum mutlak bir ölçüte göre değil de ailenin biricik yapısı içinde tanımlanmalıdır. Ailenin yaşıadığı değişimin yönü ve miktarı her ailenin kendi örüntüsüne göre tanımlanır ve yapısal/sistemik değişkenlerin ise ailenin etkileşiminin yan ürünü olduğu belirtilir (Gülerce, 2007: 34). *Yapısal/sistemik değişkenler* ailenin uyumunu ve ilişkilerini üç doğrusal ve iki döngüsel toplam beş eksende incelenmektedir. Her bir eksenlerde ailenin belirgin bir işlevine yer verilmektedir. Modelde yapısal/sistemik değişkenlerin daha iyi anlaşılabilmesi için simgesel bir anlatıma gidilmiştir. Buna göre beş değişkenin her bir eksenini üçgen prizmanın bir kenarını oluşturmaktadır. Prizmada yer alan altıncı kenar ise dönüşüm göstergesi olarak düşünölür ve sürekli etkileşimin bir fonksiyonu olarak belirir. Üçgen prizmanın eşkenar olması ise ailenin uyum halini göstermektedir.

Bu beş yapısal/sistemik eksenlerden ilki olan *iletişim*, aile sistemi içinde ve evlilikte bireylerin kendilerini açmaları ve rahatlıkla ifade edebilme davranışları ile ilgilidir. Aile içinde iletişimde işlevsellik arttıkça aile sisteminin genel uyumu da artar ve bu nedenle iletişim doğrusal bir eksen olarak belirir. Ailenin *yetkinliği*; belirlenen hedeflerin gerçekleştirilmesi, sağlık, problem çözme gücü, yeterlik ve öğrenme ile ilgilidir. Ailenin yetkinliği de doğrusal bir boyut olup ailenin genel uyumunu belirtmektedir. Aile ortamının destekleyici oluşu ve yapıcılığı, bireyler arasındaki ilişkilerin karşılıklı anlayışa dayanması *duygusal bağlamı* ifade eder ve doğrusal bir eksenidir. Bu üç doğrusal ekseninde artış aile sisteminin genel uyumundaki artışı ifade ederken pek çok kaynak ve beceriyi de gerekli kılmaktadır (Gülerce, 2007: 36). Aile sistemi içinde yakınlık, bağlılık, birliktelik, bütünlük ve kişilerarası ve dış çevre ile ilgili olan sınırları ifade eden *birlik*, dördüncü bir eksenidir. Aile üyelerinin aşırı kaynaşması ya da kopukluğu aile sisteminin genel uyumunu olumsuz etkilediğinden birlik ekseninin döngüsel olduğu belirtilmektedir. Son eksen olarak ele alacağımız *yönetim*, ailede karar alma, disiplin, davranışsal kontrol, normlar, kurallar ve yapısal işleyişin esnekliği ile ilgilidir (bkz., Şekil 3). Aile yönetiminde aşırı gevşeklik ya da katılık durumu ve aile sisteminin genel uyumunu

olumsuz etkileyecektir; *yönetim* eksenini bu nedenle döngüseldir. Modelin döngüsel eksenleri olan birlik ve yönetimin ailenin uyumundaki etkilerine ilişkin bulguların oldukça sınırlı (örn. Santisteban, Coatsworth, Briones, Kurtines ve Szapocznic, 2012: 479) olmasına karşın; iletişim, yetkinlik ve duygusal bağlamı anlamak ve açıklamak ihtiyacının alanda daha yüksek olduğu ileri sürülebilir (ör. Uruk ve Demir, 2003:185). Sosyal ve gelişimsel psikoloji alanında yapılan çalışmalara göre, ailenin uyumunu doğrusal olarak etkileyen bu süreçlerin varlığı aile üyelerinin iyi oluşu üzerinde de doğrudan bir etki yaratmaktadır (bkz. Lorenzo-Blanco ve ark., 2016: 972).

Dönüşümsel Aile Model’inde; işlerlik açısından yerel bağlamsal geçerliliğin önemi üzerinde durulur ve sosyokültürel bağlamın kullanılmasının bir gereklilik olduğu belirtilir. Örneğin bir aile sisteminde iyi bir iletişim için gerekli olan kendini açma biçimi “seni seviyorum” gibi sözlü ifadeler ile iletirken bir başkasında “anlatılanlara kafa sallama” gibi daha dolaylı mesajlarla ifade edilebilir. Bu ilişki biçimlerinin birbirine üstünlüğü yoktur. Dolayısıyla ölçümlerde içerik özgül ailenin kendisine bırakılarak ekolojik geçerlik artacaktır (Gülerce, 2007: 37).

Modelde bağlamsal, dönüşümsel ve yapısal/sistemik değişkenlerin bir arada kullanılmasının aile uyumunu değerlendirirken sık yaşanan değişken çeşitliliği sorununu ortadan kaldıracığı önerilmektedir. Böylece ailede karar mekanizmaları, duygusal ortam, ebeveyn yetiştirme biçimleri, ebeveyn eğitimi, sosyoekonomik düzey gibi faktörler bir arada ele alınmış olacaktır (Gülerce, 2007: 37- 38). Model yapısı gereği aileyi gelişimsel bir bağlam içinde ele almamıza imkân sağlayacaktır.

Şekil 3. Gülerce (2007: 35) Dönüşümsel Aile Modeli-Uyarlanan Versiyonu (I: İletişim, II: Birlik, III: Yönetim, IV: Yetkinlik, V: Duygusal bağlam, VI: Dönüşüm göstergeleri).

Dönüşümsel Aile Modeli'nin farklı kültürel bağlamlarda uygulanabilirliği göz önünde bulundurulduğunda kırdan kente göç olgusuna odaklanmada etkili olacağı düşünülmektedir. Göçle birlikte ailenin fonksiyonlarında bir takım değişimlerin meydana gelebileceği düşünülür. Ailenin göçe bağlı olarak yaşadığı sosyokültürel değişimler aileyi belli sıkıntılar ile yüzleştirecektir. Öncelikle sosyal dinamikler ailenin sosyal dönüşümüne girmesine neden olacak ve bu dönüşüm aile içi dinamiklere düzensizlikler getirebilecektir (TAYA, 2014: 25). Göç gibi gelişimsel ve aynı zamanda stres verici bir süreç ile birlikte ailenin yapı ve sistemlerinde dönüşüm meydana gelecektir. Her ailenin değişime yönelik talepleri ve uyuma ulaşma çabası kendine özgü olacaktır (Gülerce, 2007). Bu çalışmada, ailenin göç sürecinde uyuma ulaşmada yararlandığı iletişim, yetkinlik ve duygusal bağlamın spesifik etkileriyle temsil edilen sistemleri ele alınacaktır.

Ailenin psikolojik örüntülerine yönelik artan ilgi ulusal literatürde aile örüntülerinin ergenin uyumuna etkisine işaret eden belli değişkenlerle ilişkilerinin de ele alınmasını sağlamıştır. Aile yapısının ve akran ilişkilerinin ergenin yalnızlığına etkisini yaşları 14-17 arasında değişen 756 gençle ele alan bir çalışmada, ergenin yalnızlığı ile aile sisteminin göstergeleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Uruk ve Demir, 2003: 185). Ergenin yalnızlığına akran ilişkilerinin etkisi kontrol edildikten sonra bile ailedeki iletişimin, yetkinlik ve duygusal bağlamın etkili olduğu bulunmuştur. Bu çalışmada ergenin yalnızlığını arttıran temel bir etkinin aile sisteminin işlevsizliği olduğu bildirilmiştir. Bir başka çalışmada yaşları 15-16 olan toplam 223 genç ile ailedeki yapısındaki iletişim ve yönetim boyutlarının ergen öznel iyi oluşunu anlamlı ve pozitif şekilde yordadığı bulunmuştur (Eryılmaz, 2010: 26). Elde edilen bu bulgu çalışmada Türk aile yapısının zaman içinde hiyerarşik olandan eşitlikçi olana doğru bir dönüşümünün göstergesi olabileceği ifade edilmiştir. Araştırmacıların bu bulguları, ergenin değişen kültürel yapı içinde aile yapısına uyum sağlayarak yaşadığı biçiminde yorumlanabilir. Bu da ergenlik dönemindeki psiko-sosyal sonuçların aile sistemi ile yakından ilişkili olduğunu, ailedeki yapıların işlevselliği güçlendikçe ergenin de buna bağlı olarak ilerlediğini göstermektedir.

Ulusal literatürde göç deneyimi yaşamış ailelerde işlevsellik ve ergenin uyumu arasındaki ilişkileri inceleyen sınırlı sayıda çalışma bulunmasına rağmen uluslararası literatürde bu konuda yer alan daha fazla sayıda araştırma görmek mümkündür. Yapılan bu çalışmalar aile işlevinin hem doğrusal hem de dönüşümsel boyutlarına odaklanılarak,

ergenin günlük psikolojik işlevselliğine ilişkin yordayıcı bilgiler elde etmektedir. Crane, Ngai, Larson ve Hafen (2005: 408) aile işlevinin iletişim, problem çözme, roller ve davranışsal kontrol gibi önemli unsurlarını göçmen bir örnekleme ele almışlardır. Kültürleşmenin de önemli bir aile işlevi olduğunu vurgulayan araştırmacılar; aile işlevleri, kültürleşme yönelimleri ve 12-19 yaş aralığında olan ergenin psiko-sosyal uyumu arasındaki ilişkileri incelemiştir. Sonuçlar yaş ve cinsiyet gibi önemli faktörlerin etkileri kontrol edildikten sonra temel aile fonksiyonlarının ergenin depresyonunu, sapkın davranışlarını ve girişkenliğini yordamayı sürdürdüğünü ortaya koymuştur. Ayrıca aynı çalışmada, ergen ile ebeveynin kültürleşme düzeyleri karşılaştırılmış ve ergenin uyumunun anne-ergen kültürleşme düzeyi farkından etkilendiği bulgusu da elde edilmiştir. Buna göre, ebeveyn-ergen arasındaki kültürleşme farklılıkları ve ailenin uyumu ergenin depresyonun en önemli yordayıcılarıdır. Sonuçlar hem aile uyumu için hem de ergen uyumu için kültürleşme farklılıklarının önemine işaret etmektedir. Diğer bir çalışmada ise göç deneyimi yaşamış 338 Hispanik aileden ergenin kültüre yönelimleri, aile işlevleri ve ergenin davranış problemleri ile ilişkileri ele alınmış ve bütünleşme stratejisini benimseyen ergenlerin ebeveyn ile daha uyumlu ilişkiler geliştirdikleri ve yüksek ebeveyn katılımı ve olumlu aile desteği algıladıklarını raporladıkları bulunmuştur. Asimilasyon stratejisini benimseyen ergenlerin ise saldırgan davranışlar gösterdiği belirtilmektedir (Sullivan, Schwartz, Prado, Huang ve Szapocznik, 2007: 417). Bu çalışmanın bulguları her iki kültüre yakınlığı içeren bütünleşme stratejisinin ergende uyumu özellikle de saldırganlığı belirlemede fark yarattığını göstermektedir. Kendi kültüründen ziyade yeni kültüre yakınlıkla tanımlanan asimilasyon stratejisinin; çocuklar için olumsuz sonuçlar ile ilişkili olduğu ve bu çocukların riskli konumda oldukları ifade edilebilir. Benzer şekilde Rueschenberg ve Buriel (1995: 238) de Meksika kökenli Amerikalı ailelerin kültürleşme düzeyinin içsel ve dışsal aile fonksiyonları üzerinde etkisini incelemeyi hedeflemiştir. Çalışmalarında araştırmacılar kültürleşme düzeyini belirlerken; son beş yılda göç edenleri kültürleşmeyen, son on yılda göç edenleri kısmen kültürleşen ve son olarak Amerika'da doğanları ise kültürleşenler olarak gruplamıştır. Sonuçlar kültürleşen ebeveynlerin dışsal aile fonksiyonları (yetkinlik, başarı yönelimi, entelektüellik ve eğlenceli aktivitelere yönelim) ile ilgili daha olumlu bildirimlerde bulunmuşlardır. Her iki çalışma ergenin ev sahibi kültüre yönelimin arttıkça olumlu sosyal çıktılarının arttığını ve aile uyumuna ilişkin daha olumlu bildirimlerde buldukları

belirlenmiştir. Bu araştırmada; kültürleşen ebeveynlerin dışsal aile fonksiyonları (yetkinlik, başarı yönelimi, entelektüellik ve eğlenceli aktiviteler yönelim) ile ilgili daha olumlu bildirimlerde buldukları belirlenmiştir. Düzenlenen bu araştırma bulguları beraber yorumlandığında; ergenin ev sahibi kültüre yönelimi arttıkça olumlu sosyal çıktılarının çıktığı ve aile üyelerinin kendi kültürlerine yönelimleri ve aralarındaki kültürleşme farkları arttıkça aile uyumuna ilişkin daha olumsuz bildirimlerde buldukları görülmektedir.

Yukarıda aile uyumu ile ilgili bulgulardan da anlaşılacağı gibi ailenin işlevsel olduğuna dair algısının ergene kazandırdığı en açık şeylerden biri uyumuna dair destektir. Bu bağlamda aile üyelerinin bazı özelliklerinin de uyumla yakından ilişkili olabileceği düşünülebilir. Trickett ve Jones (2007: 147) Amerika’da yaşayan Vietnamlı göçmen 147 anne-ergen çifti ile yürüttüğü çalışmada ailelerin karşılaştıkları bazı deneyimlerin ve demografik değişkenlerin aile uyumuna katkısının ne olduğunu incelemiştir. Buna göre, annenin kültürleşme düzeyinin ailede iletişim ve doyum ile pozitif ilişkili ve aile bireyleri arasındaki çatışma ile negatif ilişkili olduğu görülmüştür. Ayrıca; Vietnamlı göçmen erkek çocukların kız çocuklarından daha fazla aile uyumuna katkıda bulunduğu sonucu elde edilmiştir. Buradan hareketle göçmen bireyin yaşamış olduğu kültürleşme olgusunun ve aile işlevlerinin bağlantılı olduğunu ve yanı sıra bağlamına has bazı özelliklerin bu bağlantıları şekillendiren süreçlere katkı sağlama potansiyeli taşıdığını söyleyebiliriz.

Yapılan bazı çalışmalar; göçmen gruplarda ev sahibi kültüre dair algıların niteliğinin de aile üyelerinin uyumu açısından farklı sonuçlara neden olabileceğini göstermektedir. Örneğin, Tayvan’da yaşayan göçmenlerin aile fonksiyonlarının gruplarına dair ayrımcılık algıları ilişkisinin 268 anne-baba çiftinde incelediği bir çalışmada; annenin algıladığı ayrımcılığın ailenin duygusal bağlamı ve uyumu ile birlikte annenin iyi oluşunu etkilediği belirtilmektedir (Yang, Wu, Huang, Lien ve Lee, 2014: 364). Çalışmada ayrıca ailenin duygusal ikliminin annenin algıladığı ayrımcılık ile depresif belirtileri arasında düzenleyici rolde bulunduğu bulunmuştur. Bu ve benzeri araştırmalar; göçmenin iyi oluşu üzerinde birden çok düzeyde etkili olan ekolojik faktörlerin hem kültürel hem de ailevi sistemlerle ilgili olabileceği ve yanı sıra ayrımcılık algısının ailedeki ve üyelerindeki psiko-sosyal uyumu olumsuz etkileyebileceğini göstermektedir.

2.4- GÖÇMEN ERGENİN PSİKOSOSYAL YETKİNLİĞİ VE ARKADAŞLIK İLİŞKİLERİ

Yetkinlik en temel biçimde bireyin çevreye en etkili şekilde uyum sağlama örüntüleri olarak ifade edilirken; daha geniş bir şekilde, bireyin içinde bulunduğu kültürel bağlamda yaşa ve cinsiyete göre beklendik şekilde gelişimsel görevlerde başarılı olması (Masten ve Coatsworth, 1995: 205-206) olarak tanımlanır. Yetkinlik ve yeterlik kavramları özünde aynı anlama gelen kavramlar olarak düşünülmüştür. Kağıtçıbaşı (2012: 81) da çocuğa dair çalışmalarında bu iki kavramı birbirinin yerine kullanmıştır. Bu nedenle bu çalışmada kapsamında iki kavram benzer şekilde kullanılacaktır. Yetkinlik yaşa bağlı gelişimsel görevlere bağlı olarak değerlendirilir. Çocukluk ve ergenlikte yeterlilik akademik başarı, sosyal yetkinlik ve kurallara uyma davranışları gibi önemli gelişimsel görevler ile ilişkilidir ve ergenlik sonrasında ise mesleki ve duygusal yeterlik gibi görevler de bu çok boyutlu sürece eklenmektedir. Dolayısıyla yeterlik doğası gereği statik bir süreçten çok dinamik bir süreçtir (Masten, Coatsworth, Neemann, Gest, Tellegen ve Garnezy, 1995: 1637). Masten ve arkadaşları (1995: 1648) ayrıca yeterliğin çok boyutlu doğasına işaret ederek bu boyutların zaman içinde tutarlılık gösterdiğini ve bu alanların birbirlerini etkilediğini belirtmektedir. Örneğin antisosyal davranışlar akademik yeterlik ve akademik katılım üzerinde etkili olarak bu alanları zaman içinde zayıflatmaktadır.

Yeterlik, çocuğun çevresi ile karmaşıklaşan etkileşimleri kapsamında yorumlanır ve yaşam süresince birey-çevre alışverişlerinin bir sonucudur. Çocuğun gelişmesi ve değişmesi ya da bağlamın değişimi ve sonuçları açısından yeterlik farklılaşabilir. Çocuk aile, okul gibi sistemler içerisinde büyümektedir. Çocuk büyüdükçe içinde bulunduğu sistem ve bağlamların fonksiyonu değişmekte ve yetkin bireyler olmak için karşılaştıkları zorluklar da farklılaşmaktadır (Masten ve Coatsworth, 1998: 206). Gençlerin yaşa bağlı psiko-sosyal yapıtaşları olarak tanımlanan gelişimsel görevleri yürütmede başarılı olmaları beklenmektedir. Batılı çağdaş toplumlar gençlerin üç gelişimsel alanda iyi olmasını beklemektedir. Bu gelişimsel alanlar akran yeterliliği, kurallara uyma davranışları ve akademik başarıdır. Dolayısıyla, gençlerin topluma uyum sağlaması için okul performansları, kurallara uyup uymadıkları, akran beğenisi kazanmaları ve arkadaşları ile yakınlıkları önemli öncüller olarak kabul görür.

Gelişimsel bakış açısıyla iç içe geçmiş sistemler kapsamında ele alınan insan gelişimine dair en etkili açıklama Bronfenbrenner ve Morris (2006: 814-817) tarafından yapılmaktadır. Biyolojik Model'e göre gelişme bireylerin içinde bulunduğu bağlamlar ve bireyler arasındaki ilişkilerin bir fonksiyonudur. Bu fonksiyonları kavramak için değişimi ele almak gerekir çünkü; bireyler, bağlamlar ve kültür zamanla değişmektedir. Her bağlam, başarılı uyuma engel olan veya başarıyı sağlayan belirli riskler ve koruyucu faktörler içermektedir. Buna göre bir çocuk hiyerarşik olarak iç içe geçmiş çok boyutlu, sürekli açılan ve değişen bağlamlar içinde bulunmaktadır. Bu sistemlerin ilki olan “*mikro sistem*”, çocukların aileleri ve okulları gibi çevrelerinde bulunan nesnelere, kişiler ve sembollerle etkileşimini içermektedir. “*Mezosistem*” çocukların yaşamlarında farklı mikro sistemler arasındaki etkileşimini içermekte ve “*ekosistem*” çocukları doğrudan ilgilendirmeyen fakat hali hazırda gelişimlerini etkileyebilecek çevresel etkilere atıfta bulunmaktadır. “*Makro sistem*” ise toplumsal, kültürel ve kurumsal düzeydeki etkileri içeren daha geniş ve daha uzak sosyal ve tarihsel bağlamı ifade eden tasarımları ifade etmektedir. Son olarak Bronfenbranner'in modeline eklediği en geniş sistem olan “*krono sistem*” ise bireyin yaşamı boyunca değişim ve tutarlılık gösterebilecek etmenlerin etkilerini ifade etmektedir. Bireyin gelişimi üzerinde etkili olabilecek anne baba ayrılığı, ülkede yaşanan savaşlar ve ekonomik sıkıntılar gibi bir takım yaşamsal olaylar bu son sisteme örnektir. Sistemler arasındaki karşılıklı ilişkiler durağan değildir. Göç sonucu bireyin yaşayabileceği muhtemel değişimi anlamamıza yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Göç pek çok çalışma kapsamında bir makro sistem etkisi olarak yorumlanmaktadır (Schachner, Van de Vijver ve Noack, 2016: 3). Göçmen ergen uyumu için gereken kapasiteyi göç edilen çevrenin beklentilerinden ayrılmaz biçimde sergiler. Göçmen ergenin pozitif uyumu ve yetkinliği incelenirken sıkça üzerinde durulan iki konu göçün ergen uyumunda risk faktörü olup olmayacağı ve neden göç edenlerin arasında bazı insanların diğerlerinden daha uyumlu olduğudur (Motti-Stefanidi, Pavlopoulos, Obradovic ve Masten, 2008: 50-53; Escobar, Nervi ve Gara, 2000: 70). Her iki soruyu da ele alırken göç eden ailenin ve ergenin hem bireysel hem de ailesel çevresel sistemleri hakkında olabildiğince bilgiye ulaşmak uyumsal etkinliğin değerlendirilmesi bakımından Biyoekolojik Model gibi sistemli bir çerçeveden yararlanmak son derece yararlıdır.

Ergenlik gibi önemli değişimlerin yaşandığı dönemde göç ile birlikte sosyal ve kültürel değişimlerin de etkisiyle ergen önemli sıkıntılarla baş başa kalmaktadırlar. Göçmen gençlerin yaşamış oldukları okul ve topluluğun şiddetine maruz kalma, ayrımcılık deneyimleri gibi stres yaratıcı faktörlerden, kaynaklı biçimde yeni okullarına ve sosyal ortamlarına uyumları zorlaşmaktadır. Bu risk etkenleri en sağlam göçmen ergenin bile baş etme kapasitelerini etkilemekte ve onları başarısızlığa karşı savunmasız bırakmaktadır (Suárez-Orozco, Pimentel ve Martin, 2009: 714). Ergen göç etme sürecinde farklı gelişimsel görevleri karşılayamamakta ve bu geçiş sürecinde ergenin başarısı ve odaklanmasında belli düşüşler yaşanabilmektedir (Roeser, Eccles, ve Sameroff, 1998: 344). Bütün bu gelişimsel zorlukların yanında göçmen gençler kültürleşme zorlukları da yaşamaktadır. Magwaza (1994: 283) göç ile birlikte ergenin ve çocuğun daha fazla risk altında bulunmasının nedenini gelişimsel süreçler ve yaşadıkları kültürel değişimle aynı zamanda baş etmelerine bağlamaktadır. Göç eden gençlerin karşılaştığı varsayılan çevresel stres kaynaklarına ek olarak ergenlik dönemindeki hızlı bilişsel, sosyal ve biyolojik değişimler stres yığılması durumu ortaya çıkararak bu dönemin daha da zorlu geçmesine neden olabilir (Teja ve Schonert-Reichl, 2013: 536). Ulusal alan yazında yapılan önemli bir çalışmada göç etmiş ergenlerin sosyal destek ağları ve kültürleşme düzeylerinin uyumu için katkıları yaşam doyumunu ve benlik saygıları ele alınarak incelenmiştir. Buna göre göç edilen yer ve göç statüsü açısından oluşturulan gruplar arasında uyumsal farklar bulunmuştur. Ergenin uyum düzeyindeki bu farklar, göç edilen yerin kültürü ile göç edenlerin kültürü arasındaki farklılara bağlanmıştır (Gün ve Bayraktar, 2008: 174). Ergenler göç ettikleri bağlama yabancı olmaları nedeniyle sosyal destek ağlarını kullanamayabilirler. Böylece göçün beraberinde getirdiği yerel ve olumsuz sosyal koşullara bağlı olarak ergenin sosyal yeterliğinde azalma gözlenebilir.

Bir başka bakış açısı da göçmen gençlerin tam aksine bu zorlu durumu iyi idare ettikleri ve gelişimsel görevlerde ev sahibi grup kadar başarılı olduklarını savunmaktadır. “*Göçmen paradoksu*” olarak tanımlanan bu çelişkiye işaret edenler; birinci ve ikinci kuşak göçmenlerin daha iyi uyum gösterdiği ve yeterliğin çeşitli göstergelerinde iyi sonuçlar alabildiklerini savunmaktadır. Buna göre göçmen bireyler göç ettikleri ilk yıllarda birçok avantaja sahiptir ve zamanla uyumun çoğu göstergesinde ilerleme yaşamaktadırlar. Bu görüşler göçmenlerin daha iyi bir yaşam için umutla göç etmeyi seçtiklerini ve uyum göstermeye motive olduklarını belirtmektedir. Ayrıca göçün çekici

faktörleri daha iyi koşullara sahip olmalarını sağlamaktadır (Marks, Ejesi ve Coll, 2014: 62). Diğer bir deyişle göçmenler göçün zorlu koşullarına karşı esneklik göstermektedirler.

Göçmen gençlerin uyum ve yeterliliğinin bütüncül bir çerçeveden anlaşılabilmesi için Motti-Stefanidi, Berry, Chrysochoou, Sam ve Phinney (2012: 122-125) bireysel ve grup farklılıklarını uyumu belirleyen çoklu analiz düzeyleri ile ele almıştır. Buna göre, uyum üç seviyede ele alınan farklılıklarla meydana gelmektedir. Bireysel düzey; yaş, cinsiyet gibi bireysel farklılıklara odaklanır. Etkileşim düzeyi, göçmenlerin bireysel yaşam yollarını şekillendiren ve okul gibi bağlamlarda gerçekleşen etkileşimlere odaklanmaktadır. Son olarak, toplumsal düzey ise kültürel inançlar, sosyal temsiller ve ideolojilerin yanı sıra toplum içindeki güç konumlarını (ör. sosyal sınıf, etnisite) yansıtan değişkenlere odaklanmaktadır. Modelin üç seviyesi birbirine bağlılık göstermekte ve göçmenin uyumuna katkıda bulunmaktadır. Bu model, kültürleşme ve gelişimsel perspektifleri birarada ele alarak göçmen gencin uyumunu belli kriterlere göre incelemeyi hedeflemektedir. Bu bakış açısından göçmen ergenin uyumu; yaşa uygun gelişimsel görevlerde başarı, kültürel görevlerde ilerleme ve olumlu ruh sağlığı gibi kriterlere göre değerlendirilmektedir. Motti-Stefanidi ve arkadaşları, Arnavutluk ve Sovyet Rusya'dan gelen göçmen ergenler ile ev sahibi Yunan gençleri okul bağlamında karşılaştırdıkları bir dizi boylamsal çalışma düzenlemiştir. Bulgular, göçmen gençlerin Yunanlı akranlarından daha düşük uyum gösterdiğini ve kültürle etkileşim düzeylerinin düşük olduğunu belirlemiştir (bkz. Motti-Stefanidi, Pavlopoulos, Obradovic, Dalla, Takis, Papathanassiou ve Masten, 2008: 247-249; Motti-Stefanidi, 2015: 270). Yaşları 12-15 arasında olan Yunan kökenli Pontuslu, Arnavutluktan Yunanistan'a göçmüş 114 ergen ve ev sahibi Yunan ergenden oluşan toplam 567 gençle yürütülen bir çalışmada göçmenlik statüsünün okul yeterliği ve duygusal uyum ile ilişkisi incelenmiştir. Ergen ve öğretmen bildirimlerine dayanan bu çalışmada; Arnavutluk'tan gelen göçmen gençlerin ev sahibi gençlere göre daha düşük not ortalamasına sahip olduğu ve okul devamsızlığının daha yüksek olduğu ayrıca akranları arasında daha az popüler oldukları belirtilmiştir. Bunun yanında Pontuslu gençlerin ise öğretmen bildirimlerine dayanan davranış değerlendirmesinde ev sahibi göçmen ergenlerden daha olumsuz sonuçlar aldıklarını bulmuşlardır. Bu bulgular; tümü birinci kuşak olan göçmenlerin yerli Yunan gençlerden daha kötü uyum sergilediklerini ifade etmektedir (Motti-Stefanidi ve ark., 2008: 248). Bu çalışmalar kapsamında elde edilen ve literatürde henüz oldukça yenilerde sınanmaya

başlayan bu görüşe göre; gençlerin uyumu gelişimsel ve kültürlenme görevleri ile ne kadar iyi baş edebildiklerine göre değerlendirilmektedir.

2.4.1. Akran İlişkileri

Sağlıklı ve mutlu bir yetişkin olabilmek için gerekli olan becerilerden bir tanesi de bireylerin ergenlik döneminde akranları ile daha fazla vakit geçirerek geniş bir dostluk ağı ve istikrarlı bir akran grubu kurarak destek ve arkadaşlık arayışı içinde olabilmesidir (Parke ve Ladd, 2016: 6). Araştırmalar akran ilişkilerinin ergen için benzersiz ve koruyucu bir kaynak olduğunu ve uyumu için gerekli olduğunu göstermektedir (Newcomb ve Bagwel, 1995, 309-310; Hartup, 1996: 3; Dekovic ve Meeus, 1997: 171).

Akran ilişkileri ile ilgilenen araştırmacılar en başlarda ergen yaşamında önemli yapıtaşları olarak yer alan ebeveyn ve akranı daha rekabetçi bir bakış açısıyla sunmuşlardır. Bu perspektiften ergen ve ebeveyn gençlerin yaşamlarında ayrı ayrı etkili olan birer rakip olarak tasvir edilmişlerdir (örn. Berndt, 1979: 613-614). Fakat ilerleyen çalışmalar bu rekabet durumunun ötesinde bir görüntü sergilemiş ve ebeveynin ergen üzerinde etkisinin yoğun bir şekilde yaşandığına ve ebeveynin akran ilişkileri üzerinde de etkili olabileceğine yönelik kanıtlar elde etmişlerdir (Brown, Mounts, Lamborn ve Steinberg, 1993: 477). Örneğin, ebeveyn ile yakın ilişkisi olmayan ve ebeveynin ergen faaliyetlerini çok az denetlediği ergenin akranları ile daha fazla zaman geçirdiği ve bunun da ergenin arkadaşlık ilişkilerinin olumsuz örüntülerle sonuçlanmasına yol açtığı bulunmuştur (Dekovic ve Meeus, 1997: 171). Aile üyeleri arasında uyumun yüksek olduğu ve demokratik evlerde yaşayan ergenler ise kendileri ile benzer yetkinliğe sahip arkadaşları seçmekte ve böylece uyum düzeyine ve dayanıklılığına katkıda bulunmaktadır. Tam tersine demokratik olmayan evlerden gelen ve olumsuz ebeveyn uygulamalarına maruz kalan ergenler; olumsuz niteliğe sahip arkadaşlıklar yönünde seçim yapacak ve bu arkadaşlıklar ergenin dezavantajlı konumunu sürdürmesine neden olacaktır (Brown ve ark., 1993: 475). Tüm bu bulgular; ergenlerin bir diğer yaşıtı veya yaşıtlarıyla etkileşiminin kendi psiko-sosyal uyumuna etki niteliğinin; seçtiği arkadaşların ne türden sosyal davranışlar sergilediğine bağlı olabileceğine işaret etmektedir.

2.4.1.1. Arkadaşa Bağlılık

Arkadaş edinmek ergenin sosyal başarısı için oldukça önemlidir. Ergenlik döneminde arkadaş edinmek ise; arkadaşlıkta samimiyet, karşılıklılık, kendini tanıtmaya ve tanıma gibi özelliklerin de ortaya çıktığı bir zamana denk gelmektedir. Dolayısıyla ebeveyn ile yapıcı ilişkiler geliştirebilen ergen akranlarıyla da tatmin edici ilişkiler geliştirebilmektedir. Dekovic ve Meeus (1997: 170) ebeveyn ergen arasındaki ilişkinin ergenin akran ilişkisi üzerindeki rolünü incelemiştir. Örneklemine erken ve orta ergenlik döneminde bulunan gençlerin oluşturduğu çalışmada annenin ergenin arkadaşlıklarını kabulünün ergenin akrana bağlılığını yordadığı bulunmuştur. Akrana bağlılığın belirleyicilerini incelemeyi hedefleyen bir başka çalışmada 396 ergenden veriler toplanmıştır. Çalışmanın sonuçları kız çocukların erkek çocuklardan daha fazla akran bağlandığını göstermektedir. Ayrıca akran bağlılığının en güçlü yordayıcısının da anneye bağlanma olduğu bulunmuştur (Günaydın ve Yöndem, 2007: 134). Ebeveynlerine bağlanan ve yakınlık gösteren çocuklar arkadaşlarına daha fazla bağlılık göstermişlerdir. Ebeveynle doyurucu ilişkilerin ergen uyumu için gerekli olduğu pek çok araştırmada belirtilirken, esasen ebeveynle yaşamın erken dönemlerinden itibaren kurulan ilişkiye vurgu yapılmaktadır. Yaşamın erken dönemlerinde başlayan bağlanma örüntüsünün sonrasında yaşanan ilişkilere genellenir. Dolayısıyla oluşan şemalar sosyal bağlamda oluşan ilişkilerin belirleyicisi olabilir.

Arkadaşlığın yakınlık, destek, değerli olduğunu hissetme, olumlu sosyal davranışlar geliştirerek başkalarının ihtiyaçlarını anlayabilme gibi fonksiyonları bulunmaktadır. Akran grubuyla bütünleşmenin ergen uyumu ile bağlantısının incelendiği çalışmalar, akrana bağlılığın ergende psikolojik uyumun önemli bir yordayıcısı olduğunu göstermektedir. Örneğin Buhrmester (1990: 1108) erken ergenlik yılları ile birlikte ergenin akrana bağlılığının arttığını ve arkadaşlarına yakınlık/bağlılık bildiren ergenlerin daha iyi sosyal doyum, daha az düşmanlık hisleri yanı sıra daha az depresif ve anksiyete belirtileri sergilediğini belirtmiştir. Kanadalı 121 göçmen ergen ile yürütülen bir çalışmada akrana bağlılığın ergenlik döneminde yaşanabilecek stresli durumlar için baş edebilme becerisinin gelişimine yardımcı olduğu belirtilmiştir (Teja ve Schonert-Reichl, 2013: 550).

Sayırsz görgül çalışmada bağlanma, sıcaklık ve kabule dayalı ebeveynliğin önemi vurgulanmaktadır (Taylor, Conger, Robins ve Widaman, 2015: 199-204). Duygusal destek sağlayan, şefkatli, çocuğunu olumlu yönde destekleyen ebeveynliğin olumlu gelişimsel sonuçların temelini oluşturduğu belirtilmektedir. Ailenin dayanıklılığı çocuğun yetkinliği keşfederek, sınırlarını öğrenmesine katkıda bulunmaktadır. Göç süreci aile üyeleri arasında bağlılık, uyum, algılanan destek gibi aile direnç faktörlerinde değişim meydana getirebilmektedir (Mcloyd, 1990: 322-325). Göç ile beraber, ailede direncin azalması, ailenin günlük rutinlerinin bozulması ve ailenin destekleyici kaynaklarının azalması kilit role sahip gibi görünmektedir. Ergenin büyük miktarda desteğe ihtiyaç duyduğu bu dönemde bu türden temel bir destek kaynağında azalma meydana gelmesiyle ergenin aile dışındaki çevresel destek sistemleri ergenin gelişiminde zamanla daha büyük bir ağırlığa sahip olmaya başlayabilir (Shoshani, Nakash, Zubida ve Harper 2014: 233-240). Bu destek sistemlerinin niceliğine kıyasla niteliğinin ergende uyumu ve dayanıklılığı belirlediği vurgulanır. Walsh, Harel-Fisch ve Fogel-Grinvald (2010: 980) yaşları 11, 13 ve 15 arasında değişen 434'ü göçmen 3499 ergenle yürüttükleri kapsamlı bir çalışmada aile ilişkisi, öğretmen desteği ve akran ilişkisinin ergenin risk davranışları ve iyi oluşunda rolü incelemeyi hedeflemişlerdir. Araştırmanın bulguları, tüm ergenlerin iyi oluşu ve riskli davranışları üzerinde üç ilişki türünün de belirleyici olduğuna işaret etmekle birlikte, göçmen gençlerin iyi oluşunda özellikle akranın önemi olduğu sonucuna varılmıştır. Nitekim göçmen gençler İsrail doğumlulara göre daha yüksek düzeyde risk davranışları göstermiş ve akranları ile daha uzun süre vakit geçirdiklerini belirtilmiştir.

Hortaçsu (2007: 133-135) içinde bulunulan kültürel grupta geliştirilen arkadaşlık ilişkilerinin kültürel grupla bütünleşmenin göstergesi olduğunu ve arkadaşa bağlılık arttıka esasen grup üyeleri ile uyum ve etkileşiminin arttığını belirtmektedir. 12-24 yaşları arasında 657 katılımcı ile yapılan çalışmada üyesi oldukları toplumsal grubu olumlu yönde değerlendiren gençlerin arkadaşa bağlılık düzeylerinin grupta kalma isteği ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulgusu elde edilmiştir (Aslan ve Dönmez, 2013: 157). Göç sonrası ergenin akrana bağlılığı da esasen kültürel grubuna yakınlığın bir göstergesi olabilir. Akranlarla yakın ilişkilerin kültürel katılımın veya kültürleşme görevinin bir göstergesi olarak kabul edildiği bir çalışmada ergenin uyumu ile aile uyumu ve kültüre katılım arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Örneklemini yaşları 12-17 arasında değişen 609

ergenin oluşturduğu çalışmada kültürleşme görevi olarak ele alınan ergenin ev sahibi akranlarla olan yakınlığının ergen öz-yeterliliğini yordadığı bulunmuştur. Araştırmada ayrıca aile fonksiyonlarından iletişim ve bağlılığın ergenin akran yakınlığını yordadığı bulunmuştur (Reitz, Motti-Stefanisi ve Asendorph, 2014: 762). Aile fonksiyonları esasen ergenin ev sahibi grupla olan ilişkilerinin belirleyicisi olarak görülmektedir.

2.4.1.2. Arkadaşlık İlişkilerinin Niteliği

Arkadaşların ergen gelişimini nasıl etkilediğini inceleyen çalışmalar bu etkinin hem olumlu hem de olumsuz yönde olduğunu belirtmektedir. Ergenin arkadaşlık ilişkilerinin niteliğinin olumlu sosyal davranışlar ve akademik başarı ile ilişkili olduğu bulguları sunulurken (Mounts ve Steinberg 1995: 918) diğer taraftan ergenin davranış problemleri, yalnızlığı, depresyon ve sapkın davranışları ile ilişkili olduğu (Demir ve Urberg, 2004: 77) ortaya konmuştur. Pekel Uludağlı ve Sayıl (2013: 60-64) çalışmalarında suça karışmış ergenlerin problem ve olumlu sosyal davranışlarında aile, akran ve bireysel özelliklerin belirleyiciliğini incelemiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, ergenin problem davranışlarını; ebeveyn reddi ile olumsuz davranış gösteren akranlara sahip olma durumu pozitif yönde ve ergenin olumlu davranış gösteren arkadaşlara sahip olması ise negatif yönde yordamaktadır. Dolayısıyla ergenin olumsuz davranışlar sergilemesinde, olumlu ve olumsuz özelliklere sahip arkadaşlarının olmasının belirleyici birer faktör olduğu bulunmuştur.

Aile ve akran bağlantısını inceleyen erken dönem çalışmalarda, ebeveynlerin çocukların akranlarıyla paylaştığı sosyal dünyalarını nasıl şekillendirdiğine ve bu etkinin farklı kültürel ve sosyoekonomik bağlamlarda benzer dinamiklerle işlediğine yönelik vurgu yapılması dikkat çekicidir. Fakat son dönem yapılan çalışmalar aile ve gençlerin karşılıklı biçimde birbirlerinin davranışlarına nasıl katkıda bulunduğu ve yanı sıra kültürel bağlamın ve sosyal koşulların ergen-ebeveyn davranışlarını nasıl şekillendirdiği ile de ilgilenmektedir (örn. Tilton-Weaver ve Galambos, 2003; Öztürk ve Sayıl, 2012). Bu görüşe göre kültürel bağlam, çocuğun özerklik ihtiyacı ve ebeveynlik otoritesi ile ilgili kültürel inançları yansıtmaktadır.

Ergenin arkadaş çevresinin benimsediği davranış kalıpları ve grup normu, sosyoekonomik yapıdan da etkilenmektedir. Sosyoekonomik bağlamın gençlerin davranışlarına etkisi incelendiğinde; özellikle ekonomik olarak dezavantajlı ergenlerin olumsuz arkadaşlıklar edinme ve sapkın davranışlara sahip olma riskiyle karşılaşabildikleri görülmektedir. Haynie, Silver ve Teasdale (2006: 163) dezavantajlı muhitlerde yaşayan gençlerin sapkın arkadaşlara maruz kalma ile birlikte olumsuz davranışlara da maruz kaldıklarını belirtmiştir. Bu olumsuz arkadaşlıklar ise; ailelerin çocuklarını bu türden sosyal risk faktörlerinden korumak isteğini arttırabilir. Böylece olumsuz arkadaşlar, ergenin yaşamında neler olup bittiğine dair bilgi edinme taleplerinin artmasına yol açabilmektedir (Svensson, 2014: 154; Tilton-Weaver ve Galambos, 2003: 291). Örneklemini ekonomik olarak dezavantajlı konumda bulunan 449 Latin kökenli ailenin oluşturan bir başka çalışmada ise; olumsuz akran ilişkisinin erken ergenlik döneminde bulunan gençlerin uyum problemleri üzerindeki etkisine dikkat çekmektedir. Yaşları 10-14 olan ergenin sapkın akran ilişkisinin ve olumlu ebeveynlik davranışlarının; ailenin yaşadığı finansal sıkıntılar ve yaşanan muhitin problemleri olarak belirlenen birikimli risk faktörleri ile ergenin hem içselleştirme hem de dışsallaştırma davranışları arasındaki ilişkilere aracılık etkileri bildirilmiştir (Loukas, Prelow ve Suizzo ve Allua, 2008: 81). Yanı sıra araştırmanın sonuçları, risk faktörlerinin erken ergenlik döneminde bulunan gençler için özellikle stres verici olabileceğine işaret etmektedir. Gençlerin uyum sürecinde yaşayabilecekleri olası sorunlar konusunda annenin ve akranın rolleri ise belirleyicidir.

Ergenlik döneminde arkadaşlık ilişkilerine yönelik içeriğe sahip bir konu da olumlu olumsuz arkadaşlık ilişkilerinin cinsiyet ve yaş gibi bireysel özelliklere göre değişip değişmediğidir. Ergenin 7. 8. ve 11. sınıfta aile ilişkileri, problem davranışları ve akran ilişkileri açısından incelendiği boylamsal bir çalışmada; erkek çocukların ebeveynlerinin kız çocukların ebeveynlerinden daha fazla olumsuz akran özellikleri bildirdikleri bulunmuştur (Goldstein, Davis-Kean ve Eccles, 2005: 406). Benzer bir çalışmada Güroğlu, Lieshout ve Haselager ve Scholte, (2007: 369) olumlu arkadaşlıkların kızlar arasında yaygınken, antisosyal davranış gösteren arkadaşlara sahip olmanın ise erkekler arasında daha yaygın olduğunu belirtmişlerdir. Bu bulgular ise; kız ve erkeklerin arkadaş gruplarında birbirinden nitelik olarak farklı sosyal davranış sergileme yatkınlıklarına işaret etmektedir.

Ergenlik döneminde psiko-sosyal uyumun diğer alanlarla örneğin ergenin akademik uyumu ile ilişkili olabileceği de ortaya konmuştur. Farklı sosyoekonomik ve kültürel bağlamlardan gelen 121 Çinli göçmen ergenin akran ilişkisi örüntülerinin ergenin uyumuna katkısını ele alan bir çalışmada; akran grubu ile bütünleşmenin ve ergenin arkadaşlık ilişkilerinin olumlu niteliğinin ergenin öğretmen bildirimlerine dayalı okul uyumu ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca ergenin akran grubu ile bütünleşmesi anksiyete ve depresyonunu; arkadaşlık niteliğini ise öğretmen bildirimlerine dayanan öğrenme problemlerini negatif yönde yordamıştır (Teja ve Schonert-Reichl, 2013: 544-547). Dolayısıyla, göçmen ergenin olumlu ve olumsuz akran deneyimlerinin ergenin duygu-durum düzenlemesi ve zihinsel performans gerektiren görevleri yürütmesini etkilediğini de söylemek mümkündür.

2.4.2. Ergende Psiko-Sosyal Yeterliğin Belirteçleri

Psikososyal yeterlik; birey tarafından çevresel ve kişisel kaynakların istenilen sonuçları elde edebilmek için kullanılması becerileri olarak ifade edilmektedir (Waters ve Sroufe, 1983: 2-4). İyi problem çözebilmek, başarılı olma, insanlarla iyi ilişkiler geliştirme genel olarak yetkinliğin göstergeleri arasında sayılabilir. Yeterliği değerlendirme kriterleri, kapsamlı insan faaliyetleri üzerinden izlenmektedir. Gelişimsel perspektiften bakıldığında ise yeterliğin tanımında gelişimsel görevlerin niteliği merkezi rol oynamaktadır (Englund, Levy, Hyson ve Sroufe, 2000: 1049). Bununla birlikte, kültür ve toplum temelinde kriterleri belirleyen ve topluma uyumu sağlayacak gelişimsel görevler seti ise farklılaşabilmektedir (Masten ve Coatsworth, 1998: 206). Yeterlik, gelişimsel bir yapı olarak düşünüldüğünde; yeterliği neyin oluşturduğu değişim devam ettikçe de değişecektir. Her gelişimsel dönem için yeni beceriler gelişecek ve bu süreçte çocuk yetkin olmak için yeni yollar keşfedecektir. Ergenlik döneminde psikososyal yeterliğin edinimine özellikle önem atfedilmekte; ergenlik dönemine çoğunlukla problem davranışlar ve psikolojik uyumsuzluklar atfedilmektedir (Sim, 2000: 48). Ergenliğin hem duygusal hassasiyetinin arttığı hem de akranlar ile öncesinden daha yakın ilişkiler geliştirilen bir dönem olması; ergenin sosyal duygusal fonksiyonlarının incelenmesini karmaşıktır. Nitekim göç gibi bir risk faktörü de ergenin sosyal duygusal yeterlik bileşenlerinin niteliğinde kritik rol alabilmektedir. Örneğin İzmir ilinde yürütülen

bir çalışmada göçmen (N= 293) ile göçmen olmayan (N= 813) gençlerin riskli sağlık davranışlarının (madde kullanımı, psikososyal uyum) istatistiksel açıdan farklılaştığı bulgusu elde edilmiştir (Kalkım ve Toraman, 2014: 292). Buna göre, son beş yıl içinde kente göç eden gençlerin en yüksek risk grubunda yer aldığı belirtilmiştir. Bir başka kritik nokta ise ergenin azalan sosyal destek ağları (örn. Gün ve Bayraktar, 2008) ile yalnızlık duygusunu deneyimlemeleridir. Akduman ve Baran (2010) tarafından yapılan bir çalışmada, Ankara'da suça karışan ve kent yaşamına hazır olmayan göçmen çocukların uyum süreçlerinde güçlükler yaşadığı ve yalnızlaşarak soyutlandıkları belirtilmektedir. Bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde, ergenlik döneminin temel sosyal uyum problemleri olan olumsuz sosyal ve saldırganlık davranışlarının ve yanı sıra yalnızlığın incelenmesinin ergen psiko-sosyal yeterliği için potansiyel riskleri anlamamızı sağlayabileceği düşünülmektedir.

2.4.2.1. Olumlu Sosyal ve Saldırgan Davranışlar

Bir başkasına yardımcı olmak amacıyla ve diğerinin yararına gönüllü olarak yapılan her tür davranış, olumlu sosyal davranış olarak tanımlanmaktadır (Miller, Bernzweig, Eisenberg ve Fabes, 1991: 54). Olumlu sosyal davranışlar, empati/semptati ve başkalarının duygularına karşı duyarlılık gibi kavramlar ile bir arada ele alınmaktadır (Eisenberg, Miller, Shell, McNalley, Shea, 1991: 856). Literatürde olumlu sosyal davranışın tanımının belirlenebilmesi amacıyla davranışın altında yatan niyetin dikkate alınması önerilmiştir (Boxer, Tisak ve Goldstein, 2004: 93; Carlo, Hausmann, Christensen ve Randall, 2003: 108-109). Bununla beraber, olumlu sosyal davranışlara yol açan motivasyonu belirleyebilmek işi güçtür. Çünkü kişiler bu türden davranışları ile açıkça belirtmedikleri bir takım maddi ve manevi faydalar sağlayabilmektedir (Kumru, Carlo, Edwards, 2004: 110). Nitekim ergenler işbirliği, fedakârlık gibi davranışlarıyla çevresinin sosyal kabulünü kazanmaktadır.

Sosyal yeterlik sıklıkla, erken yaştan itibaren ileti sorunlarının olmaması olarak da tanımlanmaktadır (Öztürk ve Sayıl, baskıda). Öfke ve düşmanlık terimleri yerine kullanılan saldırganlık bilişsel, duygusal ve davranışsal bileşenleriyle ele alınmaktadır (Buss ve Perry, 1992: 452). Saldırganlık sadece çocukluk döneminde değil, uzun vadede

topluma uyumu etkilemekte ve bireyin sosyal yönden ilişkilerinde zorluk yaşamasına neden olmaktadır (Crick, 1996: 2326)

Diğerlerinin davranışları karşısında tepkisel (reactive) veya belirli bir amaca ulaşmaya (proactive) yönelik sosyal davranışlar söz konusu olduğunda, bu davranışlar ister saldırganlık isterse olumlu sosyal davranışlar olsun, altta yatan evrensel hedef ve motivasyonlar olabileceği ileri sürülmektedir (Boxer, Tisak ve Goldstein (2004: 93). Bu fikirden yola çıkan Boxer ve arkadaşları (2004: 94) saldırganlığı iki alt boyutta ele almaktadır. Bireyin istediğini elde etmesine yönelik davranışları *amaca yönelik saldırgan davranışlar* (proactive aggressive); olumsuz tepki içeren davranışları ise *tepkisel saldırganlık* (reactive aggressive) alt boyutları altında belirtilmektedir. Her iki saldırganlık türünün ayırt eden durum ise bilişsel hedeftir. Amaca yönelik saldırganlık istenilen sonuçları elde etmek için amacıyla uygulanırken; tepkisel saldırganlık ise daha düşmanca bir niyetle yapılmaktadır. Olumlu sosyal davranışlar için ise benzer biçimde ‘*amaca yönelik sosyal davranış, tepkisel sosyal davranış* ve yanı sıra kişinin karşılık beklemeden yardım etme davranışlarını içeren ‘*özgeci sosyal davranış*’ boyutları belirtilmektedir. *Amaca yönelik sosyal davranış* başkalarına yardımcı olma ve iltifat etme gibi görünüşte fedakârlık gibi değerlendirilen ama aslında kişinin kendi çıkarlarına hizmet eden davranışlardır.

Erdley ve Asher (2001: 334) ise sosyal yeterliğin önemli bileşenleri olarak ele aldığı saldırgan ve olumlu sosyal davranışların birlikte değerlendirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Araştırmacılar 4. ve 5. sınıfa devam eden 781 çocukla yaptıkları kapsamlı çalışmada, saldırganlığı meşru olarak görmenin saldırgan davranışlara yönelme ve düşük düzey olumlu sosyal davranışlara sahip olma ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Dolayısıyla çocukların diğer çocuklarla ilişkilerine dair inançlarında kendisine ve akranlarına nasıl davranışlar sergilediğini belirleyecektir.

Olumlu sosyal davranışlar ve saldırgan davranış örüntülerinin temelde cinsiyet açısından farklılaştığı sonucu elde edilmiştir (Bkz. Boxer ve ark., 2004; Erdley ve Asher, 2001; Ma, Shek ve Lee, 1996). Buna göre; göre kızlar erkeklerden daha fazla olumlu sosyal davranış, erkekler kızlardan daha fazla saldırgan davranış sergilemektedir (Erdley ve Asher, 1998: 329-332). Cinsiyet farkları bu davranışların alt boyutları incelendiğinde değişmekte; örneğin sözel saldırganlık için cinsiyete bağlı fark minimal düzeydeyken,

öfke için kadın ve erkekler arasında fark bildirilmemektedir (Buss ve Perry, 1992: 457). Bu bulgulardan yola çıkarak kadınların erkekler kadar öfkelenemediği fakat davranışa yansıtmadığı sonucu çıkarılmıştır. Bir diğer çalışmada ise saldırganlığın sergilendiği fiziksel davranışların erkekler arasında yaygın iken; kız çocuklarının ise saldırganlığın sözel boyutunda daha yüksek puanlar aldıkları belirtilmiştir (Lagerspetz, Bjorkqvist ve Peltonen, 1988: 411). Olumlu sosyal davranışın kamusal, itaatkâr, özgeci ve gizli gibi alt boyutlarını değerlendiren Kumru ve arkadaşları (2004: 118) hem cinsiyet hem de yaşa göre farklılıklar bildirmiştir. Bulgular; ortaokul ve lisedeki gençlerin daha fazla kamusal ve itaatkâr olumlu sosyal davranış sergilediklerini üniversitedeki gençler ise daha fazla özgeci ve olumlu sosyal davranış sergilediklerini belirtmektedir. Ayrıca araştırmaya katılan kızların erkeklerden daha fazla kamusal, itaatkâr ve gizli olumlu sosyal davranış gösterdiği ifade edildiği gösterilmiştir (Kumru ve ark, 2004: 118). Tüm bu bulgular bir yandan da sosyal yeterliğin göstergelerinin toplumsal normlardan etkilendiğini göstermektedir. Şöyle ki, kız ve erkekler saldırganca ve uyumu sağlayıcı/olumlu sosyal davranışlarında seçici olarak toplum tarafından desteklenmekte; cinsiyete özgü toplumsal kalıpyargılar sosyal davranışı şekillendirmektedir.

Pek çok kuramcı ve araştırmacı aile, akran ve sosyokültürel bağlamın olumlu sosyal davranışlar ve saldırganlık üzerinde etkisine dikkatleri çekmiştir (Örn. Carlo, Fabes, Laible, Kupanof ve Florsheim, 1997:153). Ebeveyn ve akran ilişkilerinin ergenin sosyal davranış örüntülerinin belirleyicisi olduğu; her iki grupta geliştirilen sıcak ilişkilerin ve bağlılığın ergende saldırgan davranış ve olumlu sosyal davranışları etkilediği ileri sürülmüştür (Ma ve ark, 1996: 261-263). Hatta ailenin ergenlik dönemindeki sapkın davranışların en önemli belirleyicisi olduğu belirtilmiştir (Murad, Joung, Verhulst, Mackenbach ve Crijnen, 2004: 203). Buna göre yaşları 11-18 arasında değişen gençlerdeki sapkın davranışların en önemli yordayıcısı; erkek çocuklar için ailede yaşanan stres ve kız çocukları için ise ebeveynin özellikleri (ebeveynlik nitelikleri, babanın eğitim düzeyi) olduğu bulunmuştur. Bu bulgu kız ve erkek çocukların ebeveynleri ile evde geçirdikleri süre açısından farklılaştığını ve bu nedenle ebeveynlere bağlı faktörlerin kız çocukların sapkın davranışlarını şekillendirebileceğini göstermektedir. Bu durumda; kızların risk kaynağı aile; erkek çocukların ise ev ortamı dışındaki faktörlerdir. Aynı zamanda erkeklerin akran ve çevreden aldığı desteğin ise koruyucu etkisi gözlenmiştir.

Göçmen ailenin; hangi bağlamsal yapıdan bir diğerine yer değiştirdiği de ergenin psiko-sosyal uyumunu belirlemede önemli bir etken olarak belirtilmektedir. Örneğin Florsheim ve arkadaşları (1997), göçmen ergenin ebeveyn ile ilişkilerinin yanı sıra aile kökeninin (kır veya kent) psiko-sosyal yeterliği üzerinde etkisini ele almıştır. Çin'den Amerika'ya göçen ve yaşları 13-19 arasında değişen 113 göçmen ergen ile yapılan bu çalışmada; ergenin bildirdiği yüksek ebeveyn çatışması ve yüksek otoriter uygulamaların düşük psikososyal uyumu ile ilişkisi bulunmuştur. Yanı sıra, çalışmada kır kökenli göçmen gençlerin sosyal problemler ile başa çıkma konusunda daha fazla zorluk yaşadıkları bulunmuştur (Florsheim, 1997: 153-155). Akduman ve Baran (2010: 35-40) Ankara'da yaşları 12-15 arasında değişen ve suça karışmış 103 çocuktan 97'sinin iç göç yaşantısı olduğunu belirtmiştir. Araştırmacılar suça karışma ile göç ilişkisinin SED düşük ailelerdeki gençlerde daha belirgin olduğunu da ifade etmiştir. Ayrıca göç sonrası yaşanan kültür çatışması gençleri olumsuz etkilemektedir. Kent yaşamına hazır olmayan ergenler bir taraftan uyum süreçlerinde güçlükler yaşarken diğer taraftan suça itilebilmektedirler.

4.2.2.2. Yalnızlık ve Sosyal Doyumsuzluk

Yalnızlık; bireyin sosyal ilişki ağının nitelik ya da nicelik açısından yetersiz olduğu durumlarda ortaya çıkan rahatsız edici deneyim olarak tanımlanmaktadır (Peplau ve Perlman, 1982: 3-4). Yalnızlık yaşamın her döneminde meydana gelebilir fakat okul değişimi, erinlik, yeni akran grubuna dâhil olma gibi gelişimsel geçişlerin tetiklemeyle erken ergenlikte daha sık rapor edilmektedir (Ladd ve Ettekal, 2013: 1280; West, Kellner ve Moore-West, 1986: 353). Ladd ve Ettekal (2013: 1273), 478 gencin yalnızlığını ergenliğin başından sonuna bir boylamsal çalışma incelemiştir. Bulgular ergenlerin bildirdiği yalnızlığın erken dönemde yüksek, sonrasında ise bir düşme eğilimi göstererek geç dönemde ise sabit bir değeri koruduğunu ortaya koymaktadır. Ladd ve arkadaşları (2013) bu bulguyu arkadaş grubunun ortaokul ve lisede ergen için farklılaşan niteliğine bağlamıştır. Buna göre; sınırlı seçim şansı olan ortaokuldaki akran grupları arasından çıkan ergen liseye geçişle seçimlerinde özgürleşmektedir. Ergen lisedeki farklı arkadaş kompozisyonlarıyla tatmin edici ilişkiler kurmakta ve yanı sıra yalnızlık duygusuyla baş etme becerilerini de geliştirmektedir.

Ülkemizde düzenlenen araştırmalar çoğunlukla ergenlerin yalnızlık düzeyleri üzerinde arkadaşlık ilişkileri, sosyoekonomik düzey ve cinsiyet gibi faktörlerin etkisine odaklanmıştır. Buna göre akranları tarafından reddedilen ergenlerin, ihmal edilen ve popüler olanlardan daha fazla yalnızlık düzeyi ve daha az sosyal doyum rapor etmiştir (Demir ve Tarhan, 2001: 119). Gürsoy ve Yıldız-Bıçakçı (2006: 142-144) ise 300 ergenin katıldığı çalışmalarında, ergen yalnızlığını arkadaş ve aile ilişkilerinin yanı sıra ailenin sosyoekonomik düzeyi kapsamında ele alır. Sosyoekonomik statünün akran ilişkilerinin bir fonksiyonu olarak ergenin yalnızlığını etkileyebileceği belirten Gürsoy ve arkadaşları; düşük sosyoekonomik düzeydeki ergenlerin ekonomik sorunlardan dolayı arkadaşları ile daha sınırlı zaman geçirdiğini ve bu durumda da ergenin yalnızlık düzeylerinde etkili olduğunu bildirmiştir. Ergenin çevresindekilerce desteklendiği sosyal ilişkiler kurması yalnızlık hissini azaltmakta ve sosyal hayattan aldığı tadı arttırmaktadır. Cavanaugh ve Buehler (2016: 162-165) erken ergenlik döneminde bulunan gençlerin yalnızlık ve sosyal anksiyetesine etki edebilecek aile, akran, öğretmen gibi kişilerden ergenin algıladığı desteğin rolünü boylamsal bir çalışmayla incelemiştir. Yaşları 11-14 arasında değişen ergenlerin algıladığı ebeveyn desteğinin yalnızlığını ve akran desteğinin ise sosyal anksiyetesini azalttığı bulunmuştur. Ayrıca ergenin sosyal destek algısı bir bütün olarak ele alındığında; birikimli sosyal desteğin ergenin yalnızlığını ve sosyal anksiyetesini azalttığı belirtilmiştir. Bu bulgular doğrultusunda gençlerin özellikle erken ergenlikte, akranlarınca red edilmesinin ve düşük SED'in yalnızlığı arttırabileceği ve sosyal duygusal gelişimini zayıflatıcı etkilere açık olmasına neden olabileceğini söyleyebiliriz.

Göç süreci başlı başına bir değişimdir ve ergenin yeni kültürel ortamın belirlediği norm ve inançları anlamasını, yeni çevreye uyum sağlamasını da gerektirir. Ergen içinde bulunduğu dönemin hızlı gelişimi yanı sıra göçe bağlı değişime aynı anda ayak uydurmaya çabalarken; kendini yalnız hissedebilir ve baş etme becerisi azalabilir. Göçün ergenin yalnızlığına etkisini ele alan çalışma bulguları ise tutarsızdır. Örneğin Polo ve Lopez (2009) göç ile ergen yalnızlığını ilişkili bulurken, Neto (2002) herhangi bir ilişki olmadığı belirtmektedir. Gençlerin (N=161) içselleştirme davranışlarını sosyokültürel faktörler açısından inceleyen Polo ve Lopez (2009: 279) Meksika kökenli göçmen gençlerin Amerikalı yaşıtlarından daha fazla kaygı ve yalnızlık bildirdiklerini ortaya koyar. Yazarlar göçmen gençlerde gözlenen bu sonuçlara kültürleşme stresi ve dil yetkinliği gibi kültürel süreçlerin de aracılık ettiğini belirtmiştir. Buna göre; ergenin

yaşadığı kültürleşme stresinin yalnızlığı için risk oluşturacağı, ergenin ev sahibi grubun dilini konuşabilme yeterliğine sahip olmaması psiko-sosyal uyumu konusunda zorluklar yaşamasına arkadaşlık ve sosyal etkinlik fırsatlarını kaçırmamasına neden olabileceği belirtilmektedir. Göçmen ergenin yalnızlığı üzerinde yapılan bu çalışmalarda kültürel ve bağlamsal faktörlerin rolü dikkat çekicidir. Göçün yalnızlık üzerinde herhangi bir rolünün olmadığını belirten Neto (2002: 638) ise 363 göçmen ergen ve Portekizli 363 ergenin katılımıyla gerçekleştirdiği çalışmada yalnızlık düzeyleri açısından gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığını bildirmiştir. Bunun yanında göçmen ergenlerde yalnızlığın en güçlü belirleyicilerinin sırasıyla benlik saygısı, göç etme süresi ve algılanan ayrımcılık olduğuna işaret etmiştir. Bu bölümde ele alınan araştırmaların da gösterdiği gibi ergen yalnızlığı değişen koşullar altında insanlar arasında farklı şekillerde deneyimlenen tüm karmaşık duygular gibi yalnızlık üzerinde de belli kişisel (cinsiyet, yaş), algısal (benlik saygısı) ve durumsal (göç yılı, akran ilişkileri) faktörlerin etkileri olduğu açıktır.

Göç, kültürleşme ile ilgili bir olgudur. Göçmen hem kendi hem de ev sahibi kültürel değerleri benimseme konusunda bazı tercihlerde bulunur. Madsen ve arkadaşları da (2016) öncül araştırmalardaki bulgulara netlik kazandırmak amacıyla etnik özdeşleşme ve göç geçmişinin göçmen ergen yalnızlığında çeşitli değişikliklere neden olduğunu net biçimde ortaya koymuştur. Bu çalışmada, Danimarka doğumlu olmayan göçmenlerin yalnızlığının Danimarka doğumlu ve anne babası Danimarka doğumlu olmayan ergenlerden daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir. Yanı sıra göçmenlik kökenine bakılmaksızın kendini Danimarka dışında bir etnik kökende göre tanımlayan ergenlerin diğer gruplara göre daha fazla yalnızlık rapor ettikleri bulunmuştur (Madsen, Damsgaard, Jervelund, Christensen, Stevens, Walsh, Koushede, Nielsen ve Holstein, 2016: 8-11). Etnik özdeşleşme açısından ise göçmen ergenler için ev sahibi kültürle özdeşleşme yalnızlığa karşı korurken; Danimarka doğumlu göçmenler için kendi etnik grubu ile özdeşleşme koruyucu olmuştur. Dolayısıyla göçmen ergen için kendinin belirlediği etnisitenin yalnızlığı açısından önemli rol oynadığı ve göçmenlerin ilişkilerinin yakınlık duydukları kültürel gruba dayandığı söylenebilir.

Sadece psikolojik değil sosyal bir olgu olan yalnızlık hissi, erken ergenlik döneminin en belirgin özelliğidir (Eccles, Midgley, Wigfield, Buchanan, Reuman, Flanagan ve Iver, 1993: 90-93). Ergenin yalnızlaşmasına yaşadığı sosyal ilişki kayıpları neden olurken, göçmen ergenin kimliklenme sürecinde aile ve yeni çevrenin farklılaşan

özellikleri yaşadığı zorlukları da arttırabilmektedir (Priest, Perry, Ferdinand, Paradies ve Kehaler, 2014: 1680-82).

Göç ve kültürleşme

Göç Etme Yılı

Algılanan Ayrımcılık

Bireysel Ayrımcılık
Kolektif Ayrımcılık

Kültürleşme Tutumları

Bütünleşme
Asimilasyon
Ayrılma
Marjinalleşme

Ailenin Psikolojik Uyumu

İletişim
Yetkinlik
Duygusal Bağlam

Ebeveynlik

Anne Eğitimi

Ebeveynin ergenin Arkadaşlıklarına Yönelik
Endişeleri/Stresi

Annenin Arkadaşlıkları konusunda Yeterliği

X

Ebeveyn Akran Yönetim Davranışları

Akranlara yönelik iletişim
Akranları destekleyici iletişim
Akranları onaylamamaya yönelik
iletişim
Bilgi Toplama

Kültürel Sosyalleştirme Davranışları

Kültür Sos./ Çoğulculuk
Önyargıya Hazırlık
Güvensizlik Teşviki

Ön Ergenlik

Ergen Cinsiyet

Arkadaşlık İlişkileri

Arkadaşa Bağlılık
Olumlu Arkadaşlıklar
Olumsuz Arkadaşlıklar

Psiko-Sosyal Yetkinlik

Saldırganlık
Olumlu Sosyal Davranışlar
Yalnızlık ve Sosyal doyumsuzluk

X

Şekil 4. Araştırmanın değişkenlerini içeren kavramsal harita

2.5. ARAŞTIRMANIN AMACI, ÖNEMİ VE DENENCELERİ

Göç bireylerin yaşamında kritik öneme sahip ve risk faktörleri barındıran bir süreç olarak görülmektedir (Magwaza, 1994: 286). Diğer taraftan göçün olumsuz etkilerini azaltan pek çok koruyucu faktör de bulunmaktadır (Motti-Stefanidi ve Masten, 2017: 22). Bu faktörler; göçmen ergen söz konusu olduğunda sıklıkla, aile desteği ve aile uyumu, ebeveyn uygulamaları ve arkadaşlık ilişkileri gibi sosyal kaynaklarından ve kültürleşme tutumlarından oluşmaktadır. Göç ve beraberindeki tüm koruyucu ve risk faktörleri göçmen ergenin psiko-sosyal uyumu için hayati öneme sahiptir. Göç ergen uyumu için başlı başına bir risk faktörü olarak görülmesine karşın; iç göç ile küçük yerleşim birimlerinden büyük kentlere göç eden ailelerin ve özellikle ergenlerin uyumlarına yönelik yapılan çalışmaların az sayıda olduğunu söylemek mümkündür. Göç sürecini yetişkinden daha farklı yaşaması muhtemel olan ergenin yeni çevrede sergilediği arkadaş ilişkileri ve psiko-sosyal yeterliğinde etkili risk ve koruyucu faktörleri sistemik bakış açısıyla incelemek araştırmanın temel hedefini oluşturmaktadır. Bu hedef doğrultusunda göç deneyimi (bireysel/kolektif ayrımcılık algısı), aile uyumu, kültürleşme ve ebeveynlik sisteminin göçmen ergenin psiko-sosyal yaşamını nasıl etkilediğine odaklanılacaktır.

Nitekim Türkiye’de iç göç yoluyla küçük yerleşim birimlerinden daha büyük yerleşim birimleri olan kentlere göç eden aileler değer ve inançlarını sonraki kuşağa iletebilmek amacıyla zorlu bir sosyalleştirme süreci içinde olabilmektedir (Kağıtçıbaşı, 2012: 70). Göçün ailenin kültürel ve sosyoekonomik koşullarında meydana getirdiği değişim ebeveynin çocuk yetiştirme uygulamalarında da meydana gelmektedir (Bornsntein ve Cote, 2006: 174). Öte yandan göç gibi çok boyutlu bir sürecin ebeveynin biliş ve davranışlarında yarattığı değişimi incelemek çocuğun psiko-sosyal uyumunu anlamak açısından önem taşımaktadır (Durgel ve Bilici, 2012: 130-134). Ayrıca bu tez çalışmasında, göçmen ergenin uyumunda rolü ele alınan ebeveynin kültür sosyalleştirme /çoğulculuk ve önyargıya hazırlama davranışlarını ulusal yazında daha önce inceleyen bir başka çalışmaya rastlanmamıştır. Bir diğer önemli nokta da daha önce çok az çalışmada ele alınan ebeveynin ergenin akranlarına yönelik inanç ve iletişiminin ergenin psiko-sosyal uyumuna etkisinin (Öztürk ve Sayıl, 2012; Tilton-Weaver ve Galambos, 2003), göç gibi temel bir sosyokültürel değişimin yaşandığı bir bağlamda ilk defa ele alınacak

olmasıdır. Bu araştırma kapsamında, göç gibi ergen gelişiminde potansiyel risk oluşturan güncel bir sürecin ergenin uyumundaki rolünün kapsamlı bir yaklaşımla; ailenin göçe uyumu, kültürleşme stratejileri ve ebeveynlik uygulamalarında meydana gelen değişim üzerinden incelenmesi amaçlanmaktadır.

Ergen psiko-sosyal yeterliği ve akran ilişkileri incelenirken ergenin içinde yer aldığı farklı sistemlerin ve bağlamların zaman içinde değişiminin göz ardı edilmemesi daha kapsamlı bir açıklama yapmak açısından büyük önem taşımaktadır. Göç sürecinin içerdiği kültürleşmenin ailenin yeni kültürel, sosyal, ekonomik ve politik sistem içindeki konumunu belirlerken (Berry, 2006: 27), göç edilen kültürel grubun tutumları da göçmenin algılanan ayrımcılık (bireysel/kollektif) düzeyini etkeleyerek kültürleşme süreçlerini şekillendirmektedir (Berry ve ark. 2006: 316). Aynı zamanda aile kendi iç sistemini de sürdüren ve çevreye göre düzenleyen bir yapıya sahiptir. Ergenin içinde yer aldığı biricik bağlamın aile olduğu düşünüldüğünde ergenin psiko-sosyal uyumunu aile işlevselliği kapsamında incelemek en çok ilgi gören konulardan biri olmuştur (bkz. Gülerce, 2007: 12-13). Öte yandan göçe ailenin verdiği değişim tepkisi ve ailenin psikolojik uyumunun ebeveynlik sürecindeki rolü bu zamana kadar ihmal edilen bir konudur. Bu çalışmada ergen kültürel ve aile sistemleri içinde ele alınarak beraber değişim beklenen psiko-sosyal uyum göstergeleri incelenecektir.

Bu genel amaç çerçevesinde, insanın gelişiminde erken ergenlik dönemine denk gelen yıllarda iç göç deneyimi yaşamayanın ergenin psiko-sosyal uyuma etkileri; ebeveyn ve ailenin kültürel uyumunun direk ve dolaylı rollerinden hareketle belirlenecektir. Bununla birlikte, ele alınmak istenen diğer bir konu ise göçün ebeveynlik bilişlerinde ve uygulamalarında meydana getirdiği değişimi aile işlevselliği üzerinden incelemektir.

Göçün bu değiştirici etkisinden hareketle bu araştırma kapsamında ele alınan denenceler temel değişkenler arası ilişkilere göre gruplandırılmıştır. Buna göre 1) ebeveynin göçü algılamasına yönelik denenceler, 2) ebeveynin kültürleşmesinin belli ebeveynlik inançları ve davranışları ile arasındaki ilişkilere yönelik denenceler, 3) ergenin psiko-sosyal uyumuna yönelik denenceler ve son olarak 4) göç deneyimi ile ergenin uyum süreci arasında bağlantıyı sağlayan araçları incelemeye yönelik denence ve soruların sırasıyla ele alınmasının uygun olacağı düşünülmüştür. Aktarılan açıklamalar

doğrultusunda, bu araştırmada sınanması planlanan denenceler ve nedenleri, ayrıntısıyla takip eden bölümde belirtilmiştir.

2.5.1. Algılanan Ayrımcılığa Yönelik Denenceler

Göçmen bireylerin algıladıkları ayrımcılık ile kültürleşme stratejileri arasındaki ilişkilere dair pek çok kanıt bulunmaktadır (Bkz. Berry ve ark, 2006: 327; Berry ve Sabatier, 2010: 202; Jasinskaja-Lahti, Liebkind, Horenczyk ve Schmitz, 2003: 90). Buna göre, yüksek düzey ayrımcılık algısı ayrılma stratejisi ile, düşük düzey ayrımcılık algısı ise bütünleşme ve asimilasyon stratejileri ile ilişkilendirilmektedir (Aichberger, Bromand, Rapp, Yesil, Montesinos, Temur-Erman, Heinz ve Schouler-Ocak, 2015: 1695). Şeker ve Sirkeci (2014: 76), Londra’da yaşayan ve yaşları 21-55 arasında değişen Türkiye’den göç etmiş kadınlar ile düzenledikleri araştırmada, algılanan ayrımcılığın kültürleşme stratejileri ile ilişkisini incelemiştir. Sonuçlar, göçmen kadınların bireysel ayrımcılık algısı arttıkça marjinalleşme stratejisini de daha sık kullandıklarını ortaya koymuştur. Farklı etnik gruplardan oluşan ve Fransa’da yaşayan göçmenlerin kültürleşme stratejilerinin ayrımcılık algısı ile ilişkisini incelemeyi hedefleyen diğer bir çalışmada ise, ayrılma stratejisini benimseyen göçmenlerin yüksek düzey ayrımcılık algıladıkları, asimilasyon, marjinalleşme ve bütünleşme stratejilerini benimseyenlerin ise daha düşük düzey ayrımcılık algıladığı bulunmuştur (Berry ve Sabatier, 2010: 202). Bu bulgular ışığında aşağıdaki araştırma denenceleri oluşturulmuştur.

D1.a. Göçmenin algıladığı ayrımcılık deneyimleri (kolektif/bireysel) ile kültürleşme stratejilerinden bütünleşme ve asimilasyon arasında negatif yönde ilişkiler olacaktır.

D1.b. Göçmenin algıladığı ayrımcılık deneyimleri (kolektif/bireysel) ile kültürleşme stratejilerinden ayrılma ve marjinalleşme arasında pozitif yönde ilişkiler olacaktır.

Aile uyumu, aile üyelerinin yaşadığı stres faktörleriyle ilişkili bir değişken olarak ele alınmaktadır. Aile sistemi için koruyucu bir faktör olarak düşünölen aile uyumunun, göçmen ailelerin yaşadığı kültürel stresörlere karşı koruyucu rolü olabileceği

belirtilmektedir (Macdermid, Coltrane, Parke ve Duffy, 2008). Örneklemini 181 Çinli Amerikalı göçmen ergen ve ebeveynin oluşturduğu bir çalışmada ebeveyn bildirimlerine dayalı aile uyumunun ve çatışmanın, ergenin algıladığı ayrımcılık ile ilişkili olduğu ve aile uyumunun ergenin psikolojik uyumunu (yalnızlık, anksiyete ve somatizasyon) değişimlediği bulunmuştur. Buna göre yüksek aile uyumunun ayrımcılığın negatif etkilerine karşı koruyucu rol üstlendiği belirtilmiştir (Juang ve Alvarez, 2010: 2406). Buna göre aşağıdaki denence oluşturulmuştur.

D2. Annenin algıladığı ayrımcılık (kolektif/bireysel) ile aile uyumu alt boyutları (iletişim, yetkinlik ve duygusal bağlam) arasında negatif yönde anlamlı ilişki vardır.

Ebeveynin içine göçtüğü kültürel grubun kendisine yönelik algıladığı ayrımcılık ve deneyimi, ebeveynin davranışlarını ve inançlarını doğrudan ve dolaylı yollarla etkileyebilmektedir (Coll ve ark, 1996). Ebeveynin algıladığı ayrımcılığın çocuğunun yetkinliğini arttırmaya yönelik davranışları üzerinde değişim yaratıp yaratmadığı üç aşamalı boylamsal bir çalışmada incelenmiştir. Buna göre annenin algıladığı ayrımcılık; çocuğun yetkinliğini arttırmaya yönelik davranışlarını negatif yönde etkilemektedir (Broady ve ark., 2008: 325). Ebeveynin algıladığı ayrımcılığı ele alan çalışmalar da ayrımcılığın ebeveynin kaygısını arttırdığını ve yeterlik hissini ise azalttığını ortaya koymaktadır (Jones ve Prinz (2005: 847; Liebkind, 1996: 172). Yanı sıra, Öztürk ve Sayıl (2012) düzenledikleri araştırmada, ergenin arkadaş çevresi hakkında kaygılanan annelerin ergenin akran ilişkilerine daha fazla müdahale ettiğini bildirmiştir. Aynı çalışmada kendini akranlarla ergenin ilişkisini yönetmede yeterli bulan annelerin ise, daha olumlu iletişim yolları kullanarak ergeni arkadaşları konusunda bilgilendirdikleri ortaya konmuştur. Bu bulgular ışığında,

D3.a. Annenin algıladığı ayrımcılık ile ergenin akran ilişkilerini yönetmeye yönelik inançlarından yeterlik ile negatif yönde; endişe ile arasında pozitif yönde ilişki olacaktır.

D3.b. Annenin algıladığı ayrımcılık ile akran yönetim davranışlarından akranlara yönelik iletişim, akranları destekleyici iletişim arasında negatif yönde;

akranları yasaklama ile ilgili iletişim ve bilgi toplama arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişkiler olacaktır.

Algılanan ayrımcılığın belli ebeveynlik davranışları ile ilişkisini etnik sosyalleştirme davranışlarında da görebiliriz (Hughes ve Chen, 1997: 206-210; Umano Taylor ve Fine, 2004: 53-60). Ayrımcılık deneyimleyen ebeveyn sosyalleştirme davranışları ile çocuklarını bu süreçten korumaya çalışması ve göç ettikleri yeni ortamda oluşabilecek tehlikelere karşı uyarılarda bulunması muhtemeldir. Hughes ve Chen (1997: 207) annelerin önyargıya hazırlama davranışlarının ve karşı grup ile ilgili uyarılarının algıladıkları ayrımcılık ile pozitif yönde ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Dolayısıyla ebeveynin çocuğa ilettiği çoğulculuk mesajlarının da ebeveynin ayrımcılık mesajları ile negatif yönde ilişkili olması beklenmektedir. Bu bulgular ışığında annenin ayrımcılık algısının kültüre yönelik sosyalleştirme davranışları ile ilişkili olması beklenmektedir. Buna göre,

D4.a. Annenin algıladığı ayrımcılık ile kültürel sosyalleştirme mesajlarından önyargıya hazırlama ve güvensizlik teşviki arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olacaktır.

D4.b. Annenin algıladığı ayrımcılık ile kültürel sosyalleştirme mesajlarından çoğulculuk arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki olacaktır.

2.5.2. Ebeveynin Kültürleşmesine İlişkin Denenceler

Ailenin belli yaşam koşullarını bünyesinde değişimleme özelliğinden hareketle göçün aile işlevlerinde belli bir dönüşüm gerçekleştirebileceği ileri sürülmektedir (Gülerce, 2007: 15-20). Aileyi sistem yapan şeyin üyeleri, çevre ve sosyokültürel yapılar arasındaki ilişkiler olması; göçün etkilerini aile sisteminin her bir parçasında izlemeyi de mümkün hale getirmektedir. Ebeveynin kültürel yönelimi, çift kültüre katılımı, ev sahibi grubun dili konuşabilmesi gibi kültürleşme göstergelerinin aile dinamikleri (uyum, aileye yönelme, birlik) ile bağlantısı pek çok çalışmada ele alınmıştır (Smokowski, Rose ve Bacallao, 2008: 300). Düzenlenen çalışmalar, göçmenin ev sahibi kültürel gruba katılımının ailenin işlevlerini sürdürmesi ve dayanıklılığını sağladığını ve uyumunu olumlu yönde etkilediğini belirtmektedir (Örn. Miranda, Estrada ve Firpo-Jimenez, 2000:

345). Türkiye’de ise iç göç bağlamında kültürleşme stratejilerinin ailenin psikolojik uyumu ile birlikte ele alan herhangi bir çalışmaya da rastlanmamıştır. Bu bilgiler doğrultusunda aşağıdaki denence oluşturulmuştur;

D5.a Ebeveynin kültürleşme stratejilerinden bütünleşme ve asimilasyon ile ailenin psikolojik uyumu (iletişim, yetkinlik, duygusal bağlam) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

D5.b. Ebeveynin kültürleşme stratejilerinden ayrılma ve marjinalleşme ile ailenin psikolojik uyumu (iletişim, yetkinlik, duygusal bağlam) arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

Göç ile birlikte ev sahibi kültüre bağlı olarak bireylerin yaşam şekilleri, alışkanlıkları ve değerlerinde kültürel/psikolojik bir takım değişiklikler meydana gelmektedir (Berry, 1997). Göç eden ailelerin kültürel göç ortamında belli ebeveynlik değerlerinde, bilişlerinde ve uygulamalarında değişim meydana gelmektedir. Örneğin, göç edilen kültüre uyum sağlayan ebeveynin kontrol ve kısıtlama eğilimleri azalmakta ve açıklayıcı çocuk yetiştirme davranışları daha sık görülmektedir (Durgel ve Bilici, 2012: 131). Bunun yanı sıra göçmen ebeveynin tercih ettiği kültürleşme stratejileri disipline yönelik inançlarını da belirlemektedir. Örneğin Hint kökenli Kanadalı göçmenlerde asimilasyon stratejisi ile ebeveynin çocuğa özerklik tanıyan uygulamaları pozitif yönde ilişkili iken; bütünleşme stratejisinin çocuğuna rehberlik sağlama (guidance) ile ilişkili olduğu bildirilmiştir (Aycan ve Kanungo, 1998: 460). Kanada ‘da yaşayan Çinli annelerle yapılan bir başka çalışmada, annenin daha çok kendi kültürüne uyum sağlama tercihi ile batılı literatürde daha “olumsuz” olarak nitelenen ebeveynlik örüntüleri ilişkili bulunmuştur (Su ve Hynie, 2011: 955). Buna göre, Çin kültürüne yönelimin otoriter ebeveynlik örüntülerini yordadığı belirtilmiştir. Ayrıca kültürleşme ile ebeveynlik örüntüleri arasındaki ilişkide, annenin yaşadığı yaşam stresinin aracılık etme potansiyeli de bulgulanmıştır (Costigan ve Koryzma (2011: 191-193). Kültürleşme çerçevesinden ebeveyn bilişleri incelendiğinde ise, Avustralya’da yaşayan Türk ebeveynlerin bütünleşme stratejisinin düşük düzey uyum ve itaat yönelimli ebeveynlik hedefleri ile ilişkisi bulunmuştur (Yağmurlu ve Sanson, 2009: 373). Ebeveynin kültüre yönelik sosyalleştirme mesajlarının ebeveynin kültüre yönelimi ile bağlantısını Meksika kökenli ebeveynler ile inceleyen bir çalışmada, ebeveynin kendi kültürüne yönelik sosyalleştirme

mesajlarının çift kültüre katılım puanları ile negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur (Quintana ve Vera, 1999: 397). Uluslararası literatür incelendiğinde göçmen ebeveynin kültürleşme stratejilerinin belli ebeveyn uygulamaları ve çocuğun psiko-sosyal davranışları ile ilişkisini inceleyen bazı çalışmalara rastlanmıştır (bkz. Aycan ve Kanungo, 1998; Yağmurlu ve Sanson, 2009). Ülkemiz literatüründe iç göç bağlamında kültürleşme stratejilerini ebeveyn uygulamaları ile beraber ele alan herhangi bir çalışmaya rastlanmaması nedeniyle; uluslararası dış göç çalışmalarında belirtilen bulgulara paralel olarak, bu çalışmada kültürleşmeye yönelik denenceler şu şekilde geliştirilmiştir;

D6. Annelerin kültürleşme stratejileri, akran yönetimi (inançlar, uygulamalar) ve kültürel sosyalleştirme uygulamaları (çoğulculuk, önyargıya hazırlama ve güvensizlik teşviki) gibi ebeveyn uygulamaları ile ilişkili olacaktır.

D6.a. Bütünleşme ve asimilasyon stratejisi ebeveynin akran yönetimine ilişkin inançlarından yeterlik ile pozitif; endişe/stres ile negatif yönde ilişkili olacaktır.

D6.b. Ayrılma ve marjinalleşme stratejisi ebeveynin akran yönetimine ilişkin inançlardan stres/endişe ile pozitif; yeterlik ile negatif yönde ilişkili olacaktır.

D6.c. Bütünleşme ve asimilasyon stratejisi akran yönetim davranışlarından akranları destekleyici iletişim ve akranlara yönelik iletişim ile pozitif; bilgi sağlama ve akranları yasaklamaya yönelik iletişim ile negatif yönde ilişkili olacaktır.

D6.d. Ayrılma ve marjinalleşme stratejisi akran yönetim davranışlarından yasaklamaya yönelik iletişim ve bilgi alma ile pozitif; destekleyici ve akranlara yönelik iletişim ile negatif yönde ilişkili olacaktır.

D6.e. Bütünleşme ve asimilasyon stratejisi kültürel sosyalleştirme mesajlarından çoğulculuk ile pozitif; güvensizlik teşviki ile negatif yönde ilişkili olacaktır.

D6.f. Ayrılma ve marjinalleşme stratejisi çoğulculuk ile negatif; güvensizlik teşviki ile pozitif yönde ilişkili olacaktır.

2.5.3. Ergenin Uyumuna Yönelik Denenceler

Bu çalışmanın temel amacı olan göçmen ergenin uyumunu koruyan ve tehdit eden faktörler bu bölümdeki denencelerin konusudur. Buradan yola çıkarak; göçmen gencin

uyumunda sosyal sermaye faktörlerinin kritik öneme sahip olduğu söylenebilir. Akran grupları göçmen gençlerin psiko-sosyal uyumu için önemli bir destek olarak belirlemektedir. Örneğin, Gökşen ve Cemalcılar (2010: 171) İstanbul'a Türkiye'nin belli şehirlerinden göç eden gençlerin okul terkinde okulda geliştirdiği sosyal ilişkilerin önemli bir koruyucu faktör olduğunu belirtmiştir. Diğer taraftan gencin geliştirdiği sosyal ilişkileri içindeki olumsuz arkadaşlarının da genel uyumunda risk faktörü olabileceğini söyleyebiliriz (Loukas ve ark., 2008: 81; Walsh ve ark., 2010: 980). Bu noktada ergenin uyumunun göstergelerinden akran ilişkileri ve psikososyal yeterliğin göstergelerinin birbiriyle bağlantılı olması da beklenmektedir. Bu görüşlerden hareketle;

D7.a. Göçmen ergenin arkadaşına bağlılığı, olumlu arkadaşlıkları, olumlu sosyal davranışları arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişkiler vardır.

D7.b. Göçmen ergenin olumsuz arkadaşlıkları, saldırganlık ve yalnızlık puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler vardır.

D7.c. Göçmen ergenin pozitif uyum göstergeleri (arkadaşa bağlılık, olumlu arkadaşlıklar, OSD) ile negatif uyum göstergeleri (olumsuz arkadaşlıklar, yalnızlık, saldırganlık) arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler vardır.

Göçmen bireylerin yaşadığı ayrımcılık gibi sosyal mekanizmaların gençler üzerindeki doğrudan ve dolaylı yollarla etkileri çeşitli çalışmalarda incelenmiştir. Coll ve arkadaşları (1996), farklı etnik köken, sosyal sınıf ve farklı gelir dağılımları gibi toplumsal konum farklılıklarının göçmenlerde ayrımcılık gibi sosyal mekanizmalar yoluyla etkilerini ortaya koymuştur. Buna göre farklı etnik/kültürel veya göçmen gruplardan ebeveynlerin ayrımcılık deneyimleri, bahsi geçen mekanizmalar yoluyla doğrudan ebeveyn üzerinde etkili olabildiği gibi, gençlerdeki psikososyal sonuçları bile etkileyebilmektedir (Bkz. Anderson, Hussain, Wilson, Shaw, Dishion ve Williams, 2015: 496; Gassman, 2015: 1184; Gibbons, Gerrard, Cleveland, Wills ve Brody, 2004). Ebeveynin ayrımcılık deneyimlerinin ergenin psikososyal uyumu üzerinde doğrudan etkilerini incelemek amacıyla Afro-Amerikalı ergen-ebeveyn çiftleri ile gerçekleştirilen bir çalışmada annenin ayrımcılık deneyimlerinin yaşları 12-17 arasında değişen ergenlerin düşük psikolojik iyi oluşunu ve depresyon belirtilerini arttırdığı bulunmuştur (Ford, Hurd, Jagers ve Sellers, 2013: 490-495). Benzer şekilde Meksika kökenli Amerikalı göçmenlerin iş yerlerinde algıladıkları ayrımcılığın, çocuklarının dışsallaştırma davranışları ile bağlantılı olduğu belirtilmiştir (Gassman, 2015: 1184). Bu

bulgulardan hareketle ebeveynin ayrımcılık algıları ergenin uyumu ile ilişkili olabilecek faktörler arasında gösterilebilir. Buna göre;

D8. Göçmen ebeveynin ayrımcılık algısı ile ergenin arkadaşına bağlılığı, olumlu arkadaşlıkları ve olumlu sosyal davranışları arasında negatif ilişkili olurken; olumsuz arkadaşlıkları, yalnızlığı ve saldırgan davranışları arasında pozitif ilişkili olacaktır.

Ekolojik perspektiften bakıldığında gencin gelişimi; hayati önem taşıyan iç içe geçmiş sistemler olan ebeveyn, akran ve aile ilişkileri ile tanımlanmaktadır (Bronfenbrenner ve Morris, 2006: 814). Bu sistemlerden aile, çocuğun ilk sosyal ilişkilerini deneyimlediği ve toplumsal değerleri benimsediği bağlamdır. Özellikle göç edilen ortamda ev sahibi kültürün beklentilerine uygun değerler geliştirmede ebeveynin rolünün çocuktan büyük olması beklenir. Kültürleşme fenomeni ile ebeveynin yeni ortama uyumu beraberinde aile sistemi ve aile üyelerinin uyumunda belli etkileri yansıtacaktır (Sabatier ve Berry, 2008: 160-163). Çocukların rol modeli de olan ebeveynin kültürleşme stratejileri; kültürleşmenin çocuğun uyumundaki rolünü ailenin etkisi kapsamında ele alabileceğimiz sağlam bir unsur sunmaktadır (Atzaba–Poria ve Pike, 2007: 536). Göçmenin yeni kültüre uyum sağlama arzusu ve ev sahibi toplumla kurulan ilişki düzeylerinin yüksek olduğu kültürleşme stratejileri uyumu olumlu etkileyen faktörler arasında yer almaktadır. Diğer taraftan ebeveynin ev sahibi kültüre yönelik düşük düzeyde ilişki geliştirmesi ergen uyumunu olumsuz etkileyen faktörler arasında yer alacaktır. Bu açıklamalara göre;

D9. Annenin kültürleşme stratejilerinin ergenin psiko-sosyal uyumu ile ilişkili olması beklenmektedir.

D9a. Bütünleşme ve asimilasyon stratejisi çocuğun olumlu uyum göstergeleri ile pozitif; olumsuz göstergeleri ile negatif yönde ilişkili olması beklenmektedir.

D9b. Marjinalleşme ve ayrılma stratejisi ile çocuğun olumlu uyum göstergeleri ile negatif; olumsuz göstergeleri ile pozitif yönde ilişkili olması beklenmektedir.

Gülerce (2007: 33)'ye göre bir sistem niteliği taşıyan aile yaşadığı gelişimsel olaylar ve krizlerden sonra kendine özgü çözüm yolları geliştirmektedir. Eğer ailede ortak

ve örtük sözleşmelerden uzaklaşırsa psikolojik uyumsuzlukların meydana gelmesi olasıdır. İç göç ile yer değiştiren ailelerin fonksiyonlarında bir takım değişimler ve dönüşümler meydana gelecektir. Ailenin yaşadığı bu zorlu süreçte ailenin psikolojik ikliminin ergen için koruyucu faktör olduğu bulunmuştur (örn. Juang ve Alvares, 2010; Leidy, Guerra ve Toro, 2010). Örneklemini düşük gelirli göçmen Latin ebeveynler ve çocuklarının oluşturduğu çalışmada aile uyumunu çocuğun yetkinliğini arttırıp arttırmadığı incelenmek istenmiştir (Leidy, Guerra ve Toro, 2010: 257). Buna göre aile uyumu çocuğun öz yeterliğini ve problem çözme becerilerini pozitif yönde yordamaktadır. Amerika’da yaşayan 1366 Çinli göçmen ile yapılan benzer bir çalışmada aile üyelerinin birbirleri ile olan duygusal yakınlığının çocuğun yalnızlığı ve somatik belirtileri ile negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur (Juang ve Alvarez,2010: 2405). Literatürde bu görüşlerden hareketle ailenin psikolojik uyumunu tanımlayan yapısal/sistemik değişkenlerin ergenin psiko-sosyal yetkinliği ile ilişkili olması beklenmektedir. Buna göre sonraki iki denence şu şekilde şekillenmiştir;

10a. Ailenin sistemik değişkenlerinden iletişim, yetkinlik ve duygusal bağlam ile ergenin arkadaşına bağlılığı, olumlu arkadaşları, olumlu sosyal davranışları arasında pozitif yönde ve anlamlı birer ilişki olacaktır.

10b. Ailenin sistemik değişkenlerinden iletişim, yetkinlik ve duygusal bağlam ile ergenin olumsuz arkadaşlıkları, sapkın davranışları ve yalnızlığı arasında negatif yönde ve anlamlı ilişkiler olacaktır.

Ebeveynlik uygulamaları kapsamında ele alınan ve ergenin sosyal ilişkilerini düzenleyici rol üstlenen ebeveynin akran yönetiminin yakın ilgi ve olumlu ve destekleyici yönünün ergenin uyumunu olumlu yönde şekillendirirken, yasaklayıcı ve aşırı kısıtlayıcı davranışların ise ergenin düşük uyumu ile ilişkili olduğunu ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Mounts, 2002; 2004: 454). Daha ayrıntılı bir deyişle ebeveynin akran ilişkisinde aşırı güç kullanıcı ve yasaklayıcı davranışları ergenin olumsuz özelliklere sahip arkadaşlıklarının etkisinde kalma ihtimalini arttırırken, psiko-sosyal yeterliğini de olumsuz yönde etkilemektedir. Diğer taraftan ebeveynin destekleyici ve sıcak ilişkiye dayanan akran müdahalesi ise ergendeki olumlu sosyal davranışlar ile pozitif yönde, saldırganlık ile negatif yönde ilişkilidir (Gerardy, Mounts, Luckner ve Valentier, 2015: 308). Bu bulgularda yola çıkarak aşağıdaki denenceler oluşturulmuştur.

D11a. Ebeveynin akran yönetimi uygulamalarından akran tercihleri ile ilgili iletişim ve destekleyici iletişimi ile ergenin olumlu psiko-sosyal uyum göstergeleri arasında pozitif; olumsuz göstergeleri arasında ise negatif yönde anlamlı birer ilişki olacaktır.

D11b. Ebeveynin akran yönetimi uygulamalarından ergenin arkadaşlarını onaylamamaya yönelik iletişimi ve bilgi toplama ile ergenin olumlu psiko-sosyal göstergeleri arasında negatif; olumsuz göstergeleri arasında ise pozitif yönde anlamlı birer ilişki olacaktır.

Ebeveynin kültür sosyalleştirme mesajları gencin kültürel olanakların farkına varmasını ve sonraki aşamalarda akademik alanlara kendine daha fazla yatırım yapmasını sağlamaktadır. Ayrıca ebeveynin önyargıya hazırlama gibi belli tip mesajları sosyalleştirmesi, gencin karşılaşılabileceği ve ev sahibi gruptan kendisine yönelik sergilenen önyargıya karşı dayanıklılığını arttırmaktadır (Hughes ve ark. 2006: 763). Literatürde ailelerin önyargıya hazırlama ve kültüre yönelik sosyalleştirme uygulamalarının aynı zamanda çocukları tehlikelere karşı koruduğuna yönelik ortak görüşler mevcuttur. Diğer taraftan güvensizlik teşviki mesajlarının da olumsuz ergen çıktıları ile ilişkili olduğu belirtilmektedir (Biafora ve ark., 1993: 903). Bu bulgular doğrultusunda aşağıdaki denenceler oluşturulmuştur.

D12a. Ebeveynin kültür sosyalleştirme/çoğulculuk ve önyargıya hazırlama mesajları ile ergenin olumlu psiko-sosyal göstergeleri arasında pozitif; olumsuz göstergeleri arasında ise negatif yönde anlamlı birer ilişki vardır.

D12b. Ergenin güvensizlik teşviki mesajları ile ergenin olumlu psiko-sosyal göstergeleri arasında negatif; olumsuz göstergeleri arasında ise pozitif yönde anlamlı birer ilişki vardır.

2.5.4. Göç Deneyimi ile Ebeveynin Kültürel Sosyalleştirme Mesajları Arasındaki İlişkilerde Kültürleşmenin Aracı Rolüne Yönelik Denenceler

Göçmen bireyin ayrımcılık algılarının kültürleşme stratejileri ile bağlantılı olduğu ve yüksek düzey ayrımcılık algılayan göçmenlerin daha fazla ayrılma stratejisini

benimsediği ve daha az asimilasyon ve bütünleşme kültürleşme stratejilerini benimsedikleri bulunmuştur (Jasinkaja-Lahti, Liebkind, Horenczyk ve Schmitz, 2003: 90-91). Buna göre birey ayrımcılık algıladıkça arttıkça kendi kültürel grubuna yönelmekte ve ev sahibi grubun kültürüne uzaklaşmaktadır. Kültürleşme stratejileri ile kültürel iletişim davranışlarına dair ise göçmenin ev sahibi gruba katılımını ifade eden bütünleşme ve asimilasyon stratejisinin çoğulculuk davranışları ile; ayrıca kendi kültürel grubuna katılımını ifade eden ayrılma ve marjinalleşme uygulamalarının da önyargıya hazırlama ve güvensizlik teşviki ile ilişkisi olabileceği düşünülmektedir. Buna göre oluşturulan denenceler aşağıdaki gibidir:

D13. Annenin algıladığı ayrımcılık ile kültürel sosyalleştirme mesajları arasındaki ilişkiye kültürleşme tutumları aracılık edecektir.

D13.a. Annenin algıladığı ayrımcılık ile kültürel sosyalleştirme mesajlarından önyargıya hazırlama ve güvensizlik teşviki arasındaki ilişkiye ayrılma ve marjinalleşme stratejileri aracılık edecektir.

D13.b. Annenin algıladığı ayrımcılık ile kültürel sosyalleştirme mesajlarından çoğulculuk arasındaki ilişkiye bütünleşme ve asimilasyon stratejileri aracılık edecektir.

2.5.5. Göç Deneyimi ile Ergenin Psiko-Sosyal Uyum Göstergeleri Arasındaki İlişkilerde Ebeveynin Akran Yönetiminin Aracı Rolüne Yönelik Denenceler

Bakım verenin ayrımcılık deneyimlerinin çocuklarına yaklaşımlarını ve ebeveynliğine yönelik inançlarını etkileyebileceği daha önce de belirtilmiştir (örn. Coll ve ark., 1996: 1894). Ebeveynin yaşadığı ayrımcılık algısı kendi ebeveynliğine yönelik inançlarını da etkileyerek daha az yeterli hissetmesine ve daha fazla endişe duymasına neden olacaktır. Göç ortamında ebeveynin yaşadığı kültüre yönelik ayrımcılık algılarının stres ve endişeyi artırırken ebeveynin yeterli inançlarını azalttığı da bilinmektedir (Broady ve ark. 2008: 325). Diğer taraftan ebeveynin inanç sistemlerinin çocuğun sosyal yeterliği üzerine etkili olduğu düşünülmektedir (Darling ve Steinberg, 1993: 493). Ebeveynin ebeveynliğine yönelik yaşadığı stres ve endişe ise ergenin arkadaşlık ilişkilerinde uyumunun azalmasına neden olabilmektedir (Bogenschneider, Small ve

Tsay, 1997: 356-357). Buna göre; kendini yetkin hisseden ebeveynin ise çocuğun arkadaşları ile ilişkilerini desteklemektedir. Bu doğrultuda aşağıdaki denenceler oluşturulmuştur;

D14. Annenin algıladığı ayrımcılık ile ergenin arkadaşlık ilişkileri arasında annenin akran yönetimine yönelik inançları aracılık edecektir.

D14.a. Annenin algıladığı ayrımcılık ile ergenin olumlu/olumsuz arkadaşlıkları arasındaki ilişkiye annenin yeterliği aracılık edecektir.

D14.b. Annenin algıladığı ayrımcılık ile ergenin olumlu/olumsuz arkadaşlıkları arasındaki ilişkiye annenin endişesi aracılık edecektir.

2.5.6. Kültürleşme Stratejileri ile Ergenin Psiko-Sosyal Uyum Göstergeleri Arasındaki İlişkilerde Ebeveynin Akran Yönetiminin Aracı Rolüne Yönelik Denenceler

Ebeveynin ev sahibi gruba yönelik tutum ve davranışlarını yansıtan kültürleşme stratejileri, yakın tarihli literatürde, ebeveynlik davranışları ile bağlantılı biçimde ele alınmaktadır. Buna göre, bütünleşme ve asimilasyon stratejisi demokratik ebeveynlik uygulamaları ile; ayrılma ve marjinalleşme tutumları ise sıkı ve katı ebeveynlik uygulamaları ile bağlantılı olarak belirtilmektedir (Farver ark., 2007: 205; Sabatier ve Berry, 2008: 178). Dolayısıyla kültürleşme stratejileri ve ebeveyn inançları bağlantısının da benzer şekilde olabileceği düşünülmektedir. Diğer taraftan ebeveyn uygulamalarından olan akran yönetim davranışlarının ve ebeveyn inançlarının (yeterlik ve endişe/stres) çocuğun psiko-sosyal uyumu ile bağlantısı bazı çalışmalar tarafından ele alınmıştır. Buna göre, ebeveynin akran ilişkilerine yönelik uygulamalarından akran tercihleri ile ilgili iletişim ve destekleyici iletişimin ergende psiko-sosyal uyum ile pozitif; akrana ilişkin onaylamama ve bilgi toplama davranışlarının ise negatif yönde ilişkili olduğu gösterilmiştir (Mounts, 2004: 454). Annenin ebeveynliğe yönelik inançlarının da çocuğun çıktıkları ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Ardelt ve Eccles, 2001: 196). Yaşları 11-14 arasında değişen ergen ve anne çifti ile yapılan çalışmada; annenin ebeveynliğe yönelik yeterlik inançlarının çocuğun yeterlik inancını ve akademik başarısını güçlü bir şekilde yordadığı bulunmuştur. Literatürü incelediğimizde annenin kültürleşme tutumları ile

çocuğun psiko-sosyal uyumu arasındaki ilişkide ebeveyn davranışlarının ve ebeveyn inançlarının aracı etkilerini inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bilgiler doğrultusunda;

D15. Ebeveyn kültürleşme tutumları ile ergenlerin psiko-sosyal uyumu (arkadaşa bağlılık, olumlu arkadaşlıklar, olumsuz arkadaşlıklar, olumlu sosyal davranışlar yalnızlık ve saldırganlık) arasındaki ilişkiye annenin akran yönetim davranışları aracılık edecektir.

D15.a. Ebeveynin bütünleşme ve asimilasyon stratejileri ile ergenin olumlu psiko-sosyal uyum göstergeleri arasındaki ilişkiye annenin akranlarına yönelik iletişim ve akranları destekleyici iletişimi aracılık edecektir.

D15.b. Ebeveynin ayrılma ve marjinalleşme stratejileri ile ergenin olumsuz psiko-sosyal uyum göstergeleri arasındaki ilişkiye annenin akranları onaylamama ve bilgi toplamaya yönelik iletişimi aracılık edecektir.

D16. Ebeveyn kültürleşme tutumları ile ergenliğin psiko-sosyal uyumu (arkadaşa bağlılık, olumlu arkadaşlıklar, olumsuz arkadaşlıklar, olumlu sosyal davranışlar, yalnızlık ve saldırganlık) arasındaki ilişkiye annenin akran yönetimine ilişkin inançları aracılık edebilir.

D16.a. Ebeveynin bütünleşme ve asimilasyon stratejileri ile ergenin psiko-sosyal uyum göstergeleri arasındaki ilişkiye annenin yeterli inancı aracılık edecektir.

D16.a. Ebeveynin ayrılma ve marjinalleşme stratejileri ile ergenin psiko-sosyal uyum göstergeleri arasındaki ilişkiye annenin endişesi aracılık edecektir.

2.5.7. Ailenin Psikolojik Uyumu ile Ergenin Psiko-Sosyal Uyum Göstergeleri Arasındaki İlişkilerde Ebeveynin Akran Yönetiminin Aracı Rolüne Yönelik Denenceler

Ebeveynin inançları aile fonksiyonları ile ilişkilidir ve genel olarak bakım verenin ebeveynliğe yönelik beklenti ve düşüncelerini ifade etmektedir (Bögels ve Brechman-Toussaint, 2005: 847). Ebeveynin kendine veya ebeveynliği yönelik inançlarının dönüşümsel bir değişken olduğu ve çeşitli bağlamsal faktörlerden etkilendiği belirtilir (Jones ve Prinz, 2005: 342). Dolayısıyla ebeveynin inançlarının göç sürecinde aile

fonksiyonlarından etkilenebileceği ve ailenin olumlu fonksiyonlarının ebeveynin yeterlik ile ilgili inançlarını arttıracığı diğer taraftan olumsuz aile uyumunun da annede düşük yeterlik ve stres ve endişe yaratabileceği ve çocuğun sonuçlarını olumsuz şekilde etkileyebileceği açıktır. Diğer taraftan yüksek yeterlik ve düşük ebeveynlik endişesinin de ebeveynin daha olumlu davranışlar ve stratejiler geliştirerek dolaylı ve doğrudan çocuğun psiko-sosyal uyum alanlarını etkileyebileceği belirtilmiştir (Ardelt ve Eccless, 2001: 946). Buna göre; ebeveynin inançlarının çocuk sonuçları ile ilişkisini inceleyen geniş çaplı bir çalışmada bakım verenin ebeveynlik ile ilgili yeterlik inançlarının ergenin psiko-sosyal ve akademik yetkinliğini arttırdığı bulunmuştur (Bogenschneider, Small ve Tsay, 1997: 356). Böylece ebeveynin ebeveynliğine yönelik inançlarının hem çocuğun psiko-sosyal yetkinliği hem de içinde yer aldığı ailedeki uyumu ile ilişkili olduğu bilinmektedir. Bu bilgiler ışığında;

D17.a. Ailenin psikolojik uyumu (iletişim, yetkinlik, duygusal bağlam) ile ergenin arkadaşlık ilişkileri arasında ebeveynin akran yönetimine ilişkin inançları (yeterlik, endişe/stres) aracılık edecektir.

D17.b. Ailenin psikolojik uyumu (iletişim, yetkinlik, duygusal bağlam) ile ergenin psiko-sosyal uyumu (olumlu sosyal davranışlar, yalnızlık, saldırganlık) arasında ebeveynin akran yönetimine ilişkin inançları (yeterlik, endişe/stres) aracılık edecektir.

3- YÖNTEM

Bu araştırmada temel olarak Türkiye'nin bir yerinden başka bir yerine göçmüş aile üyelerinin kültürel ve sosyal uyumunda etkili olan belli faktörlerin bir arada incelenmesi planlanmıştır. Bu çerçevede çalışmada iç göç ile Türkiye'nin herhangi bir bölgesinden ailesi ile birlikte Bursa'ya göç etmiş ergen ve annelerinin gönüllü katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aşaması bir buçuk ay gibi bir sürede tamamlanmıştır. Bu bölümde araştırmanın örnekleme, kullanılan ölçüm araçları ve işleme ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.1. ÖRNEKLEM

Araştırmanın örneklemini Bursa'nın yoğun göç alan ilçelerinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaöğretim kurumlarına devam eden ve yaşları 11-14 arası değişen göçmen genç ergenler ve anneleri oluşturmaktadır. Amaçlı örnekleme tekniği kullanılarak düzenlenen veri toplama işlemi için seçilen okullar ve ilçeler İl Milli Eğitim'deki uzmanların görüşleri gözetilerek belirlenmiştir. Böylece araştırma kapsamında son 10 yıl içinde (2006- 2017) Bursa'ya iç göç yoluyla gelmiş olan 6., 7. ve 8. sınıf öğrencileri ve anneleri olmak üzere toplam 223 çifte ulaşılmıştır. Verilerin kalitesi incelendikten sonra son örneklem büyüklüğü, 206 anne-çocuk çiftiyle oluşturulmuştur.

Katılımcı annelerin yaşları 27 ve 62 arasında değişmekte olup, yaş ortalaması 39.21 (SS= 6.76)'dir. Annelerin 68'nin (%33) okuryazar olmadığı, 13'ünün (%6,3) okuryazar, 93'ünün (%45.1) ilkokul, 19'unun (%9.2) ortaokul, 10'u (%4.9) lise, 1 (%0.5) lisans ve son olarak 2'si diğer (%1) mezunu olduğu görülmektedir. Annelerden babanın öğrenim durumu ile ilgili bilgi alınmış ve buna göre; babaların %6.3'ü okuryazar değil, %4.4'ü okuryazar, % 44.7'si ilkokul mezunu, %24.8'i ortaokul, %16'sı lise ve %3.4'ü üniversite mezunudur. Annelerden 1'i eşinin eğitim düzeyine ilişkin bilgi vermemiştir. Örneklem grubundaki anne-babaların eğitim düzeyinin genel olarak düşük olduğu görülmektedir. Gelir düzeyleri açısından katılımcı annelerin % 63.6'sının (1.500 TL altında) ankette bildirebilecekleri en düşük gelir seviyesinde bulunduğu görülmektedir. Annelerin %80.4'ünün ev hanımı olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan göçmen ergenlerin 118'i (%57.3) kız ve 88'i (%42.7) ise erkektir. Ergenlerin yaş ortalaması 12.71 yıldır (SS= 0.93). Ergen katılımcılar sınıf seviyelerine göre incelendiğinde; %28.2'sinin 6. sınıfta, %38.3'ünün 7. sınıf ve %33'ünün ise 8. sınıf öğrencisi olduğu görülmektedir. Ergenlerin evde birlikte yaşadıkları toplam kişi sayısının ortalama 6.29 (ranj= 2-17) ve ortalama kardeş sayısının ise 4.05 (ranj= 0-11) olduğu görülmektedir. Ergenin ev sahibi ve göçmen gruptan akranları ile kendisini ne derecede yakın tanımladığı sorusu da araştırma kapsamında yanıtlanmıştır. Buna göre kendi kültüründe ve ev sahibi kültürden olan iki akran gruba yakınlık algısı arasında farkın anlamlı olup olmadığı incelemek için bağımlı örneklem için T Testi (Paired Samples T test) uygulanmıştır. T-test analizi sonuçları, ergenin ev sahibi akranı yönelik yakın ilişki geliştirmesi ile kendisi gibi göçmen akranı yönelik ilişki geliştirmesi arasında anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir, $t(205) = 3,76, p < .05$. Ergenlerin anlamlı şekilde kendi kültürel grubundan (Ort. =3.04) çok ev sahibi gruptan (Ort.= 3.45) arkadaşları ile yakın ilişkide olduğunu bildirdiği görülmektedir. Örneklem grubunu oluşturan anne ve ergenlere ait betimleyici bilgiler detaylı olarak Tablo 1'de sunulmuştur.

Ailenin göç sürecine ilişkin bilgiler ise detaylı bir şekilde anneden edinilmiştir. Buna göre ailenin göç ettiği bölgeler incelendiğinde sırasıyla; %64.1'inin Doğu Anadolu, %11.2'sinin Karadeniz, %9.7'sinin Güneydoğu Anadolu, % 4.4'nün Akdeniz, % 4,9'unun İç Anadolu, %2.9'unun Ege ve son olarak %2.9'u Marmara (diğer bir ilden) bölgelerinden Bursa'ya göç ettiğini bildirdiği görülmüştür. Göçmen katılımcılar ortalama 6.74 yıl önce göç etmiştir (ranj= 1-14; SS= 3.4). Göçmen annelerin % 66.3'ü isteyerek göç ettiğini belirtmiştir. Katılımcıların göç etme nedenleri incelendiğinde ise sırasıyla iş bulma (Ort. = 3,58), eğitim (Ort. = 3.14), sağlık (Ort. = 2.66), güvenlik (Ort. = 2.40), şehir hayatının çekiciliği (Ort. = 2.20), evlilik (Ort.= 2.13) ve son olarak tayin ve görev (Ort. =1.75) için göç ettiği görülmektedir. Göçmen annelerin %58'i yaşamların büyük bir kısmını köylerde geçirdiklerini belirtmişlerdir. Göç etmeden önce yaşadıkları yerleşim birimlerini de belirten katılımcıları %60.2'si köyden göç ettiğini bildirmiştir. Annelerin göç sürecine dair bildirdikleri bilgiler detayıyla Tablo 2'den izlenebilir.

Göçmen katılımcıların yaşadıkları çevreye ve algıladıkları sosyal desteğe ilişkin algıları da bir grup soruyla ele alınmıştır. Buna göre annelerin genelde tanıdık ya da akrabalarından hiçbir konuda destek almadığını (%45.1); sadece % 28.62'si sosyal desteğin manevi alanla sınırlı olduğunu belirtmiştir. Ayrıca komşularını betimleyen annelerin

%45.6'sı hem kendi kültüründen hem de başka kültürden komşularının sayısının eşit olduğunu belirtirken, % 29.6'sı komşularının çoğunun kendi kültüründen ve % 24.8'i ise başka kültürden insanlar ile komşu olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların göç sürecine dair algıları ve sosyal çevrelerine ilişkin detaylı betimleyici bilgileri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırmanın örneklemini oluşturan katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımları

	Ort.	Ss	%	(N)
Anne				
Yaş	39,21	6,76		206
Eğitim Düzeyi				
Okuryazar değil			33,0	68
Okuryazar			6,3	13
İlkokul			45,1	93
Ortaokul			9,2	19
Lise			4,9	10
Üniversite			0,5	1
Diğer			1,0	2
Meslek				
Ev hanımı			79,6	164
İşçi			9,2	19
Çalışmıyor			2,9	6
Diğer			2,4	5
Marjinal sektör			1,9	4
Belirtmeyen			1,0	2
Küçük esnaf, zanaatkar			1,0	2
İşveren				0
Memur			0,5	1
Serbest meslek			0,5	1
Çiftçi			0,5	1
Emekli			0,5	1
Gelir Düzeyi				
1500 TL'den az			65,2	131
1500-3000			27,9	56
3000-4500			5,5	11
4500-6000			0,5	1
6000-7500			0,5	1
9000 TL ve üstü			0,5	1
Belirtilmeyen				3
En uzun süre yaşanılan yer				
Köy			58,0	119
Kasaba			2,9	6
İlçe			14,6	30
Şehir			18,0	37
Büyükşehir			6,3	13
Ergen				
Cinsiyet				
Kız			57,3	118
Erkek			42,7	88
Yaş	12,71	0,93		
Sınıf Düzeyi				
6. sınıf			28,2	58
7. sınıf			38,3	79
8. sınıf			33,5	69

Tablo 2. Katılımcıların göç sürecine ilişkin betimleyici bilgileri

	Ort.	SS	(%)	N
Göç Yılı	6,74	3,40		206
Göç Edilen Bölgeler				
Doğu Anadolu			64,1	132
Karadeniz Bölgesi			11,2	23
Güneydoğu Anadolu			9,7	20
Akdeniz			4,4	9
İç Anadolu			4,9	10
Ege			2,9	6
Marmara			2,9	6
Daha önce yaşanılan yerleşim yeri				
Büyükşehir			8,3	17
Şehir			17,0	35
İlçe			11,7	24
Kasaba			2,4	5
Köy			60,2	124
Belirtmeyen			0,5	1
Çocuk ile Türkçe dışında konuşulan dil				
Evet			48,1	99
Hayır			51,9	107
Algılanan Destek				
Hiçbir konuda			45,1	93
Manevi			26,5	55
Ev/İş/Maddi ve Manevi			15,5	32
Ev/iş bulma			9,7	20
Belirtmeyen			1,9	4
Maddi			1,0	2

3.2. İŞLEM

Bu tez çalışmasının öncelikle, araştırmaya dair etik onay Uludağ Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan (No: 2016-08) alınmıştır (Bkz. Ek 1). Araştırmanın verileri Bursa İl Milli Eğitim Bakanlığı'ndan resmi izin (Sayı: 86896125) alındıktan sonra araştırmaya katılmayı kabul eden ebeveyn ve ergenlerden Aralık 2016 ile Mart 2017 tarihleri arasında toplanmıştır. Bursa'nın sık göç alan Osmangazi, Yıldırım ve Kestel ilçelerinde yer alan 8 okulda araştırma yürütülmüştür. Öncelikle okul yöneticileri ve rehberlik servisi ile iletişim kurularak yaşları 11-14 arasında değişen ve ailesi ülkenin diğer bölgelerinden Bursa'ya göçmüş ergenler saptanmıştır. İçerisinde onam formu ve anne bildirimlerine dayanan ölçeklerin olduğu bir batarya, kapalı zarf içinde, anneye iletilmek üzere çocuğa verilmiştir. Annelerden ölçekleri 4-5 günlük süre içinde doldurması ve onam formunu imzalayarak okula geri göndermesi istenmiştir. Okuma yazma bilmeyen katılımcılar için ise iki yol izlenmiştir.

İlk olarak bu annelere aileden araştırmaya katılan çocuk dışında başka bir kişinin yardım etmesi sağlanmıştır. İkinci olarak, araştırmaya çocuğu ile birlikte katılmayı kabul eden okuma yazma bilmeyen annelere ulaşılmış ve anketler araştırmacı tarafından okunarak annelerin yanıtları alınmıştır. Sonrasında çalışmaya katılması için ailesince izin verilen ergenlere okul yönetiminin belirlediği bir zaman ve okulda uygulama için ayrılan bir yerde öz bildirimlerine dayalı ölçekler uygulanmıştır. Ergenlerin katıldığı bu uygulama tek bir oturumda ve 30-35 dakika sürede gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara gönüllülüğün esas alınacağı bilgisi onam formunda verilmiş ve kimliklerinin gizli tutulacağı belirtilmiştir. Bilgi formu, ölçekleri içeren anket formunun başında yer almış, ergenlerin anket hakkındaki soruları araştırmacı tarafından yanıtlanmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının psikometrik özelliklerine dair bilgiler sırasıyla anne ve ergen için aşağıda aktarılmaktadır.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada anne ve ergene verilen anket formlarının ilk kısmı katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ile ge dair bilgileri öğrenmeye yönelik bir takım soruları, sonrası ise lme araçlarını içermektedir. Bu bölümde araştırmada kullanılan lme araçlarının psikometrik özelliklerine yer verilmiştir. Anne ve ergen bildirimlerine dayalı ölçekler sırasıyla tanıtılmıştır.

3.3.1. Ebeveyn Bildirimlerine Dayalı Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada farklı ölçeklerin yer aldığı bir anket formu kullanılmıştır. Demografik Bilgiler Formu, katılımcıların çeşitli özelliklerini değerlendirmek ve ge ettikleri sürece yönelik bilgi edinmek amacıyla hazırlanan sorulardan oluşmuştur.

Araştırmada anneden ge ve kültürleşme sürecine yönelik ve ebeveynliğine yönelik ölçümler alınmıştır. Annenin ev sahibi gruptan algıladığı ayrımcılık algısı için 1) *Algılanan Ayrımcılık leği* (Baysu, 2007), annenin ev sahibi kültüre yönelik tutumları için 2) *Kültürleşme Stratejileri leği* (Berry ve Ataca, 2002), ve aile dinamiklerine ilişkin bilgiler için 3) *Aile Yapısını Değerlendirme Aracı* (Gülerce, 2007) kullanılmıştır.

Annenin akran yönetimine ilişkin inançları için 4) *Ebeveynin Akran Yönetiminde Yeterlik Algısı Ölçeği* (Öztürk ve Sayıl, 2012: 5) ve *Ebeveynin Ergenin Arkadaşlıklarına İlişkin Endişeleri Ölçeği* (Öztürk ve Sayıl, 2012: 5) kullanılmıştır. Annenin ergenin akran yönetimine ilişkin uygulamaları için 6) *Akran Yönetim Davranışları Ölçeği* (Öztürk ve Sayıl, 2012: 5) ve son olarak da kültüre yönelik ebeveynlik uygulamalarına ilişkin 7) *Kültürel Sosyalleştirme* (Hughes ve Johnson, 2001: 985) sorularını yanıtlaması istenmiştir.

3.3.1.1. Ebeveyn Bilgi Formu

Bu formda her iki ebeveynin yaş, eğitim düzeyi, ailenin ortalama geliri gibi sosyo-demografik bilgilerin yanı sıra göç etme sürecini belirtmeye ilişkin bilgiler yer almaktadır. Göç sürecine dair; göç yılı, göç nedenleri ve algılanan desteğin türüne ilişkin sorulara yer verilmiştir. Form Ek 3’de yer almaktadır.

3.3.1.2. Algılanan Ayrımcılık Ölçeği

Ruggiero ve Taylor (1995) tarafından geliştirilen Algılanan Ayrımcılık Ölçeği’nin *kolektif ayrımcılık* (örn., “Göç edenler iş ararken ayrımcılık yaşarlar mı?”) alt boyutu kişilerin kendi kültürel gruplarına yönelik ayrımcılık algısını; *algılanan bireysel ayrımcılık* (örn., “Yerel halk tarafından kabul görmediğimi hissediyorum.”) alt boyutu ise kişilerin ne sıklıkta kişisel olarak ayrımcılığa maruz kaldığını değerlendirmektedir. Toplam 8 maddeden oluşan ölçeğin her maddesi 5’li likert (1= asla, 5= daima) bir değerlendirme ile katılımcılara sunulmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar yüksek düzeyde ayrımcılık algısını ifade etmektedir.

Ölçeğin Türkçe’ye uyarlama çalışması Baysu (2007: 42) tarafından yapılmış olup ölçeğin iç tutarlık değeri *algılanan kolektif ayrımcılık* için .73 ve *algılanan bireysel ayrımcılık* için .85 olarak bulunmuştur. Bu araştırma kapsamında Baysu (2007) tarafından Türkçe’ye uyarlanan ve Çoymak (2009) tarafından 1 madde eklenerek oluşturulan formu kullanılmıştır. Bu araştırma kapsamında ölçeğin alt boyutlarının iç tutarlık katsayıları sırasıyla .87 ve .79 olarak elde edilmiştir.

3.3.1.3. *Kültürleşme Stratejileri Ölçeği*

Kültürleşme Stratejileri Ölçeği, bu araştırmada göçmen ebeveynlerin kültürleşme tutumlarını ölçmek amacıyla kullanılmıştır. Berry ve Ataca (2002: 17) tarafından geliştirilen ölçek Berry (1976)'nin Kültürleşme Modeline dayanmakta ve bütünleşme, ayrılma, asimilasyon ve marjinalleşme olmak üzere dört kültürleşme stratejisinden oluşmaktadır. Ölçek her bir boyutu 11 ifade ile ölçülen ve rastgele sıralanmış toplam 44 maddeden oluşmaktadır. Katılımcılar her bir ifadeyi 5 dereceli bir ölçek üzerinden değerlendirmektedir (1= bana uygun değil, 5= kesinlikle bana uygun). Ölçeğin araştırmada kullanılan formu Ek 5'de yer almaktadır.

Bütünleşme stratejisi; bireyin hem içine girilen toplumun kültürüne hem de öz kültürel değerlerine bağlılığını ifade etmekte ve 3, 6, 9, 15, 17, 26, 28, 32, 36, 39 ve 41 numaralı maddelerden oluşmaktadır (örn. “Hem buralılarla hem de hemşerilerimle bir araya gelip vakit geçirmekten hoşlanırım.”).

Asimilasyon stratejisinde; birey kendi öz kültürüne uzaklaşırken ev sahibi toplumun kültürü ile etkileşime girmektedir. Bu alt boyutta yer alan ifadeler; 1, 2, 10, 11, 14, 20, 25, 30, 34, 35 ve 42 numaralı ifadelerden oluşmaktadır (örn. “Hemşerilerimden çok buralılarla bir araya gelip vakit geçirmeyi tercih ederim.”).

Ayrılma stratejisi; bireyin kendi öz kültürel geleneklerine, değerlerine yaklaşması ve ev sahibi kültürden ve üyelerinden uzaklaşması ile ilgilidir. Bu alt boyut 4, 7, 12, 19, 21, 22, 24, 29, 31, 38, 43 numaralı ifadelerden oluşmaktadır (örn. “Buralılardan çok hemşerilerimle bir araya gelip vakit geçirmeyi tercih ederim.”)

Son olarak *marjinalleşme* stratejisinde; birey ne içine göçtüğü kültürel gruba ne de kendi kültürel grubuna ait özelliklere bağlılık göstermektedir. Bu alt boyut 5, 8, 13, 16, 18, 23, 27, 33, 37, 40, ve 44 numaralı maddeler ile ilgilidir (örn. “Kimlerle bir araya gelip vakit geçirdiğime aldırmam.”).

Ölçekte yer alan her bir kültürleşme stratejisinin ortalaması bireyin o tutumu kullanma eğilimini göstermektedir. Orijinal araştırmada iç tutarlık katsayıları; bütünleşme tutumu için .84, ayrılma tutumu için .89, asimilasyon tutumu için .83 ve son olarak marjinalleşme tutumu için .78 olarak bildirilmiştir. Bu çalışma kapsamında ise

Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları her bir boyut için sırasıyla; .78, .71, .74 ve .75 olarak bulunmuştur.

3.3.1.4. Aile Yapısını Değerlendirme Aracı

Aile Yapısını Değerlendirme Aracı (AYDA), aile sisteminin psikolojik yapısını ve uyumunu değerlendirmek amacıyla Gülerce (2007) tarafından geliştirilmiştir. AYDA 12 yaşından büyük bireylerin ailelerinin psikolojik örüntülerini değerlendirebileceği 36 maddeden oluşmakta ve çocuk ve anne baba için ayrı ayrı formları bulunmaktadır. Bu çalışma kapsamında AYDA anne formu kullanılmıştır. Değerlendirme aracında ailenin yapısı hakkında beş alt boyut yer almaktadır. *İletişim* alt boyutunda 9 madde, *birlik* alt boyutunda 9, *yönetim* alt boyutunda 8 ve *yetkinlik* ve *duygusal bağlam* alt boyutlarında beşer madde bulunmaktadır. Ayrıca kişinin kendi ailesini değerlendirmesi anlamındaki toplam AYDA puanı da kullanılabilir. Bireyler kendi ailelerinin psikolojik örüntülerini likert tipi 10 basamaklı bir değerlendirme ölçeği üzerinden yapmaktadır (1= bizimkiyle tamamen aynı, 10= bizimkinin tam tersi).

Gülerce (2007: 107) AYDA ile Dönüşümsel Model içinde ileri sürdüğü ailedeki yapısal/sistemik değişkenleri nicelleştirmeyi hedeflemiştir. Ölçeğin test tekrar test güvenilirliği .79, Stanley korelasyon katsayısı .85, Kuder Richardson=.20 ve Cronbach Alpha katsayısı ise .70 olarak belirtilmiştir (Gülerce, 2007: 107). Ölçeğin puanlanması en yüksek 5 ve en düşük 1 şeklinde yapılmaktadır. Her alt ölçeğin en fazla bir maddesinin boş bırakılması durumunda yanıt formu geçersiz sayılmaktadır. Bir maddesi boş bırakılmış maddelerin puanlanması ilgili alt ölçeğin ortalaması alınarak yapılır. Toplam puan ise, düzeltilmiş alt ölçeklerin toplam puanı hesaplanarak yapılmaktadır. Bu çalışma kapsamında AYDA'nın doğrusal boyutları olan iletişim, yetkinlik ve duygusal bağlam boyutlarından yararlanılmıştır. Alt boyutların iç tutarlık katsayıları incelendiğinde *iletişim* için .69, *yetkinlik* için .80 ve son olarak *duygusal bağlam* için .57 olarak bulunmuştur.

3.3.1.5. Ebeveynin Akran Yönetiminde Yeterlik Algısı Ölçeği

Freedman-Doan, Arbretton, Harold ve Eccles (1993) tarafından geliştirilen Ebeveynin Akran Yönetiminde Yeterlik Algısı Ölçeği, ebeveynlerin çocuklarının akranlarına ilişkin kendilerini ne kadar yeterli algıladıklarını değerlendirmektedir. Ölçek 5 maddeden oluşan (örn., “Çocuğumun okulda yanlış gruplara katılmasını engelleyebilirim.”) ve 7’li likert tipi (1= hiçbir zaman, 7= her zaman) bir veri toplama aracıdır. Tek faktörden oluşan bu ölçekte alınan yüksek değerler ebeveynin çocuğun arkadaşlarını seçmesi üzerinde yeterliğini göstermektedir. Orijinal çalışmada ölçeğin güvenirlik katsayısının anne için .93 olduğunu bildirmişlerdir. Ölçeğin Türkçe güvenirlik çalışması Öztürk ve Sayıl (2012: 6)’ın bir proje kapsamında yürüttükleri çalışmada yapılmış ve anneler tarafından rapor edilen ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .88 olarak bulunmuştur. Bu tez çalışmasında ise ölçeğin iç tutarlılık Chronbach Alpha katsayısı .83 olarak bulunmuştur.

3.3.1.6. Ebeveynin Ergenin Arkadaşlıklarına İlişkin Endişeleri Ölçeği

Ebeveynin Ergenin Arkadaşlıklarına İlişkin Endişeleri Ölçeği, Tilton-Weaver ve Galambos (2003) ve Freedman-Doan ve arkadaşları (1993) tarafından ebeveynlerin çocuklarının arkadaşlık ilişkilerinin güçlü ve zayıf yönlerine dair değerlendirmeleri ve akranlarına yönelik inançlarına dayanarak geliştirilmiştir. Ölçek 6 maddeden oluşmakta ve orijinal ölçekte ilk dört madde 5 dereceli olarak son iki madde ise 7 dereceli olarak değerlendirilmektedir (örn., “Çocuğumun arkadaş grubunun özellikleri beni endişelendirir”). Ölçeğin orijinal çalışmada güvenirlik katsayısı anneler için .78 olarak bildirilmiştir. Türkçe uyarlamasında ise ebeveynlere çocuklarının akranlarına yönelik düşünce ve endişelerini (1= hiçbir zaman ve 7= her zaman) bir değerlendirme ölçeği üzerinden sunulmuştur. Ölçekte alınan yüksek puanlar ebeveynin çocuğunun arkadaşlıklarından endişe duyduğunu göstermektedir. Türkçe uyarlamasının Öztürk ve Sayıl (2012: 6) tarafından yapılan ve tek faktörlü bir yapıya sahip olduğu gözlenen ölçeğin iç tutarlılık katsayısı ise .73 olarak bildirilmiştir. Bu araştırma kapsamında anne örnekleminde ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .62 olarak elde edilmiştir.

3.3.1.7. Ebeveynin Akran Yönetim Davranışları Ölçeği

Ebeveynin Akran Yönetim Davranışları Ölçeği, ebeveynlerin ergenlik dönemindeki çocuklarının akran ilişkilerini ne şekilde ve sıklıkta yönettiklerini belirlemek için Tilton-Weaver ve Galombos (2003) tarafından geliştirilmiş 13 maddelik bir ölçektir. Ölçek ebeveynlerin çocuğuyla akran ilişkilerine yönelik iletişimde *akran tercihleri ile ilgili iletişim* (örn., “Çocuğunuzla arkadaşlarında tercih ettiğiniz özellikler konusunda konuştunuz mu?”), *akranları destekleyici iletişim* (örn., “Çocuğunuzun arkadaşları ile birlikte olması için ortam sağladınız mı?”), *akranları onaylamamaya ilgili iletişim* (örn., “Çocuğunuz için kötü olacağını düşündüğünüzde, bazı arkadaşları ile yapacağı bir faaliyete hayır dediniz mi?”), ve *bilgi toplama* (örn., “Çocuğunuzun arkadaşları hakkında diğer anne babalara soru sordunuz mu?”) alanlarını ele almayı amaçlamaktadır. Ebeveynler ölçek maddelerinde ifade edilen davranışları son iki ay içinde ne kadar sıklıkta yaptıklarını (1= hiçbir zaman; 5= hemen hemen her gün) beşli likert tipi ölçek üzerinden değerlendirilmektedir.

Ölçeğin uyarlama çalışması Öztürk ve Sayıl (2012) tarafından gerçekleştirilmiştir. Yazarlar çalışmalarında ölçeğin faktör yapısını belirlemek için Varimax rotasyon tekniği kullanılarak yaptıkları temel bileşenler analizi sonucunda orijinal ölçekteki faktör yapısına benzer dört faktörlü yapı elde edilmiştir. Anne bildirimlerine göre ölçek puanlarının görece yüksek iç tutarlılığa sahip olduğu bulunmuştur. Buna göre Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları ranj $\alpha = .66 - .78$ arasında olduğu belirtilmiştir. Sayıl ve arkadaşları (2012: 112)’nin yürüttüğü proje çalışması kapsamında ise ölçeğin alt boyutlarının Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları akran tercihleriyle ilgili iletişim için .75, akranları destekleyici iletişim için .70, akranları onaylamama alt boyutu için .59 ve son olarak bilgi toplama alt ölçeği için .68 olarak bulunmuştur.

Bu araştırma kapsamında ölçeğin faktör yapısı temel bileşenler analizi ile değerlendirilmiştir. Buna göre özdeğer grafiği incelendiğinde uyarlama çalışmasına benzer biçimde dört faktörlü yapının belirdiği görülmüştür. Dört faktör toplam varyansın %63.68’ini açıklamaktadır. Bu çalışmada annelerden elde edilen veriler temelinde, iç tutarlık katsayıları akran tercihleriyle ilgili iletişim için .74, akranları destekleyici iletişim

için .78, akranları onaylamama için .67 ve bilgi toplama için sırasıyla .73 olarak elde edilmiştir.

3.3.1.8. *Kültürel Sosyalleştirme Ölçeği*

Hughes ve Johnson (2001: 985) tarafından geliştirilen Sosyalleştirme Ölçeği ebeveynlerin son 12 ay içinde kendi tarihsel ve kültürel geçmişini çocuğa iletme davranışları ile göç ettikleri ev sahibi gruba yönelik önyargı ve ayrımcılığa çocuğu hazırlama davranışlarını değerlendirmektedir. Toplam 10 maddeden oluşan ölçek; *kültür sosyalleştirme/çoğulculuk* (örn. “Çocuğumun diğer kültürel gruplar hakkında kitap okuması için cesaretlendiririm”), *önyargıya hazırlama* (örn. “Göçmen olduğu için diğer insanların onu kısıtlamaya çalışabileceği hakkında çocuğumla konuşurum”) ve *güvensizlik teşviki* (örn. Çocuğuma kendi kültürel grubumuz dışındaki çocuklara güvenmemesi konusunda bir şeyler söylerim ve yaparım”) olmak üzere üç faktörlü bir yapıdan oluşmaktadır. Ölçekte her bir madde 5 dereceli likert tipi değerlendirme (1= asla ile 5= hemen hemen her zaman) üzerinden sunulmaktadır. Alt ölçeklerin iç tutarlık katsayı değerleri sırasıyla .86, .81 ve .73 olarak bulunmuştur.

Bu tez çalışması kapsamında, orijinal çalışmada yer alan 10 ölçek maddesi her iki dili de etkin olarak kullanabilen alanında uzman 5 kişi tarafından Türkçe’ye çevrilmiş ve sonrasında araştırmacılar tarafından çeviriler karşılaştırılarak ölçek maddelerine son şekli verilmiştir. Bu çalışmada ilk defa Türkiyeli göçmen bir örnekleme kullanılan ölçeğin yapılan bir ön çalışma kapsamında (N= 68) elde edilen veriler üzerinden faktör yapısı incelenmiştir. Uygulanan temel bileşenler analizi sonucunda direct oblimin rotasyon yöntemi kullanılmıştır. Özdeğer grafiği incelendiğinde faktör yapısının orijinal ölçeğe uygun bir yapıya sahip olduğu saptanmıştır. Üç faktör toplam varyansın %71.95’ni açıklamaktadır. Alt ölçeklerin iç tutarlık katsayısı *kültürel sosyalleştirme/çoğulculuk* alt boyutu için .80 *önyargıya hazırlama* alt boyutu için .85 ve son olarak *güvensizlik teşviki* için .80 olarak bulunmuştur.

Bu tez çalışması kapsamında ana örneklem grubunun verileri kullanılarak yürütülen temel bileşenler analizi (*Principal Component Analysis*) ile yine üçlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Direct Oblimin döndürme yöntemi kullanılarak üç faktörün toplam

varyansın % 57.45’ni açıkladığı bulunmuştur. Madde yükleri incelendiğinde ise *önyargıya hazırlama* alt boyutunda yer alması beklenen yedinci maddenin *güvensizlik teşviki* alt boyutunda yüksek yük aldığı görülmüş ve bu madde analiz dışında bırakılmaya karar verilmiştir. Bu çalışma kapsamında ölçeğin alt boyutlarının Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları *çoğulculuk* için .64, *önyargıya hazırlama* alt boyutu için .70 ve *güvensizlik teşviki* için .73 olarak elde edilmiştir.

Tablo 3. Kültürel Sosyalleştirme Ölçeği Maddelerinin Faktör Yükleri

Maddeler	Çoğulculuk/ Kültürel Sos.	Önyargıya Hazırlama	Güvensizlik Teşviki
1. Çocuğumla kendi kültürel grubumuz dışındaki farklı kültürel grupların tarihindeki önemli kişileri veya olayları konuşurum.	.66		
2. Çocuğumu diğer kültürel gruplar hakkında kitap okuması için cesaretlendiririm.	.75		
3. Kendi tarihimizdeki önemli kişileri veya olayları çocuğumla konuşurum.	.68		
4. Çocuğumu kendi kültürel grubumuz hakkında kitap okuması için cesaretlendiririm.	.66		
5. Göçmen olduğu için diğer insanların onu kısıtlamaya çalışabileceği hakkında çocuğumla konuşurum.		.86	
6. Göçmen olduğu için çocuğumun aynı sonuca ulaşması için daha çok çabalaması gerektiğini söylerim.		.73	
*7. <i>Çocuğum beni dinlerken bir başkasıyla ayrımcılık üzerine konuşurum.</i>			.58
8. Göçmen olduğumuz için haksız muameleye maruz kaldığımızı çocuğumla konuşurum.		.66	.79
9. Çocuğuma kendi kültürel grubumuz dışındaki çocuklara güvenmemesi konusunda bir şeyler söylerim veya yaparım.			.85
10. Çocuğuma diğer kültürel gruplardan uzak durmaya cesaretlendirmek için bir şeyler söylerim veya yaparım.			
Faktörün Açıkladığı Varyans yüzdesi	29.36	17.86	10.24
Cronbach Alfa Değerleri	.64	.70	.73
Toplam Açıklanan Varyans Yüzdesi		57.46	

*7. Madde analiz dışında bırakılmıştır.

Yapılan ana çalışmada katılımcıların *Kültürel Sosyalleştirme Ölçeği*’ne ait tanımlayıcı istatistikleri ve alt ölçeklerin algılanan ayrımcılık alt ölçekleri ile arasındaki korelasyonlar Tablo 4’te aktarılmıştır. Sonuçlar alt boyutlar arasında tüm korelasyonların anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 4. Kültürel sosyalleştirme ölçeğine ait tanımlayıcı istatistikler ve alt boyutları arasındaki ilişkiler

Kültürel Sosyalleştirme Ölçeği	Ort.(N=206)	SS	1	2	3
Çoğulculuk/kültürel sos.	3.21	0.81	-		
Önyargıya hazırlık	2.53	1.08	.16*	-	
Güvensizlik Teşviki	2.30	1.27	.15*	.46**	-

* $p < .01$

3.3.2. Ergen Bildirimlerine Dayanan Veri Toplama Araçları

Tez çalışması kapsamında ergenin arkadaşlık ilişkilerini ve psiko-sosyal yeterliğini değerlendirmek amacıyla toplam 7 ölçeğin yer aldığı bir anket formu ergene sunulmuştur. Anket formunda öncelikle katılımcının demografik özellikleri ile hangi kültürel gruplardan arkadaşlık tercihinde bulunduğunu değerlendiren soruların yer aldığı *Bilgi Formu* sunulmaktadır. Ergenin arkadaşlıklarına ilişkin bilgiler için 1) *Arkadaşa Bağlılık Alt Ölçeği* (Savi, 2011), 2) *Olumlu Sosyal Arkadaşlar Ölçeği* (Öztürk ve Sayıl, 2012) ve 3) *Sapkın Arkadaşlar Ölçeği* (Öztürk ve Sayıl, 2012) kullanılmıştır. Ergenin psikososyal yetkinliğini ise; 4) *Yalnızlık ve Sosyal Doyumsuzluk Ölçeği* (Tarhan, 1996) ve 5) *Olumlu Sosyal ve Saldırgan Davranışlar Ölçeği* (Öztürk ve Sayıl, 2012) ile değerlendirilmiştir.

3.3.2.1. Ergen Bilgi Formu

Ergen için hazırlanan demografik bilgi formunda yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, göç üzerinden geçen süreye ilişkin sorular ve son olarak Göçmen grup/ Ev sahibi gruptan arkadaşları ile geçirdiği sürenin sıklığını değerlendiren sorulara yer verilmiştir. Araştırmaya katılım konusunda gönüllüğe önem verilmiş ve Demografik Bilgi Formu'nun ön kısmına *Gönüllü Katılım Formu* eklenmiştir.

3.3.2.2. Çocuk ve Ergenler İçin Okula Bağlılık Ölçeği

Hill (2006) tarafından çocuk ve ergenlerin okula bağlanma düzeylerini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş olan ölçek; öğretmen, arkadaş ve okula bağlanma ile ilgili üç alt boyuttan meydana gelmektedir. Toplam 15 maddelik ölçeğin her bir alt boyutu 5 maddeden oluşmaktadır (örn. “Bu okulda önem verdiğim arkadaşlarım var.”). Ölçekten alınan yüksek puanlar ergenin yüksek düzeyde okula bağlılığını ifade etmektedir. Bu araştırma kapsamında ölçeğin sadece *arkadaşlara bağlılık* alt boyutu kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçe’ye uyarlaması Savi (2011) tarafından 708 ilköğretim öğrencisi üzerinde yapılmış ve arkadaşla bağlılık alt ölçeği için güvenilirlik değeri .71 bulunmuştur. Bu araştırma için kullanılan arkadaşla bağlılık alt ölçeğinin iç tutarlık katsayısı .80 olarak elde edilmiştir.

3.3.2.3. Olumlu Sosyal Arkadaşlar Ölçeği

Olumlu Sosyal Arkadaşlar Ölçeği, ergenin olumlu sosyal beceri ve davranışları olan arkadaşlara ne derece sahip olduğunu ölçmek amacıyla, Tilton-Weaver ve Galambos (2003) tarafından geliştirilmiştir. Toplam 4 maddeden oluşan ölçek tek faktörlü bir yapıdadır (örn., “Arkadaşlarım genelde dürüst ve güvenilirlerdir.”). Ölçekte yer alan her madde hiç uymuyor (1) ile tamamen uyuyor (4) aralığında değerlendirilmektedir. Orijinal çalışmada ölçeğin Cronbach alpha iç tutarlık katsayısı .64 olarak bulunmuştur. Ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışması Öztürk ve Sayıl (2012: 5) tarafından 304 ergenin oluşturduğu bir örneklem üzerinde sınanmış ve Cronbach alpha iç tutarlık katsayısı .69 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada orijinal çalışmaya benzer biçimde ölçek tek faktörlü bir yapı göstermiş ve iç tutarlık katsayısı .71 olarak bulunmuştur.

3.3.2.4. Sapkın (Olumsuz Davranışlar Gösteren) Arkadaşlar Ölçeği

Sapkın Arkadaşlar Ölçeği, ergenin olumsuz niteliklere sahip ve suç potansiyeli yüksek akranlarla ne kadar vakit geçirdiğini belirlemek amacıyla Galambos ve Maggs (1991) tarafından geliştirilmiştir. Orijinal ölçek dört maddeden oluşan tek faktörlü yapıya

sahiptir. Ölçeğin iç tutarlık kat sayısı yapılan iki ayrı uygulamada .69 ve .74 olarak bulunmuştur. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışmasını yapan Öztürk ve Sayıl (2012: 5) tarafından ölçeğe ilgili literatür kapsamında 3 madde daha eklenmiştir. Ergenlerin birlikte gezip dolaştığı arkadaşlarının ölçekte ifade edilen davranışları ne yoğunlukta yaptıklarını değerlendirmeleri istenmektedir (örn., “Birlikte gezip dolaştığım arkadaşlarımla çoğu kavga çatışma gibi önemli bir olaya karışmıştır”). Böylece toplam 7 maddenin her bir ifadesini hiç uymuyor (1) ile tamamen uyuyor (4) şeklinde dört derece üzerinden değerlendirmektedir. Ölçekte alınan yüksek puanlar, ergenin olumsuz ve problem davranışlar sergileyen arkadaşlara sahip olduğunu belirtmektedir. Uyarlama çalışmasında ölçeğin psikometrik özellikleri 304 ergen üzerinde incelenmiş olup ölçek için iç tutarlık katsayısı ise .75 olarak bulunmuştur. Bu çalışma kapsamında ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık değeri .79 olarak elde edilmiştir.

3.3.2.5. Yalnızlık ve Sosyal Doyumsuzluk Ölçeği

Yalnızlık ve Sosyal Doyumsuzluk Ölçeği, Asher, Hymel ve Renshaw (1984) tarafından geliştirilen ve sonrasında Asher ve Wheeler (1985) tarafından okul bağlamına uyarlanan 24 maddeden oluşan bir ölçektir (örn., “Okulda kendimi dışlanmış hissediyorum.”). Çocukların yalnızlık ve sosyal doyumsuzluk duygularını değerlendirmeyi amaçlayan ölçek 6 olumlu, 10 olumsuz ve 8 dolgu maddesinden oluşmaktadır. Ölçek beş dereceli bir ölçek üzerinden (1=hiç doğru değil, 5= her zaman doğru) sunulmaktadır. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışması Tarhan (1996: 52) tarafından ortaokula devam eden 51 ergen üzerinde gerçekleştirilmiştir. Buna göre ölçeğin test tekrar test güvenirliği .92, iç tutarlık Cronbach Alfa katsayısı ise .89 olarak belirtilmiştir. Bu araştırmada ise ölçeğin iç tutarlık değeri .84 olarak bulunmuştur.

3.3.2.6. Olumlu Sosyal ve Saldırgan Davranışlar Ölçeği

Ergenin olumlu sosyal davranışlarını ve saldırgan davranışlarını değerlendirmek amacıyla Boxer, Tisak ve Goldstein (2004) tarafından geliştirilen Olumlu Sosyal ve Saldırgan Davranışlar Ölçeği, ergenin saldırgan ve olumlu sosyal davranışlarını birlikte ele almayı hedeflemenin yanında ergenin bu türden davranışlara karışma motivasyonunu

da esas olarak değerlendirmektedir. Ölçekte saldırganlık amaca yönelik ve tepkisel saldırganlık alt boyutlarında; olumlu sosyal davranışlar ise amaca yönelik, tepkisel ve özgeci olmak üzere üç alt boyutta incelenmiştir. 25 maddelik ölçeğin her bir ifadesi hiç tanımlamıyor (1) ile kesinlikle tanımlıyor (4) şeklinde dört dereceli bir ölçek üzerinden değerlendirilmektedir. Türkçe uyarlama çalışmasında (Öztürk ve Sayıl, 2012: 5), ölçeğin faktör yapısı temel bileşenler analizi ile değerlendirilmiş ve dört faktörlü bir çözümlemenin uygun olacağına karar verilmiştir. Olumlu sosyal davranışlar için orijinal ölçeğe benzer bir yapı oluşturarak *amaca yönelik olumlu sosyal davranış* (örn., “Genellikle insanlara istediğimi elde edebilmek için yardım ederim”), *tepkisel olumlu sosyal davranış* (örn. “Birileri benden uygun bir şekilde istediğinde genellikle sahip olduklarımı paylaşıyorum”) ve herhangi bir çıkar beklemeden birine karşılıksız yapılan *özgeci olumlu sosyal davranış* (örn., “Kendiliğimden başkalarına iltifat ederim”) alt boyutlarına ayrılmıştır. Saldırgan davranışlar için kuramsal olarak iki farklı yapı olarak tanımlanan tepkisel ve amaca yönelik saldırgan davranışlar (Boxer ve ark., 2004) uyarlama çalışmasında *saldırgan davranışlar* alt boyutunda ele alınmıştır. Ölçeğin alt boyutlarının iç tutarlık katsayıları *amaca yönelik olumlu sosyal davranış* için .84, *tepkisel olumlu sosyal davranış* için, .78, *özgeci olumlu sosyal davranış* için .75 ve *saldırganlık* için .90 olarak bulunmuştur. Genel alfa iç tutarlık katsayısı ise .84 olarak belirtilmiştir.

Bu araştırma kapsamında ölçeğin faktör yapısı incelendiğinde üç faktörlü bir yapı belirdiği görülmüştür. Boxer ve Tisak (2004) önerdiği haliyle; tepkisel ve amaca yönelik saldırganlık maddelerinin *saldırganlık* alt boyutu altında, *tepkisel ve özgeci sosyal davranışlar* tek bir faktörde, son olarak da *amaca yönelik sosyal davranışın* üçüncü bir faktör olarak belirmiş ve ele alınmıştır. Ölçeğin yüksek iç tutarlığa sahip olduğu; Cronbach Alfa değerlerinin sırasıyla *tepkisel/özgeci olumlu sosyal davranış* için .85, *amaca yönelik olumlu sosyal davranış* için .85 ve *saldırganlık* alt boyutu için .86 düzeyinde olduğu bulunmuştur.

4. BULGULAR

Tezin bu bölümünde değişkenler arasında varsayılan ilişkilere dair elde edilen bulgulara yer verilmiştir. İlk olarak araştırmada yer alan tüm temel değişkenlere ilişkin betimleyici bilgilere yer verilmiştir. Sonrasında araştırmmanın amacı çerçevesinde sınanan denencelere ilişkin korelasyon ve regresyon analizi bulguları ele alınmıştır. Son olarak çalışmada yer alan değişken grupları arasında varsayılan aracı ilişkiler sınanmıştır.

4.1. HAZIRLAYICI ANALİZLER

Veriler değerlendirilmeden önce veri girişleri kontrol edilmiş ve SPSS paket programı çalışma sayfasına hatalı girilen verinin olup olmadığını kontrol etmek amacıyla uç değerler incelenmiştir. Sonrasında ise çok değişkenli aşırı değerler saptanmıştır. Çok değişkenli aşırı değerlerin analiz dışında bırakılmasını öneren görüşlerden hareketle (bkz. Tabachnick ve Fidell, 2007: 73). Mahalanobis uzaklığı hesaplanarak belirlenen uç değerler analiz dışında bırakılmıştır. Yapılan kayıp değer analizi ile %5'in altında eksik veriye sahip değişkenler için ilgili ölçeğin alt boyutundaki maddelerin ortalaması atanmıştır. Son olarak elde edilen değişkenlerin normallik varsayımını sağladığı ve çarpıklık basıklık değerlerinin ise 2'nin altında olduğunu göstermiştir. Son aşamada verisi girilen 218 katılımcının 206'sı üzerinden analizler yürütülmüştür.

4.2. BETİMLEYİCİ ANALİZLER

Araştırmada kullanılan ölçeklerin alt boyutlarına ait tanımlayıcı istatistikler Tablo 5'de yer almaktadır. Bu bölümde göç ve kültürleşme süreci ile ebeveynliğe ilişkin puanların yanı sıra göçmen ergenin arkadaşlık ilişkileri ve uyumuna ilişkin ölçme araçlarının tanımlayıcı istatistik bilgileri yer almaktadır.

Tablo 5. Araştırmada kullanılan ölçme araçlarına ait tanımlayıcı istatistikler

Değişkenler	Ort	SS.	Min.	Mak.	N
<i>Göç ve kültürleşme</i>					
Algılanan ayrımcılık					
Kolektif Ayrımcılık	2.21	.96	1.00	5.00	206
Bireysel Ayrımcılık	1.55	.75	1.00	4.50	206
Kültürleşme					
Asimilasyon	2.50	.87	1.00	4.57	206
Bütünleşme	3.73	.74	1.33	5.00	206
Marjinalleşme	2.10	.69	1.00	4.27	206
Ayrılma	3.16	.75	1.11	5.00	206
Aile uyumu					
İletişim	3.37	.87	1.00	5.00	206
Yetkinlik	3.55	1.16	1.00	5.00	206
Duygusal Bağlam	3.34	1.01	1.00	5.00	206
<i>Ebeveynlik</i>					
<i>Akran Yönetimi</i>					
Yeterlik	5.27	1.25	1.40	7.00	206
Endişe/stres	3.88	1.05	1.00	6.33	206
Akranlara yönelik iletişim	2.97	.93	1.00	5.00	206
Akranları destekleyici iletişim	3.01	.94	1.00	5.00	206
Akranları O. yönelik iletişim	3.04	1.01	1.00	5.00	206
Bilgi Toplama	2.46	1.44	1.00	5.00	206
<i>Kültürel Sosyalleştirme</i>					
Çoğulculuk	3.21	.81	1.00	5.00	206
Önyargıya hazırlama	2.53	1.08	1.00	5.00	206
Güvensizlik teşviki	2.30	1.27	1.00	5.00	206
<i>Ergen Psiko-sosyal Uyumu</i>					
<i>Ergenin arkadaşlık ilişkileri</i>					
Arkadaşa bağlılık	3.03	.67	1.00	4.00	206
Olumsuz arkadaşlıklar	1.26	.40	1.00	3.71	206
Olumlu arkadaşlıklar	4.11	.75	1.00	5.00	206
<i>Psiko-sosyal yetkinlik</i>					
Yalnızlık	1.89	.64	1.00	3.94	206
Saldırganlık	1.32	.41	1.00	3.20	206
Olumlu Sosyal Davranışlar					
Amaca yönelik OSD	2.51	.87	1.00	4.00	206
Tepkisel/özgeci OSD	3.15	.58	1.20	4.00	206

*OSD= Olumlu sosyal davranışlar; Akranları O. Yönelik İletişim= Akranları onaylamamaya yönelik iletişim

4.3. DEĞİŞKENLER ARASI KORELASYON ANALİZLERİ

Bu bölümde araştırmanın değişkenleri arasındaki ilişkiler Pearson Korelasyon Analizi ile incelenmiştir. Değişken gruplarını (göç, kültürleşme, ebeveynlik, ergen psiko-sosyal uyumu) oluşturan değişkenlerin kendi arasındaki ilişkilere odaklanılmıştır. Sonrasında ise araştırmanın ilk üç temel denence grubuna ait korelasyon tabloları, rahat takibi sağlamak üzere, ayrı ayrı sunulmuştur. Buna göre araştırmada önerilen üç farklı ilişki grubundan öncelikle; göç ve kültürleşmeye ilişkin değişkenler ile ebeveynliğe ilişkin değişkenlerin aralarındaki ilişkilere yönelik denenceler incelenmiştir. Bu bölümün ikinci kısmında ergen psikososyal uyumu ile göç ve kültürleşme değişkenleri arasındaki ilişkiler ele alınmıştır. Son kısmında ise ergenin psikososyal uyumu ve ebeveynliğe yönelik değişkenler arasındaki korelatif ilişkilere yer verilmiş ve ilgili denenceler sınanmıştır.

Literatür incelendiğinde göç etme yılının, anne eğitiminin, çocuk cinsiyetinin; göç süreçleri, ebeveynlik ve ergen psiko-sosyal uyumunda karıştırıcı etkiye sahip olabilecek değişkenler olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu noktada ilişkileri incelemeye yönelik korelasyon ve regresyon analizlerinde söz konusu karıştırıcı değişkenler kontrol edilmiştir. Araştırmanın üç değişken grubunun kendi aralarındaki basit korelasyonları ile regresyon analizlerine temel oluşturması için yapılan kısmi korelasyonlar incelenmiştir. Araştırmanın ilk üç grup denenceleri ise yapılan basit korelasyon analizleri ile sınanmıştır.

4.3.1. Göç ve Kültürleşme ile Ebeveynlik Göstergeleri Arasındaki Korelasyonlar

Çalışmanın bu bölümünde öncelikle göç ve kültürleşmeye ilişkin değişkenlerin göç yılı ve anne eğitimi ile sonrasında ise her birinin kendi aralarındaki ilişkileri ele alınmıştır. İkinci olarak göç ve kültürleşmeye ilişkin değişkenler ile annenin ebeveynlik uygulamaları arasındaki ilişkiler ele alınmıştır. Bunun yanında regresyon analizlerine temel oluşturması için yapılan kısmi korelasyonlara yer verilmiştir. İki değişken grubu arasındaki ilişkiler Tablo 6'da sunulmuştur.

Göç ve kültürleşme değişkenleri (ayrımcılık algısı, kültürleşme ve aile uyumu) ile göç yılı arasındaki korelasyonlar ele alındığında tek anlamlı ilişkinin göç yılı ile kültürleşme stratejilerinden asimilasyon arasında olduğu bulunmuştur ($r = .14, p < .05$). Bu bulgu, göç yılının arttıkça annelerin asimilasyon stratejisini benimseme eğiliminin arttığını göstermektedir. Kontrol değişkeni olarak ele alınan bir diğer değişken olan anne eğitiminin sırasıyla asimilasyon ve ayrılma stratejileri ile negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur ($r = -.19, p < .05$; $r = -.15, p < .05$). Buna göre eğitim düzeyi arttıkça anne kendi kültüründen kopmayı ifade eden asimilasyonu ve yeni kültürden uzaklaşmayı temsil eden ayrılmayı daha az benimsemektedirler.

Göçmen annenin algıladığı ayrımcılık alt boyutlarının kendi arasındaki korelasyonlar incelendiğinde kolektif ayrımcılık algısı ile bireysel ayrımcılık algısının pozitif yönde ilişkili olduğu gözlenmiştir ($r = .49, p < .01$).

Kültürleşme stratejilerinin kendi aralarındaki korelasyonlar incelendiğinde, asimilasyon stratejisinin bütünleşme ($r = .21, p < .01$), marjinalleşme ($r = .37, p < .01$) ve ayrılma ($r = .26, p < .01$) ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte, bütünleşme stratejisi ise ayrılma ($r = .31, p < .01$) ile pozitif ilişkili bulunurken; marjinalleşme ile arasında herhangi bir anlamlı ilişkiye rastlanmamıştır ($r = .02, p > .5$). Son olarak marjinalleşme ile ayrılma stratejileri pozitif yönde ilişki göstermiştir ($r = .28, p < .01$).

Ailenin psikolojik işlevini değerlendirmek amacıyla ele alınan aile yapısını değerlendirme aracının alt boyutların kendi arasındaki ilişkiler anlamlı bulunmuştur. Buna göre, aile içindeki iletişimin açıklığı ve tutarlılığı arttıkça ailenin yetkinliği ($r = .55, p < .001$) ve aile içindeki pozitif duygusal iklim ($r = .59, p < .001$) artmaktadır. Benzer olarak, yetkinlik ve duygusal bağlam arasında da güçlü ve anlamlı bir ilişki gözlenmiştir ($r = .64, p < .001$). Bu sonuçlar ailenin yapısal/sistemik değişkenlerinin etkileşim içinde olduğunu ve bu süreçlerin birbirini beslediğini göstermektedir.

Göç ve kültürleşmeyi ele almak için yararlanılan ölçeklerin alt boyutları arasındaki basit korelasyonel ilişkilerin gücünün; göç yılı, anne eğitimi ve çocuğun cinsiyeti gibi değişkenler ile kontrol edildiğinde genel olarak korunduğunu söyleyebiliriz (bkz. Tablo 6 sağ üst kısım).

Göç ve kültürleşmenin ilişkilerine yönelik analizlerde ilk olarak göçmen annenin ayrımcılık algısı ile kültürleşme tutumları ilişkisi ele alınmıştır. Buna göre düzenlenen *Denence 1a* ve *Denence 1b* çerçevesinde, sadece bireysel ayrımcılık algısı ile marjinalleşme stratejisi arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .24, p < .001$). Bu bulgu, annenin bireysel ayrımcılık algısı arttıkça her iki kültüre uzaklığı ifade eden marjinalleşme stratejisine yönelme eğiliminin de arttığını göstermektedir. Dolayısıyla *Denence 1a* desteklenmezken *Denence 1b* kısmen desteklenmektedir.

Ebeveynin algıladığı ayrımcılık ile aile uyumu arasındaki ilişki incelendiğinde; annenin algıladığı kolektif ayrımcılık algısı ile iletişim ($r = -.29, p < .001$) ve duygusal bağlam ($r = -.15, p < .05$) arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler saptanırken, yetkinlik alt boyutuyla arasında anlamlı bir ilişkili gözlenmemiştir. Benzer ilişkiler bireysel ayrımcılık alt boyutu için de saptanmıştır. Buna göre, bireysel ayrımcılık algısı arttıkça iletişim ($r = -.20, p < .01$) ve duygusal bağlam ($r = -.21, p < .01$) puanları düşmektedir. Annenin bireysel ayrımcılık algısı ile ailenin yetkinliği arasında ise anlamlı ilişki gözlenmemiştir. Bulgular, annenin ayrımcılığa yönelik algısı arttıkça ailenin uyumuna yönelik bileşenlerin azaldığını göstermektedir (bkz. Tablo 6). Bulgular, *Denece 2*'nin desteklendiği göstermektedir.

Annenin kültürleşme tutumları ile ailenin psikolojik uyumu arasındaki ilişkiler *Denence 5a* ve *Denence 5b* kapsamında incelenmiştir. Annenin kültürleşme stratejilerinden bütünleşme ile ailenin yetkinliği ($r = .14, p < .05$) ve duygusal bağlamı ($r = .24, p < .001$) arasında olumlu yönde anlamlı ilişki gözlenirken; marjinalleşme stratejisi ile ailedeki iletişim ($r = -.16, p < .05$), yetkinlik ($r = -.16, p < .05$) ve duygusal bağlam ($r = -.24, p < .001$) arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Buna göre annenin bütünleşme stratejisi tercihi arttıkça ailede iletişim ve duygusal bağlam da artmaktadır. Marjinalleşme stratejisi tercihi arttıkça ise aile uyumuna ilişkin tüm göstergeler azalmaktadır. Asimilasyon ve ayrılma stratejisi ile ailenin psikolojik uyumuna dair göstergeler arasında herhangi bir anlamlı ilişkiye rastlanmamıştır. Özetle annelerin her iki kültürel grubu benimseme tutumu ailedeki uyumun artmasıyla, her iki kültürel gruba uzaklığı tercih etmesi ise aile uyumunun azalmasıyla ilişkili bulunmuştur. *Denence 5a* ve *Denence 5b* kapsamında, aile uyumu ve kültürleşme stratejileri arasında öngörülen bağlantılar kısmen desteklenmiştir.

Göç ve kültürleşme kapsamındaki değişkenlerin kendi içlerindeki ilişkileri konu alan ve *Denence 1, 2 ve 5* ile test edilen ilişkiler; göç yılı, anne eğitimi ve çocuğun cinsiyeti kontrol edilerek bir kez daha incelendiğinde; genel olarak anlamlılık düzeylerini koruduğu ve korelasyon katsayılarında dikkat çekici düşüş veya artışın gözlenmediği saptanmıştır.

Çalışmanın ikinci değişken grubu olarak ele alınan ebeveynlik göstergelerinin (ebeveynin akran yönetimine ilişkin inançları ve ebeveynlik davranışları) öncelikle kontrol değişkenleri (göç yılı, anne eğitimi ve çocuk cinsiyeti) ile ilişkisi incelenmiştir. Bulgular, göç yılı ile annenin akran yönetiminde onaylamamaya yönelik iletişim ($r = .14$, $p < .05$) ve bilgi toplama ($r = .20$, $p < .01$) davranışları arasında anlam ilişkiler olduğunu göstermiştir. Karıştırıcı değişken olabileceği düşünülen anne eğitiminin ebeveynlik uygulamaları ile ilişkisi ele alındığında; sadece anne eğitim düzeyi ile annenin akran ilişkilerine yönelik iletişim alt boyutu arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($r = .18$, $p < .01$). Buna göre, annenin eğitimi arttıkça akran tercihlerine yönelik iletişim puanları artmaktadır. Son olarak çocuğun cinsiyeti (kız=1, erkek=2 koduyla); annenin akran yönetimine ilişkin yeterlik inançları ile negatif ($r = -.24$, $p < .01$), akran yönetimine ilişkin endişe/stres ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur ($r = .16$, $p < .05$). Buna göre, kız annesi olanlarda yeterlik ve erkek annesi olanlarda endişe daha fazla bildirilme eğilimindedir. Dolayısıyla, kız ya da erkek annesi olma ile akran yönetimine ilişkin yeterli ve endişeli olma arasında bağlantı bulunmaktadır.

Ebeveynin inanç ve uygulamalarının ölçümüne dair değişkenlerin ayrı ayrı kendi aralarındaki ilişkiler incelendiğinde akran yönetimine dair değişkenlerin birbiri ile anlamlı ilişkileri olduğu gözlenmektedir. Bulgular, ebeveynin akran yönetimine yönelik inançları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu ($r = .16$, $p < .05$) göstermektedir. Buna göre annelerin akran yönetiminde yeterlik inancı arttıkça endişe/stresi azalmaktadır.

Akran yönetim davranışlarının tüm alt boyutlarının kendi arasındaki ilişkilerinin anlamlı olduğu ($p < .001$) ve korelasyon katsayılarının, $r = .22- .45$ arasında değiştiği görülmektedir. Bulgular detaylı olarak Tablo 6'da verilmiştir.

Ebeveynin kültürel sosyalleştirme uygulamalarının alt boyutlarının kendi aralarındaki tüm ilişkilerinin de istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu bulunmuştur.

Buna göre çoğulculuk ile önyargıya hazırlama ($r = .16, p < .05$) ve güvensizlik teşviki ($r = .15, p < .05$) arasında olumlu yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. Önyargıya hazırlama ile güvensizlik teşviki arasında da olumlu yönde güçlü bir ilişki gözlenmiştir ($r = .46, p < .001$). Buna göre annelerin ergen çocuklarını kültüre yönelik önyargıya hazırlama uygulamaları artarken güvensizlik teşvikine yönelik uygulamaları da artmaktadır.

Ebeveynlik göstergelerinin (ebeveyn inançları, akran yönetim davranışları, kültürel sosyalleştirme uygulamaları) kendi aralarındaki ilişkiler incelendiğinde; ebeveynlik alt boyutlarının beklenen yönde ilişkili oldukları gözlenmiştir. Buna göre annenin kültürel sosyalleştirme uygulamalarından çoğulculuk akran yönetim davranışlarından iletişim ($r = .32, p < .001$), destekleme ($r = .33, p < .001$), onaylamama ($r = .33, p < .001$) ve bilgi toplama ($r = .25, p < .01$) ile ilişkili bulunurken, akran yönetimine yönelik inançlarından ise yeterlik ($r = .30, p < .001$) ile ilişkili bulunmuştur. Önyargıya hazırlama uygulamasının ise iletişim ($r = .15, p < .05$), akranları onaylamamaya yönelik iletişim ($r = .23, p < .001$), bilgi toplama ($r = .30, p < .001$) ve ebeveynlik inançlarından endişe/stres ($r = .14, p < .05$) ile anlamlı düzeyde ilişki gösterdiği saptanmıştır. Annenin güvensizlik teşviki uygulaması arttıkça akranları daha fazla onaylamamaya yönelik iletişimi ($r = .24, p < .001$) ve bilgi toplama ($r = .27, p < .001$) uygulamalarını kullandığı; ergenin akranlarına yönelik daha fazla endişe/stres ($r = .23, p < .001$) bildirdiği gözlenmiştir. Bu bulgular kültüre yönelik sosyalleştirme uygulamalarının annenin akran ilişkilerini yönetmeye ilişkin davranışları ve inançları ile bağlantılı olduğuna işaret etmektedir.

Annenin akran yönetimine yönelik davranışları ve inançları arasındaki ilişkiler ele alındığında; akran yönetimine ilişkin iletişimi, yeterlik inancı ($r = .28, p < .001$) ile olumlu yönde, endişeleri ($r = -.14, p < .05$) ile negatif yönde ve anlamlı ilişki göstermiştir. Benzer yönde annenin akranları destekleyici iletişimi arttıkça yeterlik inancı artarken ($r = .26, p < .001$), endişeleri ise ($r = -.25, p < .001$) azalmaktadır. Annenin akranları onaylamamaya ilişkin davranışları arttıkça hem yetkinlik ($r = .22, p < .01$) hem de endişeleri ($r = .16, p < .05$) artmaktadır. Son olarak annenin bilgi toplama davranışları ile yeterlik inancı ($r = .14, p < .05$) arasında pozitif yönde ilişki görülürken; endişe ile arasında herhangi anlamlı bir ilişki görülmemektedir. Bu bulgular, annenin akran ilişkilerini yönetmeye ilişkin davranışlarının bu ilişkilerdeki rolüne dair yeterlik ve endişe inançlarıyla yakından ilişkili olduğunu göstermektedir.

Annenin ayrımcılık algısı ile ebeveynliğin beraber ele alındığı ilişki örüntüsü ise; ebeveynlik inançları ile ilgilidir. Buna göre ebeveynin ayrımcılık algıları ile ergenin akran ilişkilerini yönetmede yetkinlik inancı arasında herhangi anlamlı bir ilişkiye rastlanmamasına rağmen; hem kolektif ayrımcılık ($r = .34, p < .001$) hem de bireysel ayrımcılık ($r = .21, p < .01$) ile ergenin akran ilişkilerini yönetmede stres/endişe inançları arasında pozitif yönde ilişkiler gözlenmiştir. *Denence 3a* kapsamında ele alınan bu anlamlı ilişkinin önermeyi kısmen desteklediği söylenebilir.

Denence 3b çerçevesinde ele alınan algılanan ayrımcılık ve ebeveynin akran yönetim davranışları arasındaki ilişkiler anlamlı bulunmuştur. Buna göre kolektif ayrımcılık algısı ile akranları onaylamama ($r = .24, p < .001$) ve bilgi toplama ($r = .18, p < .05$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunurken; bireysel ayrımcılık ile akranlarına ilişkin bilgi toplama davranışları ($r = .24, p < .001$) arasında pozitif yönde güçlü ilişkilere rastlanmıştır. Bu doğrultuda *Denence 3b*'nin kısmen desteklendiği görülmektedir. Buna göre, ayrımcılık algısı arttıkça anne ergenin akranlarını yönelik sınırlamalar koyarak akran yönetimine dâhil olacaktır. Ancak ebeveynin ayrımcılık algısı ile ergen çocuğunun akran ilişkileri destekleme ve iletişime yönelim uygulamaları arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Annenin ayrımcılık algısı ile ebeveynin akran yönetim davranışları arasındaki bağlantılara benzer nitelikteki ilişkiler, kültürel sosyalleştirme arasında da görülmektedir. *Denence 4a* çerçevesinde ele alınan algılanan ayrımcılık ve ebeveynin kültürel uygulamaları arasındaki ilişkiler anlamlı bulunmuştur. Korelasyon matrisi incelendiğinde; annenin kolektif ayrımcılık algısı ile kültür sos./ çoğulculuk ($r = .14, p < .05$) ve önyargıya hazırlık ($r = .25, p < .001$) üzerine ergen çocuğuyla iletişimi arasında pozitif yönde ilişkiler gözlenmektedir. Benzer biçimde annenin bireysel ayrımcılık algısı arttıkça çocuğunu önyargıya hazırlama ($r = .22, p < .01$) ve güvensizlik teşviki ($r = .24, p < .001$) uygulamaları da artmaktadır. Buna göre ayrımcılık algılayan annelerin kültüre yönelik uygulamalarında da önyargı içerikli sosyalleştirme davranışlarını daha sık kullanma eğiliminde oldukları söylenebilir. *Denence 4a* desteklenirken, *Denence 4b* doğrulanmamıştır. Öne sürülen savın tam tersi yönde bulgular elde edilmiştir. Buna göre, kolektif ayrımcılıkla ergene verilen çoğulculuk mesajları arasında negatif olması öngörülen ilişkinin pozitif yönde ortaya çıktığı görülmüştür ($r = .14, p < .05$). Bu durum ise, hem bireysel hem de kolektif ayrımcılığın karşısında annenin her iki kültürel çevrenin

de çocuğunu kabulünü sağlaması muhtemel kültürel çoğulculuk mesajlarını ilettiğine işaret etmektedir.

Annenin tercih ettiği kültürleşme stratejileri ile ebeveynliğine yönelik inançları arasındaki ilişkiler ele alındığında; bütünleşme stratejisi ile annenin endişe/ stresi arasında ($r = -.14, p < .05$) negatif yönde bir ilişki görülürken; marjinalleşmenin endişe/stres ile ilişkili olduğu bulunmuştur ($r = .15, p < .05$). Buna göre, anne hem kendi hem de yeni kültürle bağlantılı bir tutum sergiledikçe ergenin akranlarıyla ilgili endişeleri azalmakta, tam aksine her iki kültürden de uzaklaşan bir tutum sergiledikçe endişesi artmaktadır. Bulgular *Denence 6a ve Denence 6b* 'nin kısmen desteklendiği yönündedir.

Kültürleşme stratejileri ile ebeveynin akran yönetimine ilişkin davranışları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Annenin belirttiği asimilasyon stratejisi ile ergen çocuğuyla akranlarına yönelik iletişimi ($r = -.17, p < .05$) arasında negatif yönde bir ilişki saptanırken; akran hakkında ergenden bilgi toplama ($r = .18, p < .01$) arasında pozitif yönde ilişki olduğu bulunmuştur. Bütünleşme stratejisi ile akran hakkında ergenle iletişimin ($r = .18, p < .01$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki gözlenmiştir. Marjinalleşme stratejisi ele alındığında ise akran tercihlerine yönelik iletişim ($r = -.16, p < .05$) ile negatif; bilgi toplama ile pozitif yönde ($r = .15, p < .05$) ilişkili olduğu bulunmuştur. Son olarak ayrılma stratejisinin akran yönetim davranışları ile ilişkili olmadığı gözlenmiştir ($p > .05$). *Denence 6c* kapsamında asimilasyon stratejisi açısından öngörülen ilişkilerin tam tersi ilişkiler elde edilmiştir. Bütünleşme stratejisinin ise beklendik yönde annenin akranla iletişimini arttırdığı bulunmuştur. Buna göre, *Denence 6d*'de beklenen ilişkiler kısmen desteklenmiştir. Sonuç olarak ele alınan bu ilişkiler annenin kültürleşme stratejilerinin ebeveynlik davranışlarını ve inançları arasında bağlantı olduğuna işaret etmektedir.

Son olarak kültürleşme stratejileri ile ebeveynin kültüre ilişkin sosyalleştirme mesajları arasındaki ilişkiler incelendiğinde, bütünleşme stratejisi ile sadece çoğulculuk mesajları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .22, p < .001$). Asimilasyon stratejisi ile önyargıya hazırlama ($r = .15, p < .05$) ve güvensizlik teşviki ($r = .28, p < .001$) uygulamaları pozitif yönde anlamlı ilişkiliyken; çoğulculuk mesajları ile arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır. Ayrılma stratejisi ile çoğulculuk ($r = .15, p < .05$), önyargıya hazırlık ($r = .14, p < .05$) ve güvensizlik teşviki ($r = .18, p < .01$)

uygulamalarının pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Son olarak marjinalleşme stratejisi; çoğulculuk mesajları ($r = -.16, p < .05$) ile negatif yönde; güvensizlik teşviki ($r = .25, p < .001$) ile pozitif yönde anlamlı ilişkili bulunmuştur. Bu bulgular doğrultusunda, *Denence 6e* ve *Denence 6f* kısmen desteklenirken; asimilasyon stratejisi ile ilgili önerilen ilişkilerin tam tersi yönde bulgular elde edilmiştir. Detaylı bilgiler için Tablo 6'yı inceleyiniz.

Tablo 6. Göç ve kültürleşme ile ebeveynlik arasındaki korelasyonlar

	GY	AE	ÇC	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18		
Göç ve kültürleşme	1. Kolektif ayrımcılık				.49***	-.01	-.11	.05	.01	-.29***	-.12	-.15*	-.01	.34***	.09	-.03	.24***	.16*	.14*	.25***	.08		
	2. Bireysel ayrımcılık			.49***		-.10	.04	.01	.21**	-.20**	-.05	-.21**	-.06	.19**	-.07	-.05	.14*	.24***	-.03	.21**	.25***		
	3. Bütünleşme			-.00	-.08		.20***	.33***	.02	.07	.14*	.24***	.11	-.14*	.17*	.09	.13 ^m	.05	.22*	.07	.04		
	4. Asimilasyon	.14*	-.19**	.18**	-.09	.09	.21**		.24***	.34***	-.00	-.02	-.01	-.03	.02	-.16*	-.05	.03	.15*	.08	.15*	.30***	
	5. Ayrılma		-.15*		.06	.03	.31***	.25***		.27***	-.06	.02	.00	.11	-.03	-.04	.03	.12	-.04	.17*	.12	.19**	
	6. Marjinalleşme			.18**	.02	.24***	.02	.37***	.28***		-.15*	-.16*	-.24***	-.05	.12	-.14*	-.04	.03	.15*	-.15*	.08	.15*	.26***
	7. İletişim				-.29***	-.20**	.08	-.01	-.07	-.16*		.55***	.59***	.17*	-.01	-.00	.03	-.12	-.03	.05	-.15*	-.07	
	8. Yetkinlik				-.12	-.06	.14*	-.01	.01	-.16*	.55***		.65***	.14*	-.03	.04	.03	-.09	.04	.08	.03	-.11	
	9. Duygusal bağlam				-.15*	-.21**	.24***	-.01	-.01	-.24***	.59***	.65***		.19**	-.03	.11	.05	-.06	-.03	.17*	-.07	-.13 ^m	
Ebeveynlik	10.Yeterlik		-.24**	-.02	-.11	.10	-.08	.09	-.10	.17*	.14*	.19**		-.12	.18***	.26***	.21**	.16*	.30***	.13 ^m	.12		
	11. Endişe/stres			.16*	.34***	.21**	-.14*	.06	-.01	.15*	.00	-.04	-.04	-.16*		-.13	-.25***	.19**	.07	-.06	.14*	.24***	
	12. Tİ		.18**	.09	-.08	.18**	-.17*	-.08	-.16*	.01	.06	.12	.28***	-.14*		.46***	.45***	.33***	.31**	.17*	.08		
	13. AD			-.03	-.05	.11	-.04	.00	-.05	.04	.05	.06	.26***	-.25***	.48***		.31***	.44***	.32***	.14*	.10		
	14. Oİ	.14*		.24***	.12 ^m	.13 ^m	.03	.09	.01	-.12	-.08	-.05	.22**	.16*	.46***	.32***		.39***	.34***	.24**	.24***		
	15. BT	.20**		.18*	.23***	.07	.18**	-.06	.15*	-.03	.04	-.02	.14*	.07	.33***	.45***	.40***		.25***	.31***	.28***		
	16. Çoğulculuk			.14*	-.09	.22***	.07	.15*	-.16*	.06	.09	.17*	.30***	-.06	.32***	.33***	.33***	.25***		.17*	.15*		
	17.Önyargıya h.			.25***	.22**	.07	.15*	.14*	.08	-.16*	.03	-.07	.12	.14	.15*	.13 ^m	.23***	.30***	.16*		.47***		
	18. Güvensizlik teşviki			.07	.24***	.04	.28***	.18**	.25***	-.07	-.11	-.13 ^m	.12	.23***	.08	.10	.24***	.27***	.15*	.46***			

^mp< .07; *p< .05; **p< .01; ***p< .001

GY= Göç yılı; AE= Anne Eğitimi; ÇC= Çocuğun cinsiyet (Kız=1; Erkek= 2) Tİ= akran tercihleri ile ilgili iletişim; AD=arkadaşlığı destekleme; Oİ= onaylamama ile ilgili iletişim; BT= bilgi toplama; Not: Tablonun sol alt kısmı basit korelasyonları; sağ üst kısmı ise kısmi korelasyonları ifade etmektedir.

4.3.2. Ergenin Psiko-Sosyal Uyumu ile Göç ve Kültürleşme Arasındaki Korelasyonlar

Bu bölümde araştırmanın temel amacı çerçevesinde incelenecek olan ergenin psiko-sosyal uyumunun ebeveyn bildirimlerine dayanan göç ve kültürleşme değişkenleri ile arasındaki ilişkiler ele alınmıştır. Ergenin psiko-sosyal uyumu ile ilgili değişkenlerin kendi aralarındaki korelasyonlar incelenmeden önce olası karıştırıcı etkiye sahip *göç yılı*, *annenin eğitimi*, *çocuğun cinsiyeti* ve *çocuğun yaşı* değişkenleriyle ilişkileri kontrol edilmiştir. Buna göre bulgular; ergenin arkadaşına bağlılığının göç yılı ile birlikte arttığını göstermektedir ($r = .15, p < .05$). Annenin eğitim düzeyi ile ergenin psiko-sosyal uyum göstergeleri arasındaki tek anlamlı ilişkinin ise ergenin amaca yönelik sergilediği olumlu sosyal davranışlar ile olduğu bulunmuştur ($r = -.16, p < .05$). Dolayısıyla annenin eğitimi düzeyi arttıkça ergenin amaca yönelik olumlu sosyal davranışlarının da azalma eğiliminde olduğu görülmektedir. Çocuğun cinsiyeti (kız = 1 ve erkek = 2 kodlu) ile olumlu arkadaşlıkları ($r = -.16, p < .05$) negatif yönde ilişkili bulunurken, olumsuz arkadaşlıkları ($r = .30, p < .001$) ile pozitif yönde ilişkiler saptanmıştır. Buna göre, kızlar daha olumlu ve erkekler daha olumsuz arkadaşlar bildirme eğiliminde gibi görünmektedir. Diğer bir kontrol değişkeni olan çocuğun yaşı ile uyum göstergelerinin hiçbirisi arasında anlamlı ilişki gözlenmemiştir. Psiko-sosyal uyum ile göç ve kültürleşme değişkenleri arasındaki basit ve yanı sıra karıştırıcı değişkenlerin (göç yılı, annenin eğitimi, çocuğun cinsiyeti) kontrol edildiği kısmi korelasyonlara ait bulgular Tablo 7’de belirtilmiştir.

Ergenin iki temel psikososyal uyum göstergelerinden arkadaşlık ilişkileri ile psiko-sosyal yeterliği arasındaki korelasyonlar incelenmiştir. İlk olarak, ergenin arkadaşına bağlılığı ile olumlu arkadaşları ($r = .52, p < .001$) ve olumlu sosyal davranışlarından tepkisel/özgeci olumlu sosyal davranışları ($r = .37, p < .001$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler gözlenirken; amaca yönelik olumlu sosyal davranışlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiye rastlanmamıştır ($r = .08, p > .05$). Diğer taraftan ergenin olumsuz nitelikte psiko-sosyal uyum göstergeleri arasında da anlamlı ilişkiler gözlenmiştir. Buna göre ergenin olumsuz arkadaşları ile yalnızlığı ($r = .35, p < .001$) ve saldırgan davranışları ($r = .46, p < .001$) arasında anlamlı düzeyde güçlü birer pozitif ilişki

gözlenmiştir. Diğer bir ifadeyle, ergenin olumlu veya olumsuz göstergelerinden herhangi biri değişirken diğeri de aynı yönde değişmektedir. Bu bulgular ışığında *Denence 7a, 7b ve 7c* desteklenmektedir.

Ergenin olumlu ve olumsuz arkadaşlıklarının diğeri temel uyum göstergesi olan yeterlik ile ilişkileri de incelenmiştir. Buna göre, ergenin bildirdiği olumlu arkadaşlıkları arttıkça yalnızlığının ($r = -.52, p < .01$) azaldığı, tepkisel/özgeci olumlu sosyal davranışlarının da arttığı ($r = .33, p < .01$) fakat saldırgan davranışları ($r = -.09, p > .05$) ve amaca yönelik olumlu sosyal davranışlarıyla ($r = .05, p > .05$) arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmadığı görülmektedir. Diğer taraftan ergenin olumsuz nitelik gösteren arkadaşları arttıkça yalnızlığının ($r = .35, p < .01$) ve saldırgan davranışlarının ($r = .46, p < .01$) da arttığı; tepkisel/özgeci olumlu sosyal davranışlarının ($r = -.19, p < .01$) ise azaldığı görülmektedir. Bu bulgular, öncekini destekler nitelikte, ergenin olumlu psiko-sosyal göstergelerinin birbiri ile bağlantılı olduğunu ve olumlu/olumsuz nitelikten herhangi bir göstergenin değişimi ile eş nitelikten bir diğeri de aynı yönde değişim gösterdiğine vurgu yapmaktadır.

Annenin ayrımcılık algısının ergenin bildirdiği psiko-sosyal uyum çıktıları ile ilişkisi *Denence 8* kapsamında incelenmiştir. Bulgular, annenin algıladığı kolektif ayrımcılığın ergenin olumlu arkadaşlıkları ile negatif yönde anlamlı düzeyde ($r = -.25, p < .01$); arkadaşına bağlılığı ile negatif yönde ve marjinal düzeyde ($r = -.13, p < .07$) ilişkili olduğuna işaret etmektedir. Annenin kolektif ayrımcılık algısı ile ergenin bildirdiği yalnızlık düzeyi arasındaki ilişkinin de pozitif yönde ve marjinal düzeyde anlamlı olduğu görülmektedir ($r = .13, p < .07$). Benzer biçimde annenin bireysel ayrımcılık algısı ile ergenin sahip olduğu olumlu arkadaşlıkları negatif yönde anlamlı düzeyde ilişki gösterirken ($r = -.16, p < .05$), ergenin arkadaşına bağlılığı arasında negatif yönde marjinal anlamlılık düzeyinde ($r = -.13, p < .07$) ilişkiler gözlenmektedir. Diğer bir deyişle, annenin ayrımcılık algısı arttıkça ergenin bildirdiği arkadaşına bağlılığı ve aynı zamanda olumlu niteliklere sahip arkadaşlarla birlikteliği de azalmaktadır. Bu bulgular *Denence 8*'de öngörülen ilişkilerin kısmen desteklendiğini göstermektedir.

Çalışmanın denenceleri kapsamında incelenen bir diğeri grup ilişkisi de annenin kültürleşme stratejileri ile ergenin psiko-sosyal uyumu (arkadaşlık ilişkileri ve psiko-sosyal yeterlik) arasındaki bağlantılar üzerinedir. Korelasyon tablosu incelendiğinde

anneninin bütünleşme stratejisini kullanmasının ergenin saldırgan davranışları ile negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Cinsiyet etkisi kontrol edildiğinde bile bu anlamlı ilişkinin korunduğu gözlenmiştir, $r = -.16, p < .05$. Asimilasyon stratejisi ile ergenin arkadaşına bağlılığı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.15, p < .05$). Son olarak anneninin marjinalleşme stratejisi ile ergenin arkadaşlık ilişkileri ve yeterliği arasındaki ilişkiler incelendiğinde; anneninin marjinalleşmesinin ergenin arkadaşlarına amaca yönelik sergilediği olumlu sosyal davranışları ile pozitif yönde ($r = .20, p < .01$) ve tepkisel/özgeci olumlu sosyal davranışları ile ($r = -.15, p < .05$) negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Kısmi korelasyon analizleri incelendiğinde ise elde edilen bu ilişkilerin anlamlılık düzeyinin korunduğu görülmektedir (bkz. Tablo 7). Bu bulgular, ebeveynin her iki kültüre katılımını ifade eden bütünleşme stratejisi puanlarının artması ile ergenlerin saldırgan davranış puanlarının azaldığına işaret etmiştir. Aynı zamanda, ebeveynin her iki kültürü de benimsememesinin ise ergenin olumlu psiko-sosyal uyum göstergelerinde azalma ile ilişkili olduğunu göstermektedir. *Denence 9a ve 9b*'de öngörülen ilişkilerin kısmen desteklendiği söylenebilir.

Göçmen anneninin ailesi için bildirdiği psikolojik uyum ile ergendeki psiko-sosyal uyum çıktıları arasındaki ilişkiler analiz edildiğinde, aile içindeki iletişimin ergenin saldırgan davranışları ($r = -.15, p < .05$) ile negatif yönde, tepkisel/özgeci olumlu sosyal davranışları ($r = .17, p < .05$) ile pozitif yönde ilişki gösterdiği bulunmuştur. Ayrıca ailenin yetkinliğinin ergenin olumsuz arkadaşlıkları ($r = -.16, p < .05$) ve ergenin saldırgan davranışları ($r = -.23, p < .01$) ile negatif yönde ilişkileri olduğu ve ergenin tepkisel/özgeci olumlu sosyal davranışları ($r = .22, p < .01$) ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Son olarak anneninin bildirdiği aile içindeki duygusal bağlam ile ergenin bildirdiği arkadaşına bağlılığı ($r = .16, p < .05$), saldırganlığı ($r = -.19, p < .01$), amaca yönelik olumlu sosyal davranışları ($r = -.17, p < .05$) ve tepkisel/özgeci olumlu sosyal davranışları ($r = .17, p < .05$) arasında anlamlı ilişkiler gözlenmiştir. Cinsiyet etkisi kısmi korelasyonlar ile kontrol edildiğinde ise tüm anlamlı ilişkilerin varlığının devam ettiği saptanmıştır. Bulgular incelendiğinde *Denence 10a ve 10b* beklenen yönde fakat kısmen doğrulanmıştır.

Tablo 7. Ergenin psiko-sosyal uyumu ile göç ve kültürleşme arasındaki ilişkiler

	GY	AE	^a ÇC	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1.Kolektif ayrımcılık					.49***	-.01	-.11	.05	.01	-.29***	-.12	-.15*	-.13	-.25***	.10	.12	-.01	.03	.05
2.Bireysel ayrımcılık				.49***		-.10	.04	.01	.21**	-.20**	-.05	-.21**	-.12	-.14*	.04	.06	-.07	.09	.06
3. Bütünleşme				-.00	-.09		.20**	.33***	.02	.07	.14*	.24***	.07	.08	.01	-.09	-.16*	-.00	-.10
4. Asimilasyon	.14*	-.19**	.18**	-.09	.09	.21**		.24***	.34***	-.00	-.02	-.01	-.15*	-.09	.02	.08	-.01	-.01	-.07
5. Ayrılma				.06	.03	.30***	.25***		.27***	-.06	.02	.00	.03	.09	.03	.00	-.04	.05	-.04
6. Marjinalleşme			.18**	.02	.24***	.02	.37***	.28***		-.15*	-.15*	-.24***	-.11	-.08	.06	.12	.06	.17**	-.12
7. İletişim				-.29**	-.20**	.08	-.00	-.07	-.16*		.55***	.59***	.13 ^m	.05	-.07	-.01	-.15	.01	.17*
8.Yetkinlik				-.12	-.06	.15*	-.02	.01	-.16*	.55**		.64***	.10	.09	-.16*	-.05	-.23***	-.02	.22**
9. Duygusal bağlam				-.15*	-.21**	.24***	-.04	-.01	-.24***	.59**	.65***		.15	.07	-.03	-.05	-.19**	-.16*	.16*
10. Arkadaşa bağlılık	.15*			-.13 ^m	-.13 ^m	.08	-.15*	-.01	-.13 ^m	.13 ^m	.12	.16*		.51***	-.29***	-.49***	-.24***	.11	.36***
11. Olumlu arkadaş.			-.17*	-.25**	-.16*	.07	-.11	.07	-.10	.05	.09	.08	.52**		-.34***	-.53***	-.08	.08	.31**
12. Olumsuz arkadaş.			.30***	.11	.08	.03	.09	.05	.12	-.07	-.16*	-.04	-.30**	-.37***		.35***	.45***	.04	-.16*
13.Yalnızlık				.13 ^m	.07	-.09	.10	.00	.13 ^m	-.01	-.06	-.05	-.49**	-.52***	.35***		.31***	-.09	-.31***
14.Saldırganlık				-.01	-.05	-.15*	.02	-.03	.08	-.15*	-.23**	-.19**	-.25**	-.09	.46***	.31**		.14*	-.14*
15. ^b AY OSD		-.16*		.03	.11	-.00	.04	.08	.20**	.00	-.03	-.17*	.08	.05	.09	-.07	.16*		.41***
16. ^c T/Ö OSD				.05	.04	.09	-.09	-.05	-.15*	.17*	.22**	.17*	.37***	.33***	-.19**	-.31**	-.15*		.38***

^m $p < .07$; * $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$

GY= Göç yılı; AE= Anne Eğitimi; ^aÇC= Çocuğun cinsiyeti (Kız=1; Erkek= 2); ^bAY OSD= Amaca yönelik olumlu sosyal davranış; ^cT/Ö OSD= Tepkisel/özgeci olumlu sosyal davranış.

Not: Tablonun sol alt kısmı basit korelasyonları; sağ üst kısmı ise kısmi korelasyonları ifade etmektedir.

4.3.3. Ergenin Psiko-Sosyal Uyum ve Ebeveynlik Göstergeleri Arasındaki Korelasyonlar

Bu başlık altında ergenin psiko-sosyal uyumunun temel göstergeleri olarak çalışmada ele alınan arkadaşlık ilişkileri ve psiko-sosyal yeterlik ile ebeveynlik inançları ve uygulamaları arasındaki ilişkiler incelenecektir.

Düzenlenen korelasyon analizleri ile ilk grup olan ebeveynin akran yönetimine yönelik inançları ile ergenin uyumuna ilişkin değişkenler arasında güçlü ilişkiler bulunmuştur. Tablo 8’de görüleceği gibi annenin akran yönetimine ilişkin bildirdiği yeterlik inancı ile ergenin akrana bağlılığı ($r = .22, p < .01$), olumlu arkadaşları ($r = .18, p < .01$) ve tepkisel/özgeci olumlu sosyal davranışları ($r = .26, p < .001$) aralarında pozitif yönde ilişkiler göstermektedir. Yine annenin akran yönetiminde yeterli olduğuna dair inancının; ergenin olumsuz arkadaşları ($r = -.20, p < .01$), yalnızlığı ($r = -.25, p < .001$) ve saldırgan davranışları ($r = -.29, p < .001$) ile negatif yönde ilişkiler gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Annenin yeterlik inancı ile ergenin amaca yönelik olumlu sosyal davranışları arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Ebeveynin endişe/stresi ile çocuk çıktıları arasındaki ilişkiler incelendiğinde; annenin endişe/stres puanları artarken ergenin bildirdiği olumsuz arkadaşları ($r = .28, p < .001$) ve yalnızlık puanlarının ($r = .33, p < .001$) arttığı; olumlu arkadaşlıkların niteliğine ilişkin puanların ($r = -.36, p < .001$) ise azaldığı görülmektedir. Ebeveynin akran yönetimine yönelik inançları ile ergenin uyumu arasında elde edilen bu ilişkilerin anlamlılık düzeyi kısmi korelasyon analizinde korunurken sadece annenin yeterlik inancı ile ergenin olumsuz arkadaşlıkları arasındaki negatif yönlü ilişkinin marjinal anlamlılık düzeyine gerilediği gözlenmiştir.

Annenin bildirdiği akran yönetim davranışları ile ergenin uyum göstergeleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Buna göre ilk olarak, annenin ergeniyle akran tercihlerine yönelik iletişimi ile ergenin arkadaşına bağlılığı ($r = .20, p < .01$) ve tepkisel/özgeci olumlu sosyal davranışları ($r = .15, p < .05$) arasında pozitif yönde; ergenin yalnızlığı arasında ise negatif yönde ($r = -.17, p < .05$) anlamlı ilişkiler mevcuttur. Annenin ergenin akranlarına yönelik destekleyici iletişimi artarken, ergenin bildirdiği arkadaşına bağlılığı ($r = .20, p < .01$), olumlu arkadaşlıkları ($r = .23, p < .001$) ve

tepkisel/özgeci olumlu sosyal davranışları ($r = .22, p < .05$) da artmaktadır. Diğer taraftan, annenin ergenin akranlarına yönelik destekleyici iletişimi artarken ergenin yalnızlık puanlarının da düştüğü ($r = -.20, p < .01$), bulunmuştur. Annenin akranları onaylamamaya yönelik ergenle iletişiminin ergenin yalnızlığı ile marjinal düzeyde anlamlı ilişkisi olduğu görülmüştür ($r = .13, p < .07$). Son olarak, annenin ergenin arkadaşları hakkında bilgi toplamaya yönelik davranışlarının ise, ergenin olumsuz arkadaşlıkları ($r = .15, p < .05$) ve sergilediği amaca yönelik olumlu sosyal davranışlar ($r = .17, p < .05$) ile pozitif yönde ilişkiye sahip olduğu görülmektedir. Bu bulgular, ebeveynin iletişim ve onaylama içerikli uygulamalarının arttıkça ergenin olumlu psiko-sosyal uyum gösterge puanlarının arttığını, olumsuz gösterge puanlarının ise azaldığını ifade etmektedir.

Bu başlık altında son olarak ebeveynin kültürel sosyalleştirme uygulamalarının ergenin psiko-sosyal uyumu ile ilişkisi incelenmiştir. Buna göre, annenin çoğulculuk ve ön yargıya hazırlama mesajları ergen çıktıları ile istatistiksel olarak anlamlı ilişki göstermezken, annenin kültürel güvensizlik teşvikinin ergenin olumlu arkadaşlıkları ile negatif yönde ($r = -.18, p < .05$), olumsuz arkadaşlıkları ($r = .21, p < .01$) ve yalnızlığı ($r = .22, p < .01$) ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca güvensizlik teşviki ile ergenin amaca yönelik olumlu sosyal davranışları arasında marjinal düzeyde anlamlı bir ilişki de görülmektedir ($r = -.13, p < .07$). Diğer bir deyişle annenin ev sahibi kültüre yönelik güvensizlik teşviki mesajları arttıkça ergenin olumlu arkadaşları azalırken, olumsuz arkadaşlıkları ve yalnızlığı artmaktadır. Ergen cinsiyeti kontrol edildiğinde ise var olan anlamlı ilişkiler korunmaktadır (bkz. Tablo 8).

Tablo 8. Ergenin psiko-sosyal uyumu ile ebeveynlik göstergeleri arasındaki ilişkiler

	GY	AE	ÇC	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1.Yeterlik			-.24**		-.12	.29***	.26***	.21**	.16*	.31***	.13 ^m	.12	.20**	.15*	-.13 ^m	-.25***	-.27***	.12	.24***
2. Endişe/stres			.16*	-.16*		-.13	-.25	.19**	.07	-.06	.14*	.24***	-.11	-.34***	.24***	.32***	.08	.05	-.05
3. Tİ		.18**		.28***	-.14*		.46***	.45***	.33***	.31***	.17*	.08	.17*	.08	.02	-.16*	-.07	.06	.14*
4. AD				.30***	-.25***	.48***		.31***	.44***	.32***	.14*	.10	.18**	.23***	-.03	-.20**	.01	.10	.15*
5. Oİ	.14*			.22**	.16*	.46***	.32***		.39***	.34***	.24***	.24***	.01	-.08	.10	.14*	-.02	.02	.01
6. BT	.20**			.14 ^m	.07	.33***	.45***	.40***		.25***	.31***	.28***	.01	-.01	.13 ^m	.01	.02	.17*	.04
7. Çoğulculuk				.30***	-.06	.32***	.33***	.33***	.25***		.17*	.15*	-.05	.10	.07	-.06	-.10	-.02	.01
8. Önyargıya haz.				.11	.14*	.15*	.13 ^m	.23***	.30***	.16*		.47***	.03	-.10	.08	.01	-.04	.08	.05
9. Güvensizlik teşvk.				.12	.23***	.08	.10	.24***	.27***	.15*	.46***		-.02	-.18**	.23***	.22**	.03	.14*	.00
10. Arkadaşa bağ.	.15*			.22**	-.13 ^m	.20**	.20**	.04	.03	-.05	.02	-.01		.51***	-.29***	-.49***	-.24***	.11	.36***
11. Olumlu ark.			-.16*	.18*	-.36***	.09	.23***	-.06	-.01	.09	-.11	-.18**	.52***		-.34***	-.53***	-.08	.08	.31***
12. Olumsuz ark.			.30***	-.20**	.28***	.03	-.03	.07	.15*	.06	.08	.21**	-.29**	-.37***		.35***	.45***	.04	-.16*
13. Yalnızlık				-.25***	.33***	-.17*	-.20**	.13 ^m	.01	-.06	.02	.22**	-.49***	-.52***	.35***		.31***	-.08	-.31***
14. Saldırganlık				-.29***	.09	-.07	.01	-.03	.03	-.09	-.04	.03	-.25***	-.09	.46***	.31***		.14*	-.14*
15. AY OSD		-.16**		.07	.08	.02	.08	.01	.17*	-.04	.09	.13 ^m	.08	.05	.09	-.07	.15*		.41***
16. T/Ö OSD				.26***	-.07	.15*	.15*	.03	.04	.01	.05	.00	.37***	.33***	-.19**	-.31**	-.15*	.38***	

^m $p < .07$; * $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$

GY= Göç yılı; AE= Anne Eğitim; ÇC= Çocuğun cinsiyeti (Kız =1; Erkek = 2); Tİ= akran tercihleri ile ilgili iletişim; AD= arkadaşlığı destekleme; Oİ= onaylamama ile ilgili iletişim; BT= bilgi toplama; Güvensizlik teşvk = Güvensizlik teşviki; AY OSD= amaca yönelik olumlu sosyal davranış; T/Ö OSD= Tepkisel/ özgeci olumlu sosyal davranış.

Not: Tablonun sol alt kısmı basit korelasyonları; sağ alt kısmı ise kısmi korelasyonları ifade etmektedir.

4.4. REGRESYON ANALİZLERİ

Bu bölümde ebeveynlik göstergeleri ve ergenin psiko-sosyal uyumunu yordamaya yönelik iki ayrı grup ve yanı sıra ebeveynlik göstergelerinin ergenin psiko-sosyal uyumunu yordadığı üçüncü bir grup regresyon analizlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Regresyon analizlerine temel oluşturması için yapılan kısmi korelasyonlar sırasıyla Tablo 6, Tablo 7 ve Tablo 8’de gösterilmiştir. Bu bölümde göç ve kültürleşme değişkenlerinin ebeveynlik inanç ve uygulamalarını yordama güçleri bir dizi Hiyerarşik Regresyon Analizi ile incelenmiştir. Tüm regresyon analizlerinde değişkenler eşitliğe alınırken *Enter* yöntemi kullanılmıştır. Yapılan analizlerde değişken sayısının yüksek olmasından dolayı düzeltilmiş belirlilik (Adjusted R²) değerleri kullanılmıştır (Kalaycı, 2010: 259).

4.4.1. Ebeveynlik Göstergelerini Yordayan Göç ve Kültürleşme Değişkenleri

Göç ve kültürleşme değişkenlerinin göçmen annenin ebeveynlik inanç ve uygulamalarının üzerindeki rolünü incelemek amacıyla yeterlik, endişe/stres ve uygulamalar (akran yönetimi ve kültürel sosyalleştirme) için ayrı ayrı regresyon analizleri uygulanmıştır. Buna göre, regresyon analizlerinin ilk basamağında göç yılı, anne eğitimi ve çocuğun cinsiyetinin etkileri kontrol edilmiştir. İkinci ve üçüncü basamaklarda ise sırasıyla ebeveynin algıladığı ayrımcılık, göçmen annenin kültürleşme stratejileri ve son basamakta da aile uyumuna ilişkin değişkenler eşitliğe dâhil edilmiştir (Bkz Tablo 6).

Ebeveynin akran yönetiminde yeterlik inancını yordamaya yönelik düzenlenen regresyon analizi sonucunda, çocuğun cinsiyetinin birinci basamaktan son basamağa kadar yeterlik inançlarını yordamada negatif yönde anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmektedir (sırasıyla, $\beta_1 = -.23$, $\beta_2 = -.22$, $\beta_3 = -.21$, $\beta_4 = -.22$; $p < .01$). Analize dâhil edilen diğer değişkenlerin hiçbirinin varyansa anlamlı katkısının olmadığı bulunmuştur..

Ebeveynin akran yönetimine dair endişe/stresi ile ilgili regresyon analizi, çocuk cinsiyetinin ilk iki basamakta anlamlı katkısının (sırasıyla, $\beta_1 = .16$, $\beta_2 = .14$; $p < .05$) üçüncü ve dördüncü basamakta ortadan kalktığı görülmektedir. Kolektif ayrımcılığın

endişeye her basamakta pozitif yönde ve güçlü etkisi görülürken (sırasıyla, $\beta_1 = .32$, $\beta_2 = .35$, $\beta_3 = .39$; $p < .001$); bireysel ayrımcılığın ise varyansa anlamlı katkısı olmamıştır. Üçüncü basamakta eşitliğe dâhil edilen kültürleşme stratejilerinden bütünleşmenin üçüncü ve dördüncü basamaklarda endişeyi yordamada anlamlı (sırasıyla, $\beta_1 = -.14$, $\beta_2 = -.15$; $p < .01$) katkısının sürdüğü bulunmuştur. Asimilasyon ve ayrılma stratejilerinin annenin endişesini istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamadığı, fakat marjinalleşme stratejisinin marjinal düzeyde bir katkısının olduğu bulunmuştur ($\beta = .15$; $p < .07$). Son olarak annenin bildirdiği aile uyumu göstergelerinin endişesini istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamadığı görülmektedir (bkz. Tablo 9). Bulgular, annenin endişelerini yordamada en güçlü değişkenin kolektif ayrımcılık ve ardından bütünleşme stratejisinin olduğunu göstermektedir. Bu model ile anne endişesindeki varyansın %15'ini açıklanmaktadır.

Annenin akran tercihlerine yönelik iletişim uygulaması üzerinde göç ve kültürleşme değişkenlerinin etkilerinin ele alındığı analizler sonucunda, kontrol değişkenlerinden sadece anne eğitiminin ilk iki basamakta anlamlı katkısının olduğu (sırasıyla, $\beta_1 = .17$, $\beta_2 = .16$; $p < .001$) ve kültürleşme stratejilerinin eşitliğe eklenmesi ile etkisinin anlamlılığını yitirdiği görülmektedir. İkinci basamakta annenin akranlarla ilgili iletişimine anlamlı katkı veren kolektif ayrımcılık algısının ($\beta = .16$; $p < .05$) sonraki basamaklarda anlamlılığını yitirdiği bulunmuştur. Üçüncü basamakta eşitliğe dâhil edilen bütünleşme (sırasıyla, $\beta_1 = .21$, $\beta_2 = .19$; $p < .01$) ve asimilasyon (sırasıyla, $\beta_1 = -.15$, $\beta_2 = -.16$; $p < .001$) stratejileri varyansa anlamlı katkılar sağlamıştır. Aile uyumu değişkenlerinin ise hiçbir basamakta akran yönetimine yönelik iletişime etkisi anlamlı düzeye ulaşamamıştır. Bulgular, ebeveynin bütünleşme ve asimilasyon stratejilerinin akran yönetimine yönelik iletişim uygulamasının en güçlü yordayıcıları olduğuna işaret etmektedir.

Basit kısmi korelasyon analizleri incelendiğinde akranları destekleyici iletişim alt boyutunun göç ve kültürleşme değişkenlerinin hiçbiri ile ilişki göstermediği bulunmuştur. Dolayısıyla bu değişkene ilişkin regresyon analizi düzenlenmemiştir.

Akranları onaylamamaya yönelik iletişim üzerinde göç ve kültürleşmenin etkilerini ele alan regresyon analizinde, kontrol değişkenlerinden sadece göç yılının etkisinin ($\beta_1 = .14$; $p < .05$) sadece ilk basamakta anlamlı olduğu görülmektedir. Sonraki

basamaklarda analize dâhil edilen değişkenlerden kolektif ayrımcılık algısının varyansa pozitif yönde anlamlı katkısını sürdüren tek değişken olduğu bulunmuştur (sırasıyla, $\beta_1 = .23$, $\beta_2 = .22$, $\beta_3 = .20$; $p < .01$). Bulgular, akranları onaylamamaya yönelik iletişim ile ilgili varyansın %6'sını açıklayan tek göç ve kültürleşme göstergesinin annenin kolektif ayrımcılık algısı olduğunu göstermektedir.

Son olarak annenin bilgi toplama davranışlarını göç ve kültürleşme göstergelerinin yordamasına yönelik analizler incelendiğinde, kontrol değişkenlerinden göç yılının tüm basamaklarda pozitif yönde ve anlamlı düzeyde etki gösterdiği görülmektedir (sırasıyla, $\beta_1 = .23$, $\beta_2 = .19$; $p < .01$, $\beta_3 = .15$, ; $\beta_4 = .15$; $p < .05$). İkinci basamakta analize dâhil edilen bireysel ayrımcılığın da bilgi toplama davranışını açıklayıcı varyansa katkısı her üç basamakta da anlamlıdır (sırasıyla, $\beta_1 = .20$, $\beta_2 = .17$; $p < .01$, $\beta_3 = .16$; $p < .05$). Üçüncü basamakta eşitliğe dahil edilen kültürleşme stratejilerinden hiçbirinin bilgi toplama uygulamalarını anlamlı olarak yordamadığı fakat marjinalleşme ve asimilasyon stratejisinin son basamakta marjinal düzeyde bir katkısının olduğu bulunmuştur. Aile uyumu değişkenlerinin ise hiçbir basamakta annenin bilgi toplama davranışına etkisi anlamlı düzeye ulaşmamıştır. Bulgular, ebeveynin göç yılının, algıladığı bireysel ayrımcılığın ve yanı sıra asimilasyon ve ayrılma stratejilerinin annenin akran yönelik bilgi toplama uygulamasının güçlü olmasa da birer yordayıcısı olduğuna işaret etmektedir. Bu bölümde aktarılan regresyon analizlerine dair bulguların tümü Tablo 9'da ayrıntısıyla verilmektedir.

Tablo 9. Akran Yönetimini Yordayan Kültürleşme ve Göç Değişkenleri

Değişkenler	Yeterlik				Endişe/Stres			
	B1	B2	B3	B4	B1	B2	B3	B4
Göç yılı	-.02	-.01	-.01	-.01	-.03	-.04	-.03	-.03
Anne Eğitimi	.06	.06	.06	.06	-.06	-.05	-.03	-.03
Çocuk cinsiyeti	-.23***	-.22**	-.21**	-.22**	.16*	.14*	.12	.12
Algılanan ayrımcılık								
Kolektif		.03	.01	.04		.32***	.35***	.39***
Bireysel		-.09	-.06	-.04		.04	-.02	-.01
Kültürleşme								
Bütünleşme			.08	.05			-.14*	-.15**
Asimilasyon			-.06	-.06			.06	.06
Ayrılma			.11	.12			-.05	-.05
Marjinalizasyon			-.05	-.01			.12	.15 ^m
Aile uyumu								
İletişim				.10				.15
Yetkinlik				.00				-.04
Duygusal Bağlam				.11				.04
F değeri	4.27**	2.81*	2.10*	2.17*	2.08	6.45***	4.76***	3.99***
R² toplam	.05**	.04	.05	.06	.02	.12***	.14 ^m	.15

^mP<.07; *p<.05; **p<.01; ***p<.001

Tablo 9. Akran Yönetimini Yordayan Kültürleşme ve Göç Değişkenleri (devamı)

Değişkenler	Tercihler ile ilgili iletişim				Onaylamama ile ilgili iletişim				Bilgi toplama			
	B1	B2	B3	B4	B1	B2	B3	B4	B1	B2	B3	B4
Göç yılı	.12	.12	.11	.11	.14*	.13 ^m	.12	.13	.20**	.19**	.15*	.15*
Anne Eğitimi	.17**	.16**	.12	.12	.02	.03	.03	.04	-.02	.00	.01	.01
Çocuk cinsiyeti	-.02	-.01	.01	.02	-.08	-.09	-.11	-.10	.05	.03	-.01	-.01
Algılanan ayrımcılık												
Kolektif		.16*	.12	.11		.23**	.22**	.20**		.06	.10	.11
Bireysel		-.15 ^m	-.09	-.08		.03	.04	.05		.20**	.17*	.16*
Kültürleşme												
Bütünleşme			.21**	.19**			.10	.11			.08	.08
Asimilasyon			-.15*	-.16*			.02	.02			.13	.14 ^m
Ayrılma			-.06	-.06			.07	.07			-.14 ^m	-.14 ^m
Marjinalizasyon			-.05	-.04			-.01	-.02			.11	.12
Aile uyumu												
İletişim				-.06				-.02				.01
Yetkinlik				-.02				-.09				.09
Duygusal Bağlam				.10				.02				-.03
F değeri	3.20*	2.99**	3.19***	2.47**	1.86	3.70**	2.57**	2.05*	2.99*	4.41***	3.56***	2.75**
R² toplam	.03*	.05	.09**	.08	.01	.06**	.06	.06	.03*	.08**	.10*	.09

^mP<.07; *p<.05; **p<.01; ***p<.001

Tablo 10. Kültürel Sosyalleştirme Davranışlarını Yordayan Göç ve Kültürleşme Değişkenleri

Değişkenler	Çoğulculuk				Önyargıya Hazırlama				Güvensizlik Teşviki			
	B1	B2	B3	B4	B1	B2	B3	B4	B1	B2	B3	B4
Göç yılı	.02	.02	-.01	-.01	-.03	-.04	-.06	-.06	-.01	-.02	-.04	-.03
Anne Eğitimi	.10	.09	.11	.12	-.07	-.06	-.02	-.03	.02	.04	.11	.11
Çocuk cinsiyeti	.02	.03	.03	.03	.01	-.01	-.04	-.04	-.01	-.04	-.10	-.10
Algılanan ayrımcılık												
Kolektif		.20**	.18*	.19*		.19*	.20**	.19*		-.06	-.01	-.01
Bireysel		-.13	-.07	-.05		.12	.11	.09		.28***	.22**	.23**
Kültürleşme												
Bütünleşme			.14*	.12			.03	.04			-.02	.00
Asimilasyon			.12	.12			.16*	.16*			.23**	.23**
Ayrılma			.14 ^m	.15*			.07	.06			.11	.12
Marjinalleşme			-.23**	-.20**			-.02	-.02			.11	.10
Aile uyumu												
İletişim				.01				-.14				.07
Yetkinlik				-.04				.17 ^m				-.10
Duygusal Bağlam				.14 ^m				-.07				-.04
F değeri	0.69	1.77	3.40***	2.78**	0.40	3.36**	2.74**	2.48**	.04	2.75*	4.38***	3.45***
R² toplam	.00	.02*	.10***	.09	-.01	.05***	.07	.08	-.01	.04***	.13***	.13

^mp<.07; *p<.05; **p<.01; ***p<.001

Kültürel sosyalleştirme davranışlarını yordayan göç ve kültürleşme değişkenlerinin etkileri üç türü için ayrı ayrı ele alındığında, ilk olarak annenin çoğulculuk mesajlarını ilk basamakta dâhil edilen kontrol değişkenlerinin hiç birinin anlamlı düzeyde açıklamadığı görülmektedir (bkz. Tablo 10). İkinci basamakta ele alınan ayrımcılık algısı değişkenlerinden kolektif ayrımcılık algısının tüm basamaklarda annenin çoğulculuk mesajlarına anlamlı düzeyde etkisinin olduğu bulunmuştur (sırasıyla, $\beta_1 = .20$, $\beta_2 = .18$, $\beta_3 = .19$; $p < .05$). Diğer taraftan kültürleşme stratejilerinden ayrılmanın üçüncü basamakta varyansa marjinal düzeyde katkı sağlarken, son basamakta ise etkisi anlamlı düzeye ulaşmıştır (sırasıyla, $\beta_1 = .14$, $\beta_2 = .15$; $p < .05$). Marjinalleşme stratejisinin ise annenin ilettiği çoğulculuk mesajlarına tüm basamaklarda açıklayıcı etkisi negatif yönde ve anlamlıdır (sırasıyla, $\beta_1 = -.23$, $\beta_2 = -.20$; $p < .01$). Bütünleşme ve ayrılma stratejilerinin ise çoğulculuk/kültürel sosyalleştirme uygulamalarını istatistiksel düzeyde anlamlı olarak yordamadığı bulunmuştur. Analize son sırada dâhil edilen aile uyumu değişkenlerinden sadece ailenin duygusal bağlamının annenin çoğulculuk mesajlarına marjinal düzeyde katkı sağladığı görülmektedir ($\beta = .14$, $p < .07$). Bulgular, annenin çoğulcu kültürel sosyalleştirme mesajlarına kolektif ayrımcılık algısı ve ayrılma stratejilerinin pozitif yönde, marjinalleşme stratejisinin ise negatif yönde etkileri olduğuna işaret etmektedir.

Annenin önyargıya hazırlama uygulamalarının göç ve kültürleşmeye dair yordayıcılarını belirlemeye yönelik yapılan regresyon analizleri; kontrol değişkenlerinin anlamlı bir katkısının olmadığını göstermiştir. İkinci basamakta analize dahil edilen ayrımcılık algılarından sadece kolektif ayrımcılığın annenin ergeni kültürel önyargıya hazırlama davranışlarını yordadığı görülmüş ve sonraki basamaklarda da anlamlılık düzeyi korunmuştur (sırasıyla, $\beta_1 = .19$, $\beta_2 = .20$, $\beta_3 = .19$; $p < .05$). Annenin asimilasyon stratejisi üçüncü ve dördüncü basamaklarda önyargıya hazırlama davranışlarını anlamlı düzeyde yordarken (sırasıyla, $\beta_1 = .16$, $\beta_2 = .16$; $p < .05$), bütünleşme, ayrılma ve marjinalleşme stratejilerinin ise hiçbir basamakta anlamlı etki düzeyine ulaşmadığı görülmüştür. Ebeveynlik göstergelerini yordamada aile uyumunun anlamlı katkısının görülmediği diğer analizlerin aksine, aile yetkinliğinin önyargıya hazırlama uygulamalarını yordamada marjinal düzeyde bir katkısının olduğu bulunmuştur (sırasıyla, $\beta = .17$; $p < .07$). Bulgular, annenin ergeni kültürel önyargıya hazırlama

mesajlarına özellikle kolektif ayrımcılık algısının ve asimilasyon stratejisinin pozitif yönde etkileri olduğuna işaret etmektedir.

Güvensizlik teşviki mesajlarının, ilk basamakta eşitliğe dahil edilen hiçbir değişken tarafından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordandığı bulunurken; ikinci basamakta eşitliğe alınan bireysel ayrımcılık algısı tarafından anlamlı düzeyde yordandığı gözlenmektedir (sırasıyla, $\beta_1 = .28$, $\beta_2 = .22$, $\beta_3 = .23$; $p < .01$). Üçüncü basamakta ise sadece asimilasyon stratejisinin ($\beta_1 = .23$, $\beta_2 = .23$; $p < .01$) güvensizlik teşviki üzerinde pozitif yönde etkisinin olduğu görülmüştür. Göç ve kültürleşme değişkenleri annenin ergeni güvensizliğe teşvik eden mesajlarının toplam varyansının %13'ünü açıklamaktadır. Bulgular, annenin güvensizliğe teşvik eden mesajlarının önemli yordayıcıları olarak bireysel ayrımcılık ve asimilasyon stratejisine işaret etmektedir.

Bulgular genel olarak incelendiğinde, annenin kültürel sosyalleştirme davranışlarını en güçlü biçimde yordayan göç ve kültürleşme göstergelerinin; ele alınan ebeveynin kültürel sosyalleştirme davranışına göre etki güçleri değişmekle beraber, annenin kolektif ayrımcılık algısı ve bütünleşme, asimilasyon ve marjinalleşme stratejileri olarak belirlediği görülmektedir. Diğer taraftan ele alınan ebeveynlik göstergeleri üzerinde ailenin psikolojik uyumunun anlamlı bir katkısının olmadığını da yine bu grup bulgudan yola çıkılarak söylenebilir. Bu bölümde aktarılan regresyon analizlerine dair bulguların tümü Tablo 10'dan ayrıntısıyla izlenebilir.

4.4.2. Ergenin Psiko-Sosyal Uyumunu Yordayan Göç ve Kültürleşme Değişkenleri

Ergenin uyumunu yordayan göç ve kültürleşme değişkenlerini incelemek amacıyla bir grup hiyerarşik regresyon analizi yürütülmüştür. Buna göre, regresyon analizlerinin ilk basamağında göç yılı, anne eğitimi ve çocuğun cinsiyetinin etkileri kontrol edilmiştir. İkinci ve üçüncü basamaklarda ise sırasıyla ebeveynin algıladığı ayrımcılık, göçmen annenin kültürleşme stratejileri ve son basamakta da aile uyumuna ilişkin değişkenler eşitliğe dâhil edilmiştir (Bkz. Tablo 11 ve Tablo 12).

Ergenin uyum göstergelerinden ilk sırada ele alınan arkadaşına bağlılığını, araştırmanın kontrol değişkenlerinden göç yılının ilk basamaktan itibaren pozitif yönde yordadığı bulunmuştur (sırasıyla $\beta_1 = .14$, $\beta_2 = .15$, $\beta_3 = .17$, $\beta_4 = .17$; $p < .05$). İkinci

basamakta eşitliğe dâhil edilen annenin ayrımcılık algısının eşitliğe hiçbir anlamlı katkısı görülmezken, üçüncü basamakta annenin kültürleşme stratejilerinden asimilasyonun ergenin bildirdiği arkadaşına bağlılığını negatif yönde yordadığı görülmektedir ($\beta_1 = -.17$, $\beta_2 = -.18$; $p < .05$). Son basamakta eşitliğe dâhil edilen aile uyumu değişkenlerinin ergenin akrana bağlılığını açıklamada herhangi bir anlamlı katkısı bulunmamaktadır. Bulgulara göre, ergenin akrana bağlılığını yordamada göç ve kültürleşmeye bağlı göstergelerden en güçlüsünün asimilasyon stratejisi ve sonrasında ise göç yılı olduğu gözlenmiştir.

Ergenin olumlu arkadaşlıklarını yordayan değişkenleri belirlemek için yapılan regresyon analizi sonuçları; kontrol değişkenlerinden çocuğun cinsiyetinin ilk iki basamakta anlamlı düzeyde etkili olduğunu ($\beta_1 = -.15$, $\beta_2 = -.14$; $p < .05$) fakat sonraki basamaklarda algılanan ayrımcılık ve kültürleşme stratejilerinin eşitliğe dâhil edilmesi ile anlamlılığını koruyamadığını göstermektedir (Bkz., Tablo 11). Kolektif ayrımcılığın ise ikinci basamaktan itibaren ergenin olumlu arkadaşlıkları üzerinde negatif yönde güçlü bir anlamlı etkisinin olduğu belirlenmiştir (sırasıyla $\beta_1 = -.23$, $\beta_2 = -.27$, $\beta_3 = -.28$ $p < .001$). Modele üçüncü basamakta kültürleşme değişkenlerinin dâhil edilmesi ile ayrımcılığın yordama gücünün artması ise dikkat çekicidir. Kültürleşme stratejilerinden sadece asimilasyon stratejisinin marjinal düzeyde varyansa katkısının olduğu görülmektedir ($\beta_1 = -.15$, $\beta_2 = -.15$; $p < .07$). Aile uyumunun ergenin olumlu arkadaşlıklarına anlam herhangi bir katkısı bulunmamaktadır. Bulgular, ergenin bildirdiği olumlu arkadaşlıklarının özellikle annenin kolektif ayrımcılık algısı ile negatif yönde yordandığını göstermektedir.

Olumsuz arkadaşlıkların göç ve kültürleşme göstergelerince yordandığı analiz sonuçları, ilk basamakta eşitliğe dâhil edilen çocuk cinsiyetinin tüm basamaklarda yüksek düzey yordama gücünün olduğunu göstermiştir (sırasıyla $\beta_1 = .29$, $\beta_2 = .29$, $\beta_3 = .28$, $\beta_4 = .28$; $p < .001$). Eşitliğe son basamakta alınan aile yetkinliğinin ise ergenin olumsuz arkadaşlıkları üzerinde negatif yönde bir etkisinin olduğu belirlenmiştir ($\beta = -.22$ $p < .05$). Regresyon eşitliğine giren göç ve kültürleşme göstergeleri olumlu arkadaşlıkları açıklayıcı varyansın sadece %9'u ile ilişkilidir. Bulgular, özellikle çocuğun cinsiyetinin ve yanı sıra ailenin yetkinliğinin önemli ve anlamlı birer yordayıcı olduğunu göstermektedir. Bu bölümde aktarılan bulgulara Tablo 11'de ayrıntısıyla yer verilmektedir.

Tablo 11. Akran İlişkilerini Yordayan Göç ve Kültürleşme Değişkenleri

Değişkenler	Arkadaşa Bağlılık				Olumlu Arkadaşlıklar				Olumsuz Arkadaşlıklar			
	B1	B2	B3	B4	B1	B2	B3	B4	B1	B2	B3	B4
Göç yılı	.14*	.15*	.17*	.17*	.05	.05	.08	.08	.06	.06	.06	.07
Anne Eğitimi	.06	.06	.03	.03	.02	.01	.00	.00	-.09	-.09	-.09	-.07
Çocuk cinsiyeti	-.09	-.09	-.05	-.05	-.15*	-.14*	-.12	-.12	.29***	.29***	.28***	.28***
Algılanan ayrımcılık												
Kolektif		-.09	-.14	-.12		-.23**	-.27***	-.28***		.11	.12	.10
Bireysel		-.07	-.02	-.01		-.03	.01	.01		-.02	-.04	-.01
Kültürleşme												
Bütünleşme			.08	.06			.06	.05			.01	.01
Asimilasyon			-.17*	-.18*			-.15 ^m	-.15 ^m			.01	.00
Ayrılma			.07	.07			.14 ^m	.13			.00	.01
Marjinalleşme			-.06	-.04			-.06	-.06			.06	.06
Aile uyumu												
İletişim				.04				-.08				.02
Yetkinlik				-.01				.07				-.22*
Duygusal Bağlam				.09				.00				.12
F değeri	2.44	2.29*	2.20*	1.83*	1.86	3.79**	3.10**	2.40**	7.61***	5.02***	2.85**	2.67**
R² toplam	.02	.03	.05	.05	.01	.06**	.08 ^m	.08	.09*	.09	.07	.09

^mP < .07; *p < .05; **p < .01; ***p < .001

Bir sonraki regresyon analizinde, ergenin yalnızlığını yordayan göç ve kültürleşme değişkenlerini belirlemek amaçlanmaktadır. Sonuçlar, regresyona ikinci basamakta dâhil edilen kaynaklardan sadece kolektif ayrımcılığın üçüncü basamakta anlamlı düzeye ulaştığını ve son basamakta da anlamlılığını koruduğunu göstermektedir (sırasıyla $\beta_1 = .12$, $\beta_2 = .16$, $\beta_3 = .17$; $p < .05$). Modele dâhil edilen diğer değişkenlerden hiçbirinin modele anlamlı katkısı olmamıştır (Bkz. Tablo 12).

Ergenin saldırganlık göç ve kültürleşme kapsamında ele alındığında ise; değişkenlerden hiçbirinin anlamlı etkisinin olmadığı görülmüştür. Sadece bütünleşme stratejisinin üçüncü basamakta anlamlılık düzeyine ulaştığı ($\beta = -.17$; $p < .05$) fakat son basamakta ise etkisinin marjinal düzeye gerilediği belirlenmiştir ($\beta = -.14$; $p < .07$) (bkz Tablo 12).

Ergenin sergilediği amaca yönelik sosyal davranışları yordayan göç ve kültürleşme göstergeleri incelendiğinde ise, öncelikle analize dâhil edilen anne eğitiminin tüm basamaklarda anlamlı etkisini koruduğu görülmektedir (sırasıyla $\beta_1 = -.15$, $\beta_2 = -.14$, $\beta_3 = -.14$, $\beta_4 = -.15$; $p < .05$). İkinci basamakta incelenen ayrımcılığın etkisinin ise anlamlı düzeye ulaşamadığı bulunmuştur. Üçüncü basamakta eşitliğe dâhil edilen kültürleşme stratejilerinden marjinalleşmenin anlamlı bir yordayıcı olmasına rağmen (sırasıyla $\beta_1 = .18$, $\beta_2 = .16$; $p < .05$) genel olarak üçüncü basamağın modele katkısının anlamlı olmadığı bulunmuştur. Son basamakta ailenin duygusal bağlamının ergenin amaca yönelik olumlu sosyal davranışları üzerinde güçlü ve negatif yönde anlamlı bir etkisinin olduğu saptanmıştır ($\beta = -.27$ $p < .001$). Genel olarak anlamlı olan bu model; ergenin amaca ulaşmak için sergilediği olumlu davranışların anne eğitimi düştükçe ve anne kültürel açıdan marjinalleştikçe arttığına işaret etmektedir.

Bu bölümde ele alınan son regresyon modelinde, ergenin tepkisel/ özgeci olumlu sosyal davranışları göç ve kültürleşme göstergeleriyle yordandığıdır. Analiz sonuçlarına göre; çocuğun cinsiyetinin (kız =1, erkek =2) etkisi ilk iki basamakta anlamlılık düzeyine ulaşmış (sırasıyla, $\beta_1 = -.15$, $\beta_2 = -.14$; $p < .05$) fakat son iki basamakta etkisini kaybetmiştir (sırasıyla, $\beta_1 = -.12$ $\beta_2 = -.12$; $p > .05$). Ayrıca, aile yetkinliğinin tepkisel/özgeci OSD'yi açıklayan varyansa sadece marjinal düzeyde katkısının olduğu bulunmuştur. Bu modelde yer alan değişkenler tepkisel/özgeci olumlu sosyal davranış anlamlı olarak yordayamamıştır.

Tablo 12. Ergenin Psikososyal Yeterliğini Yordayan Göç ve Kültürleşme Değişkenleri

Değişkenler	Yalnızlık				Saldırganlık			
	B1	B2	B3	B4	B1	B2	B3	B4
Göç yılı	.01	.01	.01	.01	.02	.02	.05	.06
Anne Eğitimi	-.05	-.05	-.03	-.03	-.01	-.02	-.01	.00
Çocuk cinsiyeti	.03	.03	.01	.00	.11	.12	.12	.12
Algılanan ayrımcılık								
Kolektif		.12	.16*	.17*		.03	.05	.01
Bireysel		.00	-.05	-.04		-.08	-.13	-.12
Kültürleşme								
Bütünleşme			-.11	-.11			-.17*	-.14 ^m
Asimilasyon			.10	.10			.01	.00
Ayrılma			-.02	-.02			-.01	.00
Marjinalleşme			.10	.11			.10	.05
Aile uyumu								
İletişim				.09				-.05
Yetkinlik				-.05				-.16
Duygusal Bağlam				.00				-.04
F değeri	.29	.80	1.14	.93	.92	.76	1.27	1.74 ^m
R² toplam	-.01	.00	.01	.00	.00	-.01	.01	.04

Değişkenler	Amaca Yönelik OSD				Tepkisel/Özgeci OSD			
	B1	B2	B3	B4	B1	B2	B3	B4
Göç yılı	-.01	-.01	.01	.01	.05	.05	.03	.03
Anne Eğitimi	-.15*	-.14*	-.14*	-.15*	.01	.01	-.02	-.03
Çocuk cinsiyeti	.12	.11	.10	.09	-.13	-.14*	-.12	-.12
Algılanan ayrımcılık								
Kolektif		-.02	-.01	.01		.03	.00	.05
Bireysel		.10	.06	.03		.04	.10	.09
Kültürleşme								
Bütünleşme			.01	.05			.13	.10
Asimilasyon			-.08	-.07			-.05	-.05
Ayrılma			.02	.02			-.04	-.04
Marjinalleşme			.18*	.16*			-.12	-.08
Aile uyumu								
İletişim				.15				.11
Yetkinlik				.09				.15
Duygusal Bağlam				-.27**				-.02
F değeri	2.76*	1.98	1.79	2.04*	1.43	1.02	1.34	1.80*
R² toplam	.03*	.02	.03	.06*	.01	.00	.01	.04*

^mp<.07 *p<.05, **p<.01, ***p<.001; OSD= Olumlu sosyal davranışlar; çocuk cinsiyeti (1=kız, 2= erkek)

Bulgular genel olarak incelendiğinde ergenin uyumunu yordayan göç ve kültürleşme göstergelerinin; annenin kolektif ayrımcılık algısı, marjinalleşme stratejisi ve ailenin duygusal bağlamı olduğu söylenebilir. Özellikle anne eğitiminin çocuğun amaçları doğrultusunda diğerlerine sergilediği olumlu davranışlarına etki ettiği de görülmektedir. Sonuç olarak göç ve kültürleşmeye ait değişkenlerin bazılarının ergenin

arkadaşlık ilişkileri ve psiko-sosyal uyumu üzerinde farklılaşan düzeylerde etkilerinin olduğu söylenebilir. Bu bölümde aktarılan bulguların tümü Tablo 12’den takip edilebilir.

4.4.3. Ergen Uyumunu Yordayan Ebeveyn Davranışları

Tez çalışması kapsamında ele alınacak son grup basamaklı regresyon analizleri, ergen uyum göstergelerini (arkadaşa bağlılık, olumlu arkadaşlıklar, olumsuz arkadaşlıklar, yalnızlık, saldırganlık, amaca yönelik OSD, tepkisel OSD) yordayan ebeveyn inanç ve davranışlarının etkilerini incelemek amacıyla yürütülmüştür. Daha önceki üç grup regresyonda olduğu gibi, bu grup analizlerin de ilk basamağında anne ve çocuğa ait demografik değişkenler kontrol edilmiştir. İkinci basamakta ise annenin ebeveynliğine ilişkin inançları eşitliğe alınmıştır. Sırasıyla annenin akran yönetim davranışları üçüncü basamakta ve kültürel sosyalleştirme davranışlarının ise son basamakta ergenin uyumunu yordama güçleri sınanmıştır, sonuçlar Tablo 13’de verilmiştir.

Ergenin arkadaşına bağlılığını ilk basamaktan son basamağa kadar anlamlı etkisini sürdüren tek değişken göç yılıdır (sırasıyla $\beta_1 = .14$, $\beta_2 = .14$, $\beta_3 = .14$, $\beta_4 = .13$; $p < .05$). İkinci basamakta eşitliğe alınan ebeveynlik inançlarından yeterliğin akrana bağlılığı pozitif yönde yordadığı görülmektedir (sırasıyla $\beta_1 = .19$, $\beta_2 = .16$, $\beta_3 = .19$; $p < .01$). Üçüncü basamakta ise akran yönetim davranışlarından destekleyici iletişimin marjinal düzeyde anlamlı etkisi saptanmıştır ($\beta = .16$, $p < .07$). Son olarak annenin çoğulculuk mesajlarının anlamlı bir yordayıcı olarak belirlediği halde bu basamaktaki değişkenlerin varyansa anlamlı bir katkı sağlamadığı bulunmuştur. Ergenin olumlu arkadaşlıklarının ebeveynlik değişkenleri üzerinden ele alındığı regresyon analizleri; sosyo-demografik değişkenlerin hiçbirinin son basamağa değin süren anlamlı etkisinin olmadığını göstermiştir. İkinci basamakta eşitliğe dâhil edilen ebeveyn inançlarından endişe/stresin ergenin olumlu arkadaşlıkları üzerinde negatif yönde anlamlı etkisi olduğu bulunmuştur (sırasıyla $\beta_1 = -.33$, $\beta_2 = -.26$, $\beta_3 = -.23$; $p < .01$). Bu adımdaki değişkenler varyansın %13’ünü açıklamıştır. Üçüncü basamakta akranları destekleyici iletişimin olumlu arkadaşlıklar üzerinde tek başına anlamlı etkisi bulunmasına rağmen basamakta anlamlı etki sağlamamıştır ($\beta = .18$, $p < .05$). Ergenin olumlu arkadaşlıklarına etki eden ebeveynlik

değişkenlerinin ele alındığı modelin en güçlü yordayıcısının, annenin akran yönetimiyle ilgili endişesi olduğu görülmektedir.

Ergenin olumsuz arkadaşlıkları çocuğun cinsiyeti (kız=1, erkek=2) arafından eşitliğin tüm basamaklarında pozitif yönde ve güçlü biçimde yordamaktadır (sırasıyla $\beta_1=-.29$, $\beta_2=-.24$, $\beta_3=-.23$, $\beta_4=-.23$; $p<.001$). İkinci basamakta dâhil edilen kaynaklardan yeterliğin etkisinin ikinci ve üçüncü basamakta anlamlı olmadığı, kültürel sosyalleştirme uygulamalarının analize dâhil edildiği son basamağında ise anlamlı düzeye ulaştığı görülmektedir (sırasıyla $\beta_1=-.10$, $\beta_2=-.14$; $\beta_3=-.17$; $p<.05$). Annenin endişesinin ise tüm basamaklarda ergenin olumsuz arkadaşlıklarını güçlü ve pozitif yönde yordadığı görülmektedir (bkz Tablo 13). Üçüncü basamakta eşitliğe alınan hiçbir akran yönetim davranışının etkisi anlamlı düzeye ulaşamamıştır. Son basamakta ise annenin güvensizlik teşvikçi mesajlarının ergenin olumsuz arkadaşlıklarını anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir ($\beta=.19$, $p<.01$). Bulgular, ergenin olumsuz arkadaşlıklarını yordayan en güçlü iki değişken olarak ergen cinsiyeti ve annenin endişesine işaret etmekte sonrasında ise annenin güvensizlik teşvikinin olumsuz arkadaşlıklar üzerinde açıklayıcı bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Bu bölümde aktarılan bulguların tümü Tablo 13'den takip edilebilir.

Tablo 13. Ergenin Arkadaşlık İlişkilerini Yordayan Ebeveynlik Göstergeleri

Değişkenler	Arkadaşa Bağlılık				Olumlu Arkadaşlıklar				Olumsuz Arkadaşlıklar			
	B1	B2	B3	B4	B1	B2	B3	B4	B1	B2	B3	B4
Göç yılı	.14*	.14*	.14*	.13*	.05	.04	.04	.04	.06	.07	.04	.05
Eğitim (anne)	.06	.05	.02	.03	.02	-.01	-.02	-.02	-.09	-.07	-.08	-.09
Cinsiyet ^a	-.09	-.04	-.06	-.04	-.15*	-.08	-.09	-.10	.29***	.24***	.23***	.23***
Ebeveyn inançları												
Yeterlik		.19**	.16*	.19**		.11	.10	.11		-.10	-.14	-.17*
Endişe /stres		-.09	-.02	-.03		-.33***	-.26***	-.23**		.22***	.20**	.17*
Ebeveynin akran yönetimi davranışları												
Tİ			.13	.14			-.02	-.03			.04	.05
AD			.14	.16 ^m			.19*	.18*			-.02	-.03
Oİ			-.09	-.05			-.09	-.08			.03	.00
BT			-.08	-.07			-.05	-.02			.12	.08
Kültürel Sosyalleştirme												
Çoğulculuk				-.17*				.05				.08
Önyargıya h.				.03				-.03				-.06
Güvensizlik Teşviki				-.01				-.12				.19**
F değeri	2.44 ^m	3.50**	2.69**	2.49**	1.86	7.18***	4.69***	3.90***	7.61***	7.76***	4.83***	4.37***
R² toplam	.02 ^m	.06**	.07	.08	.01	.13***	.14	.15	.09***	.14***	.14	.17*

^mp<.07 *p<.05, **p<.01, ***p<.001

Not= Çocuğun cinsiyeti (Kız =1; Erkek = 2); Tİ= akran tercihleri ile ilgili iletişim; AD= arkadaşlığı destekleme; Oİ= onaylamama ile ilgili iletişim; BT= bilgi toplama; Önyargıya h.= Önyargıya hazırlama

Ergenin bildirdiği yalnızlık duygusuna, eşitliğe ilk basamakta dâhil edilen demografik değişkenlerin hiç biri tek başına anlamlı düzeyde katkı sağlamamıştır (Bkz. Tablo 14). İkinci basamakta yer alan ebeveyn yeterlik ve endişe inançlarının ergen yalnızlığı üzerinde istatistiksel düzeyde anlamlı etkileri olduğu görülmüştür. Annenin yeterlik inançlarının ergenin yalnızlığını negatif yönde (sırasıyla $\beta_1=-.22$, $\beta_2=-.26$, $\beta_3=-.23$; $p<.01$); endişe/stresinin ise (sırasıyla $\beta_1=.30$, $\beta_2=.21$, $\beta_3=.18$; $p<.05$) pozitif yönde yordadığı bulunmuştur. İkinci aşamada eşitliğe dâhil edilen annenin ergenin arkadaşlarını yönetmeye dair inançları, varyansın %13'ünü açıklamaktadır. Üçüncü basamakta analize dâhil edilen ebeveynin akran yönetim davranışlarından akranları onaylamamaya yönelik iletişim, anlamlı bir yordayıcı olarak belirlemiştir ($\beta_1=.23$, $\beta_2=.21$; $p<.01$). Son basamakta ise ergenin yalnızlığına sadece annenin kültürel güvensizlik teşvikinin istatistiksel düzeyde anlamlı etkisi bulunmuştur ($\beta=.22$; $p<.01$). Regresyon analizi sonuçları ebeveynlik değişkenlerinin yalnızlığa ilişkin varyansın %19 açıkladığını göstermektedir.

Saldırganlık davranışlarının ebeveyn inanç ve davranışları tarafından yordandığı regresyon analizinde, sadece ikinci basamakta analize dâhil edilen yeterlik inancının etkilerinin tüm basamaklarda anlamlı olduğu bulunmuştur (sırasıyla $\beta_1=-.27$, $\beta_2=-.29$, $\beta_3=-.30$ $p<.01$). Saldırgan davranışlarının eşitliğe dâhil edilen diğer ebeveynlik değişkenlerin hiçbiri tarafından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordanmadığı bulunmuştur (bkz.Tablo 14). Bulgular ergenin saldırgan davranışlarının azalması üzerinde annenin ergenin akran ilişkilerinin yönetiminde kendini yeterli bulmasının etkili olduğunu göstermektedir.

Ergenin amaca yönelik sergilediği olumlu sosyal davranışlarının, analize ilk basamakta demografik değişkenlerden anne eğitimi tarafından tüm basamaklarda yordandığı (sırasıyla $\beta_1=.15$, $\beta_2=-.15$, $\beta_3=-.15$; $p<.05$) fakat bu basamağın varyansa anlamlı bir katkısı olmadığı bulunmuştur. Sonraki üç basamakta eşitliğe dahil edilen ebeveynlik göstergelerinin hiçbirinin amaca yönelik OSD'yi anlamlı düzeyde yordamadığı görülmektedir.

Son olarak ergenin tepkisel/özgeci olumlu sosyal davranışları, sadece ikinci basamakta eşitliğe dâhil edilen yeterlik inançları tarafından anlamlı biçimde yordanmış (sırasıyla $\beta_1=.24$, $\beta_2=.22$, $\beta_3=.24$; $p<.01$) ve bu basamakta yer alan kaynakların toplam varyansın %5'ini açıkladığı bulunmuştur. Bulgular annenin yeterlilik inançlarının ergenin

tepkisel/özgeci olumlu sosyal davranışlarında etkili olduğuna işaret etmektedir. Bu bölümde aktarılan bulguların tümü Tablo 14'den takip edilebilir.

Ergenin psiko-sosyal uyumunu ebeveyn inanç ve uygulamalarının yordadığı bulgular birlikte ele alındığında; annenin kendi ebeveynliğine yönelik inançlarının ergenin arkadaşlık ilişkilerini ve psiko-sosyal yeterliğini etkileyebilen önemli faktörler olarak belirlemektedir. Özellikle annenin yeterliliğinin ergenin arkadaşına bağlılığı, yalnızlığı ve saldırganlığı üzerinde, endişesinin ise ergenin arkadaşlıklarının niteliği (olumlu, olumsuz) ve yalnızlığı üzerindeki etkileri belirgindir. Annenin ergenin arkadaşlıklarını onayladığını belirten iletişiminin ergenin daha fazla arkadaşına bağlanması olumlu arkadaşlıklar geliştirmesi ile bağlantısının yanı sıra, yalnızlığıyla ilişkisinin olduğu da açıktır. Bir diğer önemli noktada ebeveynin ev sahibi gruba yönelik güvensizlik teşviki mesajlarının da ergenin arkadaşlık ilişkilerinin niteliğinde ve yine yalnızlık duygusunda belirleyici rolüdür.

Tablo 14. Ergenin Psiko-Sosyal Yeterliğini Yordayan Ebeveynlik Göstergeleri

Değişkenler	Yalnızlık				Saldırganlık			
	B1	B2	B3	B4	B1	B2	B3	B4
Göç yılı	.01	.02	.01	.01	.02	.02	.01	.00
Eğitim(anne)	-.05	-.02	.00	-.01	-.01	.00	.00	.00
Cinsiyet(Ç)	.03	-.06	-.03	-.03	.11	.04	.03	.04
Ebeveyn inançları								
Yeterlik		-.22**	-.21**	-.23**		-.27***	-.29***	-.28***
Endişe /stres		.30***	.21**	.18*		.04	.06	.05
Ebeveynin akran yönetimi davranışları								
Tİ			-.14	-.13			-.04	-.03
AD			-.11	-.12			.11	.11
Oİ			.23**	.21**			.00	.00
BT			.03	.01			.02	.02
Kültürel Sosyalleştirme								
Çoğulculuk				.01				-.04
Önyargıya h.				-.10				-.05
Güvensizlik				.22**				.07
Teşviki								
F değeri	0.29	7.15***	5.37***	4.90***	0.92	3.81**	2.34*	1.84
R² toplam	-.01	.13***	.16*	.19*	.00	.06***	.06	.05

Değişkenler	Amaca Yönelik OSD				Tepkisel/Özgeci OSD			
	B1	B2	B3	B4	B1	B2	B3	B4
Göç yılı	-.01	.00	-.03	-.03	.05	.06	.05	.05
Eğitim (anne)	-.15*	-.15*	-.15*	-.15*	.01	-.01	-.03	-.02
Cinsiyet (Ç)	.12	.14*	.12	.13	-.13	-.07	-.09	-.09
Ebeveyn inançları								
Yeterlik		.13	.12	.13		.24***	.22**	.24**
Endişe /stres		.07	.08	.06		-.02	.03	.03
Ebeveynin akran yönetimi davranışları								
Tİ			.00	.02			.10	.10
AD			.05	.06			.10	.11
Oİ			-.09	-.08			-.10	-.08
BT			.16*	.15			-.03	-.03
Kültürel sosyalleştirme								
Çoğulculuk				-.10				-.09
Önyargıya h.				-.01				.04
Güvensizlik				.10				-.04
Teşviki								
F değeri	2.76*	2.47*	2.05*	1.82*	1.43	3.29**	2.26*	1.82*
R² toplam	.03*	.03	.04	.05	.01	.05**	.05	.05

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$; Not: ^aCinsiyet (1=kız, 2= erkek); Önyargıya h.= önyargıya hazırlama

Not= Çocuğun cinsiyeti (Kız =1; Erkek = 2); Tİ= akran tercihleri ile ilgili iletişim; AD= arkadaşlığı destekleme; Oİ= onaylamama ile ilgili iletişim; BT= bilgi toplama; Önyargıya h.= Önyargıya hazırlama

4.5. DEĞİŞKENLER ARASI ARACI İLİŞKİLER

Tezin bu bölümünde araştırmada incelenen göç ve kültürleşme değişkenleri, ebeveynlik göstergeleri ve ergenin uyumu arasındaki dolaylı ilişkileri incelemek üzerinedir. Dolaylı etkiler basit ve çoklu regresyon analizleri ile ele alınmıştır. Ebeveynin kültürleşme stratejilerinin aracı rolü incelenirken öncelikle göç yılı, anne eğitimi ve çocuğun cinsiyeti kontrol edilerek analizler yürütülmüştür. Değişkenler arasındaki ilişkiler kısmi korelasyonlar ile incelenmiş ve anlamlı ilişki gösteren değişkenler arasında Çoklu Aracı Model (Multiple Mediation Model) ve Basit Aracı Model analizleri düzenlenmiştir. Aracılık etkisinin elde edilen anlamlılığı ise güven aralığının hesaplanması ile sınanmıştır. Buna göre bu aralık içinde sıfırın bulunup bulunmaması aracı etkinin anlamı için temel kriter olarak ele alınmaktadır (Peacher ve Hayes, 2008: 883-884). Aracı analizler SPSS paket programına eklenti ile çalışan PROCESS kullanılarak yürütülmüştür. Aracı ilişkilerin varlığı Baron ve Kenny (1986)'nin dört temel kriterleri göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir. Buna göre; 1) yordayıcı ve yordanan değişkenler arasındaki ilişki anlamlı olmalı, 2) aracı değişken ile yordanan değişken arasındaki ilişki anlamlı olmalı, 3) yordayıcı ve aracı değişken eş zamanlı analize girdiğinde aracı değişken ile yordanan değişken arasındaki ilişki anlamlı olmalı, 4) yordayıcı değişken ile aracı değişken eş zamanlı analize girdiğinde ise yordayıcı değişken ile yordanan değişken arasında var olan ilişki anlamlı olmaktan çıkmalı (tam aracı etki) veya anlamlılık düzeyi düşmelidir (kısmi aracı).

4.5.1. Göç Deneyimi ile Ebeveynin Kültürel Sosyalleştirme Mesajları Arasındaki İlişkilerde Kültürleşmenin Aracı Rolüne Yönelik Bulgular

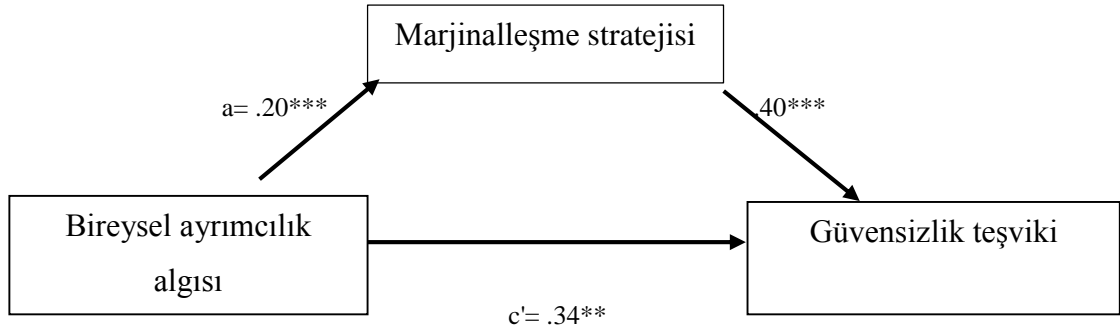
Göç ve kültürleşme değişkenleri ile ebeveynlik arasındaki dolaylı ilişkide kültürleşme stratejilerinin aracılık etkisini ele almak amacıyla, öncelikle ilgili göstergeler arasındaki korelasyon değerleri incelenmiştir. Buna göre ilgili göstergelerden; bireysel ayrımcılık (göç deneyimi), marjinalleşme (kültürleşme) ve ebeveynin güvensizlik teşviki mesajları (ebeveynlik uygulaması) arasındaki karşılıklı ilişkilerin anlamlı olduğu görülmüştür (bkz Tablo 6). Aşağıdaki spesifik aracı ilişki Denence 13 kapsamında düzenlenerek basit aracı analiz ile sınanmıştır.

Ebeveynin bireysel ayrımcılık algısı ile kültürel sosyalleştirme mesajlarından güvensizlik teşviki arasındaki ilişkiye marjinalleşme stratejisi aracılık edecektir.

Düzenlenen basit aracı değişken analizi ile; annenin bireysel ayrımcılık algısı ile çocuğuna iletildiği kültürel güvensizlik teşviki mesajları arasında marjinalleşme stratejisinin aracı rolü incelenmiştir (bkz. Tablo 15). İlk olarak bireysel ayrımcılığın annenin güvensizlik teşviki mesajları üzerinde doğrudan etkisi ($\beta = .42, t = 3.59, p < .001$) anlamlı bulunmuştur (Adım 1). İkinci adım olarak bireysel ayrımcılığın marjinalleşme stratejisi üzerindeki doğrudan etkisinin de anlamlı olduğu görülmektedir ($\beta = .20, t = 3.47, p < .01$). Aracı değişken olan marjinalleşme stratejisinin bireysel ayrımcılık ile birlikte analize dâhil edildiği koşulda marjinalleşmenin iletilen mesaj üzerinde anlamlı düzeyde doğrudan etkisinin anlamlı olduğu ($\beta = .40, t = 3.16, p < .001$) görülmektedir (Adım 3). Son olarak bireysel ayrımcılık ile marjinalleşme birlikte analize dâhil edildiğinde bireysel ayrımcılık ile güvensizlik teşviki arasındaki ilişkinin anlamlılık düzeyinin düştüğü saptanmıştır ($\beta = .34, t = 2.89, p < .01$). Dolayısıyla bireysel ayrımcılık algısı ile güvensizlik teşviki mesajları arasındaki ilişkide marjinalleşme stratejisinin kısmi aracı etkisi olduğu söylenebilir (bkz. Şekil 3). Ayrıca tüm modelin anlamlı olduğu ve varyansın %10'unu açıkladığı görülmüştür (bkz. Tablo 15). Aracı değişkenin kısmi aracılık etkisinin anlamlı olup olmadığını test etmek için Bias-Corrected ve Accelerated (BCa) güven aralıkları incelendiğinde aracı değişkenin kısmi aracılık etkisinin anlamlı olduğu bulunmuştur (% 95 BCa Güven Aralıkları (.0238 - .1918)). Buna göre, *Denence 13a* kapsamında öngörülen ilişkinin kısmen desteklendiği görülmektedir.

Tablo 15. Göç deneyimi ile ebeveynin kültürel sosyalleştirme mesajları arasındaki ilişkide kültürleşmenin aracı rolü

Değişkenler	M (Marjinalleşme)			Y (Güvensizlik Teşviki)		
	β	SE	p	β	SE	p
X (Bireysel ayrımcılık)	a .20	.06	<.001	c' .34	.12	<.01
M (Marjinalleşme)	-	-	-	B	.40	<.001
Sabit	1.49	.16	<.000	1.22	.35	<.001
$R^2 = .08$			$R^2 = .10$			
$F_{(2,203)} = 8.52, p < .001$			$F_{(3,202)} = 7.82, p < .01$			

Şekil 5. Kültürel sosyalleştirme mesajlarının yordanmasında marjinalleşme stratejisinin aracı rolüne ilişkin yol haritası

4.5.2. Göç Deneyimi ile Ergenin Psiko-Sosyal Uyum Göstergeleri Arasındaki İlişkilerde Ebeveynin Akran Yönetiminin Aracı Rolüne Yönelik Bulgular

Aracı analizlerin bu bölümünde ebeveynin göç sürecinde algıladığı ayrımcılık ile ergenin uyumu arasındaki ilişkide ebeveynin akran yönetiminin olası aracı rolü ele alınmıştır. Ergen ve ebeveyne ait bu başlık altında ele alınan göstergelerin aralarındaki ilişkiler korelasyon matrisinde incelendiğinde; annenin algıladığı kolektif/bireysel ayrımcılık (göç deneyimi), ebeveynin akran yönetimi endişesi/stresi (ebeveynlik

inançları) ve ergenin olumlu arkadaşlık ve bağlılık göstergeleri (ergenin psiko-sosyal uyumu) arasında anlamlı düzeyde ilişkiler gözlenmektedir (bkz. Tablo 7 ve Tablo 8).

Buna göre Denence 14 kapsamında aşağıdaki özel ilişkiler sınanacaktır;

Algılanan kolektif ayrımcılık ile arkadaşına bağlılığı arasındaki ilişkiye annenin endişe/ stresi aracılık edecektir.

Algılanan kolektif ayrımcılık ile ergenin olumlu arkadaşlık puanları arasındaki ilişkiye annenin endişe/stresi aracılık edecektir.

Algılanan bireysel ayrımcılık ile ergenin arkadaşına bağlılığı arasındaki ilişkiye annenin endişe/ stresi aracılık edecektir.

Algılanan bireysel ayrımcılık ile ergenin olumlu arkadaşlık puanları arasındaki ilişkiye annenin endişe/stresi aracılık edecektir.

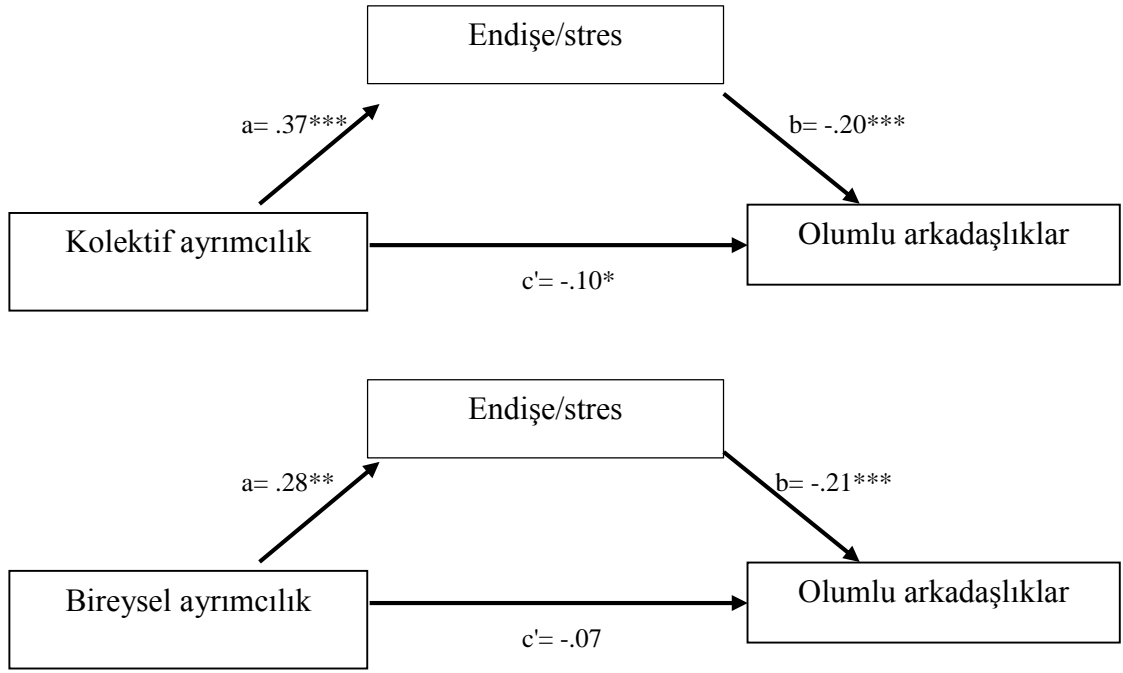
İlk olarak kolektif ayrımcılık ile olumlu arkadaşlıklar arasında annenin yaşadığı endişenin aracı rolüne bakılmıştır (Bkz. Tablo 16). Buna göre kolektif ayrımcılığın olumlu arkadaşlıklar üzerinde negatif yönde ve doğrudan anlamlı etkisi ($\beta = -.17, t = -.361, p < .001$) bulunmaktadır (Adım 1). Kolektif ayrımcılığın ebeveyn endişe/stresi üzerinde anlamlı etkisi ($\beta = .37, t = 5.11, p < .001$) görülmektedir (Adım 2). Aracı değişkenin bağımsız değişken ile birlikte eşitliğe alınması durumunda endişe/stres'in ergenin olumlu arkadaşlıkları üzerinde doğrudan anlamlı etkilerinin ($\beta = -.20, t = -4.19, p < .001$) olduğu görülürken (Adım 3), kolektif ayrımcılığın anlamlı etkisinin ($\beta = -.10, t = -2.13, p < .05$) azaldığı saptanmıştır (Adım 4). Buradan hareketle, annenin endişesinin kolektif ayrımcılık algısı ile ergenin bildirdiği olumlu arkadaşlıklar arasındaki ilişkide kısmi aracı etkisinin olduğu bulunmuştur. Ayrıca tüm modelin anlamlı olduğu ($F_{(4,201)} = 09.50, p < .001$) ve varyansın %16'sını açıkladığı görülmektedir. Aracı etkinin anlamlılık düzeyi de anlamlı bulunmuştur (NT = -.06 ve % 95 BCa GA (-.1197- -.0342)). Annenin kolektif ayrımcılık algısı ile ergenin arkadaşına bağlılığı arasındaki negatif yöndeki anlamlı ilişkiyi annenin akran yönetimindeki endişesinin/stresinin anlamlı biçimde kısmi aracı rolü olduğu bulunmuştur (bkz. Tablo 16).

Ergenin olumlu arkadaşlıklarının üzerinde ebeveynin bireysel ayrımcılık inancının, ebeveynin akran yönetiminde ebeveynliğine ilişkin endişelerin aracı etkisinin incelendiği ikinci bir model bu başlık kapsamında ele alınmıştır. Analiz sonuçları, annenin bireysel ayrımcılık algısının ergenin olumlu arkadaşlıkları üzerinde etkisinin ($\beta =$

-.13, $t = -2.08$, $p < .05$) anlamlı olduğunu göstermektedir (Adım 1). Bireysel ayrımcılığın, aracı değişken aday olan anne endişesi üzerinde anlamlı doğrudan etkisinin ($\beta = .28$, $t = 2.85$, $p < .01$) olduğu bulunmuştur (Adım 2). Endişe/stres ve bireysel ayrımcılık algısı değişkenlerinin birlikte eşitliğe alınması durumunda ise; endişenin (aracı değişken) ergenin olumlu arkadaşlıkları üzerinde doğrudan etkisi ($\beta = -.21$, $t = -4.83$, $p < .001$) anlamlı düzeyde bulunurken (Adım 3), bireysel kolektif ayrımcılık algısının ise aracı değişken ile birlikte eşitliğe alınması durumunda anlamlılığını kaybettiği ($\beta = -.07$, $t = -1.20$, $p > .05$) gözlenmiştir (Adım 4). Buradan hareketle, anne endişesinin bireysel ayrımcılık algısı ile ergenin olumlu arkadaşlıkları arasındaki ilişkide tam aracı etkisinin olduğu sonucu çıkarılmıştır. Ayrıca tüm modelin anlamlı olduğu ($F_{(4,201)} = 8.61$, $p < .001$) ve varyansın % .15'ini açıkladığı görülmüştür. Aracı değişkeninin tam aracılık etkisinin anlamlı olduğu (NT= -.07 ve % 95 BCa GA (-.1169- -.0126) bulunmuştur. Annenin bireysel ayrımcılık algısı ile ergenin arkadaşına bağlılığı arasındaki ilişkide endişenin aracı rolüne ilişkin yapılan basit aracı analizi sonucu, aracı ilişki koşulları sağlanamamıştır (bkz Tablo 16).

Tablo 16. Göç deneyimi ile ergenin arkadaşlık ilişkileri arasında akran yönetimine yönelik inançların aracı etkisi

Değişkenler	M (Endişe/stres)			Y(Arkadaşa bağlılık)			Y(Olumlu arkadaşlıklar)				
	B	SE	P	β	SE	p	β	SE	p		
X(K.ayrımcılık)	a .37	.07	<.001	c'	-.07	.06	.22	c'	-.10	.05	.04
M (Endişe/stres)	-	-	-	b	-.07	.06	.16	b	-.20	.04	<.001
Sabit	3.06	.17	<.001		4.55	.21	<.001		4.00	.17	<.001
	R ² = .34			R ² = .03			R ² = .16				
	$F_{(1,204)} = 26.41$, $p < .001$			$F_{(4,201)} = 2.64$, $p > .05$			$F_{(4,201)} = 9.50$, $p < .001$				
Değişkenler	M (Endişe/stres)			Y(Arkadaşa bağlılık)			Y(Olumlu arkadaşlıklar)				
	B	SE	P	β	SE	p	β	SE	p		
X(B. ayrımcılık)	a .28	.10	<.01	c'	-.10	.07	.15	c'	-.07	.06	.23
M(Endişe/stres)	-	-	-	b	-.08	.05	.11	b	-.21	.04	<.001
Sabit	3.41	.17	<.001		4.47	.26	<.001		4.06	.22	<.001
	R ² = .05			R ² = .02			R ² = .15				
	$F_{(1,204)} = 9.65$, $p < .01$			$F_{(4,201)} = 2.85$, $p < .05$			$F_{(4,201)} = 8.61$, $p < .001$				

Şekil 6. Ergenin arkadaşlık ilişkilerinin yordanmasında annenin inançlarının aracı rolüne ilişkin yol haritası

4.5.3. Kültürleşme Stratejileri ile Ergenin Psiko-Sosyal Uyum Göstergeleri Arasındaki İlişkilerde Ebeveynin Akran Yönetiminin Aracı Rolüne Yönelik Bulgular

Annenin akran yönetimi uygulamalarının, kültürleşme stratejileri ile ergenin psiko-sosyal uyumu arasındaki ilişkide aracı rolünün incelenmesi amacıyla, öncelikle korelasyon analizleri incelenmiştir. Aracı koşulları sağlayan değişkenler ile basit ve Çoklu Aracı Analiz (Multiple Mediation Model) modelleri oluşturulmuştur. Aracı analizlerde göç yılı, anne eğitim düzeyi ve çocuk cinsiyetinin birlikte değişim etkileri kontrol edilmiştir. Buna göre Denence 16 kapsamında ele alınan ilişkilerden aracı ilişki kriterlerini karşılayan herhangi bir ilişkiye rastlanmazken, Denence 15 kapsamında aşağıdaki özel ilişkiler sınanacaktır;

Ebeveynin kültürleşme stratejilerinden asimilasyon ve arkadaşla bağlılık arasında akran tercihlerine yönelik iletişim aracılık edebilir.

Ebeveynin kültürleşme stratejilerinden marjinalleşme ile tepkisel OSD arasında akran tercihlerine yönelik iletişim ve bilgi toplama uygulamaları aracılık edebilir.

Ebeveynin kültürleşme stratejilerinden marjinalleşme ile amaca yönelik OSD arasında akran tercihlerine yönelik iletişim ve bilgi toplama uygulamaları aracılık edebilir.

Öncelikle ebeveynin asimilasyon stratejisi ile ergenin uyum göstergelerinden arkadaşına bağlılığı arasındaki ilişkide annenin akran yönetim davranışlarından 1) akran tercihleriyle ilgili iletişim ve 2) bilgi toplama uygulamalarının aracı rolleri ayrı ayrı incelenmiştir (bkz. Tablo 17). Analiz sonuçları, annenin asimilasyon stratejisinin ergenin arkadaşına bağlılığı üzerinde anlamlı doğrudan etkisinin ($\beta = -.13, t = -2.09, p < .05$) olduğunu göstermektedir (Adım 1). Asimilasyon stratejisinin aracı değişkenler olan akranlar hakkında ergenle iletişim ($\beta = -.18, t = -2.31, p < .05$) ve bilgi toplama ($\beta = .19, t = 2.11, p < .01$) üzerinde doğrudan etkilerinin ise anlamlı olduğu bulunmuştur (Adım 2). Üçüncü adımda bağımsız değişken ile aracı değişkenler eşitliğe birlikte dâhil edildiği koşulda; iletişimin arkadaşına bağlılık üzerinde etkisi ($\beta = .13, t = 2.13, p < .05$) anlamlıyken, bilgi toplama davranışlarının arkadaşına bağlılık üzerinde anlamlı etkisinin ($\beta = -.01, t = -.03, p > .05$) olmadığı görülmektedir (adım 3). Son adımda ise aracı değişkenlerin eş zamanlı olarak eşitliğe alınması durumunda asimilasyonun arkadaşına bağlılık üzerinde yordayıcı olma özelliği ortadan kalkmaktadır ($\beta = -.10, t = -0.32, p > .05$). Buradan hareketle sadece iletişim değişkeninin asimilasyon ve arkadaşına bağlılık arasındaki ilişkiye tam aracılık etkisinin bulunduğu söylenebilir (bkz. Şekil 4). Oluşturulan bu modelin anlamlı olduğu ve varyansın %5'ini açıkladığı görülmektedir. İletişim değişkeninin tam aracılık etkisinin ise anlamlı olduğu görülmektedir, % 95 BCa GA (-.0744- -.0072). Detaylı bilgiler Tablo 17'de verilmiştir.

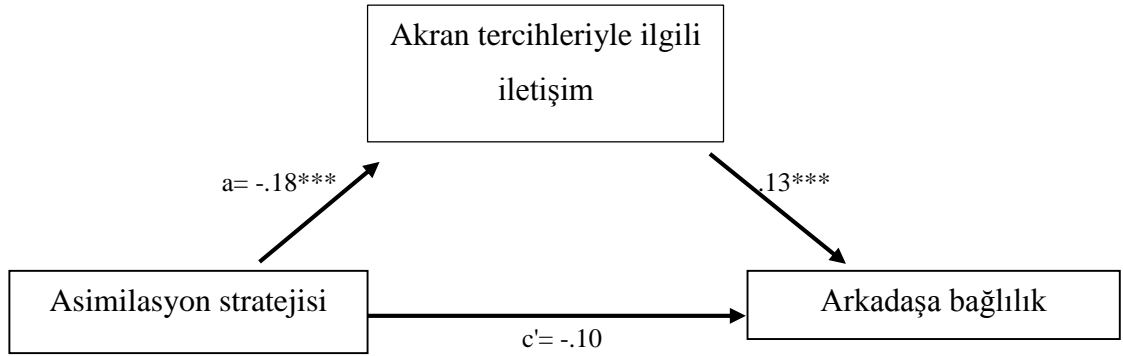
Aracı etkinin incelendiği bir diğer ilişki örüntüsü ise annenin marjinalleşme stratejisi ile ergenin olumlu sosyal davranışları arasındaki ilişkidir. Annenin akran tercihlerine ilişkin iletişim ve bilgi toplama davranışları; bu ilişki için önerilen aracı değişkenlerdir. Yürütülen çoklu aracı analizler; annenin marjinalleşme stratejisinin amaca yönelik olumlu sosyal davranışlar üzerinde doğrudan etkisinin ($\beta = .22, t = 2.50, p < .01$) anlamlı olduğunu göstermektedir. Marjinalleşmenin hem annenin çocuğunun

arkadaş tercihlerine yönelik iletişim ($\beta = -.18, t = -1.95, p < .05$) hem de bilgi toplama ($\beta = .25, t = 0.04, p < .05$) davranışları üzerindeki etkisinin anlamlı olduğu bulunmuştur. Üçüncü adımda aracı değişkenlerin amaca yönelik olumlu davranışlar üzerinde etkisi incelendiğinde ise; ne akran tercihlerine ilişkin iletişim değişkenin anlamlı etkisi ($\beta = .03, t = 0.43, p > .05$) ne de bilgi toplamanın anlamlı etkisi ($\beta = .10, t = 1.81, p > .05$) görülmektedir. Üçüncü koşulun sağlanmaması nedeniyle bu modellerde önerilen aracı ilişkilerin anlamlı olmadığı tespit edilmiştir.

Yapılan son grup aracı analizde ise annenin marjinalleşme stratejisi ile ergenin tepkisel /özgeci sosyal davranışları arasında akran yönetim davranışlarının aracı rolü ele alınmıştır. Bulgular, annenin marjinalleşme stratejisinin ergenin tepkisel/özgeci olumlu sosyal davranışlarını negatif yönde anlamlı düzeyde etkisini ($\beta = -.10, t = -1.75, p < .05$) ortaya koymuştur (Adım 1). Bununla birlikte marjinalleşmenin akran ilişkisinde tercihlere ilişkin iletişimi negatif yönde ($\beta = -.18, t = -1.95, p < .05$) ve bilgi toplama davranışlarını pozitif yönde ($\beta = .25, t = 2.21, p < .05$) yordadığı bulunmuştur (Adım 2). Üçüncü adımda ise aracı değişkenlerin tepkisel/özgeci OSD'yi anlamlı düzeyde yordamadığı ($\beta = .08, p > .05$) görülmektedir. Dolayısıyla, annenin marjinalleşme stratejisi ile ergenin tepkisel/özgeci sosyal davranışları arasında akran yönetim davranışlarının aracı etkilerinin önerildiği bu modelin geçerlenmediği bulunmuştur (bkz. Tablo 17).

Tablo 17. Göç deneyimi ile ergenin psikososyal uyumu arasında akran yönetimine yönelik uygulamaların aracı etkisi

Değişkenler	M (İletişim)				M (Bilgi Toplama)				Y(Arkadaşa bağlılık)		
	B	SE	p	c'	β	SE	p	c'	β	SE	p
X1 Asimilasyon	a -.18	.07	<.05	c'	.23	.09	<.01	c'	-.10	.06	.11
M ₁ (İletişim)	-	-	-	b	-	-	-	b	.13	.25	<.001
M ₂ (bilgi Toplama)	-	-	-	b	-	-	-	b	-.00	.05	.93
Sabit	3.42	.20	<.001		1.87	.24	<.001		3.93	.25	<.001
R ² = .03				R ² = .03				R ² = .05			
$F_{(1,204)}= 6.02, p< .05$				$F_{(1,204)}=6.71, p< .01$				$F_{(3,202)}= 3.34, p< .01$			
Değişkenler	M (İletişim)				M(Bilgi toplama)				Y(Amaca yönelik OSD)		
	B	SE	p	c'	β	SE	p	c'	β	SE	p
X2 Marjinalleşme	a -.18	.09	<.05	c'	.25	.11	<.05	c'	.20	.09	<.01
M ₁ (İletişim)	-	-	-	b	-	-	-	b	.03	.07	.66
M ₂ (Bilgi toplama)	-	-	-		-	-	-	b	.10	.06	.07
Sabit	2.84	.32	<.001		1.38	.39	<.001		1.81	.35	<.001
R ² = .06				R ² = .07				R ² = .09			
$F_{(4,201)}= 3.39, p< .01$				$F_{(4,201)}= 3.50, p< .05$				$F_{(6,199)}= 3.26, p< .01$			
Değişkenler	M (İletişim)				M(Bilgi toplama)				Y(Tepkisel/özgeci OSD)		
	B	SE	p	c'	β	SE	p	c'	β	SE	p
X2 Marjinalleşme	a -.18	.09	<.05	c'	.25	.11	<.05	c'	-.09	.04	.13
M ₁ (İletişim)	-	-	-	b	-	-	-	b	.08	.05	.11
M ₂ (Bilgi toplama)	-	-	-		-	-	-	b	.01	.04	.81
Sabit	2.84	.32	<.001		1.38	.39	<.001		3.27	.24	<.001
R ² = .02				R ² = .07				R ² = .05			
$F_{(4,201)}= 5.02, p< .05$				$F_{(4,201)}= 3.50, p< .01$				$F_{(6,199)}= 1.79, p> .05$			

Şekil 7. Ergenin psiko-sosyal uyumunun yordanmasında annenin akran yönetim davranışlarının aracı rolüne ilişkin yol haritası

4.5.4. Ailenin Psikolojik Uyumu ile Ergenin Psiko-Sosyal Uyum Göstergeleri Arasındaki İlişkilerde Akran Yönetim İnançlarının Aracı Rolarine Yönelik Bulgular

Araştırmanın bulgularıyla ilgili bu son bölümünde ailenin psikolojik uyumuna ilişkin ölçümlerin (iletişim, yetkinlik ve duygusal bağlam) yordayıcı değişken, ergenin arkadaşlık ilişkileri ve psikososyal yeterliğine ilişkin ölçümler yordanan değişken ve ebeveynin ergenin akranlarına ilişkin inançları (yeterlik ve endişe/stres) ise aracı değişken olarak ele alındığı bir grup model sınanmaktadır. Korelasyon tabloları incelendiğinde söz konusu değişkenler arasında anlamlı ilişkiler görülmektedir. Karşılıklı anlamlı ilişkilerden hareketle; basit aracı modeller oluşturulmuştur. Ergenin psiko-sosyal uyumunu ve yanı sıra ele alınan yordayıcı ve aracı değişkenleri etkileyebilecek olası karıştırıcı değişkenlerin (göç yılı, anne eğitimi ve çocuk cinsiyeti) etkileri ise baştan kontrol edilmiştir. Buna göre, Denenceler 17b kapsamında ele alınan ilişkiler incelendiğinde aracılık kriterlerini karşılamadıkları gözlenmiş ve Denence 17a kapsamında aşağıdaki olası aracı etkiler için analizler yapılmıştır.

Aile içindeki iletişim ve ergenin psikososyal uyumu (arkadaşa bağlılık, saldırganlık, tepkisel/özgeci olumlu sosyal davranışlar) arasındaki ilişkilere ebeveynin akran yönetiminde yeterliği aracılık edecektir.

Ailenin yetkinliği ile ergenin psikososyal uyumu (olumsuz arkadaşlıklar, saldırganlık, tepkisel/özgeci olumlu sosyal davranışlar) arasındaki ilişkilere annenin akran yönetiminde yeterliği aracılık edecektir.

Ailenin duygusal bağlamı ile ergenin psikososyal uyumu (arkadaşa bağlılık, saldırganlık, tepkisel/özgeci olumlu sosyal davranışlar) arasındaki ilişkilere annenin akran yönetiminde yeterliği aracılık edecektir.

İlk olarak ailedeki iletişiminin ergenin saldırgan davranışları ile arasındaki ilişkide ebeveyn inançlarından yeterliğin aracı rolü test edilmiştir. Bulgular ailedeki iletişimin ergenin saldırgan davranışlarını negatif yönde ve anlamlı düzeyde yordadığını ortaya koymuştur ($\beta = -.07$, $t = -2.21$, $p < .05$). Bununla birlikte ailedeki iletişimin ebeveynin yeterlik inançlarını pozitif yönde anlamlı düzeyde etkilediği ($\beta = .23$, $t = 2.40$, $p < .05$) görölmektedir (Adım 2). Aile iletişiminin anne yeterlik inançları ile birlikte analize alınması durumunda ise yeterlik inançlarının saldırgan davranışlar üzerinde negatif yönde anlamlı etkisi ($\beta = -.09$, $t = -3.65$, $p < .001$) görölürken (Adım 3), aile uyumunun saldırgan davranışlar üzerindeki anlamlı etkisi ($\beta = -.05$, $t = -1.64$, $p > .05$) anlamsız hale gelmiştir (Adım 4). Dolayısıyla aile üyelerinin iletişimi ve ergenin saldırganlık davranışları arasındaki ilişkiye annenin akran yeterliğine ilişkin inançlarının “tam aracılık” ettiği gözlenmiştir. Ayrıca tüm modelin anlamlı olduğu ve varyansın %09’unu açıkladığı görölmektedir. Aracı değişkeninin tam aracılık etkisinin ise anlamlı olduğu görölmektedir, % 95 BCa GA (-.0513- -.0022). Detaylı bilgiler Tablo 18’de verilmiştir.

İkinci olarak ailedeki iletişimi ile ergenin sergilediği tepkisel/özgeci sosyal davranışlar arasındaki ilişkiye annenin akran yönetimine ilişkin yeterlik inançlarının aracılık edebileceği durum ele alındığında; aile iletişiminin çocuğun tepkisel özgeci olumlu sosyal davranışlarını pozitif yönde etkilediği ($\beta = .11$, $t = 2.46$, $p < .05$) bulunmuştur (Adım 1). Bununla birlikte, aile iletişiminin annenin yeterlik inançlarını pozitif yönde ve anlamlı düzeyde etkilediği ($\beta = .23$, $t = 2.40$, $p < .05$) de görölmektedir. Analizde bağımsız değişken ve aracı değişkenin birlikte analize dâhil edildiği koşulda ise aracı değişken adayı olan yeterliğin ergenin tepkisel/özgeci olumlu sosyal davranışlarını yordarken ($\beta = .10$, $t = 3.10$, $p < .01$); aile iletişiminin ise açıklayıcılık etkisini kaybettiği ($\beta = .09$, $t = 1.95$, $p > .05$) bulunmuştur (Adım 4). Söz konusu ilişkide annenin akran yönetimine ilişkin yeterlik inancının tam aracılık etkisi anlamlı bulunmuştur (% 95 BCa GA (.0032- .0580).

Tüm modelin istatistiksel düzeyde anlamlı olduğu ve varyansın %.09'unu açıkladığı bulunmuştur.

Aile yetkinliği ile ergenin saldırgan davranışları arasındaki ilişkiye annenin akran yönetimine yönelik yeterlik inançlarının olası aracı etkisi de ele alınmıştır. Regresyon analizi bulgularına göre; aile yetkinliğinin ergenin saldırganlığını negatif yönde ($\beta = -.08$, $t = -3.37$, $p < .001$), annenin akran yönetimine yönelik yeterlik inancını ise pozitif yönde ($\beta = .14$, $t = 1.96$, $p < .05$) ve anlamlı düzeyde etkilediği görülmektedir (Adım 1 ve 2). Bağımsız değişken ile aracı değişkenin birlikte eşitliğe dâhil edildiği basamakta ise yeterlik inançlarının saldırgan davranışları üzerindeki etkisi negatif yönde anlamlı düzeyde iken ($\beta = -.08$, $t = -3.59$, $p < .001$); ailenin yetkinlik düzeyinin saldırganlık üzerindeki anlamlı etkisinin ($\beta = -.07$, $t = -2.95$, $p < .01$) azaldığı görülmektedir (Adım 4). Bu modele dair bulgular annenin yeterlik inançlarının, aile yetkinliği ile ergenin saldırganlığı arasında ilişkide kısmi aracı rolünün anlamlı olduğunu göstermektedir, % 95 BCa GA (-0354- -.0011).

Annenin ergenin arkadaşlarını yönetmede yeterli olduğuna dair inançlarının, ailenin yetkinliği ile ergenin sergilediği tepkisel/özgeci olumlu sosyal davranışları (OSD) arasındaki ilişkide olası aracı rolü incelendiğinde, ailenin yetkinliğinin ergenin tepkisel/özgeci OSD pozitif yönde etkilediği bulunmuştur ($\beta = .11$, $t = 3.14$, $p < .01$). Aile yetkinliğinin ise annenin yeterlik inançlarını yordadığı görülmektedir ($\beta = .14$, $t = 1.96$, $p < .05$). Analize aile yetkinliği ve anne yeterliğinin birlikte dahil edilmesi koşulunda; annenin yeterlik inançlarının ergenin tepkisel/özgeci OSD'sini pozitif yönde yordarken ($\beta = .10$, $t = 3.10$, $p < .01$); ailenin yetkinliğinin açıklayıcı etkisinin anlamlılık düzeyi düşmektedir ($\beta = .09$, $t = 2.75$, $p < .01$). Bulgular, annenin akran yönetiminde yeterlik inancının ailenin yetkinliği ile ergenin tepkisel/özgeci olumlu sosyal davranışları arasındaki ilişkide kısmi aracı rolünün olduğuna işaret etmektedir (% 95 BCa GA (.0030-.0695).

Aile işlevselliğine ilişkin ele alınan bir başka değişken olan duygusal bağlam ile ergenin arkadaşına bağlılığı arasındaki ilişkide, annenin akran yönetiminde yeterlik inancının aracılık edebileceği durum sınanmıştır. Bulgular, aile içindeki duygusal bağlamın ergenin arkadaşına bağlılığını ($\beta = .11$, $t = 2.17$, $p < .05$) ve annenin yeterlik inançlarını ($\beta = .23$, $t = 2.76$, $p < .01$) pozitif yönde anlamlı düzeyde etkilediğini ortaya

koymuştur (Adım 1 ve 2). Duygusal bağlam ve yeterlik inançları aynı anda eşitliğe alındığında ise, annenin yeterlik inançlarının ergenin arkadaşına bağlılığını etkilerken ($\beta = .11, t = 2.50, p < .01$), bağımsız değişken olan duygusal bağlamın açıklayıcı etkisinin ($\beta = .09, t = 1.69, p > .05$) anlamlılığının ortadan kalktığı bulunmuştur (Adım 4). Bu bulgu, alınan annenin akran yönetiminde yeterlik inançlarının ailedeki duygusal bağlam ile ergenin arkadaşına bağlılığı arasındaki ilişkide tam aracı rolde olduğunu göstermektedir. Güven aralıkları incelendiğinde değişkenin tam aracılık etkisinin anlamlı olduğu bulunmuştur; % 95 BCa GA (.0066- .0594).

Ailedeki duygusal bağlamın ergenin saldırgan davranışları ile arasındaki ilişkide annenin akran yönetiminde yeterlik inancının olası aracı rolü bu tez çalışmasında ele alınan son aracı ilişkidir. Elde edilen bulgular, ailedeki olumlu duygusal bağlamın ergenin saldırgan davranışlarını ($\beta = -.08, t = -2.74, p < .01$) negatif yönde etkilerken (Adım 1); annenin yeterlik inançlarını ise pozitif yönde anlamlı düzeyde etkilediğini ($\beta = .23, t = 2.76, p < .01$) ortaya koymaktadır (Adım 2). Söz konusu ilişkide bağımsız değişken olan duygusal bağlam ile anne yeterlik inancının birlikte eşitliğe alınması durumunda yeterliğin saldırganlık üzerindeki etkisi ($\beta = -.08, t = -3.52, p < .001$) anlamlı bulunmuştur (Adım 3). Bu eşitlikte duygusal bağlamın saldırganlık üzerindeki etkisinin ($\beta = -.06, t = -2.09, p < .05$) ise azaldığı saptanmıştır (Adım 4). Bulgular, ailenin duygusal bağlamı ile ergen saldırgan davranışları arasında ilişkide annenin akran yönetiminde yeterlik inançlarının anlamlı kısmi bir aracı etkisi olduğu bulunmuştur, % 95 BCa GA (-.0429- -.0046).

Bu son başlıktaki bulgular bir arada ele alındığında, ailenin işlevsel göstergeleri ile ergenin çoğu psiko-sosyal uyum göstergesi (arkadaşa bağlılık, saldırganlık ve özgecilik) arasındaki mevcut ilişkilere, annenin ergenin akranlarını yönetmedeki yeterliğinin etkin biçimde katkısının olduğunu ortaya koymaktadır. Annenin ergenin sosyal çevresiyle ilişkilerini yönetmede kendini yetkin hissetme derecesi hem ailedeki uyum göstergeleriyle hem de çocuğun psiko-sosyal uyumu ile bağlantılı görünmektedir. Dolayısıyla bulgular, anne inançlarının, ailevi yapı ve çocuğun sergilediği uyumla senkronizasyonuna işaret etmektedir.

Tablo 18. Aile uyumu ile ergen psiko-sosyal uyumu arasında ebeveyn inançlarının aracı rolü

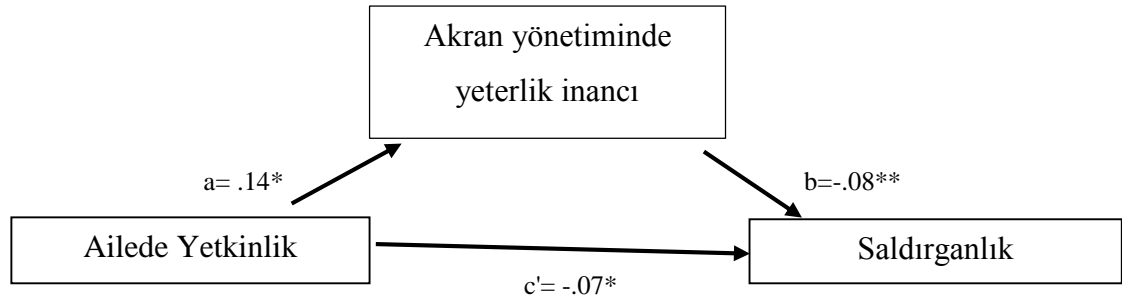
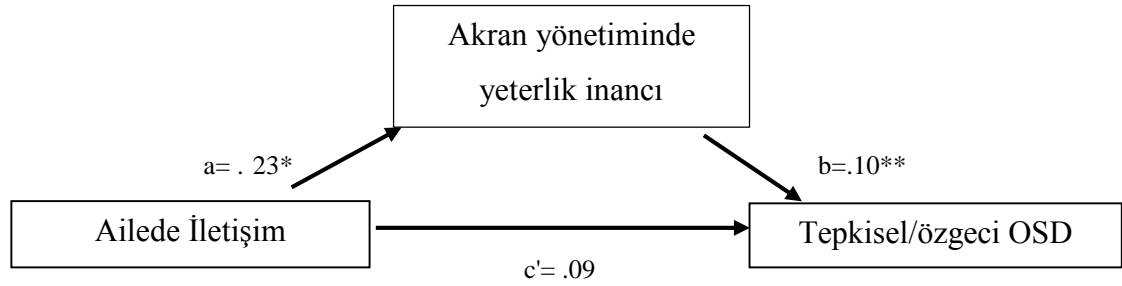
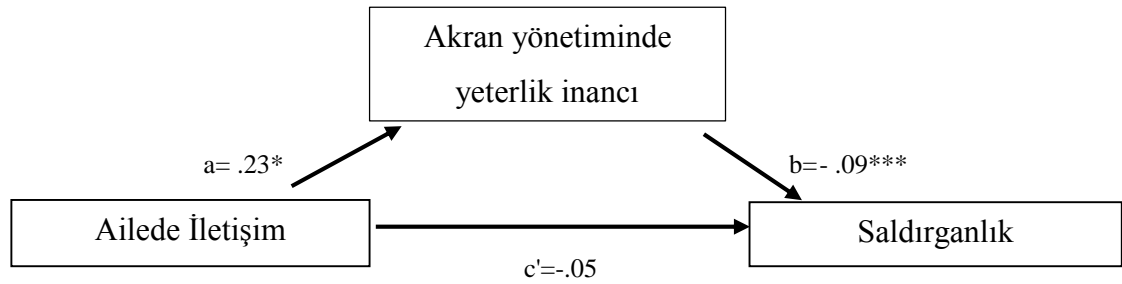
Değişkenler	M (AY.Yeterlik)			Y (Arkadaşa bağlılık)			Y(Saldırganlık)			Y (Tepkisel/özgeci OSD)					
	B	SE	P	B	SE	p	β	SE	p	B	SE	p			
X (İletişim)	a .23	.10	<.05	c'	.08	.06	.16	c'	-.05	.03	.10	c'	.09	.05	.06
M (AY.Yeterlik)	-	-	-	B	.11	.04	<.01	b	.09	.02	<.001	b	.10	.03	<.01
Sabit	5.23	.48	<.001		3.07	.37	<.001		2.29	.21	<.001		2.41	.27	<.001
	R ² = .09			R ² = .08			R ² = .10			R ² = .09					
	F _(4,201) =4.70, p<.001			F _(5,200) = 3.55, p<.01			F _(5,200) =4.30, p<.001			F _(5,200) = 4.10, p<.001					

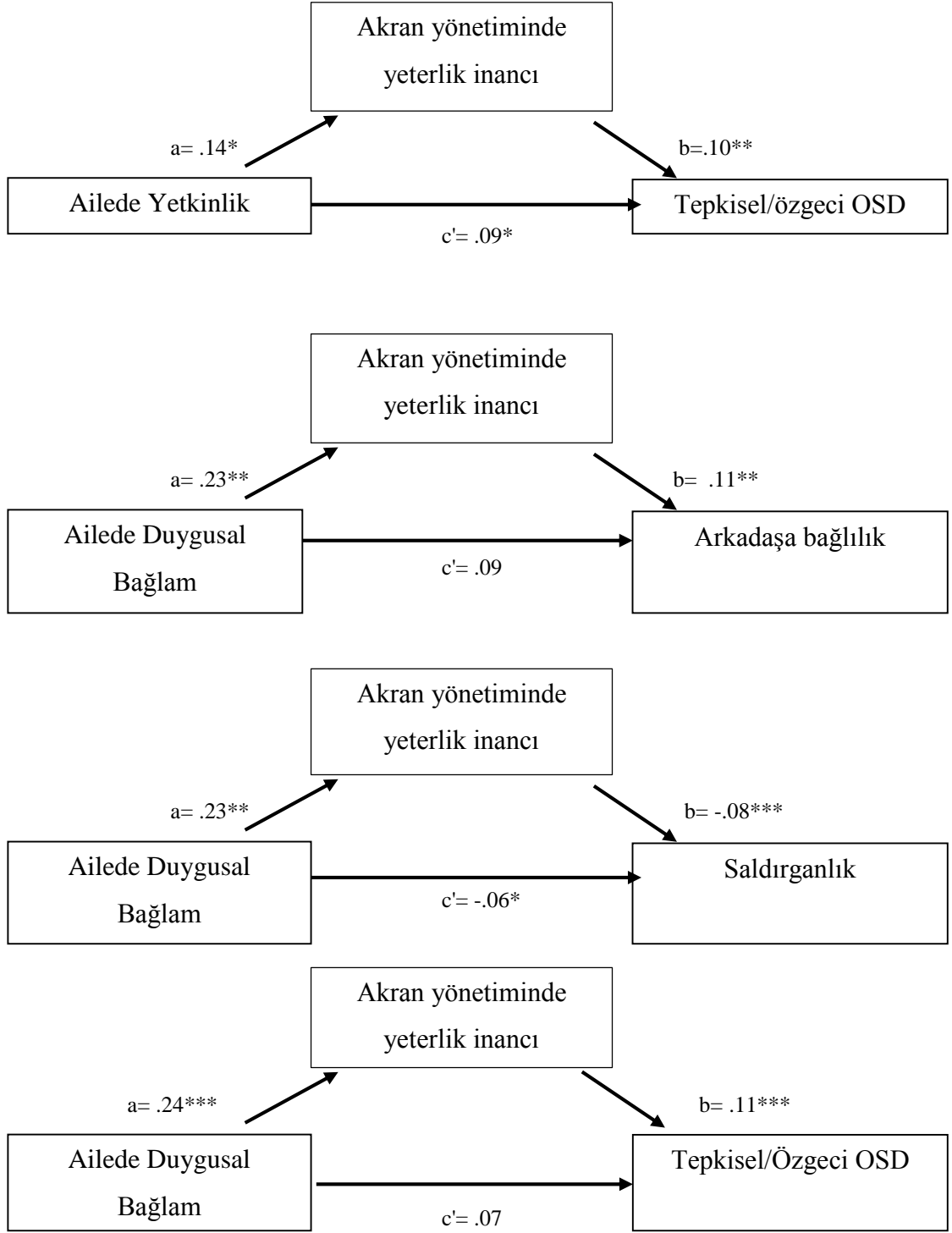
Değişkenler	M (AY.Yeterlik)			Y (Olumsuz arkadaşlıklar)			Y(Saldırganlık)			Y (Tepkisel/özgeci OSD)					
	B	SE	P	B	SE	p	β	SE	p	B	SE	p			
X (Yetkinlik)	a .14	.07	<.05	c'	-.05	.02	.05	c'	-.07	.02	<.05	c'	.09	.03	<.01
M (AY.Yeterlik)	-	-	-	b	-.06	.02	<.01	b	-.08	.02	<.001	b	.10	.03	<.01
Sabit	5.51	.43	<.001		1.72	.17	<.001		1.90	.18	<.001		2.40	.26	<.001
	R ² = .08			R ² = .14			R ² = .12			R ² = .11					
	F _(4,201) = , p<.01			F _(5,200) = 6.26, p<.001			F _(5,200) =5.61, p<.001			F _(5,200) = 4.91, p<.001					

Değişkenler	M (AY.Yeterlik)			Y (Arkadaşa bağlılık)			Y (Saldırganlık)			Y(Tepkisel/özgeci OSD)					
	B	SE	P	B	SE	p	β	SE	p	B	SE	p			
X (Duygusal bağlam)	a .23	.08	<.01	c'	.09	.05	.09	c'	-.06	.03	<.05	c'	.07	.04	.08
M (AY.Yeterlik)	-	-	-	b	.11	.04	<.01	b	-.08	.02	<.001	b	.10	.03	<.01
Sabit	5.23	.45	<.001		3.08	.35	<.001		1.86	.19	<.001		2.47	.26	<.001
	R ² = .09			R ² = .09			R ² = .11			R ² = .09					
	F _(4,201) =5.21, p<.001			F _(5,200) =3.75, p<.01			F _(5,200) =4.66, p<.001			F _(5,200) =3.94, p<.01					

AY: Yeterlik= Akran Yönetiminde Yeterlik, OSD= Olumlu sosyal davranış

Ailenin duygusal bağlamı ve ergenin tepkisel/özgeci olumlu sosyal davranışları arasındaki ilişkide annenin akran yönetiminde yeterlik inançlarının aracı rolünün sınındığı son regresyon analizinde; duygusal bağlamın tepkisel/özgeci sosyal davranışlar ($\beta = .09, t = 2.24, p < .05$), anne yeterlik inançları üzerindeki etkisi ($\beta = .23, t = 2.76, p < .01$) anlamlı bulunmuştur (Adım 1 ve 2). Bununla birlikte, bağımsız ve aracı değişkenin birlikte eşitliğe alınması durumunda anne yeterliği tepkisel/özgeci olumlu sosyal davranışları ($\beta = .10, t = 3.07, p < .01$) yordarken (Adım 3), duygusal bağlamın sonuç değişkeni üzerindeki açıklayıcılık etkisinin ($\beta = .07, t = 1.75, p > .05$) anlamlılığı ortadan kalkmıştır (Adım 4). Bu durum annenin yeterlik inançlarının aile duygusal bağlamı ve ergen tepkisel/özgeci OSD'si arasında aracı rolde olduğuna işaret etmekte ve aracı değişkenin tam aracılık etkisinin ise anlamlı olduğunu göstermiştir, % 95 BCa GA (.0074-.0512).

Şekil 8. Ergenin psiko-sosyal uyumunun yordanmasında annenin akran yönetim inançlarının aracı rolüne ilişkin yol haritası

5. TARTIŞMA

Ergen uyumu için gerekli koşullardan ilki olan sosyalleşme, çeşitli bağlamlarda ve belli ilişkiler ağı içinde meydana gelmektedir (Collins ve Steinberg, 2007: 551-555). Ergen çevresindeki bu değişen ilişki örüntüleri karşısında pasif durumda kalmamakta, yeri geldiğinde ailenin aldığı göç gibi radikal bazı kararların sonuçlarını da deneyimlemek durumunda kalmaktadır. Dolayısıyla göç aynı coğrafyada yaşayan fakat farklı kültürel özelliklere ve değerlere sahip ailelerin yeni bir takım kültürel öğelerle karşılaşmasına yol açmaktan, ergen ve yakın aile üyelerini birçok farklı deneyim ile baş etmek durumunda bırakmaktadır (Aronowitz, 1984: 240-241). Bu deneyimleri iç göç yaşayan ergenin temas ettiği kişi ve koşulları içeren geniş bir çerçevede ele alarak incelemenin, göçmen ergenin sağlıklı gelişiminin temel göstergesi olan uyumuna bakışımızı genişletmeye yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Ergenin uyumunu sağlayan ebeveynlik örüntüleri kültürel değerlerle şekillenmekle birlikte belli temel ebeveynlik hedeflerinin kültürler arasında benzer olduğu belirtilmektedir (bkz. LeVine, 1988). Ebeveynin çocuk için; hayatta kalma, sağlık, ekonomik faaliyetler konusunda beceri kazandırma ve hâkim kültürel değerlerin edinimini sağlama gibi hiyerarşik dizilim gösteren evrensel hedefli olduğu belirtilmektedir (LeVine, 1988: 4-6). Bu hedef ve istekler, ergen uyumu için bir çerçeve oluştururken aynı zamanda ergenin yeterliğini tehdit edebilecek faktörleri ve farklı kültürel çevrelerde algılanan riskleri en aza indirmeye çalışan bir ebeveynliği şekillendirmektedirler. Dolayısıyla iç göç yaşayan ebeveynin ebeveynliğini incelemenin ergen uyumunu anlamada gerekli olduğu düşünülmektedir.

Göçün değiştirici etkisinden hareketle araştırmamızın birincil amacı iç göç yaşayan ergenin psiko-sosyal uyumunun; göç, aile ve kültür sistemleri içinde incelenmesidir. Çalışmada ön planda tutulan konu ise göç ve kültürleşme süreçlerinin ergenin en yakın aile üyesi olan annenin ebeveynlik biliş ve davranışlarında meydana getirebileceği değişimlerin ergenin sergilediği uyuma etkilerinin incelenmesidir. Araştırmanın bu bölümünde, değişkenler arası ilişkilere dair elde edilen bulgular ilgili literatür çerçevesinde sırasıyla tartışılmaktadır. Sonrasında ise araştırmanın sınırlılıkları ve güçlü yanları ile ilgili değerlendirmeler yapılmaktadır.

5.1. GÖÇ VE KÜLTÜRLEŞME DEĞİŞKENLERİ İLE EBEVEYNLİK GÖSTERGELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN TARTIŞILMASI

Araştırmamızın temel hedefleri arasında yer alan ve annelerin yaşadığı göç deneyiminin ebeveynliği ile nasıl bağlantılı olduğu konusuna dair bulgular bu bölümde incelenecektir. Buna göre ilk olarak, annelerin yeni kültürel ortamda algıladığı ayrımcılığın yararlandığı kültürleşme stratejisi ile ilişkili olduğu bulgusu ele alınacaktır. Annenin kültürel temasında benimsediği marjinalleşme stratejisi ile bireysel düzeyde ev sahibi kültürün üyelerinden algıladığı ayrımcılık arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Konuyla ilgili literatürde, bireylerin nasıl kültürlendikleri üzerinde ev sahibi gruptan algılanan ayrımcılığın rolü sıklıkla belirtilmektedir (Berry, 1997: 10; 2005: 702; 2006: 318; Jasinkaja-Lahti, Liebkind, Horenczyk ve Schmitz, 2003: 90). Bourhis, Moïse, Perreault ve Senécal (1997: 382-384) Berry'nin modelini genişleterek geliştirdikleri etkileşimli kültürleşme modellerinde kültürleşme örüntülerini hem ev sahibi kültürel grubun hem de göçmen grubun beklenti ve yönelimleri arasındaki uyuma düzeyine dayandırmaktadır. Buna göre ev sahibi grubun tecrit ve dışlamaya dayanan stratejileri; asimilasyon ya da ayrılma yönelimli göçmenler ile arasında çatışmalı ilişkiler ortaya çıkarmaktadır. Her iki kültürel grup arasında ilişkilerin örtüştüğü durumlarda uyum; örtüşmediği durumlarda ise sorunlu ve çatışmalı ilişkilerin ortaya çıktığı belirtilir. Kısaca sadece göçmen grubun sosyal-yapısal özellikleri değil, aynı zamanda göç edilen grubun tutumlarının algılanışı da kültürleşme örüntülerinde etkili olabilmektedir (Bourhis ve ark., 1997: 384). Dolayısıyla bu araştırmada geçirilen ilişki doğrultusunda, annenin marjinalleşme tercihinin tekrar eden bir bireysel ayrımcılık algısı sonucu ortaya çıkmış olabileceği söylenebilir. Örneklemdaki anneler tarafından algılanan kolektif ayrımcılık sık raporlanmasına rağmen kültürleşme stratejileriyle herhangi bir anlamlı bağlantısı ortaya çıkmamıştır. Bu durum ise, ayrımcılık ile kültürleşme bağlantısının daha çok bireysel düzeydeki algılarla ilişkili olduğunu göstermektedir. Anne, göçmen konumundan dolayı ayrımcılığa kişisel olarak maruz kaldığını düşündüğünde hem ev sahibi hem de köken kültüründen uzaklaşmayı tercih ederek, kültürel bağlantılarını kesiyor ve yenisini de oluşturmuyor gibi görünmektedir. Burada vurgulanması gereken önemli bir diğer nokta ise, göçmenin göçe dair birebir deneyimlerini algılayış biçimine göçmenin içine göçtüğü kültürel grubun kabul ediciliğinin etkisidir. İçine göçülen

kültürel grubun göçmeni kabul etmeye istekli olması ve farklı kültürel gruplara açıklığının da göçmenin kültürel stratejileri ile bağlantılı olduğu açıktır. Çalışmada dikkat çekici bulgulardan bir diğeri de annelerin göç koşulu ve sosyal destek algısına ilişkin bildirimleridir. Annelerin % 66.3'ü isteyerek göç ettiğini, % 45'i ise göç sonrası hiçbir konuda çevresinden ve akrabalarından destek alamadığını belirtmiştir (bkz. Tablo 2). Dolayısıyla göç sonrasında sosyal ağların yetersiz olması, annenin ayrımcılık deneyimleri ile bireysel olarak baş etmesinin güçleşmesine ve aslında belki de yeni kültüre katılım konusunda istekli olan annede, her iki kültürel gruba uzaklaşma eğilimine yol açmış olabilir.

Ayrımcılık algısı ile aile uyumu bağlantısını ele alan çalışmalarda ayrımcılık algısının ailenin işleyişini negatif yönde etkileyebileceği yönünde görüşler mevcuttur (bkz. Macdermid, Coltrane, Parke ve Duffy, 2008). Çalışmamızda benzer biçimde annenin ayrımcılık algısı (kolektif ve bireysel) arttıkça, kolektif aile uyumu bileşenlerinden iletişim ve olumlu duygusal bağlamın azaldığını bildirdiği yönündedir. Diğer bir ifadeyle annenin ayrımcılık algısının artması, aile içindeki alt sistemler ile bağlantılı gibi görünmektedir. Yang, ve arkadaşlarının (2014: 364) anne bildirimlerine dayanarak yürüttükleri benzer bir çalışmada algılanan ayrımcılığın yine aile uyumunu ve duygusal bağlamı etkilediği bulunmuştur. Çalışma kapsamında ele alınan sistemik görüşlerin ve Gülerce' nin (2007) Dönüşümsel Aile Modeli'nde ele aldığı aile sistemi ile ilgili fikirlere paralel olarak, makro düzeyde bir faktör olan ayrımcılığın aile gibi mikro sistem ile bağlantısı bu çalışma da geçerlenmiştir. Dolayısıyla göçmen kadının kentsel yaşama ayak uydurma çabası, göç sonrası yaşanan ekonomik ve sosyal sıkıntılara ek olarak ekolojik bağlamda algıladığı tehditlerin, ailenin iletişimsel ve duygusal sistemlerini etkilediği söylenebilir. Bulgularımız bu etkinin kalıcılığı hakkında fikir vermemekle birlikte, tahmin yürütmeyi de sınırlamamakta, söz konusu olumsuz göç şartlarının ve ayrımcılığın sürmesi halinde ailedeki işlevsizliğin kalıcı olabileceği ve üyelerin uyumunu bozabileceği olasılığı atlanmamalıdır. Ailenin zor koşullarla başa çıkma becerilerini ifade eden yetkinlik işlevi ile annenin ayrımcılık algısı arasında anlamlı ilişkiler gözlenmemesinin nedeni olarak ise; esasen ailenin göç etmeden önce yaşadığı zor durumların üstesinden gelme potansiyeline ve ayrımcılık algısı gibi problemlerin yetkinliğe tehdit olarak algılanmadan çözülebileceğine yönelik inancına bağlanabilir. Aile yetkinliğinin, aileye olan inancın en temel göstergesi olduğu

belirtilmektedir (Gülerce, 2007: 118). Dolayısıyla, göç gibi stresli bir süreci atlatabilen ailenin genel olarak işlevsel ve yeterli bir aile olabileceği düşüncesi hâkim olabilir. Bu durumda yetkinlik skorlarının ayrımcılık algısı ile bağlantılı olmaması durumu muhtemeldir.

Göçmen annenin kültürleşme stratejileri ve aile uyumu arasındaki ilişkileri belirlemek üzere geliştirilen denencelere dair bulgular, annelerin bütünleşme stratejisinin düzeyi arttıkça ailenin sistemik değişkenlerinden yetkinlik ve duygusal bağlamının da arttığını; marjinalleşme stratejisinin düzeyindeki artışa ise ailenin uyumunu gösteren tüm sistemik değişkenlerde azalmanın eşlik ettiğini göstermektedir. Sistem modeline göre aileyi dönüştürme potansiyeli olan göç, ailenin kültürel sisteminde de değişimi gerekli kılmakta ve herhangi bir sistemdeki değişim diğer alt sistemleri de etkilemektedir. Dolayısıyla aile sisteminin her bir parçası bu süreçte değişim ve dönüşüm içine girmektedir (Gülerce, 2007: 15-20). Döngünün bir parçası olan ebeveynin kültürleşmesi ailenin işleyişi ile bağlantıdır (Trickett ve Jones (2007: 145-148). Miranda (2000) yaptıkları bir çalışmanın sonucunda, çift kültürlülüğün aile içinde eşitlikçi değerlerin oluşmasını sağladığını, aile içindeki rollerin esnekliğini arttırdığını ve aile üyelerini ortak ihtiyaçlar çerçevesinde birleşebileceğini vurgular. Latin kökenli Amerikalılarla yapılan bir başka çalışmada ebeveynin bütünleşme stratejisinin, ailede uyum ve duygusal bağlam ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Smokowski, Rose ve Bacallao, 2008: 303). Araştırmamıza katılan annelerin kullandığı bütünleşme ve marjinalleşme stratejilerinin her ikisi de köken ve ev sahibi kültüre toptan yaklaşmayı veya toptan uzaklaşmayı içeren ciddi bir değişimi ifade etmektedir. Annenin bu türden her iki uçtaki kültürleşme tutumunun, aile içi uzlaşmayla ve aile üyeleri arasındaki duygusal mesafede değişimle ilişkili olduğu söylenebilir. Bu bağlamda göç sonrası dengeye ihtiyaç duyan ailenin işlevselliği için aile üyelerinin kullandığı stratejilerden (en azından annenin) kültüre katılım konusunda dengeye dayanan bütünleşmenin olumlu ve ayrılmaya dayanan marjinalleşmenin ise olumsuz olabileceği görülmektedir. Ancak ele alınan bu ilişkilerin korelasyon bulgularına dayandığı ve değişkenler arasındaki nedensel ilişkinin kesin olarak söylenemeyeceği göz ardı edilmemelidir.

Çalışmada, annenin ayrımcılık algısının ebeveynlik inançları ile önemli ilişkileri olduğu görülmüştür. Annelerin kolektif ayrımcılık algısı arttıkça akran yönetimine yönelik endişe/stres düzeyinin de arttığı bulunmuştur. Araştırmanın bu sonucu Coll ve

arkadaşlarının (1996: 1896) göçmen/azınlık grupların ayrımcılık algılarının olumsuz etkilerine dair belirttikleri görüşlerini desteklemekle birlikte; annenin ayrımcılık algısı ile ebeveyn inanç sistemleri üzerine yapılmış diğer çalışmalar ile de desteklenmektedir. Örneğin Broady ve arkadaşları (2008: 325) ebeveynin yeni kültürel ortamda algıladığı ayrımcılığın stresi ve yeterlik inançlarını etkilediğini ortaya koymuştur. Ayrımcılık algıları annenin hislerini etkileyerek ergenin arkadaş çevresine yönelik endişe duymasına neden olabilmektedir. Bir başka çalışmada Jones ve Prinz (2005: 84; Hou ve ark., 2017: 324) ebeveyn inançlarının ekolojik ve bağlamsal koşullardan etkilenebileceğini belirtmektedir. Diğer bir ifadeyle, makro düzeydeki koşullar ebeveynin psikolojisini (Harkness ve Super, 1995: 274) şekillendirerek ev sahibi grup ile etkileşime girmelerine engel olabilmekte ve dolayısıyla yeni kültürel ortama uyum sağlama ve toplumsal becerileri öğrenme çabalarını azaltabilmektedir. Bu durum göç edilen kültürel grup ile etkileşimlerinde engele dönüşebilmekte ve strese/endişe yaratabilmektedir.

Algılanan ayrımcılık ile ebeveynlik davranışları arasındaki ilişkiler hakkındaki önemli bir bulgu da annenin kolektif ayrımcılık algısı ile ergen çocuğuyla onaylamadığı akranlarıyla ilişkisine yönelik iletişim kurması ve bireysel ayrımcılık algısı ile annenin ergenin akranlarına yönelik bilgi toplama davranışı arasındaki anlamlı ilişkilidir. Annenin göç sürecinde kendi kültürel grubuna yönelik ev sahibi kültürden algıladığı ayrımcılık, annenin ebeveynlik davranışlarına yansiyarak anneyi ergenin akran ilişkilerinde daha çok bilgi elde etme isteğine ve yasaklamaya (onaylamamaya) yönelik uygulamalara yöneltmiştir. Sonuçlar mevcut literatürle tutarlılık göstermektedir. Anderson ve arkadaşları (2014: 502), ebeveynin algıladığı ayrımcılığın olumsuz ebeveynlik göstergeleri ile ilişkili olduğu tespit etmiştir. Bir başka çalışmada ebeveynin ayrımcılık algısının olumlu ve katılımcı ebeveyn davranışlarını negatif yönde yordadığı görülmektedir (Lorenzo-Blanco ve ark., 2016: 67-69). Sonuç olarak, kültürel grubundan dolayı ayrımcılığa maruz kaldığını bildiren ebeveynin, ergenin akran ilişkilerinde yasaklayıcı olması ve bireysel olarak ayrımcılığa maruz kalan kadının ise ergenin birlikte vakit geçirdiği akranlar hakkında daha fazla bilgi edinmeye yönelmesi muhtemel görülmektedir. Bunun yanında ayrımcılığa ilişkin deneyimlerin, çocukta ebeveyn desteği ve duyarlılığını ifade eden özerkliği geliştirici davranışların azalmasını da açıkladığı görülmektedir (Espinoza, Gonzales ve Fulugni, 2016: 1086). Dolayısıyla ayrımcılık algısı

ile ebeveyn, çocuğun akranlarını yönetme davranışlarını da belirli biçimde sergilemekte ve bireysel ve kolektif algılar ayırt edici birer özellik göstermektedir.

Ebeveynin akran yönetimi uygulamalarının kültürel bağlama göre farklılık gösterebileceğini belirten araştırmacılar (bkz. Svensson, 2014: 162; Chao, 1994: 1112; Brown, Bakken, Nguya ve Bank, 2007: 69); toplulukçu kültürlerden bireyci kültürlere göç eden ebeveynlerin daha kısıtlayıcı uygulamalar benimsediklerini belirtmektedir. Nitekim mevcut araştırmada farklı akran yönetimi uygulamalarına ilişkin ortalama değerler incelendiğinde; annenin en sıklıkla kullandığı uygulamanın ebeveynin *akranlara yönelik destekleyici iletişimi* ve *onaylamamaya yönelik* davranışları olduğu en az kullanılan ise ebeveyn otoritesini yansıtan *bilgi toplamaya* yönelik olumsuz nitelikli iletişimin olduğu görülmektedir (bkz. Tablo 5). Buna göre, özerklik ihtiyacının desteklenmesine önem veren bir kültürel bağlam olan büyük şehirde, iç göç yoluyla yerleşen ebeveynin akranı destekleyici ve akranla ergenin güvende olmasıyla ilgili iletişimi sağlayarak yerel kültürel çocuk yetiştirme inançlarını benimsediğini söylenebilir. Kültürel farklılıklar arttıkça ise bunun ebeveynliğine yansması; ebeveynin temelinde akran ilişkilerine yönelik daha talepkâr ve kısıtlayıcı olabileceği ve akran ilişkilerine yönelik kural koyucu ve sınırlayıcı davranışlar sergilemesi de olasıdır. Dolayısıyla bu bulgular, araştırmada iç göç ile küçük yerleşim yerlerinde göçen annelerin akran yönetim stratejilerinin kültürel yönelimlerine göre içerik kazanabildiğine işaret edilmektedir.

Annenin ayrımcılık deneyimleri ile kültürel sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkiler incelendiğinde, aralarında pozitif yönde anlamlı ilişkilerin olduğu bulunmuştur. Bulgulara göre annenin kolektif ayrımcılık algısı çocuğunu çoğulculuğa teşvikini ve önyargıya hazırlık davranışlarını; bireysel ayrımcılık algısı ise güvensizlik teşviki davranışlarını yordamaktadır. Hughes ve Chen (1997: 207) tarafından yürütülen çalışmada ebeveynlerin iş ortamında algıladığı ayrımcılığın çocuklarına ilettikleri önyargıya hazırlık ve güvensizlik teşviki mesajlarını yordadığı bildirilmektedir. Benzer bir ilişki örüntüsü Umano Taylor ve Fine'nin (2004: 53-60) çalışmasında da görülmüştür. Yazarlara göre, ayrımcılık algılayan anne, çocuklarını bu süreçten korumaya çalışarak çocukların sosyal ortamlarda karşılaşılabilecekleri önyargı ve ayrımcılığa ilişkin çocuklarına uyarılarda bulunmaktadır. Bir diğer ihtimal de, ayrımcılık deneyimleyen annenin çocuğunun da aynı süreçleri yaşayacağını düşünmesi ve kültürlenmeyi daha

planlı yapabilmesi sonucu kültürlenme sosyalleştirmesinin meydana gelmesi olabilir. Araştırmada *Denence 4.b* kapsamında öngörülen fakat desteklenmeyen ilişki ise, annenin ayrımcılık algısı ile ergen çocuğuna ilettiği çoğulculuk mesajları arasında önerilen negatif yönlü ilişkidir. Bulgular, anlamlı bir ilişkiye işaret etmiş ama değişimin yönünün tam aksine olduğu gözlenmiştir. Ayrımcılık algısı arttıkça anne çocuğuna kültürel çoğulculuk mesajlarını daha sık vermiştir. Bu sonucun bir sebebinin, çoğulculuk alt boyutunun içeriğinin annelerce yeterince anlaşılabilmesi olduğu düşünülmektedir. Buna göre, kültürel sosyalleştirme uygulamalarını değerlendiren çoğulculuk alt ölçeği içerik olarak ebeveynin kendi kültürüne yönelik pratiklerinin yanında ev sahibi kültüre ilişkin sosyalleştirme uygulamaları da içermektedir. Bu içeriğin, ifadelerin ikili yapısının (kültürüm ve diğer kültürler) geneli ilköğretim ve altı eğitim düzeyindeki anneler tarafından, daha çok kendi öz kültürünü sosyalleştirmesi şeklinde anlaşılmış veya anlaşılmamış olması muhtemeldir. Daha makul bir açıklama ise, annenin ayrımcılık algıladıkça, çocuğunu söz konusu ayrımcılığa karşı tampon olabilecek ve makbul bir kültürlenme pratiği ile yetiştirmeyi hedeflemesidir. Bu yolla çocuk, her iki kültürü de benimseyerek, annenin kendi kuşağında maruz kaldığı ayrımcılığı oluşturan kültürel etkenleri değiştirecektir.

Göç eden ebeveynin kültürleşme stratejileri ile ebeveynlik göstergeleri arasında anlamlı korelatif ilişkilerin olduğu görülmektedir (bkz. Tablo 6). Yapılan regresyon analizi sonuçları ise, annenin akran yönetimine dair endişesine/stresi üzerinde; annelerin çift kültüre uyumunu ifade eden bütünleşme stratejisinin negatif yönde ve her iki kültüre uzaklığını ifade eden marjinalleşme stratejisinin ise pozitif yönde ama marjinal düzeyde etkilerini ortaya koymuştur. Ho'de (2014:150) kültürleşmenin ebeveyn uygulamaları ve inançları ile ilişkisini belirterek, yüksek düzey kültürleşme örüntüsünün annelik doyumu ile bağlantılı olduğunu belirtmiştir. Diğer taraftan çalışmada, ebeveyn bilişleri olarak ele alınan annenin akran yönetimine ilişkin endişe/stresi ve yeterliğinin bir anlamda ebeveynin kendine yönelik değerlendirmeleri olduğu göz önüne alınmalıdır. Ebeveyn bilişleri ise ebeveynin temel birer kültürel uyum göstergesi olarak ele alınabilmektedir. Bu konuyu ele alan literatür çalışmaları gözden geçirildiğinde, bütünleşme stratejisinin psikolojik ve sosyokültürel uyumu geliştirici etkilerinin ve marjinalleşme stratejisinin ise her iki alanında da düşük uyum ile ilişkili olduğu bulgularıyla karşılaşılmaktadır (bkz. Berry ve ark., 2006: 325-326; Berry ve Sam, 1997; Ataca ve Berry, 2002: 19). Bu tez

çalışmanın örneklemini genel olarak kırsal kesimden gelen ve düşük sosyoekonomik düzeydeki annelerden oluşturmaktadır. Annelerin büyük bir kısmının çalışmıyor olması ve böylece çoğunlukla evde zaman geçirmeleri, ev sahibi kültürle iletişimlerini ve katılımlarını sağlayan belli sosyal ağlardan yoksun olmalarına yol açarak annelerin ebeveynliğine ilişkin inançları üzerinde etkili olmaktadır. Tam aksi yönde sosyal aktivitelere katılarak sosyal destek sağlayan annelerin çift kültüre yaklaşması daha muhtemeldir ve ebeveynliğe ilişkin endişeleri azaltan bu sosyal etkiler yine inançlarını şekillendirmektedir.

Göçmen kadın, göç sonrasında geleneksel/kültürel değerlerin korunması, aile bağlamı ve akrabalık ağlarının sürdürülmesi gibi görevler üstlenmesinin yanı sıra yakın bağlamla beraber çocuğun sosyalizasyonuna da katkıda bulunmaktadır. Diğer bir ifadeyle kadın, geleneksel annelik rolü gereği her iki kültürel grubun özelliklerini de çocuğunda sosyalleştirmektedir (Sam, 2006: 410; Şeker ve Uçan; 2016: 207). Bu çalışmada elde edilen bulgular, ilgili literatür (Aycan ve Kanungo, 1998: 463; Costigan ve Koryzma, 2011: 191) bilgisiyle örtüşmektedir. Buna göre, annenin bütünleşme stratejisini kullanması ergenle akranlarına ilişkin tercihleri hakkında iletişimde bulunmasını pozitif yönde açıklarken; asimilasyon stratejisini kullanması ise akran yönetimi uygulamalarını ilgili literatürde beklenenin aksi yönde etkilemektedir. Ayrılma stratejisinin ise annenin akran yönetiminde akran ilişkilerini yasaklamayı ve yanı sıra marjinal düzeyde de olsa bilgi toplama davranışlarını yordadığı görülmektedir. Bu bulgular bir arada değerlendirildiğinde, annenin bütünleşme stratejisinin daha çok özerkliği hedefleyen ve ev sahibi grubun değerlerine daha yakın uygulamaları içeren ve aynı zamanda ergenin ev sahibi akranları ile ilişkileri konusunda iletişime geçen uygulamaları ile ilişkili olduğu gözlenmektedir. Dolayısıyla bütünleşme stratejisi kullandıkça anneler çocuğun öz yeterliğini geliştirmeye yönelik yönetim davranışları sergilemektedir. Öte yandan göçmen bireyin sadece öz kültürüne yönelmesini ifade eden ayrılma stratejisi ise annenin ergenin akranlarını onaylamama ve ilişkilerine yönelik bilgi toplama uygulamalarını açıklamaktadır. Berry (1992: 70-74) kültürleşme stratejileri esas alındığında, ayrılmanın bireyi geleneksel değerlere yaklaştırdığı ve bireylerin sosyal ilişkilerinde aile bağları gibi değerlere daha sık başvurduğuna işaret etmektedir. Bulgularımız, kültürleşme tutumunu ayrılma yönünde seçen ebeveynlerin otoritesine vurgu yapan ve bütünleşme yönünde

olanların ise çocuğun sosyal çevresinin önemine yönelik akran yönetim uygulamalarını tercih ettiğine dair temel bilgilere ayrıntılı katkıda bulunmaktadır.

Çalışmada kültürleşme stratejileri ile kültürel sosyalleştirme mesajları arasındaki ilişkiler incelendiğinde; annelerin asimilasyon stratejisini benimsemesinin annenin ergene ilettiği önyargıya hazırlama ve güvensizlik teşviki mesajları üzerinde pozitif yönde etkisinin olduğu görülmüştür. Ayrılma stratejisinin ise annenin çoğulculuk/kültür sosyalleştirme uygulamalarını pozitif; marjinalleşme stratejisinin ise negatif yönde etkilediği bulunmuştur. Asimilasyon stratejisi konusunda ise öngörülen ilişkilerin aksi yönünde bulgular elde edilmiştir. Buna göre, örneklem grubumuzda asimilasyon stratejisini benimseyen anneler özerkliği artırıcı ve iletişim odaklı uygulamaları tercih etmemekte aksine sınırlayıcı, bilgi toplamaya yönelik uygulamaları anlamlı biçimde daha çok tercih etmektedir. Ayrıca asimilasyon stratejisinin, annenin ergeni daha çok önyargıya hazırlamaya ve çevresine karşı güvensizlik aşlamaya yönelik davranışlarını pozitif yönde yordadığı da bulunmuştur. Bu durum iki farklı şekilde açıklanabilir. Anneler ev sahibi kültürel gruba katılım gösterirken aslında kültürel grubu daha iyi tanımakta ve yaşadığı muhitin de özelliklerini dikkate alarak kısıtlayıcı ve önyargı içerikli uygulamalar ile çocuğunu korumaya çalışmaktadır. Nitekim Kağıtçıbaşı (2012: 320) da asimilasyon stratejisinin sadece göçmenin yüksek kabul gördüğü ortamlarda işlevsel olabileceğini belirtmektedir. İkinci bir açıklama ise; asimilasyon yönelimli annelerin, ergenin yaşadığı muhitte ve okulda sıklıkla kendi kültürel grubundan akranları ile geliştirdiği arkadaşlıklarını benimsemesinin bir sonucudur. Buna göre, bu yakın çevredeki akranlara karşı anneler çocuğunu korumak amacıyla daha katı ve özerklik açısından olumsuz olarak nitelenebilecek akran yönetim davranışları kullanmayı tercih edebilmektedir.

5.2. GÖÇ VE KÜLTÜRLEŞME DEĞİŞKENLERİ İLE ERGEN PSİKO-SOSYAL UYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN TARTIŞILMASI

Ergenin psiko-sosyal uyumu değerlendiren en önemli göstergelerin başında akranları ile ilişkilerinin niteliği gelmektedir. Psiko-sosyal uyum kavramı, erken çocukluk döneminden itibaren gelişimi gözlenebilen pek çok beceri ve davranış

örüntüleri bütünü olan yeterlik ile eş anlamlı biçimde de kullanılmaktadır (Öztürk ve Sayıl, baskıda). Ergen uyumu ile ilişkili en kritik ebeveynlik faktörlerinin başında ise ebeveynlerinin ergene sağladığı sosyo-ekonomik-kültürel koşullar gelmektedir. Birçok çalışma ergenin diğerleriyle kurduğu sosyal ilişkilerinin niteliğinin diğer uyum göstergeleri ile ilişkisini incelemiş ve ergen psiko-sosyal uyumunda etkili olabilecek bazı belirteçleri belirlemiştir (Gökşen ve Cemalcılar, 2010: 171; Gerardy ve ark., 2015:308-310; Teja ve Schonert-Reichl, 2013: 550). Örneğin, Uruk ve Demir (2003: 185) ergenin yalnızlığını açıklayan en önemli faktörün ergenin arkadaşlık ilişkisi olduğunu belirtmektedir. Bir başka çalışmada Loukas ve arkadaşları (2008: 81) ise erken ergenlik döneminde bulunan gençlerin sapkın akran ilişkisinin ergenin içselleştirme ve dışsallaştırma davranışları ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Mevcut çalışmada da ergenin arkadaşlık ilişkileri ve psiko-sosyal yeterliği arasında bir takım güçlü ilişkiler belirmektedir. Öncelikle incelenen kolerasyonel analiz bulguları, ergenin arkadaşına bağlılığı ve olumlu arkadaşlıkları artarken; yetersizlik göstergelerinin azaldığını ve yeterlik göstergelerinin ise arttığını ortaya koymaktadır. Yanı sıra, ergenin olumsuz arkadaşlıkları ile yeterlik göstergeleri arasında negatif; yetersizlik göstergeleri ile pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur (bkz. Tablo 7). Bu grup bulgular, ergenin akran ilişkileri ile psiko-sosyal yeterliğinin birbiriyle ilişkili ve ergende psiko-sosyal uyumun göstergeleri olmak için önemli bir kaynak olduğunu göstermekte ve yanı sıra ergenin benzer davranışlara sahip akranları ile arkadaşlık ettiğine de işaret etmektedir.

Bu araştırma kapsamında ergenin psiko-sosyal uyumu üzerinde aile ve ebeveynlik gibi proximal süreçlerin etkilerinin yanı sıra ev sahibi kültürden algılanan ayrımcılık gibi makro veya distal süreçlerin rolü de incelenmiştir. Bulgular, annenin kolektif ayrımcılık algısının ergenin olumlu arkadaşlıklarını ve yalnızlığını yordadığını göstermektedir (bkz. Tablo 11). Annelerin ayrımcılık algıları ergenin olumlu arkadaşlıklarını negatif yönde etkilerken yalnızlığını ise pozitif yönde etkilemektedir. Annenin ayrımcılık algısının ergen psiko-sosyal uyumu ile bağlantısını inceleyen çalışmalar; annenin algıladığı ayrımcılığın ergenin içselleştirme davranışlarını (Anderson ve ark., 2014: 502), sapkın davranışlarını (Hou ve ark., 2017:324) pozitif yönde ve iyi oluşunu (Ford ve ark., 2013: 490-495) ise negatif yönde etkilediğini göstermektedir. Çalışmamızın bulguları, ergenin psiko-sosyal uyumunun annenin yaşadığı ayrımcılık deneyimlerinden negatif yönde etkilendiğini göstermektedir. Bu durum, iç göç yaşayan ergenin annesinin deneyimlediği

ayrımcılığa şahit olabildiğine veya annenin ayrımcılık deneyimlerine aracılık edebilecek faktörlerden etkilenebildiğine işaret etmektedir.

Göçmen annelerin inançları, değerleri ve uygulamaları göçtüğü kültürel ortamda değişime uğrayabilmektedir. Phinney ve Rosenthal (1992) da ergenin içine göçtüğü topluma uyumunun ailenin kültürleşme tutumlarından ve aile ortamı içindeki bazı süreçlerden etkilendiğini belirtmektedir. Dolayısıyla, annenin kültürleşme stratejileri ergenin yeni kültürel ortamdaki yeterliğini ve akran ilişkilerini etkileyebilmektedir. Çalışmamızda iç göç deneyimleyen annenin kültürel yönelimleri incelendiğinde annenin bütünleşme stratejisinin ergenin saldırgan davranışların negatif yönde marjinal düzeyde açıkladığı görülmektedir. Literatürle paralellik gösteren bu bulgu (örn. Farver ve ark., 2000: 186), her iki kültürel gruba uyum sağlayan annenin hem ev sahibi kültürde ergen için uygun davranışı seçerek onaylayabildiğini hem de kendi kültürünün değerli özelliklerini elinde tutarak ergenin yeni kültürel ortamdaki olumsuz davranışlarını azaltabildiğini göstermektedir. Aycan ve Kanungo (1998: 464-466) tarafından yürütülen bir çalışmada da annelerin bütünleşme stratejisini benimsemesinin ergenin düşük düzey problem davranışları ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu bulgu, annenin her iki kültürü benimsemesinin aile ile birlikte üyelerinin uyumunu da beraberinde getireceğini göstermektedir. Annenin asimilasyon stratejisinin ise beklenen aksine ergenin arkadaşına bağlılığını azaltarak ergenin olumlu arkadaşları üzerinde negatif yönde etkili olduğu bulunmuştur. Bu bulgu daha önce de belirtildiği gibi literatürde uyumu artırıcı ve pozitif göstergeler ile ilişkili bir strateji olarak beliren asimilasyonun iç göç bağlamında daha farklı sonuçlar ortaya çıkardığını göstermektedir. Buna göre, bulgularımız verilerin toplandığı yerin bir yansıması olabilir. Araştırma verilerinin toplandığı Bursa iline ait göç alan bölgeler, Türkiye'nin her kesiminden insanların ikamet ettiği ve çok kültürlü alanlar olması nedeniyle farklı kültürlerden göçmen ebeveyn ve çocuklar bir arada olma şansı elde edebilmektedirler. Farklı kültürel gruplardan göçmen akranlardan arkadaş edinen ergenin asimilasyon stratejisini benimseyen annesi ergenin bu karma kültürel özellikten arkadaşlara bağlılığını negatif yönde etkileyebilecektir. Bu durumda farklı kültürel gruplar ile arkadaşlık geliştiremeyen ve arkadaşına bağlılığı azalan gençlerin olumlu arkadaşları negatif yönde etkilenebilecektir. Ergenin bu kültürel koşulda yalnızlaşabilmesi de muhtemeldir. Araştırmanın bulgular kısmı incelendiğinde yalnızlık ile asimilasyon stratejisi arasında anlamlı düzeye ulaşmasa da pozitif yönde ilişki olduğu

gözlenmektedir. Arkadaşlık niteliğinin göçmen ergenin yeni kültüründeki psikolojik uyumunu yordadığına yönelik bilgilerden hareketle (Chan ve Birman, 2009: 314); farklı kültürel gruplardan arkadaşlar edinmenin ve bu arkadaşlıkların olumlu/olumsuz açılardan niteliği ile ergenin sergilediği psiko-sosyal yeterliğinin temelinde birbiri ile ilişkisinin, iç göç bağlamında değerlendiren ergen uyumunu anlamamız açısından değerli bir katkı ortaya koyacağını söylemek mümkündür.

Bir diğer dikkat çekici bulgu ise annenin marjinalleşme stratejisinin ergenin amaca yönelik olumlu sosyal davranışlarını pozitif yönde etkilemesidir. Amaca yönelik olumlu sosyal davranışlar sonuçları açısından olumlu olsa bile aslında amaç ve çıkara dayalı ve manipüle edici davranışları temsil etmektedir (Boxer ve ark., 2004: 98). Aslında tipik olarak olumlu davranışlara hizmet etse de içten gelen davranışlar değildir. Her iki kültürel gruba uzaklığın göstergesi olan ve literatürde olumsuz sonuçlarla ilişkili olan marjinalleşme stratejisi ile böyle bir ilişki örüntüsü ortaya çıkması şaşırtıcı değildir. Çalışmanın sonuçları, annenin kültürleşme sürecinin ergen uyumu üzerinde direk etkilerinin yanı sıra bu etkiyi oluşturan bir mekanizmanın varlığını da ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bu bulgular, kültürleşme süreci ile ergenin psiko-sosyal uyum göstergeleri arasında saptanan bu ilişkilerin bir yandan da, annenin ebeveynliği aracılığıyla ortaya çıktığına işaret edilmektedir.

Yapılan korelasyon analizleri sonucunda ergenin temel kültürel alt bağlamı olarak görülen ailenin uyumunun, ergenin psiko-sosyal uyumu ile ilişkili olduğu görülmektedir. Aile içindeki uyum arttıkça ergenin olumlu psiko-sosyal uyum sonuçlarının arttığı ve olumsuz sonuçlarının ise azalma eğiliminde olduğu görülmektedir. Regresyon analizi sonuçları ise ailenin yetkinliğinin ergenin olumsuz arkadaşlarını ve saldırgan davranışlarını negatif yönde; ailenin duygusal bağlamının ise ergenin amaca yönelik olumlu davranışlarını yine negatif yönde yordadığını göstermektedir. Ailenin yetkinliği ile ergenin olumsuz arkadaşları arasında negatif yönde ilişkiler daha önceki araştırmalarda da belirtilmektedir (ör. Rueschenberg ve Buriel, 1995: 238). Aile fonksiyonlarını ele alan Gülerce (2007), ailedeki her alt sistemin birbirini etkilediğini belirtmektedir. Dolayısıyla küçük yerleşim birimlerinden göçen aileler normatif güçlüklerin yanı sıra iki kültür arasında kendi kimliklerini yeniden tanımlama, yeni bir işe ve yaşam şekline uyum sağlamaya çalışma gibi çok sayıda sıkıntı yaşamaktadır. Sistemik bir bakış açısı ile bakıldığında, bu baskı yaratan durumun muhtemelen tüm

aile bireylerini etkileyebileceğini tahmin etmek güç değildir. Örneğin Crane ve arkadaşlarının (2005: 408) çalışmasında göç bağlamında kültürleşme sürecinin ergenin depresyonunun en iyi yordayıcısı olarak bulunurken, aile uyumu ise sapkın arkadaşlarının en iyi yordayıcısı olarak bulunmuştur. Eryılmaz (2010: 26) düzenlediği araştırmada, ailenin iletişim ve yetkinliğinin ergenin öznel iyi oluşunu pozitif yönde açıkladığını belirtmektedir. Mevcut çalışmamızda aileyi sistemik biçimde ele alan çalışmalarla paralel sonuçlar elde edilmiştir. Bulgular ayrıca ailede sorunlar karşısındaki dayanıklılığın göstergesi olan yetkinliğin varlığının ergenin saldırgan davranışlarını yordayan en önemli ailevi uyum göstergesi olduğuna işaret etmektedir.

5.3. EBEVEYNLİK GÖSTERGELERİ İLE ERGEN PSİKO-SOSYAL UYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN TARTIŞILMASI

Araştırma çerçevesinde ergen uyumu üzerinde ebeveynlik göstergelerinin etkilerine dair bulgular bu başlık altında tartışılacaktır. Ergenin uyumu üzerinde annenin akran yönetimine yönelik inançlarının etkisi incelendiğinde; annenin yeterli inançlarının ergenin arkadaşına bağlılığını pozitif yönde; yalnızlığını, saldırgan davranışlarını ve tepkisel/özgeci olumlu sosyal davranışlarını da negatif yönde yordayan en güçlü inanç olduğu görülmektedir (bkz Tablo 13 ve Tablo 14). Annenin çocuğunun akranlarıyla ilişkisini yönetmede yeterli olduğuna inancı arttıkça, beklendik yönde ergende artan arkadaşına bağlılığı ve azalan olumsuz yeterlik göstergeleri gözlenmiştir. Bu bulgular literatürdeki mevcut bilgiler ile örtüşmektedir. Bogenschneider, Small ve Tsay (1997: 357) çalışmalarında, annenin yetkinliğinin ergenin sapkın davranışları ve akran yönelimini negatif yönde ilişkili olduğunu belirtmektedir. Araştırma bulguları ayrıca annenin akran yönetimine dair endişesinin, ergenin arkadaşlık niteliği ve yeterlik göstergelerini yordadığını göstermektedir. Annenin stresi/endişeleri arttıkça, ergenin bildirdiği olumlu arkadaşlıkları azalma eğilimi gösterirken; olumsuz arkadaşlıkları ve yalnızlık düzeyi ise artma eğilimi göstermektedir. Bulgular, annenin ergen çocuğunun arkadaşlıklarını yönetmeyle ilgili inancının ergenin bazı psiko-sosyal uyum göstergelerini doğrudan etkileyecek kadar güçlü olabilecek ebeveynlik göstergeleri olduğuna işaret etmektedir. Yanı sıra, inançlar ebeveynlerin uygulamaları yoluyla da ergende psiko-sosyal uyuma etki edebilir.

Ebeveynin akran ilişkileri konusunda ergene yol göstermesi ve ergenle iletişim kurmasının, ergenin özerkliğini destekleyerek uyum göstergeleri üzerinde etkili olacağı; öte yandan ergenin arkadaşlıkları üzerinde baskı ve kısıtlamaya yönelik davranışlarının ise olumsuz uyum göstergelerini arttıracacağı belirtilmektedir (Mounts, 2002; Mounts, 2011: 423). Fuligni ve Eccles (1993: 622) ise, sınırlayıcı uygulamalar kullanan annelerin ergen çocuklarının arkadaşına daha çok yöneldiğini belirterek bu durumun ergen sonuçları açısından risk oluşturabileceğini bulmuştur. Mounts (2004: 454) ise, annenin yol gösterici akran yönetiminin ergenin arkadaşlık ilişkilerinin niteliğini etkilediğini belirtmektedir. Araştırma sonuçları ilgili literatür çerçevesinde incelendiğinde ise annenin destekleyici uygulamalarının ergenin arkadaşına bağlılığını marjinal düzeyde, olumlu arkadaşlıklarını ise pozitif yönde yordadığı görülmektedir. Yanı sıra, annenin onaylamamaya ilişkin uygulamaları ile ergenin yalnızlığının; annenin akranlara ilişkin bilgi toplama davranışlarının ise ergenin amaca yönelik sosyal davranışlarının yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Bireyci toplumlarda ebeveynin ergenin özerkliğini sınırlayıcı davranışları ergenin arkadaşları ile ilişkilerini de engelleyebilmektedir. Geleneksel toplumlarda ise akran ilişkilerinde ailenin izni önem taşımaktadır. Ergenlerin, arkadaşlık kararlarında ebeveynlerinin iznini almayı ön plana koyduklarına, kişisel seçim yapmaları kısıtlanmakta böylece arkadaşlık sürecinde bireyin özgürce davranmasını engellemektedir. Bu durumda ergenler, özellikle karşı cinsten akranları ile görüşme ve iletişim kurma konusunda zorluk çekebileceklerdir. Bu türden arkadaşlığa dair yerleşik kültürel inançların, ergende yalnızlık gibi olumsuz uyum göstergeleri üzerinde etkisi olan faktörler olabileceği düşünülmektedir.

Ebeveynin kültüre ilişkin mesajlarının eşitliği içermesi ve yeni kültürel ortamda güven oluşturması uyumu arttırıcı faktörler olmasının yanında çocukta kimlik gelişimine de yardımcı olmaktadır (Marshall, 1995: 394). Çalışmamız kapsamında ele alınan annenin çoğulculuk/kültürel sosyalleştirme mesajlarının ergenin arkadaşına bağlılığını negatif yönde açıkladığı bulunurken; güvensizlik teşvikçi içerikli sosyalleştirme uygulamalarının ise ergenin olumsuz arkadaş ilişkilerinin yanı sıra yalnızlığı ile pozitif yönde etkili olduğu görülmektedir. Literatürdeki çalışmalardakiler ile mevcut bulgular karşılaştırıldığında, kısmen tutarlı oldukları görülmektedir. Buna göre, Afrika, Amerika, Haiti ve Karayipli ergenlerin katıldığı bir çalışmada, güvensizlik teşvikinin ergenin sapkın davranışları üzerinde belirgin bir risk faktörü olduğu ortaya çıkmıştır (Biafora,

1993: 903). Benzer şekilde çalışmamızda da annenin güvensizlik teşvikinin ergenin olumsuz arkadaşlıklarını pozitif yönde yordadığı bulunmuştur. Güvensizlik teşviki uygulamaları önyargıya dayalı mesajlar içermesinin yanında çocuğa ne yapması gerektiğini de vurgulamaktadır. Öte yandan güvensizlik, çocukta diğerleri ve kendi arasındaki kültürel/sosyal mesafeye ve kuşkuya vurgu yapmaktadır. Dolayısıyla güvensizlik teşviki mesajlarının karışık ve düşmanca hisleri uyandırabilmesi, ergenin göç ettiği grup içinde düşük sosyal ilişkiler geliştirmesi ve dolayısıyla uyuma dair çıktılarını etkileyebilmesi muhtemeldir. Çoğulculuk uygulamalarının ergenin olumlu arkadaşlıklarını negatif yönde yordaması ve sonuçların beklenilenin aksi yönde ortaya çıkması; annenin bu ifadeleri her iki kültürü tanıtmaya yönelik uygulamalardan ziyade tek bir kültürel grubu (muhtemelen ev sahibi kültüre) yönelik sosyalleştirme olarak algılanması ile açıklanabilir. Nitekim araştırmada annenin çoğulculuk uygulamaları ile yeni kültürden kopuşu ifade eden kültürleşme stratejilerinden; ayrılma arasında pozitif ve marjinalleşme ile negatif yönde bir ilişki görülmektedir (bkz. Tablo 10). Farklı kültürel grupların bir arada yaşadığı çocukların yetiştirilmesinde ebeveynlerin eşitliğe, farklılıklara ve etnisiteye değinmelerinin sonuçlarını ülkemiz yerelinde konu alan bir diğer çalışma bulunmamaktadır. Ebeveynlerin farklı alt kültürel bağlamlarda kültürel sosyalleştirme uygulamalarının, çocukların sosyo-kültürel uyumu üzerinde rolünün ortaya konması önemlidir. Belirtilmesi gereken bir diğer nokta da ebeveynin kültüre ilişkin bu uygulamalarının ekolojik deneyimlerden etkilenebileceğidir. Dolayısıyla iç göç deneyiminin niteliğinin (zorunlu, isteğe bağlı) kültüre ilişkin mesajlarının içeriğini şekillendirebilmesi muhtemeldir.

5.4. ARAŞTIRMADA ARACI ANALİZLER İLE İLGİLİ TARTIŞMA

Annenin göç deneyimleri ile kültürel sosyalleştirme davranışları arasında kültürleşme stratejilerinin aracı rolü incelendiğinde; annenin bireysel ayrımcılık algısı ile ergen çocuğunu kültüre karşı güvensizliğe teşvik etmesi arasındaki ilişkiye marjinalleşme stratejisinin kısmi biçimde aracılık ettiği bulunmuştur. Berry ve arkadaşları (2006: 318), ayrımcılık bildiren grubun en fazla marjinalleşen grup olduğunu belirtmiştir. Buna göre, annenin bireysel olarak tekrarlanan ayrımcılık deneyimleri kültürel yönelimini etkileyebilir. Bu noktada kendi kültürüne yakınlık duymayan fakat ev sahibi grubun

kültürüne yakınlık duyan anne yaşanan olumsuz deneyimleri sonucu her iki kültürden de uzaklaşarak marjinalleşme stratejisine yönelebilir (Jasinkaja-Lahti, Liebkind, Horenczyk ve Schmitz, 2003: 90-91). Bu anlamda annenin göçten sonra yaşamış olduğu bu deneyimler ev sahibi grup ile kurgulayacağı ilişkisine yansımaktadır (Ho, 2014: 150). Dolayısıyla göçmen yoğun bireysel ayrımcılık algısına dayanarak, kendi kültürüne uzak hissetmekle birlikte göç ettiği gruptan da uzaklaşacaktır. Bireysel ayrımcılık sonucu gelişebilen marjinalite anneyi ev sahibi gruba karşı güvensizlik ve tehdit içerikli sosyalleştirme uygulamalarını benimsemeye yatkın hale getirebilir.

Annenin ayrımcılık deneyimleri ile ergenin arkadaşlık ilişkisi arasında annenin akran yönetim inançlarının aracı rolü incelendiğinde; annenin kolektif ayrımcılık algısı ile ergenin olumlu arkadaşlıkları arasındaki ilişkiye annenin ergenin arkadaşlıklarına ilişkin endişesinin/stresinin kısmi aracılık ettiği bulunmuştur. Bu çerçevedeki diğer bulgu ise, annenin bireysel ayrımcılık algısı ile ergenin olumlu arkadaşlıkları arasındaki negatif yöndeki ilişkiye annenin akranlara ilişkin endişe/stresinin tam aracılık ettiği yönündedir. Bu sonuçlar, ayrımcılığın ebeveynin düşüncelerini etkileyebileceğini belirten görüşlerle tutarlılık göstermektedir (Alanya ve Swyngedouw, 2014: 62; Hou, Kim, Hazen ve Benner, 2017: 324). Annenin algıladığı ayrımcılık akran yönetimine ilişkin stresini arttırarak, ergenin akranları konusunda endişelenmesine neden olabilmektedir. Dolayısıyla annenin ev sahibi gruptan algıladığı ayrımcılık deneyimleri ile birlikte yaşadığı stres, ergenin olumlu arkadaşlığının niteliğini belirleyebilir. Ergenin akranları ile olan ilişkisinin niteliğinin, ebeveynin davranışsal düzenlemelerinin yanı sıra ebeveynliğine ve kendine ilişkin inançları aracılığı ile şekillenebilmektedir (Ladd ve Pettit, 2002). Coll ve arkadaşları (1996) da ebeveynlerin ayrımcılık deneyimlerinin aile üyelerinin süreçlerini değiştirirerek gençlerin sonuçlarını etkileyebilme potansiyeli olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla annenin yüksek risk oluşturabilecek kolektif/bireysel ayrımcılık deneyimleri, ergenin psiko-sosyal yeterliği için hayati öneme sahip olan olumlu akran ilişkilerini etkileyebilir gibi görünmektedir.

Annenin kültürleşme stratejileri ile ergenin psiko-sosyal uyum göstergeleri arasında annenin akran yönetim davranışlarının aracı rolü incelendiğinde; annenin asimilasyon stratejisi ile ergenin arkadaşına bağlılığı arasındaki ilişkide annenin akran yönetiminde iletişime yönelik davranışlarının tam aracılık ettiği bulunmuştur. Araştırmalar olumlu ebeveyn uygulamaları ile negatif yönde ilişkili olduğu belirlenen

asimilasyon stratejisi yöneliminin ve iletişime dayalı olmadan ve rehberlik sağlanmadan yapılan akran yönetiminin, ergenin arkadaşına bağlılığının azalmasına neden olabileceğini göstermektedir (Mounts, 2004: 454-457). Dolayısıyla ebeveynin asimilasyon stratejisini benimsemesi, olumlu ebeveynlik niteliklerini azaltarak erken ergenlik döneminde akran ilişkileri bağlamında önemi sıkça vurgulanan sadakat ve yakınlığı azaltabilmektedir. Dolayısıyla erken ergenlikteki gencin dostluk, arkadaşlık, yardım ve olası çatışmalardan korumada önemli etkileri olan bağlılığın düşmesi, ergenin psiko-sosyal yeterliği için de risk oluşturabilir. Ergenin sosyo-duygusal yaşamında oldukça önemli olan akran gruplarının, ergenlikte çeşitlenen yetkinlikler ve sürekli olarak gelişen yeni sosyal ağların niteliğinde de doğrudan rolü bulunmaktadır. Özellikle ortaokul yıllarında artan özerlik ihtiyacı ile birlikte, ergen keşfettiği sosyal dünyasında kendi etnik ve kültürel kimliğini de belirginleştirmeye başlamaktadır. Ergenler çocukluk döneminden farklı olarak artık etnisiteye ve kültürel gruplara ilişkin farkları daha belirgin biçimde görebilmektedirler (Rivas-Drake, Umana-Taylor, Schaefer ve Medina, 2017: 720). Dolayısıyla kültürel kimliği konusunda daha fazla bilgi elde eden gençler daha güvenli kimlik gelişimi yaşarken aynı zamanda çeşitli kültürel gruplarla daha fazla arkadaşlık ilişkisi geliştirirler. Tüm bu bulgulardan yola çıkarak ergenin kimikleşmesinin, heterojen yani çok kültürlü ve kimlikli bir arkadaş bağlamında, daha güvenilir ve zengin yapıda olacağı söylenebilir.

İncelenen bir diğer aracı ilişki ise, ailenin psikolojik fonksiyonları ile ergen uyumu arasında annenin ergenin akranlarına ilişkin inançlarının aracı rolüdür. Bulgular annenin yeterlik inançlarının ailedeki iletişim örüntüleri ile ergenin yeterliği (saldırgan davranışları tepkisel/özgeci olumlu sosyal davranış) arasındaki ilişkiye tam aracılık ettiğini göstermektedir. Aile içindeki bireylerin kendilerini rahatlıkla diğerlerine açabilmesi ve aktarılan mesajların tüm bireyler arasında açık bir şekilde anlaşılması, ergenin sapkın davranışlarını azaltırken, olumlu davranışlarını ise arttırabilmektedir (Crane ve ark., 2005: 408; Bogenschneider, Small ve Tsay, 1997: 356). Olumlu aile fonksiyonları ergeni etkileyebildiği gibi annenin inançlarını da etkileyebilir (Ardelt ve Eccless, 2001: 946; Bögels ve Brechman-Toussaint, 2005: 847). Dolayısıyla aile içinde sağlıklı iletişim örüntüleri sayesinde ergenin açıldığı annenin; ergenin akranlarıyla ilişkisinde kendi rolüne de güvendiği artan yeterlik inancıyla da (ergenin diğerlerinin iyiliğine dair davranışlarını açık ve örtük biçimde destekleyerek); tepkisel/özgeci davranışlarının artmasına ve saldırgan davranışlarının ise azalmasına yol açabilir.

Annenin yetkinlik inancının aracı etkisine dair benzer bir bulgu, göçmen ailenin yetkinlik örüntüleri ile ergenin uyumu arasındaki ilişki için elde edilmiştir. Buna göre, aile sisteminde genel ahenk, problem çözebilme becerisi ve genel uyumu ifade eden yetkinliğin varlığı pek tabii şekilde ergenin aile dışındaki bağlamlarda sergilediği sosyal ilişkilere de yansıtılabilecektir. Sağlıklı aile ortamında yetişen bir ergenin ebeveyninin yeterlik inançları ergenin psiko-sosyal uyum sürecine aracılık edecektir. Dolayısıyla yetkin aile ve ebeveynce desteklenen ergenin; olumsuz nitelikli arkadaşları ve saldırgan davranışları azalırken, sırf bir diğerinin iyiliğini gözettiği tepkisel/özgeci olumlu sosyal davranışları ise artmaktadır.

Tez çalışmasında aile uyumu ile ergen uyumu arasında ele alınan son bir grup aracı etki bulunmaktadır. Buna göre, annenin yeterlik inançlarının ailenin duygusal bağlamı ve ergenin uyum göstergeleri (ergenin arkadaşına bağlılığı ve tepkisel-özgeci olumlu sosyal davranışları) arasındaki ilişkilerde tam aracı rolünün olduğu; ailenin duygusal bağlamı ile ergenin saldırgan davranışları arasındaki ilişkide ise kısmi aracı rolünün olduğu görülmektedir (bkz. Tablo 18). Temelde yakınlığın, yapıcılığın ve huzurun hâkim olduğu aile ortamının ergen denetimini geliştirdiği bildirilmektedir (Türkeş, 2004: 97). Benzer şekilde annenin yeterlik inançları da ergenin psiko-sosyal uyumunu pozitif yönde açıklayabilmektedir (Ardelt ve Eccless, 2001: 960). Dolayısıyla ebeveyn inançlarının dönüşümsel özelliği düşünüldüğünde annenin yeterlik inançlarının, aile içinde duygusal iklim ile birlikte ergenin saldırgan davranışlarını azaltırken, ergenin olumlu göstergelerinden olan arkadaşına bağlılığını ve tepkisel/özgeci olumlu sosyal davranışlara eğilimini arttırması oldukça muhtemeldir.

5.5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen bulgular genel olarak incelendiğinde ilk dikkat çekici bulgular annenin ayrımcılık algısıyla ilişkilidir. Göçmen annenin ayrımcılık algısı, hem ergen uyumunun hem de ebeveyn inanç ve davranışlarının önemli bir belirleyicisi olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrımcılık algısı annelerin ergenin akran çevresiyle ilgili endişelerini arttırırken; ergen özerkliğini sınırlayan, kısıtlayıcı davranışları sergileme eğilimini de arttırmaktadır. Göçmen annenin ev sahibi kültürden

algıladığı ayrımcılık, erken ergenlik dönemindeki çocuğuna verdiği desteği ve sıcaklığı içeren iletişimi azaltmakta, yanı sıra aşırı duyarlı, sert ve disiplin içerikli akran uygulamalarının yanında güvensizlik içerikli mesajlarını da arttırabilmektedir. Dolayısıyla ev sahibi kültürün göçmen grubuna bireysel veya göçmen kimliği üzerinden ayrımcılık uyguladığı bir süreç; sadece anne için değil, ailenin uyumu ve ergenlik döneminde uyumun önemli bir ayağını oluşturan akran ilişkilerinin niteliği ve yalnızlık duyguları için risk faktörü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmada belirtilmesi gereken önemli bir diğer konu ise, hem ergen hem de anne için son derece önem arz eden kültürel yoksunluk sürecidir. Belirtildiği üzere çift kültüre uyumu ifade eden bütünleşme stratejisi annenin nitelikli davranışlarını arttırırken, ergenin sapkın davranışlarını da azaltma eğilimi gösterir. Kentsel yaşama hâkim olan annenin açıklayıcı bir iletişim örüntüsü kullanarak, çocuğuyla arkadaşlık tercihleri ile ilgili konuşarak çocuğun uyumunu geliştirmeye çalıştığı açıktır. Diğer yandan, annenin tek bir kültüre yönelimi (asimilasyon, ayrılma) veya her iki kültürden uzaklaşması (marjinalleşme), ergen uyumu için kritik olmaktadır. Bu önemli çerçevede yine annenin ayrımcılık algılarının rolü önemlidir. Dolayısıyla annelerin nasıl kültürlendikleri ve ergen psiko-sosyal uyumuna etkileri, ayrımcılığı da içeren üçlü bir ağ içinde ele almak uygun görölmektedir.

Tartışmanın önemli olduğu bir diğer nokta ise aileye ilişkin psikolojik süreçlerin, ebeveyn uygulama ve inançlarından ziyade, ergen psiko-sosyal uyumunda belirleyici olarak ön plana çıkmasıdır. Ailenin işlevi, özellikle ergenin olumsuz uyum göstergelerinden saldırganlık ve amaca yönelik olumlu sosyal davranışlarının en güçlü belirleyicisi ve aynı zamanda koruyucu faktörü olarak ortaya çıkmıştır. Bu bulgu ailenin psikolojik ortamının, göç ile ilgili kültürel stresörlerden ergeni koruyabileceğini göstermektedir. Aynı zamanda aile uyumun içine göç edilen ortamdaki biraz farklı özelliklere sahip kültürel ve sosyal grupların olduğu okul ortamında da ergenin psiko-sosyal uyumu için benzer işlevlere sahip olduğunu göstermektedir. Bulgular özellikle anne yeterliğinin belirlediği durumlarda aile işlevlerinin ergenin uyumunu pozitif yönde arttırdığına yöneliktir. Dolayısıyla iç göç bağlamında annenin yeterlik inançlarının da ergen için oldukça önemli bir faktör olduğu söylenebilir.

Araştırmanın bulguları bir bütün olarak incelendiğinde; ergen psiko-sosyal uyumunda, ebeveyn inanç ve uygulamalarının yanı sıra göç ve kültürleşmeye dair faktörlerin de etkilerine dair kanıtların ortaya konduğu görülmektedir. Bunu yanında, annenin göç ve kültürleşmeye ilişkin deneyimlerinin, ebeveynlik uygulamaları ve endişe ve yeterlik inançları aracılığıyla, ergenin yeterliği ve arkadaşlık ilişkilerini şekillendirdiği gösterdiği bulgulanmıştır. Bu tez çalışması kapsamında, aile işlevselliğinin yanı sıra ergen yeterliğini ve ebeveyn kültürleşmesini etkileyen bağlamsal faktörlere geniş bir şekilde yer verilmiş ve anlamlı bir grup ilişki resmedilmiştir. Dolayısıyla çalışmanın temellendiği kültürleşme modeli, dönüşümsel aile modeli ve ekolojik sistem kuramının bakış açılarını destekler yönde bulgular elde edilmiştir.

Bu araştırmanın bazı güçlü yönleri bulunmaktadır. Öncelikle araştırmada bilgi kaynağı olarak hem anne hem de ergenlere başvurulması ve bu bağımsız bildiricilerden elde edilen verilerin bir arada değerlendirilmesi araştırmanın güçlü yanları arasında gösterilebilir. Araştırmanın temel sorunu olan ergen yetkinliği ve arkadaşlık ilişkilerinin incelenmesinde hem olumlu hem de uyum olumsuz göstergelerin bir arada ele alınarak incelenmesi de literatüre katkısı açısından değerlidir.

Çalışmanın çeşitli sınırlılıkları incelendiğinde ise araştırmanın değişkenleri kapsamında ele alınan ayrımcılık algısının doğrulanmış durumlar değil de anne algılarına dayandığına dikkatleri çekmek gerekmektedir. Ayrıca annenin göçe ilişkin ayrımcılık algılarının göç sürecinden ziyade etnik statülerine ilişkin hassasiyetlerine dayanabileceği de göz ardı edilmemelidir. Tez çalışmasının kesitsel bir deseninin olması nedensel yorumlamalara tam olarak izin vermemektedir. Belirtilmesi gereken bir diğer önemli kısıtlılık ise örnekleme ilişkin tanımlamadır. Araştırmanın örneklemini Türkiye'nin tüm bölgelerinden Bursa'ya iç göçle gelen katılımcılar oluşturmuştur. Bölgeler arası kültürel farklılıklar göz ardı edilerek çözümlenmelere gidilmiştir. Bu tez çalışmasında iç göçe dair ele alınan zengin ilişkiler örüntüsünün Türkiye'nin Bursa gibi son on yılda yoğun göç alan farklı bölgelerine göçmüş veya farklı etnik kökene mensup kültürel grupların birbiriyle karşılaştırılarak incelenmesi, elde edilen bulguların genellenebilmesi açısından önerilmektedir. Özellikle göç çalışmaları için büyük önem taşıyan nitel yöntemde yer verilmesi, göçün ergenin kendi ağzından psiko-sosyal gelişimini belirleyici etkilerine dair düşünceleri öğrenmek açısından gelecekteki çalışmaları yürütecek araştırmacılara önerilebilir.

KAYNAKÇA

- AICHBERGER Marion C. - Zohra BROMAN - Michael A. RAPP - Rahsan YESİL - Amanda Heredia MONTESINOS - Selver TEMUR – Erman - Andreas HEİNZ - Meryam SCHOULER, “Perceived ethnic discrimination, acculturation and psychological distress in women of Turkish origin in Germany”, *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*, , OCAK 2015, 50(11), 1691-1700
- AKDUMAN Gülümser G. - Gülen BARAN, “Suça karışan çocuklarda akran istismarının işlediği suçun özellikleri, göç ve okul durumu değişkenleri açısından incelenmesi”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2010, 3(14), 33-41.
- ANDERSON Riana E. - Saida B.HUSSAIN - Melvin N.WILSON - Daniel S.SHAW - Thomas J. DISHION - Joanna Lee WILLIAMS, “Pathways to pain: Racial discrimination and relations between parental functioning and child psychosocial well-being.” *Journal of Black Psychology*, 2014, 41(6), 491-512.
- ASLAN Selçuk - Ali DÖNMEZ, “Gençlerde Kimlik Yönelimi, Toplumsal Karşılaştırma, Arkadaşlara Bağlılık ve Grupla Bütünleşme”, 2013, 141-174.
- ARDELT Monika-Jacquelynne S.ECCLES, “Effects of mothers' parental efficacy beliefs and promotive parenting strategies on inner-city youth.”, *Journal of Family issues*, 2001, 22(8), 944-972.
- ARONOWITZ, Michael, “The social and emotional adjustment of immigrant children: A review of the literature.”, *International Migration Review*, 1984, 237-257.
- ATACA Bilge - John W.BERRY, “Psychological, sociocultural and marital adaptation of Turkish immigrant couples in Canada”, *International Journal of Psychology*, 2002, 37(1),13-26, DOI:10.1080/00207590143000135.
- ATZABA-PORIA Naama - Alison PIKE, “Are ethnic minority adolescents at risk for problem behaviour? Acculturation and intergenerational acculturation discrepancies in early adolescence.” *British Journal of Developmental Psychology*, 2007, 25(4), 527-541.
- AYCAN Zeynep - Rabindra N.KANUNGO, “Impact of Acculturation On Socialization Beliefs and Behavioral Occurences Among Indo-Canadian Immigrants”. *Journal of Comparative Family Studies*, 1998, 451-467.
- BAYSU Gülseli, “The Effects of Intergroup Perceptions and Ingroup Identifications on The Political Participation of the Second-generation Turkish Migrants in the Netherlands”, *Yayınlanmamış Doktora Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 2006, Ankara.
- BEHNKE Aandrew O. - Shelley M. MACDERMID - Scott L.COLTRANE - Ross D.PARKE - Sharon DUFFY - Keith F.WIDAMAN, “Family cohesion in the lives of Mexican American and European American parents”, *Journal of Marriage and Family*, 2008, 70(4), 1045-1059.
- BERNDT Thomas J., “Developmental changes in conformity to peers and parents”. *Developmental Psychology*, 1979, 15(6), 608-616.

- BERRY W. John, "Psychological aspects of cultural pluralism: Unity and identity reconsidered", *Culture Learning*, 1974, 2, 17–22.
- BERRY W. John , "Acculturation and adaptation in a new society", *International Migration*, 1992, 69-85.
- BERRY W. John, "Immigration, acculturation, and adaptation", *Applied Psychology: An International Review*, 1997, 46 (1), 5-68.
- BERRY W. John, "Acculturation: Living successfully in two cultures", *International journal of intercultural relations*, 2005, 29(6), 697-712.
- BERRY W. John - Jean S. PHINNEY – David L. SAM - Paul VEDDER, "Immigrant youth: acculturation, identity, and adaptation", *Applied Psychology: An International Review*, 2006, 55(3), 303–332.
- BERRY John W. , "Mobility and acculturation. In: *The psychology of global mobility*", Springer New York, 2010, 193-210.
- BERRY John W. - Colette SABATIER, "Acculturation, discrimination, and adaptation among second generation immigrant youth in Montreal and Paris", *International journal of intercultural relations*, 2010, 34(3), 191-207.
- BERRY John W. – Ype H. Poortinga – Seger M. Breugelmans – Anhanasios Chasiotis – David L. Sam, "Kültürlerarası psikoloji araştırma ve uygulama", 2013, Cambridge University Press, Çev. Ed. *Leman Pınar Tosun*, 2015, Nobel Yayıncılık.
- BIAFORA Frank A.-George J. WARHEIT - Rick S. ZIMMERMAN - Andres G. GIL - Eleni APOSPORI - Dorothy TAYLOR - William A. VEGA, "Racial mistrust and deviant behaviors among ethnically diverse black adolescent boys", *Journal of Applied Social Psychology*, 1993, 23(11), 891-910.
- BOGELS Susan M. - Lotte BAMELIS - Corine Van der BRUGGEN, "Parental rearing as a function of parent's own, partner's, and child's anxiety status: fathers make the difference", *Cognition and Emotion*, 2008, 22(3), 522-538.
- BOGENSCHNEIDER Karen - Stephen A. SMALL - Jenner C. TSAY , "Child, parent, and contextual influences on perceived parenting competence among parents of adolescents", *Journal of Marriage and the Family*, 1997, 345-362.
- BORNSTEIN Marc H., "*Toward a model of culture ↔ parent ↔ child transactions*", 2009.
- BORNSTEIN Marc H., "Cultural approaches to parenting. Parenting", 2012, 12(3): 212-221
- BORNSTEIN Marc H.- Linda R. COTE, "Parenting cognitions and practices in the acculturative process", *Acculturation and parent–child relationships measurement and development içinde*, Lawrence Erlbaum Associates, London, 2006, 3-12.

- BORNSTEIN Marc H. - Justin JAGER - Laurence D.STEİNBERG, “Adolescents, parents, friends/peers: A relationships model (with commentary and illustrations)”, I. Weiner (Series Ed.) & RM Lerner, MA Easterbrooks, & J. Mistry (Vol. Eds.), Handbook of psychology, 2012, 6: 393-433.
- BORNSTEIN March H. – Derya GÜNGÖR, “Gelişim biliminin kültür ve çocuk bakımına düzenleyici prensipler ve süreçler açısından katkısı”, İnsan gelişimi, aile ve kültür: Farklı bakış açıları’nın içinde” , Koç üniversitesi yayınları. 1. Baskı Derleyen: Sevda Bekman, Ayhan Aku- Koç, 2013.
- BOURHIS Richard Y. – Léna Céline MOÏSE – Stéphane PERREAULT - Sacha SENÉCAL, ‘Towards an interactive acculturation model: A social psychological approach’, International Journal of Psychology, 1997, 32, 369-386.
- BOXER Paul -Marie S. TISAK - Sara E. GOLDSTEIN , “Is it bad to be good? An exploration of aggressive and prosocial behavior subtypes in adolescence”, Journal of Youth and Adolescence, 2004, 33(2), 91–100.
- BRETTELL Caroline B.- James F. HOLLIFIELD *Migration theory: Talking across disciplines*, Third Edition, Routledge, 2014, New York and London.
- BRODY Gene H. - Yi-Fu CHEN - Steven M. KOGAN - Velma McBride MURRY - Patricia LOGAN - Zupei LUO, “Linking perceived discrimination to longitudinal changes in African American mothers’ parenting practices”, Journal of Marriage and Family, 2008, 70(2), 319-331.
- BRONFENBRENNER Urie, “Contexts of child rearing: Problems and prospects”, American psychologist, 1979, 34(10), 844.
- BRONFENBRENNER Urie - Pamela A. MORRIS, “The bioecological model of human development” W. Damon & R. Lerner (Series Eds.) & R. M. Lerner’in içinde. Handbook of child psychology, Theoretical models of human development, 6.basım, 2006, New York: Wiley, ss. 793-828.
- BROWN B. Bradford - Nina MOUNTS - Susie D. LAMBORN - Laurence STEINBERG, “Parenting practices and peer group affiliation in adolescence”, Child Development, 1993, 64(2), 467-482.
- BROWN B. Bradford - Jeremy P. BAKKEN - Jacqueline NGUYEN - Heather G. Von BANK, “Sharing information about peer relations: Parent and adolescent opinions and behaviors in Hmong and African American families”, New Directions for Child and Adolescent Development, 2007, 116, 67–82.
- BROWN B. Bradford - Nina S. MOUNTS, “The cultural context of family-peer linkages in adolescence”, New Directions For Child and Adolescent Development, 2007, 116,
- BUHRMESTER Duane, “Intimacy of friendship, interpersonal competence, and adjustment during preadolescence and adolescence”, Child development, 1990, 61(4), 1101-1111.
- BUSS Arnold H. - Mark PERRY, “The aggression questionnaire”, Journal of personality and social psychology, 1992, 63 (3), 452- 459.

- CARLO Gustavo - Anne HAUSMANN - Stacie CHRISTIANSEN - Brandy A.RANDALL, "Sociocognitive and behavioral correlates of a measure of prosocial tendencies for adolescents", *The journal of early adolescence*, 2003, 23(1), 107-134.
- CASTLES Stephen - Hein De HAAS - Mark J. MILLER, *The age of migration: International population movements in the modern World*, Palgrave Macmillan, Fifth edition, 2013, 1-381.
- CAUCE Ana Mari, "Social networks and social competence: Exploring the effects of early adolescent friendships" *American journal of community psychology*, 1986, 14(6), 607-628,
- CAVANAUGH Alyson M. - Cheryl BUEHLER, "Adolescent loneliness and social anxiety: The role of multiple sources of support", *Journal of social and personal relationships*, 2016, 33(2), 149-170.
- CAVALLI-SFORZA Luigi Luca - Marcus W. FELDMAN, "Cultural transmission and evolution: a quantitative approach", Princeton University Press, 1981, 16
- CHAN Wing Yi - Dina BIRMAN, "Cross-and same-race friendships of Vietnamese immigrant adolescents: A focus on acculturation and school diversity", *International Journal of Intercultural Relations*, 2009, 33, 313–324.
- CHAO Ruth K., "Beyond parental control and authoritarian parenting style: Understanding Chinese parenting through the cultural notion of training", *Child development*, 1994, 65(4), 1111-1119.
- CHUDEK Maciej - Benjamin Y. CHEUNG - Steven J. HEINE, "US Immigrants' Patterns of acculturation are sensitive to their age, language, and cultural contact but show no evidence of a sensitive window for acculturation", *Journal of Cognition and Culture*, 2015, 15(2), 174-190.
- CHUN, Kevin M., "Conceptual and measurement issues in family acculturation research" In *Acculturation and parent-child relationships: Measurement and development*, ed. Bornstein and Cote 2006, 63-78.
- COLE Pamela M. - Tracy A.DENNIS, "Variations on a theme: Culture and the meaning of socialization practices and child competence", *Psychological Inquiry*, 1998, 9(4), 276-278.
- COLL Cynthia Garcia - Gontran LAMBERTY - Renee JENKINS - Harriet Pipes MCADOO - Keith CRNIC - Barbara Hanna WASIK - Heide Vázquez GARCIA, "An integrative model for the study of developmental competencies in minority children", *Child development*, 1996, 67(5), 1891-1914.
- COSTIGAN Catherine L. - Ce'line M.KORYZMA, "Acculturation and adjustment among immigrant Chinese parents: Mediating role of parenting efficacy", *Journal of Counseling Psychology*, 2011, 58(2), 183–196.
- COSTIGAN, Catherine - Tina F.SU, "Cultural predictors of the parenting cognitions of immigrant Chinese mothers and fathers in Canada", *International Journal of Behavioral Development*, 2008, 32(5), 432-442.

- CRANE D. Russel - So WANGAI - Jeffry H. LARSON - Mc Arthur HAFEN JR., "The influence of family functionon and parent- adolescent acculturation on North American Chinise adolescent outcomes", *Family Relations*, 2005, 54, 400-410.
- CRICK Nicki R., "The role of overt aggression, relational aggression, and prosocial behavior in the prediction of children's future social adjustment", *Child development*, 1996, 67(5), 2317-2327.
- DAVIS Gwendolyn Y - Howard C. STEVENSON, "Racial socialization experiences and symptoms of depression among Black youth", *Journal of Child and Family Studies*, 2006, 15(3), 293-307.
- DARLING Nancy – Laurence STEINBERG, "Parenting style as context: An integrative model", *Psychological Bulletin*, 2006, 113(3), 487-496.
- DEKOVIC Maja - Wim MEEUS, "Peer relations in adolescence: effects of parenting and adolescents' self-concept", *Journal of Adolescence*, 1997, 20, 163–176.
- DEMİR Meliksah - Kathryn A.URBERG, "Friendship and adjustment among adolescents", *Journal of Experimental Child Psychology*, 2004, 88(1), 68-82.
- DEMİR Ayhan–Nuray TARHAN, "Loneliness and social dissatisfaction in Turkish adolescents", *The Journal of Psychology*, 2001, 135(1), 113-123.
- DURGEL Elif - Bilge YAGMURLU, "Türk göçmen ailelerde sosyalleştirme hedefleri ve ana babalık: Okul öncesi döneme detaylı bakış", *Türk Psikoloji Yazıları*, 2014, 17 (34), 3-15.
- DURGEL Elif- Gokce BİLİCİ, "Batı Avrupa'daki Türk göçmen ailelelerde anne babalık", *Ana babalık kuram ve araştırmanın içinde*, Melike Sayıl, Bilge Yağmurlu, 1. Basım, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2010.
- DUNN Judy – Jane BROWN - Cheryl SLOMKOWSKI - Caroline TESLA - Lise YOUNGBLADE, "Young children's understanding of other people's feelings and beliefs: Individual differences and their antecedents", *Child development*, 1991, 62(6), 1352-1366.
- ECCLES Jacquelynne S.- Carol MIDGLEY- Allan WIGFIELD ve ark., "Development during adolescence: The impact of stage-environment fit on young adolescents' experiences in schools and in families", *American psychologist*, 1993, 48(2), 90-101.
- EİSENBERG Nancy - Paul A. MILLER - Rita SHELL - Sandra MCNALLEY - Cindy SHEA, "Prosocial Development in Adolescence: A Longitudinal Study", *Developmental Psychology*, 27(5), 1993, 849-857.
- ENGLUND Michelle M. - Alissa K.LEVY- Daniel M.HYSON- L. Alan SROUFE, "Adolescent social competence: Effectiveness in a group setting", *Child Development*, 2000, 71(4), 1049-1060.
- ERDLEY Cynthia A. – Asher STEVEN, "Linkages between children's beliefs about the legitimacy of aggression and their behavior", *Social Development*, 1998, 7(3), 321-339.

- ERYILMAZ Ali, "Aile yapısı ergeni mutlu eder mi", *Aile ve Toplum Dergisi*, 2010, 22, 21-30.
- ESCOBAR Javier I. - Constanza Hoyos NERVI - Michael A. GARA, "Immigration and mental health: Mexican Americans in the United States", *Harvard review of psychiatry*, 2000, 8(2), 64-72.
- ESPINOZA, Guadalupe - GONZALES, Nancy A. - FULIGNI Andrew J., "Parent discrimination predicts Mexican-American adolescent psychological adjustment 1 year later", *Child development*, 2016, 87(4), 1079-1089.
- FARVER Joann M. – Xu YIYUAN- Bradha BAKHTAHAR- Narang SONIA- Lieber ELI, "Ethnic identity, acculturation, parentingbeliefs, andadolescentadjustment", *Merrill-Palmer Quarterly*, 2007, 53(2), 184-215.
- FREEDMAN-DOAN R. Carol - Amy J. A. ARBRETON- Rena D. HAROLD- Jacquelynne S. ECCLES, "Looking forward to adolescence: Mothers' and fathers' expectations for affective and behavioral change", *The Journal of Early Adolescence*, 1993, 13(4), 472-502.
- FLORSHEIM Paul, "Chinese adolescent immigrants: Factors related to psychosocial adjustment" *Journal of youth and adolescence*, 1997, 26 (2), 143-163.
- FORD Kahlil R.- Noelle M.HURD - Robert J.JAGERS - Robert M.SELLERS, "Caregiver experiences of discrimination and African American adolescents' psychological health over time. *Child Development*", 2013, 84(2), 485-499.
- FOSCO Gregory M. - Elizabeth A.STORMSHAK - Thomas J. DISHION - Charlotte E. WINTER, "Family relationships and parental monitoring during middle school as predictors of early adolescent problem behavior", *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 2012, 41(2), 202-213.
- FULIGNI Andrew J. - Jacquelynne S. ECCLES, "Perceived parent-child relationships and early adolescents' orientation toward peers", *Developmental psychology*, 1993, 29(4), 622.
- FULIGNI Andrew J., "The academic achievement of adolescents from immigrant families: The role of family background, attitudes, and behavior". *Child development*, 1997, 68 (2), 351-363.
- FULIGNI Andrew J., "The adjustment of children from immigrant families", *Current directions in psychological science*, 1997, 7(4), 99-103.
- GALAMBOS Nancy L. - Jennifer L. MAGGS, "Out-of-school care of young adolescents and self-reported behavior", *Developmental Psychology*, 1991, 27(4), 644.
- GASSMAN-PINES Anna, "Effects of Mexican immigrant parents' daily workplace discrimination on child behavior and family functioning", *Child development*, 2015, 86(4), 1175-1190.
- GEORGAS James - John W. BERRY - Alex SHAW - Sophia CHRISTAKOPOULOU - Kostas MYLONAS, "Acculturation of Greek family values", *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 1996, 27(3), 329-338.

- GERARDY Haeli - Nina S. MOUNTS - Amy E. LUCKNER- David P. VALENTINER, "Mothers' management of adolescent peer relationships: Associations with aggressive, prosocial, and playful behavior", *The Journal of Genetic Psychology*, 2015, 176(5), 299-314.
- GIBBONS Frederick X. - Meg GERRARD - Michael J. CLEVELAND - Thomas A. WILLS- Gene BRODY, "Perceived discrimination and substance use in African American parents and their children: a panel study", *Journal of personality and social psychology*, 2004, 86(4), 517.
- GOLDSTEIN Sara E. – Pamela E. DAVIS KEAN - Jacquelynne S. ECCLES, "Parents, peers and behavior: a longitudinal investigation of the impact of relationship perceptions and characteristics on the development of adolescent problem behavior." *Developmental psychology*, 2005, 41(2), 401-413.
- GÖKSEN Fatos – Zeynep CEMALCILAR , "Social capital and cultural distance as predictors of early school dropout: Implications for community action for Turkish internal migrants", *International Journal of Intercultural Relations*, 2010, 34.2: 163-175, 2010.
- GÖREGENLİ Melek - Pelin KARAKUŞ, "Göç araştırmalarında mekân boyutu: Kültürel ve mekânsal bütünleşme", *Türk Psikoloji Yazıları*, 2014, 17(34), 101-115.
- GÖREGENLİ Melek- Pelin KARAKUŞ - Cemil GÖKTEN, "Acculturation attitudes and urban-related identity of internal migrants in three largest cities of Turkey", *Migration Letters*, 2016, 13(3), 427.
- GUI Yonxia - John W. BERYY - Yong ZHENG, "Migrant worker acculturation in China", *International Journal of Intercultural Relations*, 2012, 36, 598– 610.
- GÜLERCE Aydan, "*Dönüşümsel aile modeli ve Türkiye'de ailelerin psikolojik örüntüleri*", İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi, 2007.
- GÜN Zübeyit - Fatih BAYRAKTAR, "Türkiye'de iç göçün ergenlerin uyumundaki rolü", *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2008, 19(2), 167- 176.
- GÜNAYDIN Buket - YÖNDEM Zeynep Deniz, "Ergenlerde akran bağılılığının bazı değişkenler açısından incelenmesi", *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2007, 129-139.
- GÜROĞLU Berna - Cornelis F. M. - Van LIESHOUT - Gerbert J.T. HASELAGER - Ron H. J. SCHOLTE, "Similarity and complementarity of behavioral profiles of friendship types and types of friends: Friendships and psychosocial adjustment, *Journal of research on adolescence*, 2007, 17(2), 357–386.
- GÜRSOY Figen – Müdriye YILDIZ BIÇAKÇI, "A study on the loneliness level of adolescents." *Journal of Qafqaz* 18: 140-146, 2006.
- HAMM Jill V. , "Barriers and bridges to positive cross-ethnic relations African American and White parent socialization beliefs and practices", *Youth & Society*, 2001, 33(1) 62-98.

- HARKNESS S. - Charles M.SUPER, "Parental ethnotheories in action. I. Sigel, A. V. McGillicuddy–DeLisi J. J. Goodnow, (Ed.), Parental belief systems: The psychological consequences for children" (373-392). Hillsdale: Lawrence Erlbaum, 1992.
- HAYNIE Dana L. - Eric SILVER - Brent TEASDALE, "Neighborhood characteristics, peer networks, and adolescent violence", *Journal of Quantitative Criminology*, 2006, 22(2), 147-169.
- HARKNESS Sara - Charles M. SUPER, "Culture and parenting", *Handbook of Parenting Biology and Ecology of Parenting*'in, Volume 2. Edit by Marc H. Bornstein, 253-280, 1995.
- HERNANDEZ Maciel M. – Rand D. CONGER – Richard W. Robins – Kelly Beaumont BACHER – Keith F. WIDAMAN, "Cultural socialization and ethnic pride among Mexican-origin adolescents during the transition to middle school", *Child development*, 2014, 85(2), 695-708.
- HARTUP Willard W., "The company they keep: Friendships and their developmental significance", *Child development*, 1996, 67(1), 1-13.
- HILL Laura Griner - Nicole E. WERNER, "Affiliative motivation, school attachment and aggression in school", *Psychology in the Schools*, 2006, 43(2), 231-246.
- HORTAÇSU Nuran, "*Ben biz siz hepimiz: Toplumsal kimlik ve gruplararası ilişkiler*", 1. Basım, Ankara, İmge Kitabevi, 2007.
- HO Grace WK., "Acculturation and its implications on parenting for Chinese immigrants: A systematic review", *Journal of Transcultural Nursing*, 2014, 25(2), 145-158.
- HOU Yang - Su Yeong KİM - Nancy HAZEN - Aprile D.BENNER, "Parents' perceived discrimination and adolescent adjustment in Chinese American families: Mediating family processes." *Child Development*, 2017, 88(1), 317-331.
- HUGHES Diane – James RODRIGUEZ – Emilie P. SMITH – Deborah J. JOHNSON – Howard J. STEVENSON – Paul SPICER "Parents' ethnic-racial socialization practices: A review of research and directions for future study", *Developmental Psychology*, 2006, 42(5): 747–770.
- HUGHES D. , "Correlates of African American and Latino parents' messages to children about ethnicity and race: A comparative study of racial socialization." *American Journal of Community Psychology*, 2003, 31(1), 15–33.
- HUGHES Diane – Lisa CHEN, When and what parents tell children about race: An examination of race-related socialization among african american families. *Applied Developmental Science*, 1997, 4(1), 200-214.
- HUGHES Diane - Deborah JOHNSONN, "Correlates in children's experiences of parents' racial socialization behaviors", *Journal of Marriage and Family*, 2001, 63(4), 981-995.
- HUGHES Diane - Carolin HAGELSKAMP - Niobe WAY - Monica D. FOUST, "The role of mothers and adolescents" perceptions of ethnic-racial socialization in

shaping ethnic-racial identity among early adolescent boys and girls”, *Journal of Youth and Adolescence*, 2009, 38(5), 605-626.

JASINSKAJA-Lahti Karmela LIEBKINDA - Gabriel HORENCZYKB - Paul SCHMITZC “The interactive nature of acculturation: Perceived discrimination, acculturation attitudes and stress among young ethnic repatriates in Finland, Israel and Germany”, *International Journal of Intercultural Relations*, 2003, 27(1), 79-97.

JONES Tracy L. - Ronald J. PRINZ, “Potential roles of parental self-efficacy in parent and child adjustment: A review”, *Clinical psychology review*, 2005, 25(3), 341-363.

JUANG Linda P. - Alvin A. ALVAREZ, “Discrimination and adjustment among Chinese American adolescents: Family conflict and family cohesion as vulnerability and protective factors”, *American Journal of Public Health*, 2010, 100(12), 2403-2409.

KAĞITÇIBAŞI Çiğdem, “Changing Life Styles - Changing Competencies: Turkish migrant youth in Europe”, *Historical Social Research/Historische Sozialfors*, 2010, 35(2), 151-168.

KAĞITÇIBAŞI Çiğdem, “Kültür ve Ana-Babalık: Kuram ve Uygulama Çıkarımları”, *Ana babalık: Kuram ve araştırma'nın içinde*, 1. Basım, 2012, 61-79.

KAĞITÇIBAŞI Çiğdem, “*Benlik, aile ve insan gelişimi kültürel psikoloji*”, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 3. Basım, 2012.

KAĞITÇIBAŞI Çiğdem, “Kültürleşme ve aile ilişkileri”, *Türk Psikoloji Yazıları*, 2014, 17(34), 120-127.

KALAYCI Şeref, “*SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*”, Asil Yayın Dağıtım, Ankara, 2008.

KALKIM Aslı - Aynur Uysal TORAMAN, “Determination of risky health behaviors of immigrant and nonimmigrant adolescents”, *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 2014, 13(4), 289-294.

KNAFO Ariel - Shalom H. SCHWART , "Value socialization in families of Israeli-born and Soviet-born adolescents in Israel." *Journal of Cross-Cultural Psychology* 32(2), 213-228, 2001.

KNIGHT George P. - Martha E. BERNAL - Garza A. GARZA - Katheryn A. OCAMBO, “Family socialization and the ethnic identity of Mexican- children”, *Journal of Cross-Cultural Psychology*”, 1993, 24, 99–114.

KUMRU Asiye - Gustavo CARLO - Carolyn P. EDWARDS, “Olumlu sosyal sivranişların ilişkisel, kültürel, bilişsel ve duyuşsal bazı değişkenlerle ilişkisi”, *Youth, and Family Studies*, 2004, 71.

KWAK Kyunghwa, “Adolescents and their parents: A review of inter-generational family relations for immigrant and non-immigrant families.”, *Human Development*, 2003, 46(3), 115-136.

- LADD Gary W. - Gregory S. PETTIT, "Parenting and the development of children's peer relationships", *Handbook of Parenting*, 2002, 5, 269-309.
- LEVINE, Robert A. "Human parental care: Universal goals, cultural strategies, individual behavior.", *New Directions for Child and Adolescent Development*, 1988, 40, 3-12.
- LAGERSPETZ Kirsti M.J. – Kaj BJORKQVIST – Tarja PELTONEN, "Is indirect aggression typical of females? Gender differences in aggressiveness in 11 to 12 year old children", *Aggressive behavior*, 1988, 14(6), 403-414.
- LADD Gary W. - Idean ETTEKAL, "Peer-related loneliness across early to late adolescence: Normative trends, intra-individual trajectories, and links with depressive symptoms", *Journal of adolescence*, 2013, 36(6) 1269-1282.
- LEIDY Melinda S. - Nancy G. GUERRA - Rosa I. TORO, "A review of family-based programs to prevent youth violence among Latinos", *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 2010, 32(1) 5-36.
- LIEBKIND Karmela, "Acculturation and stress Vietnamese refugees in Finland", *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 1996, 27(2), 161-180.
- LORENZO-BLANCO Elma I. - Seth J. SCHWARTZ – Jennifer B. ULGER, "A process-oriented analysis of parent acculturation, parent socio-cultural stress, family processes, and Latino youth smoking and depressive symptoms", *International Journal of Intercultural Relations*, 2016, 52, 60-71.
- LORENZO- BLANCO Elma I. - Jennifer B. UNGER - Melinda GONZALES – Backen - Miguel Ángel CANO ve ark., "Latino parent acculturation stress: Longitudinal effects on family functioning and youth emotional and behavioral health", *Journal of Family Psychology*, 2016, 30(8), 966 –976.
- LOUKAS Alexandra - Hazel M. PRELOW – Marie Anne SUIZZO - Shane ALLUA, "Mothering and peer associations mediate cumulative risk effects for Latino youth". *Journal of Marriage and Family*, 2008, 70, 76–85.
- MA Hing Keung - Daniel T. L. SHEK - Ping Chung CHEUNG - Royce Y. P. LEE, "The relation of prosocial and antisocial behavior to personality and peer relationships of Hong Kong Chinese adolescents", *The Journal of Genetic Psychology on Human*, 1996, 157(3), 255-266, DOI:10.1080/00221325.1996.9914863.
- MADSEN Katrine Rich – Mogens Trab DAMSGAARD - Signe Smith JERVELUND - Ulla CHRISTENSEN - Gonneke G. W. J. M. STEVENS, Sophie WALSH, Vibeke KOUSHEDE - Line NIELSEN - Pernille DUE - Bjørn E. HOLSTEIN, "Loneliness, immigration background and self identified ethnicity: a nationally representative study of adolescents in Denmark". *Journal of Ethnic ve Migration Studies*, 2016, 42(12), 1977-1995
- MAGWAZA S. A, "Migration and psychological status in South African black migrant children", *The Journal of Genetic Psychology*, 1994, 155(3), 283-288, DOI: 10.1080/00221325.1994.9914778.

- MASTEN Ann S.- J. Douglas COASTWORTH - Jennifer NEEMANN- Scott D. GEST-Auke TELLEGAN - Norman Garnezy SOURCE, “The Structure and coherence of competence from childhood through adolescence”, *Child Development*, 1995, 66(6), 1635-1659.
- MASTEN Ann S. - J. Douglas COASTWORTH, “Development of competence in favorable an unfavorable environments”, 1998, *The American Psychological Association*, 1998, 53(2), 205- 220.
- MARKS Amy K. - Kida EJESI - Cynthia Garcia COLL, “Understanding the U.S. immigrant paradox in childhood and adolescence”, *Child Development*, 2014, 8(2), 59–64.
- MARSHALL Sheree, “Ethnic socialization of African American children: Implications for parenting, identity development, and academic achievement”, *Journal of Youth and Adolescence*, 1994, 24(4), 377-396.
- MCLOYD Vonnie C., “The impact of economic hardship on Black families and children: Psychological distress, parenting, and socioemotional development”, *Child development*, 1990, 61(2), 311-346.
- MINUCHIN Salvador - H.Charles FISHMAN, “*Family therapy techniques*”, Harvard University Press, 1981.
- MILLER Paul - A.BERNZWEIG - Jane EISENBERG Nancy - Richard A. FABES, “The development and socialization of prosocial behavior”, In R. A. Hinde, ve J. Groebel (Eds.), *Cooperation and prosocial behavior*, Cambridge: Cambridge University Press, 1991, 54-77
- MIRANDA Alexis O. - Diane ESTRADA - Miriam FIRPO-JIMENEZ “Differences in family cohesion, adaptability, and environment among Latino families in dissimilar stages of acculturation”, *The Family Journal*, 2000, 8(4), 341-350.
- MIZE Jacquelyn - Gregory S. PETTIT - E. Glyn BROWN, “Mothers' supervision of their children's peer play: Relations with beliefs, perceptions, and knowledge”, *Developmental Psychology*, 1995, 31(2), 311.
- MOTTI-STEFANIDI Frosso- John BERYY - Xenia CHRYSOCHOOU - David Lackland SAM - Jean PHINNEY, “Positive immigrant youth adaptation in context: developmental, acculturation, and social psychological perspectives_ In A. S. Masten, K. Liebkind, & D. J. Hernandez (Eds.), *Realizing the potential of immigrant youth* Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2012, 117-158.
- MOTTI-STEFANIDI Frosso, “Risks and resilience in immigrant youth adaptation: Who succeeds in the Greek school context and why?” *Journal Of Developmental Psychology*, 2015, 12(3), 261–274
- MOTTI-STEFANIDI FROSSO - Vassilis PAVLOPOULOS - Jelena OBRADOVIC - Marina DALLA - Nikos TAKIS - Athanasia PAPATHANASSIOU – Ann S. MASTEN , “Immigration as a risk factor for adolescent adaptation in Greek urban schools”. *European journal of developmental psychology*, 2008, 5(2): 235-261.

- MOTTI-STEFANIDI Frosso - Vassilis PAVLOPOULOS - Jelena OBRADOVIC - Ann S. MASTEN, "Acculturation and adaptation of immigrant adolescents in Greek urban schools", *International Journal of Psychology*, 2008, 43(1), 45-58.
- MOTTI-STEFANIDI Frosso, "Immigrant youth adaptation in the Greek school context: A risk and resilience developmental perspective", *Child Development Perspectives*, 2012, 8(3), 180-185.
- MOTTI-STEFANIDI Frosso - Ann S. MASTEN, "*A resilience perspective on immigrant youth adaptation and development*", *Handbook on Positive Development of Minority Children and Youth*, 2017, Springer International Publishing, 19-34.
- MOUNTS Nina S. - Laurence STEINBERG, "An ecological analysis of peer influence on adolescent grade point average and drug use", *Developmental Psychology*, 1995, 31 (6): 915-922.
- MOUNTS Nina S., "Young adolescents' perceptions of parental management of peer relationships", *The Journal of Early Adolescence*, 2001, 21(1), 92-122.
- MOUNTS Nina S., "Parental management of adolescent peer relationships in context: the role of parenting style", *Journal of family psychology*, 2002, 16(1), 58.
- MOUNTS, Nina S., Adolescents' perceptions of parental management of peer relationships in an ethnically diverse sample. *Journal of Adolescent Research*, 2004, 19(4), 446-467.
- MOUNTS Nina S. - Hyun-Soo KIM, "Parental goals regarding peer relationships and management of peers in a multiethnic sample." *New directions for child and adolescent development*, 2007, 116, 17-33.
- MOUNTS Nina S., "Linkages between parenting and peer relationships: A model for parental management of adolescents' peer relationships, In *What can parents do: New insights into the role of parents in adolescent problem behaviour*", West Sussex, England, 2007, 163-189.
- MOUNTS Nina S., "Parental management of peer relationships and early adolescents' social skills", *Journal of Youth and Adolescence*, 2011, 40(4), 416-427.
- MURAD S. Darwish - Inez M.A. JOUNG - Frank C. VERHULTS - J. P. MACKENBACH - Alfons A. M. GRIJNEN, "Determinants of self-reported emotional and behavioral problems in Turkish immigrant adolescents aged 11-18". *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 2004, 39(3), 196-207.
- NACAK Melike - Bilge YAĞMURLU - Elif DURGEL - Fons van de VIJYER, "Metropol ve Anadolu'da ebeveynlik: biliş ve davranışlarda sehrin ve eğitim düzeyinin rolü." *Türk Psikoloji Dergisi*, 2011, 26(67), 85.
- NETO Felix, "Loneliness and Acculturation Among Adolescents From Immigrant Families in Pottugall", *Journal of Applied Social Psychology*, 32 (3), pp. 630-647, 2002.
- NEWCOMB Andrew F. - Catherine L. BAGWELL , "Children's friendship relations: A meta-analytic review", *Psychological bulletin*, 117(2): 306-347,1995.

- ÖZTÜRK Ahu - F. Melike SAYIL, “Ergenin arkadaşları ve uyumu ile annenin akran yönetimi davranışları arasındaki ilişkilerde annenin inançlarının aracı rolü”, *Türk Psikoloji Dergisi*, 2012, 27 (69), 1-16.
- ÖZTÜRK Ahu - F. Melike SAYIL, “Okulöncesi öğretmenlerinin sosyal yeterlik tanımları: Temsili beceri ve özellikler”, *Eğitim Bilim ve Toplum Dergisi*, 2016, baskıda.
- PEPLAU Letitia A. - Perlman DANIEL, “Perspectives on loneliness. Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy, 1982, 1-20.
- PARKE Ross D. - Collen M. KILLIAN - Jessica DENNIS - Mary L. FLYR - David J. MCDOWELL- Sandra SIMPKINS - Mina KIM - Margaret WILD, “Managing the external environment”, In: *Handbook of dynamics in parent-child relations*. SAGE Publications Inc, 2003.
- PARKE Ross D.- Gary W. LADD, eds. *Family-peer relationships: Modes of linkage*, Routledge, 2016.
- PARK Hae-Seong - Scott BAUER, “Parenting practices, ethnicity, socioeconomic status and academic achievement in adolescents, *school psychology international*”, 2002, 23(4): 386-396.
- PEKEL ULUDAĞLI Nilay - Melike SAYIL, “Orta ve ileri ergenlik döneminde risk alma davranışı: Ebeveyn ve akranların rolü.”, *Türk Psikoloji Yazıları*, 2009, 12 (23), 14-24.
- PEKEL ULUDAĞLI Nilay- Melike SAYIL, “Suça karışmış ergenlerde problem ve olumlu sosyal davranışlar: Ergen, anne ve arkadaş özellikleriyle ilişkileri”, *Türk Psikoloji Dergisi*, 2013, 28(71), 57
- PHALET Karen - HAGENDOORN Louk, “Personal adjustment to acculturative transitions: The Turkish experience”, *International Journal of Psychology*, 1996, 31(2), 131-144.
- PHINNEY Jean S., “Stages of ethnic identity development in minority group adolescents”, *The Journal of Early Adolescence*, 1989, 9(1-2), 34-49.
- PHINNEY Jean S. - Doreen A. ROSENTHAL, “Ethnic identity in adolescence: Process, context, and outcome”, 1992, 145-172.
- PRIEST Naomi - Ryan PERYYY - Angeline FERDINAND - Yin PARADIES - Margaret KELAHER, “Experiences of racism, racial/ethnic attitudes, motivated fairness and mental health outcomes among primary and secondary school students”, *Journal of youth and adolescence*, 2014, 43(10), 1672-1687.
- PROFILET Susan M. - Gary W. LADD, “Do mothers' perceptions and concerns about preschoolers' peer competence predict their peer-management practices?”, *Social Development*, 1992, 3(3), 205-221.
- POLO Antonio J. - Lopez STEVEN R., “Culture, context, and the internalizing distress of Mexican American youth”, *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 2009, 38(2), 273-285.

- PREACHER Kristopher J. - Andrew F. HAYES, “Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models”, *Behavior research methods*, 2008, 40(3), 879-891.
- REITZ Anne K. - MOTTI-STEFANIDI - Frosso ASENDORPF - Jens B. ASENDORPF “Mastering developmental transitions in immigrant adolescents: The longitudinal interplay of family functioning, developmental and acculturative tasks”, *Developmental Psychology*, 2014, 50(3), 754.
- RIVAS-DRAKE Deborah, “Ethnic-racial socialization and adjustment among Latino college students: The mediating roles of ethnic centrality, public regard, and perceived barriers to opportunity”, *Journal of Youth and Adolescence*, 2011, 40(5), 606-619, 2011.
- ROESER Robert W.- Jacquelynne S. ECCLES- Arnold J. SAMEROFF, “Academic and emotional functioning in early adolescence: Longitudinal relations, patterns, and prediction by experience in middle school”, *Development and Psychopathology*, 1998, 10, 321–352.
- RUESCHENBERG Erich - Raymond BURIEL, “Mexican American family functioning and acculturation: A family systems perspective”, *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 1995, 11(3), 232-244.
- RUGGIERO Karen M. - Donald M. TAYLOR, “Coping with discrimination: How disadvantaged group members perceive the discrimination that confronts them”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 1995, 68(5), 826.
- RUGGIERO Karen M.- Donald M. TAYLOR –John E. LYDON, “How disadvantaged group members cope with discrimination when they perceive that social support is available”, *Journal of Applied Social Psychology*, 1997, 27(18), 1581-1600.
- SABATIER Colette - John W. BERYYY, “The role of family acculturation, parental style, and perceived discrimination in the adaptation of second-generation immigrant youth in France and Canada”, *European Journal of Developmental Psychology*, 2008, 5(2), 159–185,
- SAM David Lacklsnf - John W. BERYYY, “Acculturative stress among young immigrants in Norway”, *Scandinavian Journal of Psychology*, 1995, 36(1), 10-24.
- SAM David Lackland, “Acculturation attitudes among young immigrants as a function of perceived parental attitudes toward cultural change”, *The Journal of Early Adolescence*, 1995, 15(2), 238-258.
- SAM David Lackland, “Acculturation: Conceptual background and core components. In D. L. Sam & J. W. Berry (Eds.), *The Cambridge handbook of acculturation psychology*, 2010, 11-26
- SAM David L. - John W. BERYYY, “Acculturation: when individuals and groups of different cultural back grounds meet”, *Perspectives on Psychological Science*, 2010, 5, 472
- SANTISTEBAN Daniel A. - J. Douglas COASTWORTH - Ervin BRIONES - William KURTINES - Jose SZAPOCZNIK, “Beyond acculturation: An investigation of

- the relationship of familism and parenting to behavior problems in Hispanic youth”, *Family process*, 2012, 51(4), 470-482.
- SAVI Firdevs, “Çocuk ve ergenler için okula bağlanma ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması”, *İlköğretim Online*, 2011, 10(1).
- SCHACHNER Maja K. - Fons JR Van de VIJVER - Peter NOACK, “Acculturation and School adjustment of early-adolescent immigrant boys and girls in Germany conditions in school, family, and ethnic Group”, *The Journal of Early Adolescence*, 2016, 33.
- SCOTT W. Plunkett- Bámaca-Gómez Mayra M., “The relationship between parenting, acculturation, and adolescent academics in Mexican origin immigrant families in Los Angeles” *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 2003, 25(2), 222-239.
- SIM Tick N, “Adolescent psychosocial competence: The importance and role of regard for parents.” *Journal of Research on Adolescence*, 2002, 10(1), 49-64.
- SMITH Eliot R. - Susan HENRY, “An in-group becomes part of the self: Response time evidence”, *Personality and Social Psychology Bulletin*, 1996, 22(69), 635-642.
- SMOKOWSKI Paul R. - Roderick ROSE - Martica L. BACALLAO, “Acculturation and Latino family processes: How cultural involvement, biculturalism, and acculturation gaps influence family Dynamics”, *Family Relations*, 2008, 57(3) 295-308.
- SHOSHANI Anat – Ora NAKASH - Hani ZUBIDA - Robin A. HARPER, “Mental health and engagement in risk behaviors among migrant adolescents in Israel: the protective functions of secure attachment, self-esteem, and perceived peer support”, *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 2014, 12(3) 233-249.
- STEINBERG Lawrence – Jennifer SILK, *Parenting adolescents, Handbook of parenting*, 2002, 1, 103-133.
- STEINBERG Laurence - Susie D. LAMBORN - Sanford M. DORNBUSCH - Nancy DARLING, “Impact of parenting practices on adolescent achievement: Authoritative parenting, school involvement, and encouragement to succeed”, *Child development*, 1991, 63(5), 1266-1281.
- SUÁREZ-OROZCO Carola - Allyson PIMENTEL - Margary MARTIN, “The significance of relationships: academic engagement and achievement among newcomer immigrant youth”, *Teachers College Record*, 2009, 111(3), 712–749.
- SVENSSON Ylva, Put in Context: Adolescents’ experiences of and reactions to parental peer management, R. Dimitrova et al. (eds.), *Global perspectives on well-being in immigrant families, advances in immigrant, Family Research*, 2014.
- STEVENSON Howard C. - Jocelyn REED - Preston BODISON - Angela BISHOP, “Racism stress management racial socialization beliefs and the experience of depression and anger in African American youth”, *Youth & Society*, 1997, 29(2), 197-222.
- STEVENSON JR Howard C. – Rich CAMERON - Teri HERRERO - Taylor - Gwendolyn Y. DAVIS, “Development of the teenager experience of racial

- socialization scale: Correlates of race-related socialization frequency from the perspective of Black youth”, *Journal of Black Psychology*, 2002, 28(2), 84-106.
- SU Chang - Michaela HYNIE, “Effects of life stress, social support, and cultural norms on parenting styles among mainland Chinese, European Canadian, and Chinese Canadian immigrant mothers”, *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 2011, 42(6), 944-962.
- SULLIVAN Summer - Seth J. SCHWARTZ - Guillermo PRADO - Shi HUANG - Hilda PANTIN- José SZAPOCZNIK, “A bidimensional model of acculturation for examining differences in family functioning and behavior problems in Hispanic immigrant adolescents”, *The Journal of Early Adolescence*, 2007, 27(4), 405-430.
- ŞEKER Betül Dilara, “Culture adaptation (acculturation) processes in a migrated urban sample”, *Journal of Human Sciences*, 2006, 3(2)
- ŞEKER Betül Dilara – İbrahim SİRKECİ, “Birleşik Krallık’daki Türkiye kökenli kadınlarda yaşam doyumu: kimlik, kültürleşme ve ayrımcılık.”, *Türk Psikoloji Yazıları* 17.34 2014: 69-81.
- TABACHNICK Barbara G. - Linda S. FIDELL, *Experimental designs using ANOVA*. Thomson/Brooks/Cole, 2007, ed.tör Mustafa BALOĞLU
- TARHAN N. , “The relationships of sociometric status, sex, academic achievement, school type and grade level with loneliness levels of secondary school students.” Unpublished master’s thesis. Middle East Technical University, Ankara, Turkey, 1996.
- TAMIS-LEMONDA Catherine S - Niobe WAY - Diane HUGHES- Hirokazu YOSHIKAWA - Ronit Kahana KALMAN- Erika Y. NIWA, “Parents' goals for children: The dynamic coexistence of individualism and collectivism in cultures and individuals.” *Social Development*, 2008, 17(1), 183-209.
- TAYA, “Türkiye Aile Yapısı Araştırması: Tespitler, Öneriler” T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, edit. Mustafa Turgut, Semiha Feyzioğlu, 2014.
- TAYLOR Donald M. - Stephen C. WRIGHT - Lana E. PORTER, "Dimensions of perceived discrimination: The personal/group discrimination discrepancy." *The psychology of prejudice: The Ontario symposium*, 1994,7.
- TAYLOR Zoe E. - Rand D. CONGER - Richard W. ROBINS - Keith F. WIDAMAN, “Parenting practices and perceived social support: Longitudinal relations with the social competence of Mexican-Origin children”, *Journal of Latino Psychology*, 2015, 3(4), 193–208.
- TEJA Zuhra - Kimberly A. SCHONERT – Reichl, Peer relations of chinese adolescent newcomers: Relations of peer group integration and friendship quality to psychological and school adjustment”, *Int. Migration & Integration*, 2013, 14, 535–556.

- THAPA Amrit - Jonathan COHEN- Shawn GUFFEY - Ann Higgins D'ALESSANDROET, A review of school climate research. *Review of Educational Research*, 2013, 83(3), 357-385.
- TILTON-WEAVER L. C.- Nancy L. GALAMBOS, "Adolescents' Characteristics and parents' beliefs as predictors of parents' peer management behaviors". *Journal of Research on Adolescence*, 2003, 13(3), 269-300.
- TSAI Kim M. - Eva H. TELZER - Nancy A. GONZALES - Andrew J. FULIGN, "Parental cultural socialization of Mexican-American adolescents' family obligation values and behaviors." *Child development*, 2015, 86(4), 1241-1252.
- TRICKETT Edison J. - Curtis J. JONES, "Adolescent culture brokering and family functioning: A study of families from Vietnam", *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 2007, 13(2), 143.
- TÜRKEŞ Cem, Ergenlerde sapkın davranışın nedenleri olarak özdenetim ve aile içi denetim mekanizmalarının analizi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), 2004.
- QUINTANA Stephen M. - Elizabeth M. VERA, "Mexican American children's ethnic identity, understanding of ethnic prejudice, and parental ethnic socialization", *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 1990, 21(4), 387-404.
- UMAÑA-TAYLOR Adriana J. - Mark A. FINE, "Examining ethnic identity among Mexican-origin adolescents living in the United States." *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 2004, 26(1), 36-59.
- URUK Ayşe Çiftçi - Ayhan DEMİR, "The role of peers and families in predicting the loneliness level of adolescents", *The Journal of Psychology*, 2003, 137(2), 179-193.
- VAZSONYI Alexander T.- Jeffrey R. HIBBERT - J. Blake SNIDER, "Exotic enterprise no more? Adolescent reports of family and parenting processes from youth in four countries", *Journal of Research on Adolescence*, 2003, 13(2), 129-160.
- VAZSONYI Alexander T. - Elizabeth TREJOS – Castillo-Li HUANG, "Are developmental processes affected by immigration family processes, internalizing behaviors, and externalizing behaviors". *J Youth Adolescence*, 2006, 35, 799–813.
- VERKUYTEN Maykel - Shervin NEKUEE, "Self-Esteem, Discrimination, and Coping Among Refugees: The Moderating Role of Self-Categorization.", *Journal of Applied Social Psychology*, 2001, 31(5), 1058-1075.
- WALSH Sophie D. - Harel-Fisch YOSSI - Fogel-Grinvald HAYA, "Parents, teachers and peer relations as predictors of risk behaviors and mental well-being among immigrant and Israeli born adolescents", *Social Science & Medicine*, 2010, 70 (7), 976-984.
- WATERS Everett - L. Alan SROUFE, "Social competence as a developmental construct" *Developmental Review*, 1983, 3(1), 79-97.

- WEST Donald A - Robert KELLNER – Maggi MOORE – West, “The effects of Loneliness: A Review of the Literature”, *Comprehensive Psychiatry*, 1986, 27(4), 351-383.
- WILLIAMS Phoebe Daux - Arthur R. WILLIAMS - Marcelo LOPEZ- Nenita P. TAYKO, “Mothers developmental expectations for young: children in the Philippines”, *International Journal of Nursing Studies*, 2000, 37(4), 291-301.
- YAĞCIOĞLU Dilek, “Kente göç etmiş bir örnekleme bireycilik toplulukçuluk ve değerler açısından kente uyum (kültürlenme) süreçleri”, Yayımlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Psikoloji Anabilim Dalı, İzmir, 2005.
- YAĞMURLU Bilge – Banu ÇITLAK– Ayfer DOST - Birgit LEYENDECKER, “Türk annelerin çocuk sosyalleştirme hedeflerinde eğitime bağlı olarak gözlemlenen farklılıklar”. *Türk Psikoloji Dergisi*, 2009, 24(63), 1-15.
- YAĞMURLU Bilge - Sanson Ann, “Acculturation and parenting among Turkish mothers in Australia”, *Journal of Cross- Cultural Psychology*”, 2009, 40, 361-380.
- YANG Hao Jan - Jyun Yi WU - Sheng-Shiung HUANG - Mei Huei LIEN - Tony Szu Hsien LEE, "Perceived discrimination, family functioning, and depressive symptoms among immigrant women in Taiwan." *Archives of women's mental health* 17.5: 359-366, 2014.
- ZHANG Guangzhen - Nancy EISENBERG - Zongbao LIANG - Yi Li Vehuihua DENG, “The Relations of migrant status and parenting to Chinese adolescents’ adjustment”, *International Journal of Behavioral Development*, 2016, 1-9.

EKLER

Ek 1. Etik Onay Örneği

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULLARI
(Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu)
TOPLANTI TUTANAĞI

OTURUM TARİHİ
24 Haziran 2016

OTURUM SAYISI
2016-08

KARAR NO 4 : Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Sevim YILDIZ'ın "Göç Bağlamında Ebeveyn Kültürleşmesi, Ergenin Arkadaşlık İlişkileri ve Psikososyal Yetkinliği" başlıklı tez çalışması kapsamında yapılacak olan anket çalışmasının değerlendirilmesine geçildi.

Yapılan görüşmeler sonunda; Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Sevim YILDIZ'ın "Göç Bağlamında Ebeveyn Kültürleşmesi, Ergenin Arkadaşlık İlişkileri ve Psikososyal Yetkinliği" başlıklı tez çalışması kapsamında yapılacak olan anket çalışmasının, fikri, hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğu başvurucuya ait olmak üzere uygun olduğuna oybirliği ile karar verildi.

Prof. Dr. Mehmet YUCE
Kurul Başkanı.

Ek 2. İl Millî Eğitim İzni

T.C.
BURSA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 86896125-605.01-E.9978610
Konu : Sevim YILDIZ'ın Araştırma İzni

21.09.2016

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : M.E.B. Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri konulu 07/03/2012 tarihli ve 2012/13 sayılı Genelgesi

Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Sevim YILDIZ'ın "Göç Bağlamında Ebeveyn Kültürleşmesi, Ergenin Arkadaşlık İlişkileri ve Psikososyal Yetkinliği" konulu araştırma isteği Uludağ Üniversitesi Rektörlüğü Genel Sekreterlik'in 25/08/2016 tarihli ve 31476 sayılı yazısı ile bildirilmektedir.

Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Sevim YILDIZ'ın "Göç Bağlamında Ebeveyn Kültürleşmesi, Ergenin Arkadaşlık İlişkileri ve Psikososyal Yetkinliği" konulu araştırmasını ilimiz ekli listede belirtilen okullarda uygulama yapma isteği okul müdürlüğünden araştırmanın uygulanması ile ilgili alınan olumlu görüşle birlikte, ilimizde oluşturulan "Araştırma Değerlendirme Komisyonu" tarafından incelenerek değerlendirilmiştir. Araştırma ile ilgili çalışmanın okul/kurumlardaki eğitim öğretim faaliyetleri aksatılmadan, araştırma formlarının aslı okul müdürlüklerince görülerek, gönüllülük esası ile okul müdürlüklerinin gözetim ve sorumluluğunda ilgi Genelge çerçevesinde uygulanması ayrıca araştırma sonuçlarının Müdürlüğümüz ile paylaşılması komisyonumuzca uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Ekrem KOZ
İl Millî Eğitim Müdür Yardımcısı

OLUR
<...>

Veli SARIKAYA
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Adres : Yeni Hükümet Konağı A Blok
16050/Osmangazi/BURSA

Telefon No:(0224) 445 16 00 Fax : (0 224) 256 66 80

E-posta: arge16@meh.gov.tr İnternet Adresi: http://bursa.meb.gov.tr

Bilgi için : İbrahim ATAMAN Engin SEYMEN

Şube Müdürü ARGE VHKİ

Tel: (0224) 445 1640 (0224) 215 25 39

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden bf41-08e8-30eb-9fda-efb2 kodu ile teyit edilebilir.

Ek. 3. Demografik Bilgiler Formu

GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Sayın Katılımcı,

Bu çalışma, Uludağ Üniversitesi Psikoloji Bölümü Psikoloji Yüksek Lisans Programı kapsamında ve Yrd. Doç. Dr. Ahu ÖZTÜRK danışmanlığında yürütülen bir tez araştırmasıdır. Bu araştırma göç deneyimi yaşamak ve ebeveyn uygulamalarının etkilerini anlamak üzerinedir. Araştırma **Uludağ Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu 24.06.2016 tarih ve 2016-08 sayılı oturum** ile onaylanmış olup, **Bursa İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden** araştırma izni alınmıştır.

Bu çalışmada 11-14 yaşlarındaki çocuklar ve anneleri yer alacaktır. Araştırmaya çocuğunuzla birlikte katılmayı kabul ederseniz, araştırma ile ilgili sizlere gönderilen formu ve anketleri doldurmanız beklenmektedir. Ayrıca çocuğunuzun gelişimi ile ilgili ayrı ölçeklerde çocuğunuzun doldurması için verilecektir. Çalışmada her soruya vereceğiniz yanıt son derece önemlidir. Lütfen anketin başındaki bütün açıklamaları dikkatlice okuyarak size en uygun gelen cevabı işaretleyiniz. Soruları boş bırakmamaya özen gösteriniz. Ankette yer alan soruların doğru veya yanlış bir cevabı yoktur, önemli olan sizin ne düşündüğünüz ve ne hissettiğinizdir.

Bu çalışmaya katılmayı kabul edebilir, reddedebilirsiniz ayrıca çalışmanın herhangi bir yerinde onayınızı çekme hakkına da sahipsiniz. Vereceğiniz bilgiler kimlik bilgileriniz alınmadan tamamıyla gizli tutularak, yalnızca araştırmacılar tarafından, grup düzeyinde değerlendirilecektir. Soruları yanıtlamanız yaklaşık 40-45 dakikanızı alacaktır. Çalışmadan elde edilecek sonuçlar sadece bilimsel amaçlı olarak kullanılacaktır.

Yardımlarınız ve katılımınız için teşekkür ederiz.

Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak ve bizden destek almak için aşağıdaki adres ile iletişime geçebilirsiniz.

Araştırmacı: Arş. Gör. Sevim YILDIZ

e-posta adresi: sevimyildiz@uludag.edu.tr

Katılımcı beyanı:

Araştırma ile ilgili yukarıdaki tüm bilgiler bana aktarıldı. Bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış bulunmaktayım. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayınlarda kullanılmasını kabul ediyorum. Bu çalışmada çocuğumla birlikte 'katılımcı' olarak yer alma kararını aldım.

EVET ()

HAYIR ()

Demografik Bilgiler Formu (Anne)

1- Yaşınız ? _____

2- Medeni durumunuz?

- Bekâr Evli Dul Boşanmış

3- Eğitim düzeyiniz nedir?

- Okuryazar değil Lise
 Okuryazar Üniversite(Lisans)
 İlkokul Lisansüstü
 Ortaokul Diğer _____

4- Eşinizin eğitim düzeyi nedir?

- Okuryazar değil Lise
 Okuryazar Üniversite(Lisans)
 İlkokul Lisansüstü
 Ortaokul Diğer _____

5- Mesleğiniz nedir?

- Memur
 Serbest meslek (Doktor, Avukat, Mimar vb.)
 Marjinal sektör (İşporta, temizlik vb.)
 İşçi
 Küçük esnaf, zanaatkâr, vb.
 İşveren (Tüccar, iş yeri sahibi veya ortağı vb.)
 Çiftçi
 Emekli
 Ev hanımı
 Diğer _____
 Çalışmıyor

6- Hanenizin toplam aylık geliri hangi aralıktadır?

(Maaş, burs, yatırım ve benzeri gelirler)

- 1500 TL'den az
 1500-3000 TL
 3000-4500 TL
 4500-6000 TL
 6000-7500 TL
 7500-9000 TL
 9000 TL ve üstü

7- Hanenizin toplam aylık gideri hangi aralıktadır?
(Gıda, barınma (konut kirası, faturalar (elektrik, su, yakıt)), giyim, ulaşım, eğitim, sağlık giderleri ve benzeri ihtiyaçlar)

- 1500 TL'den az
- 1500-3000 TL
- 3000-4500 TL
- 4500-6000 TL
- 6000-7500 TL
- 7500-9000 TL
- 9000 TL ve üstü

8- Evinizde kaç kişi yaşıyor? Onların sizinle yakınlık dereceleri nedir? (Örnek: Eşim, annem, 2 kızım, 1 oğlum, kayınpederim)

9- Hayatınızın en büyük kısmını aşağıdakilerden hangisinde geçirdiniz?

- Köy
- Kasaba
- İlçe
- Şehir
- Büyükşehir

10- Daha önce nerede yaşıyordunuz/ Nereden göç ettiniz? _____

11- Daha önce yaşadığınız yerleşim birimi:

- Büyükşehir
- Şehir
- İlçe
- Kasaba
- Köy
- Diğer

12- Bu şehre nereden göç ettiniz?

- Doğu Anadolu Bölgesi
- Karadeniz Bölgesi
- Güneydoğu Anadolu Bölgesi
- Akdeniz Bölgesi
- İç Anadolu Bölgesi
- Marmara Bölgesi
- Ege Bölgesi

13- Ne kadar süredir hâlihazırda/şuan yaşadığınız yerleşim biriminde yaşıyorsunuz?

_____ yıl

14- Aşağıda olası göç nedenleri belirtilmiştir. Her birini okuyup size ne kadar uygun olduğunu karşısındaki cetvelden yararlanarak belirtiniz.

	Hiç uygun değil 1	Uygun değil 2	Kararsızım 3	Uygun 4	Tamamen uygun 5
İş bulma					
Evlilik					
Tayin/Görev					
Sağlık					
Güvenlik					
Şehir hayatının çekiciliği					
Eğitim					

15- Buraya isteyerek mi geldiniz? Cevabını aşağıdaki derecelendirme ölçeğinden yararlanarak belirtiniz.

Tamamen istemeyerek (1)	İstemeyerek (2)	Ne isteyerek Ne istemeyerek (3)	İsteyerek (4)	Tamamen İsteyerek (5)

16- Çocuk sayısı:

Hiç Yok

1 (bir) Çocuk

2 (iki) Çocuk

3 (üç) Çocuk

4 (dört) Çocuk

5 (beş) Çocuk ve üstü

17- Çocuğunuzun cinsiyeti?

Kız

Erkek

18- Çocuğunuzun yaşı?

11

12

13

14

19- Evinizde Türkçe dışında bir veya birden fazla dil konuşuluyor mu?

Evet

Hayır

Cevabınız "**evet**" ise konuşulan dili/dilleri belirtiniz. _____

20- Evinizde çocuğunuzla Türkçe dışında bir veya birden fazla dil konuşuyor musunuz?

Evet

Hayır

21- Çocuğunuzla Türkçe dışında bu dili/dilleri ne kadar sıklıkta konuşursunuz?

Asla

Ara sıra

Zaman zaman

Sık sık

Daima

22- Bu şehirde tanıdık ya da akrabalarınız var mı?

Evet

Hayır

23- Bu şehirde tanıdık ya da akrabalar size hangi konularda yardımcı olur?

Ev /İş bulma

Maddi destek

Manevi destek

Ev/iş bulma ve maddi/ manevi her konuda yardımcı oluyorlar.

Hiç bir konuda yardımcı olmuyorlar.

24- Komşularınızın kökenlerini/kültürünü nasıl değerlendirirsiniz?

Komşularımın çoğu başka kültürlerden

Hem benim kültürümden hem de başka kültürlerden olan komşularımın sayısı eşit derecede

Komşularımın çoğu kendi kültürümden

25- Size kim derler?(Türk, Türkmen, Dadaş, Kürt, Laz, Arap.....) _____

Ek 4. Algılanan Ayrımcılık Ölçeği

Değerli katılımcı, bu bölümde sizden bir takım ifadeleri değerlendirmeniz istenmektedir. İfadelerin doğru veya yanlış cevabı yoktur. Size en uygun cevabı işaretleyiniz. Lütfen ölçekte bulunan tüm ifadeleri değerlendiriniz.	Asla	Ara sıra / Nadiren	Zaman zaman	Sık sık	Daima
1. Göç edenler iş ararken ayrımcılık yaşarlar mı?	1	2	3	4	5
2. Göç edenler ev ararken ayrımcılık yaşarlar mı?	1	2	3	4	5
3. Göç edenler sokakta ya da alışveriş yaparken ayrımcılık yaşarlar mı?	1	2	3	4	5
4. Göç edenler okulda ya da işyerlerinde ayrımcılık yaşarlar mı?	1	2	3	4	5
5. Göç edenler oturdukları mahallelerde ayrımcılık yaşarlar mı?	1	2	3	4	5
6. Yerel halk tarafından kabul görmediğimi hissediyorum.	1	2	3	4	5
7. Yerel halkın göç edenlere karşı olumsuz olduklarını hissediyorum.	1	2	3	4	5
8. Sırf göçmen olduğum için benimle dalga geçildiği ve kötü muameleye maruz kaldığımı olmuştur.	1	2	3	4	5
9. Göçmen olduğum için insanların benden uzaklaştığı ya da aralarına almadıkları olmuştur.	1	2	3	4	5

Ek 5. Kültürleşme  leği

AŞağıdaki ifadeler Şuan yaşadığınız Őehirdeki hayatınızda karŐılaŐtıđınız deđiŐik durumlarda nasıl d Ő nd đünüzle ilgilidir. Bazı ifadeler sizin geldiğiniz kültürle, bazıları Őimdi yaşadığınız yerin kültürü, bazıları ise her iki kültürle ilişkilidir. Diğer ifadelerde ise bir kültür seçimi yoktur. Lütfen bu konulardaki kişisel tercihlerinizi belirtiniz.

AŞağıdaki soruları, Őimdiki yaŐantınızı göz önünde bulundurarak cevaplayınız. Size en uygun olan Őıkkı işaretleyiniz.

	Kesinlikle Bana uygun	Bana Uygun	Biraz Bana Uygun	ok Az Bana Uygun	Bana Uygun Değil
1- Geldiğimiz yerin adetlerinden (ritüel) (orneğin sünnet, düğün, ölüm, doğum)ok buranın adetlerine uymayı tercih ederim.					
2- Hemşerilerimden çok buralılarla bir araya gelip vakit geçirmeyi tercih ederim.					
3- Hem buranın hem de geldiğimiz yerin adetlerine (ritüeller) uymayı tercih ederim.					
4- Buralılardan çok hemşerilerimle bir araya gelip vakit geçirmeyi tercih ederim.					
5- ‘Adetler (ritüeller)’ bana bir Şey ifade etmiyor.					
6- Hem buralılarla hem de hemşerilerimle bir araya gelip vakit geçirmeyi tercih ederim.					
7- Buranın adetlerinden (ritüel) (sünnet, düğün, ölüm, doğum, vs.) ok geldiğimiz yerin ritüellerine uymayı tercih ederim.					
8- Kimlerle bir araya gelip vakit geirdiğime aldırmmam.					
9- ocuklarımmın hem buranın tarzına hem de kendi tarzımıza uygun yetişmelerini isterim.					
10- Evde kendi yemeklerimizden çok buranın yemeklerini yemeyi tercih ederim.					
11- Evimde bizlere özgü süslemelerden çok buralılara özgü süslemelerin olmasını tercih ederim.					
12- Yakın arkadaŐlarımmın buralılardan çok hemşerim olmasını tercih ederim.					
13- Evde ne çeşit yemek yediğime aldırış etmem.					

	Kesinlikle Bana uygun	Bana Uygun	Biraz Bana Uygun	Çok Az Bana Uygun	Bana Uygun Değil
14- Çocuklarımın bizim tarzımızdan çok buranın tarzına uygun yetişmelerini isterim.					
15- Hem buralı hem de hemşerilerim gibi yaşamaktan hoşlandığımı söyleyebilirim.					
16- Ne tür gazete / TV / Müzik / Kaset Okuduğuma / Seyrettiğime / Dinlediğime aldırış etmem.					
17- Yakın arkadaşlarımın hem buralı hem de hemşerim olmasını tercih ederim.					
18- Çoğu zaman ne şekilde yaşayacağıma aldırış etmem.					
19- Çocuklarımın buranın değer ve geleneklerinden çok geldiğimiz yerin değer ve geleneklerini öğrenmelerini isterim.					
20- Evde bizim oraların (Kürtçe –Arapça-Lazca vb.) dilinden çok Türkçe konuşmayı tercih ederim.					
21- Buranın mediasından çok (gazete, TV, Radyo vs.) geldiğimiz yerin mediasını izlemeyi tercih ederim.					
22- Evimde buralılara özgü süslemelerden çok bizlere özgü süslemeler olmasını tercih ederim.					
23- Çocuklarımın buranın değer veya adetlerini öğrenip öğrenmemelerine aldırmam.					
24- Buralıdan çok hemşerilerim gibi yaşamaktan hoşlandığımı söyleyebilirim.					
25- Geldiğimiz yerin mediasından çok buranın mediasını (gazete, TV, Radyo) izlemeyi tercih ederim.					
26- Evde hem buraların hem de kendi yemeklerimizi yemeyi tercih ederim.					
27- Evi süsleme gibi önemsiz şeylere kafamı yormam.					
28- Evde hem Türkçe hem de geldiğimiz yerin dilini kullanmayı tercih ederim.					
29- Çocukların evlenene kadar benimle oturmalarını beklerim.					

	Kesinlikle Bana uygun	Bana Uygun	Biraz Bana Uygun	Çok Az Bana Uygun	Bana Uygun Değil
30- Çocuklarımın geldiğimiz yerin değer ve geleneklerinden çok buranın değer ve geleneklerini öğrenmelerini isterim.					
31- Evde buranın yemeklerinden çok kendi yemeklerimizi yemeyi tercih ederim.					
32- Hem buranın hem de geldiğimiz yerin medyasını (gazete,TV, Radyo) izlemeyi tercih ederim.					
33- Çocuklarımın nasıl yetiştiğine aldırış etmem.					
34- Hemşerilerimden çok buralı gibi yaşamaktan hoşlandığımı söyleyebilirim.					
35- Çocuklarımın kendilerini hazır hissettikleri andan itibaren kendi başlarına yaşamalarını beklerim.					
36- Çocuklarımı hem hemşerilerimin hem de buralıların değerlerini ve geleneklerini öğrenmelerini isterim.					
37- Yakın arkadaşlarımın kimler olduğuna aldırış etmem.					
38- Evde Türkçe' den çok geldiğimiz yerin dilini kullanmayı tercih ederim.					
39- Evimde hem buralıların hem de bizlere özgü süslemelerin olmasını tercih ederim.					
40- Çoğu zaman duygu ve düşüncelerimi nasıl dile getirdiğime aldırış etmem.					
41- Çocuklarımın evlenene kadar benimle oturmalarının daha iyi olacağını düşünüyorum ancak eğer ki ayrılmak isterlerse bu kararlarına saygı duyarım.					
42- Yakın arkadaşlarımın hemşerilerimden çok buralı olmasını tercih ederim.					
43- Çocuklarımın bizim oranın tarzında yetişmelerini isterim.					
44- Çocuklarımın evlenene kadar benimle oturup oturmamalarına aldırış etmem.					

Ek 6. Aile Yapısını Değerlendirme Aracı

Aşağıdaki bütün ifadeleri, anladığınız biçimde ve sizin durumunuzu ne derecede yansıttığını gösterecek şekilde her bir ifadenin altındaki ölçek üzerinde işaretleyiniz. Ölçeğin bir ucu “Bizimkiyle tamamen aynı”, diğer ucu ise “Bizimkinin tam tersi” durumları yansıtmaktadır. Sizin durumunuz bu iki uç arasında nereye düşüyorsa o aralığa çarpı (X) işareti koyunuz.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1- Ailemizde her türlü konu ve fikir açıkça konuşulur.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2- Evimizde birisi bir şey söylediği zaman diğerleri aynı şeyi anlarlar.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3- Bizim evde olaylar karşısındaki düşünce ve duygular konuşmaktan çok davranışlarla ifade edilir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4- Bizim evde sözlerle söylenenler, davranışlarla anlatılanları tutmaz.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5- Evdekilerle çatışmaktansa susmayı veya başkalarıyla konuşmayı yeğlerim.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6- Bizim evde kesinlikle konuşulmayacak konular bence çok fazladır.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
7- Eşimle zayıflıklarımı, korku ve endişelerimi paylaşıyorum.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
8- Eşime özel duygu, fantezi ve arzularımı rahatlıkla söylerim.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
9- Aile üyeleri arasındaki iletişimi son derece doyurucu bulurum.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
10- Birimizin işte, okulda veya arkadaşından öğrendiği bir şey, bizim evde genellikle ilgi görür, tartışılır ve beğenilirse uygulanır.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11- Ailem başkalarından gelen eleştiri ya da önerilere tamamen kapalıdır.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

12- Ailemizde TV, radyo, gazete, dergi, kitap, konferans, sinema, tiyatro gibi yollarla yeni şeyler öğrenmeye ve dünyada olup bitenlere çok ilgi duyulur.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
13- Bizim evde iş, okul ve ev işleri dışında da birçok uğraş (hobiler, özel ilgiler, spor faaliyetleri, vb.) vardır.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
14- Doğrusu ailemden daha çok bağlı olduğum bir insan (arkadaş, sevgili, öğretmen, terapist, akraba vb.) var.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
15- Ailem (veya eşim) benim çok arkadaşımınla tanışır.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
16- Ailemizdeki dayanışma ve birlik duygusu çok güçlüdür.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
17- Eşimin evde kendi başına geçirmek istediğim zamana (bir iş yaparken, okurken, dinlenirken, vb.) karşı tavrı son derece anlayışlıdır beni rahat bırakır.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
18- Birbirimizle çok iyi geçiniriz.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
19- Bizim aileyi ilgilendiren kararlarda evdeki herkesin fikri alınır veya çıkarı gözetilir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
20- Bizde aileyle ilgili sorumlulukların dağılımı hakça olur.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
21- Bizim evde birisi diğerlerinden daha önemlidir; yani daha çok sevilir, kayırılır veya dediğini yaptırır.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
22- Ailemizde iş bölümü, herkese düşen görevler ve diğer kurallar açık seçik belirgindir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
23- Bizim evde karşılaşılan aksamlar ve çıkan çatışmalar mutlaka çözülür.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
24- Bizim aileyi ilgilendiren kararlarda, ev içinde söz sahibi olanlar, dışarıdan karışanlardan her zaman çoktur.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

25- Evimizde görevini aksatan veya kurallara uymayan(lar) şiddetle kınanır.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
26- Evde yapmam gereken şeyler için her zaman yeterli zamanım olur.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
27- Genel olarak bizim sağlıklı, huzurlu ve iyi bir aile olduğumuzu düşünürüm.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
28- Ailem büyük bir sağlık ve para sorunu dışında bir problemle karşılaştığında bunu kendi başına halledebilir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
29- Ailem geçmişte karşılaştığı zor durumların üstesinden geldi.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
30- Gerektiğinde ailem çevresinden yeterince destek alabilir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
31- Ailemden son derece gurur ve haz duyuyorum.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
32- Bizim ailede herkesin birbirini değiştirmeye çalıştığı çok belirgindir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
33- Bizim evde kimsenin eleştiriye tahammülü yoktur.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
34- Bizim ailede her çeşit duygunun (üzüntü, mutluluk, coşku, kızgınlık, korku vb.) hissettiğimiz gibi yaşanması olağandır.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
35- Bence ailemizde değişmesi mümkün olmayacak tavırlar çoktur.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
36- Birbirimize yeterince sevgi ve şefkat gösteririz.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Ek 7. Ebeveynin Akran Yönetiminde Yeterlik Algısı Ölçeği

Aşağıda, çocuğunuzun arkadaş ilişkilerini kontrol altında tutmayla ilgili bazı ifadeler yer almaktadır. Bunların tümü gerçekleştirmek istense bile, bu her zaman mümkün olmayabilir. Kendinizin bunları ne kadar sıklıkla yapabileceğinizi düşününüz ve size uyan seçeneği lütfen işaretleyiniz.	Hiçbir zaman	Hemen Hemen Hiç	Seyrek	Ara Sıra	Sıklıkla	Hemen Hemen Her Zaman	Her Zaman
1. Çocuğumun, okulda yanlış gruplara katılmasını engelleyebilirim.	1	2	3	4	5	6	7
2. Çocuğumun, onun için iyi olan arkadaşlarla ilişki kurmasını sağlayabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
3. Çocuğumun, sevdiğim çocuklarla birlikte olmasını sağlayabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
4. Çocuğumu, onaylamadığım çocuklardan uzak tutabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
5. Çocuğumun, kendisi için iyi arkadaşlar seçmesine yardımcı olabilirim.	1	2	3	4	5	6	7

Ebeveynin Ergenin Arkadaşlıklarına İlişkin Endişeleri Ölçeği

Aşağıdaki ifadeleri dikkatlice okuyunuz ve kendinizin bunları ne kadar sıklıkla yaşadığınızı düşününüz ve size uyan seçeneği işaretleyiniz.	Hiçbir Zaman	Hemen Hemen	Seyrek	Ara Sıra	Sıklıkla	Hemen Hemen	Her Zaman
1. Çocuğumun arkadaşlarını beğenirim.	1	2	3	4	5	6	7
2. Çocuğumun arkadaşlarının onu olumlu etkilediğini düşünürüm.	1	2	3	4	5	6	7
3. Çocuğumun, arkadaşlarıyla doğru bulmadığım şeyler yapmasından endişelenirim.	1	2	3	4	5	6	7
4. Çocuğumun arkadaş çevresinden memnunum.	1	2	3	4	5	6	7
5. Çocuğumun arkadaş grubunun özellikleri beni endişelendirir.	1	2	3	4	5	6	7
6. Çocuğumun nerde ve kimlerle olduğunu bilmediğim için endişelenirim.	1	2	3	4	5	6	7

Ek 8. Akran Yönetim Davranışları Ölçeği

Aşağıda çocuğunuzun arkadaşlıkları konusundaki davranışlarınızla ilgili bazı ifadeler yer almaktadır. Lütfen her bir ifadeyi dikkatle okuyunuz ve son 1-2 ay içinde bu davranışları ne kadar sıklıkla yaptığınızı veya yapmadığınızı düşününüz. Size uygun seçeneği daire içine alarak belirtiniz.	Hiçbir Zaman	1 veya 2 Kez	3 veya 4 Kez	Oldukça Sık	Hemen Hemen Her Gün
1. Çocuğunuza, onun arkadaşlarından herhangi birini beğendiğinizi hiç söylediniz mi?	1	2	3	4	5
2. Çocuğunuzla, arkadaşlarında tercih ettiğiniz özellikler konusunda konuştunuz mu?	1	2	3	4	5
3. Çocuğunuzla, arkadaşlarının davranış, tutum ve özellikleriyle ilgili konuştunuz mu?	1	2	3	4	5
4. Çocuğunuza, belirli arkadaşlarıyla daha az zaman geçirmesi yönünde telkinde buldunuz mu?	1	2	3	4	5
5. Çocuğunuza, belirli bir arkadaşıyla birlikte olmasını istemediğinizi söylediniz mi?	1	2	3	4	5
6. Çocuğunuz için kötü olacağını düşündüğünüzde, bazı arkadaşlarıyla yapacağı bir faaliyete 'hayır' dediniz mi?	1	2	3	4	5
7. Çocuğunuz için iyi olacağını düşündüğünüzde, bazı arkadaşlarıyla yapacağı bir faaliyete 'evet' dediniz mi?	1	2	3	4	5
8. Çocuğunuzun arkadaşlarıyla birlikte olması için ortam sağladınız mı? (ör. doğum günü partisi, ders çalışma saati, vb.)	1	2	3	4	5
9. Çocuğunuza, bazı arkadaşları ile yapabileceği faaliyetler için önerilerde buldunuz mu? (ör. Sinema, oyun, arkadaşlarıyla buluşma, vb.)	1	2	3	4	5
10. Çocuğunuzun, sizin beğendiğiniz arkadaşlarıyla ders dışı bir faaliyete katılımını desteklediniz mi?	1	2	3	4	5
11. Çocuğunuza, arkadaşları hakkında daha fazla bilgi almak için soru sordunuz mu?	1	2	3	4	5
12. Çocuğunuza, arkadaşları hakkında değer anne-babalara soru sordunuz mu?	1	2	3	4	5
13. Çocuğunuzun, arkadaşlarıyla başının dertte olmadığından emin olmak için diğer anne-babalarla konuştunuz mu?	1	2	3	4	5

Ek 9. Kültürel Sosyalleştirme Ölçeği

Değerli katılımcı aşağıdaki bölümde kendiniz ile ilgili bir takım ifadeleri değerlendirmeniz istenmektedir. Lütfen son 12 ayınızı düşünerek size en uygun seçeneği işaretleyiniz. Lütfen ölçekte bulunan tüm ifadeleri değerlendiriniz.

	Asla 1	Ara sıra /Nadiren 2	Zaman Zaman 3	Sık sık 4	Daima 5
1- Çocuğumla kendi kültürel grubumuz dışındaki farklı kültürel grupların tarihindeki önemli kişileri veya olayları konuşurum.	1	2	3	4	5
2- Çocuğumu diğer kültürel gruplar hakkında kitap okuması için cesaretlendiririm.	1	2	3	4	5
3- Kendi tarihimizdeki önemli kişileri veya olayları çocuğumla konuşurum.	1	2	3	4	5
4- Çocuğumu kendi kültürel grubumuz hakkında kitap okuması için cesaretlendiririm.	1	2	3	4	5
5- Göçmen olduğu için diğer insanların onu kısıtlamaya çalışabileceği hakkında çocuğumla konuşurum	1	2	3	4	5
6- Göçmen olduğu için çocuğumun aynı sonuca ulaşması için daha çok çabalaması gerektiğini söylerim.	1	2	3	4	5
7- Çocuğum beni dinlerken bir başkasıyla ayrımcılık üzerine konuşurum.	1	2	3	4	5
8- Göçmen olduğumuz için haksız muameleyle maruz kaldığımızı çocuğumla konuşurum.	1	2	3	4	5
9- Çocuğuma kendi kültürel grubumuz dışımızdaki çocuklara güvenmemesi konusunda bir şeyler söylerim veya yaparım.	1	2	3	4	5
10- Çocuğuma diğer kültürel gruplardan uzak durmaya cesaretlendirmek için bir şeyler söylerim veya yaparım.	1	2	3	4	5

Ek 10. Demografik Bilgiler Formu

Sevgili Genç Arkadaşım;

Anneler ve çocukları üzerinde yapmakta olduğum bir araştırma için desteğine ihtiyaç duymaktayım. Elinde bulunan ölçeklerde aile, arkadaş ve okul yaşamıyla ilgili çeşitli sorular yer almaktadır. Sorulara verdiğin yanıtlar bireysel olarak değerlendirilmeyecektir. Bu araştırmanın amacı sizin yaşlarınızdaki gençlerin gelişimlerini incelemektir.

Sorulara vereceğin yanıtlar ailen, öğretmenlerin ve okul idaresi tarafından kesinlikle bilinmeyecek, tamamen bilimsel amaçla kullanılacaktır. Ayrıca araştırmada kimliğin gizli tutulacaktır. Bu nedenle soruları rahatlıkla yanıtlamanı bekliyorum.

Ölçeklerin başındaki açıklamaları dikkatlice okumanı ve sonrasında sorulan tüm sorulara içten ve samimi cevaplar vermeni rica ediyorum.

Araştırmaya katıldığın için teşekkür ederim.

Araştırma Görevlisi

Sevim YILDIZ ASLAN

Yardımcı Doçent

Ahu ÖZTÜRK

Demografik Bilgiler Formu

- 1- Cinsiyetiniz: Kız _____ Erkek _____
- 2- Yaşınız: 11 12 13 14
- 3- Doğum yeriniz : _____
- 4- Kaçınıcı sınıfta okuyorsunuz? _____
- 5- Evde birlikte yaşadığınız kişi sayısı: _____
- a) kardeş sayısı: _____
- b) anne/baba ve kardeşler dışında kaç kişi: _____
- 6- a) Sizin dışınızda ailenizde kaç kişi ve kimler okula gidiyor? _____
- b) Okul çağında olup da gitmeyenler var mı? 'Var' ise, neden? _____
- _____
- 7- Aileniz kaç yıldan beri bu şehirde yaşıyor? (Lütfen yıl olarak belirtiniz.) _____ yıl
- 8- Birinci dönemde karnenizin durumu nasıldı?
- Takdir aldım.
- Teşekkür aldım.
- Belge almadım zayıfımda yoktu.
- 1 zayıfım vardı.
- 2 zayıfım vardı.
- 3 ve üstü zayıfım vardı.
- 9- Okul Başarı durumunuz: Düşük Orta Yüksek

10. Okulda boş zamanlarını ne sıklıkta kiminle geçirirsin?

	Nerdeyse Hiç	Nadiren	Ara sıra	Sık sık	Nerdeyse Her Zaman
(a) [Benim gibi göçmen arkadaşlarım]	[]	[]	[]	[]	[]
(b) [Buralı arkadaşlarım]	[]	[]	[]	[]	[]

11. Okul dışında boş zamanlarını ne sıklıkta kiminle geçirirsin?

	Nerdeyse Hiç	Nadiren	Ara sıra	Sık sık	Nerdeyse Her Zaman
(a) [Benim gibi göçmen arkadaşlarım]	[]	[]	[]	[]	[]
(b) [Buralı arkadaşlarım]	[]	[]	[]	[]	[]

12. Ne sıklıkta kiminle spor yaparsın?

	Nerdeyse Hiç	Nadiren	Ara sıra	Sık sık	Nerdeyse Her Zaman
(a) [Benim gibi göçmen arkadaşlarım]	[]	[]	[]	[]	[]
(b) [Buralı arkadaşlarım]	[]	[]	[]	[]	[]

Bu araştırmanın sonuçları ile ilgili bilgi almak istiyorum.

Evet **Hayır**

Adı:

Soyadı:

Okul No:

E-posta:@.....

Ek 11. Arkadaşa Bağlılık

Aşağıdaki ifadeleri dikkatlice okuyunuz ve her bir durumun sizin için ne kadar uygun olduğunu düşünerek yanıtlayınız. Size uyan seçeneği daire içine alarak belirtiniz.	Kesinlikle Evet	Evet	Olabilir	Hayır	Kesinlikle Hayır
1. Okulumdaki arkadaşlarımla gurur duyuyorum.	5	4	3	2	1
2. Sınıfımda sevdiğim birçok arkadaşım var.	5	4	3	2	1
3. Bu okulda önem verdiğim arkadaşlarım var.	5	4	3	2	1
4. Bu okulda beni önemseyen arkadaşlarım var.	5	4	3	2	1
5. Bu okuldaki arkadaşlarımı seviyorum.	5	4	3	2	1

Olumlu Sosyal Arkadaşlıklar Ölçeği

Aşağıdaki ifadeleri dikkatlice okuyunuz ve her bir durumu arkadaşlarınızı dikkate alarak düşününüz. Eğer arkadaşlarınızı düşündüğünüzde ifade size Hiç uymuyorsa 1'i, Biraz uyuyorsa 2'yi, Oldukça uyuyorsa 3'ü, Tamamen uyuyorsa 4'ü daire içine alarak belirtiniz.	Bana Hiç Uymuyor	Bana Biraz Uyuyor	Bana Oldukça Uyuyor	Bana Tamamen Uyuyor
1- Çoğu arkadaşım, başı dertte olan birine hemen yardım etmeye çalışır.	1	2	3	4
2- Birlikte olduğum arkadaşlar, annem-babam ve öğretmenlerim tarafından beğenilir.	1	2	3	4
3- Arkadaşlarım genelde dürüst ve güvenilirlerdir.	1	2	3	4
4- En yakın arkadaşlarım üzerlerine düşen sorumluluğu genellikle yerine getirirler.	1	2	3	4

Ek 12. Sapkın Arkadaşlar Ölçeği

Aşağıda sizin arkadaşlıklarınızla ilgili bazı sorular yer almaktadır. Lütfen her soruyu dikkatlice okuyunuz ve içtenlikle yanıtlayınız. Yanıtınızı size uygun sayıyı daire içine alarak belirtiniz. Eğer ifade size; Hiç uymuyorsa 1'i, Biraz uyuyorsa 2'yi, Oldukça uyuyorsa 3'ü, Tamamen uyuyorsa 4'ü seçiniz.	Hiç Uymuyor	Biraz Uyuyor	Oldukça Uyuyor	Tamamen Uyuyor
1. Birlikte gezip dolaştığım arkadaşlarımın çoğu sigara içer.	1	2	3	4
2. Birlikte gezip dolaştığım arkadaşlarımın çoğu alkol kullanır.	1	2	3	4
3. Birlikte gezip dolaştığım arkadaşlarımın çoğunun, kural ya da yasalara uymadıkları için başı derde girmiştir.	1	2	3	4
4. Birlikte gezip dolaştığım arkadaşlarımın çoğu, okulda önemli bir olaya karışmıştır (kavga, çatışma vb.).	1	2	3	4
5. Arkadaşlarımın sıklıkla yetişkinlerle başı derde girer.	1	2	3	4
6. Arkadaşlarımdan bazıları başkalarının eşyalarına zarar verir.	1	2	3	4
7. Arkadaşlarımdan bazıları büyük marketlerden gizlice ufak tefek şeyler alır.	1	2	3	4

Ek 13. Yalnızlık ve Sosyal Doyumsuzluk ölçeği

Okul hayatının bazı açılardan size neler hissettirdiğine ilişkin bilgiler edinmek istiyoruz. Verilen cümleleri dikkatlice okuduktan sonra beş seçenektan size uygun olan sayıyı daire içine alarak işaretleyin.	Hiç doğru değil	Doğru Değil	Bazen doğru	Çoğunlukla doğru	Her zaman doğru
1. Benim için okulda yeni arkadaşlar edinmek kolaydır.	1	2	3	4	5
2. Okumaktan hoşlanırım.	1	2	3	4	5
3. Sınıfta hiç kimseyle konuşmuyorum.	1	2	3	4	5
4. Sınıftaki diğer çocuklarla birlikte iyi çalışabilirim.	1	2	3	4	5
5. Çok fazla televizyon seyredirim.	1	2	3	4	5
6. Benim için okulda arkadaş edinmek zordur.	1	2	3	4	5
7. Okulu severim.	1	2	3	4	5
8. Sınıfta çok sayıda arkadaşım var.	1	2	3	4	5
9. Okulda kendimi tek başıma hissediyorum.	1	2	3	4	5
10. Birine ihtiyacım olduğunda, sınıftan bir arkadaş bulabilirim.	1	2	3	4	5
11. Çok fazla spor yaparım.	1	2	3	4	5
12. Okulda benden hoşlanan çocuklar bulmak zordur.	1	2	3	4	5
13. Bilimden hoşlanırım.	1	2	3	4	5
14. Okulda oynayacağım hiç kimse yok.	1	2	3	4	5
15. Müzikten hoşlanırım.	1	2	3	4	5
16. Sınıftaki arkadaşlarımla iyi geçinirim.	1	2	3	4	5
17. Okulda kendimi dışlanmış hissediyorum.	1	2	3	4	5
18. Yardıma ihtiyacım olduğunda, gidebileceğim bir arkadaşım yok.	1	2	3	4	5

	Hiç doğru değil	Doğru Değil	Bazen doğru	Çoğunlukla doğru	Her zaman doğru
19. Resim çizmek ve boyamaktan hoşlanırım.	1	2	3	4	5
20. Okulda diğer çocuklarla geçinemem.	1	2	3	4	5
21. Okulda kendimi yalnız hissediyorum.	1	2	3	4	5
22. Sınıftaki diğer çocuklar tarafından oldukça sevilirim.	1	2	3	4	5
23. Satranç, dama gibi masa üzerinde oynanan oyunları çok severim.	1	2	3	4	5
24. Sınıfta hiç arkadaşım yok.	1	2	3	4	5

Ek 14. Olumlu Sosyal ve Saldırgan Davranışlar Ölçeği

Aşağıda sizi tanımlayan ya da tanımlamayan bazı ifadeler yer almaktadır. Her bir ifadeyi dikkatle okuyunuz ve kişi olarak size en iyi uyan seçeneği daire içine alınız. Eğer ifade sizi; Hiç tanımlamıyorsa 1'i, Biraz tanımlıyorsa 2'yi, Oldukça tanımlıyorsa 3'ü, Kesinlikle tanımlıyorsa 4'ü seçiniz.	Hiç Tanımlamıyor	Biraz Tanımlıyor	Oldukça Tanımlıyor	Kesinlikle Tanımlıyor
1. Kendiliğimden sık sık sahip olduklarımı paylaşıyorum.	1	2	3	4
2. Genellikle istediğimi elde edebilmek için başkalarına iyilik yaparım.	1	2	3	4
3. Birileri bana uygun bir şekilde hissettirdiğinde genellikle onlara iltifat ederim (Güzel şeyler söylerim).	1	2	3	4
4. Genellikle istediğimi elde edebilmek için başkalarına bağırırım.	1	2	3	4
5. Birileri beni sinirlendirdiğinde veya keyfimi kaçırdığında genellikle onlara hakaret ederim.	1	2	3	4
6. Genellikle insanlara istediğimi elde edebilmek için yardım ederim.	1	2	3	4
7. Birileri beni sinirlendirdiğinde veya keyfimi kaçırdığında genellikle onlara vururum.	1	2	3	4
8. Birileri benden uygun bir şekilde istediğinde genellikle sahip olduklarımı ödünç veririm.	1	2	3	4
9. Kendiliğimden sık sık başkalarına iyilik yaparım.	1	2	3	4
10. Genellikle istediğimi elde edebilmek için başkalarını itip kakarım.	1	2	3	4
11. Birileri benden uygun bir şey istediğinde genellikle bazı şeyleri onlarla paylaşıyorum.	1	2	3	4
12. Genellikle istediğimi elde edebilmek için başkalarına vururum.	1	2	3	4

	Hiç Tanımlamıyor	Biraz Tanımlıyor	Oldukça Tanımlıyor	Kesinlikle Tanımlıyor
13. Genellikle istediğimi elde edebilmek için insanlara iltifat ederim(Güzel şeyler söylerim).	1	2	3	4
14. Kendiliğimden sık sık başkalarına yardım ederim.	1	2	3	4
15. Birileri beni sınırlendirdiğinde veya keyfimi kaçırdığında genellikle onlara bağırırım.	1	2	3	4
16. Kendiliğimden sık sık başkalarına eşyalarımı ödünç veririm.	1	2	3	4
17. Genellikle istediğim elde edebilmek için başkalarına hakaret ederim.	1	2	3	4
18. Genellikle istediğim elde edebilmek için sahip olduklarımı başkalarıyla paylaşıyorum.	1	2	3	4
19. Birileri beni sınırlendirdiğinde veya keyfimi kaçırdığında genellikle onları itip kakarım.	1	2	3	4
20. Kendiliğimden başkalarına iltifat ederim(Sık sık güzel şeyler söylerim.).	1	2	3	4
21. Genellikle istediğim elde edebilmek için sahip olduklarımı başkalarına veririm.	1	2	3	4
22. Birileri beni sınırlendirdiğinde veya keyfimi kaçırdığında genellikle onlara kötü sözler söylerim.	1	2	3	4
23. Birileri benden uygun bir şekilde istediğinde genellikle onlara iyilik yaparım.	1	2	3	4
24. Genellikle istediğimi elde edebilmek için başkalarına kötü sözler söylerim.	1	2	3	4
25. Birileri benden uygun bir şekilde istediğinde genellikle onlara yardım ederim.	1	2	3	4

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
TEZ ÇOĞALTMA VE ELEKTRONİK YAYIMLAMA İZİN FORMU

Yazar Adı Soyadı	Sevim YILDIZ ASLAN
Tez Adı	Göç Bağlamında Ebeveyn Kültürleşmesi, Ergenin Arkadaşlık İlişkileri ve Psikososyal Yetkinliği
Enstitü	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Psikoloji
Tez Türü	Yüksek Lisans
Tez Danışman(lar)ı	Yrd. Doç. Dr. Ahu ÖZTÜRK
Çoğaltma (Fotokopi Çekim) izni	☐ Tezimden fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☐ Tezimin sadece içindekiler, özet, kaynakça ve içeriğinin % 10 bölümünün fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☒ Tezimden fotokopi çekilmesine izin vermiyorum
Yayımlama izni	☐ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin Veriyorum

Hazırlamış olduğum tezimin belirttiğim hususlar dikkate alınarak, fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından hizmete sunulmasına izin verdiğimi beyan ederim.

Tarih :

İmza :